

Notes of A Coup D'état

Iran
March-September 1953

یادداشت های یک کودتا

ایران
مارس-سپتامبر ۱۹۵۳

Translation of Official Released Historical Records

ترجمه اسناد تاریخی منتشر شده رسمی

مترجم: فریبا فدوی آزاد

منبع:

Historical Documents

اسناد تاریخی

Foreign Relations of the United States

روابط خارجی ایالات متحده

1952–1954

Iran

ایران

1951–1954

Planning and Implementation of Operation TPAJAX, March– August 1953 (Documents 169-308)

Persons

- 169. Memorandum From Director of Central Intelligence Dulles to President Eisenhower
- 170. Memorandum Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency
- 171. Memorandum of Discussion at the 135th Meeting of the National Security Council
- 172. Editorial Note
- 173. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
- 174. Memorandum From the Assistant Secretary of State for Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Byroade) to Secretary of State Dulles
- 175. Memorandum Prepared in the Central Intelligence Agency
- 176. Memorandum of Discussion at the 136th Meeting of the National Security Council
- 177. Memorandum Prepared in the Office of National Estimates, Central Intelligence Agency
- 178. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 179. Memorandum for the Record
- 180. Progress Report to the National Security Council
- 181. Memorandum Prepared in the Office of Intelligence and Research, Department of State
- 182. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 183. Memorandum From the Acting Director of the Psychological Strategy Board (Morgan) to Director of Central Intelligence Dulles
- 184. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans (Roosevelt) to the Director of Central Intelligence (Dulles)
- 185. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 186. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency
- 187. Memorandum Prepared in the Embassy in the United Kingdom
- 188. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 189. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency
- 190. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency
- 191. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 192. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division (Waller) to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)
- 193. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 194. Briefing Notes Prepared in the Central Intelligence Agency for Director of Central Intelligence Dulles
- 195. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 196. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 197. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency
- 198. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
- 200. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
- 201. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
- 202. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency
- 203. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State

204. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State
205. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State
206. Memorandum From the Counselor of Embassy (Mattison) to the Ambassador to Iran (Henderson)
207. Memorandum From the Director of the U.S. Technical Cooperation Administration Mission in Iran (Warne) to the Ambassador to Iran (Henderson)
208. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State
209. Briefing Notes Prepared in the Central Intelligence Agency for Director of Central Intelligence Dulles
210. Memorandum for the Record
211. Memorandum From Acting Secretary of State Smith to President Eisenhower¹
212. Memorandum of Conversation
213. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency
214. Summary of Operational Plan
215. Memorandum of Conversation
216. Memorandum of Conversation
217. Memorandum Prepared by the Naval Attache' in Iran (Pollard)
218. Memorandum From the Deputy Assistant Secretary of State for Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Jernegan) to the Deputy Under Secretary of State (Matthews)
219. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
220. Memorandum of Conversation
221. Draft Operational Plan
222. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division (Waller) to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)
223. Memorandum Prepared in the Bureau of Near Eastern, South Asian, and African Affairs
224. Notes on the Remarks of the Ambassador to Iran (Henderson) to the National Security Council Planning Board
225. Editorial Note
226. Editorial Note
227. Memorandum of Conversation
228. Letter From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to the Chief of Station in Iran ([name not declassified])
229. Letter From Director of Central Intelligence Dulles to the Administrative Director of the Department of Law and Public Safety in New Jersey (Schwarzkopf)⁴
230. Telegram From the Department of State to the Embassy in Iran¹
231. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency
232. Editorial Note
233. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State
234. Memorandum Prepared by the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)
235. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
236. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell

237. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
238. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell
239. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell
240. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell
241. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell
242. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell
243. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans (Roosevelt) to Director of Central Intelligence Dulles
244. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
245. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency ([name not declassified]) to Mitchell
246. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
247. Paper Prepared in the Central Intelligence Agency
248. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency ([name not declassified]) to Mitchell
249. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency ([name not declassified]) to Mitchell
250. Paper Given by the British Ambassador (Makins) to the Under Secretary of State (Smith)
251. Editorial Note
252. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division, Directorate of Plans (Waller) to Director of Central Intelligence Dulles
253. Memorandum From the Deputy Director for Plans (Wisner) to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)
254. Paper Prepared in the Central Intelligence Agency
255. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division, Directorate of Plans (Waller) to the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency (Wisner)
256. Memorandum From the Officer in Charge of Iranian Affairs, Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs (Stutesman) to the Director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs, Bureau of Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Richards)
257. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency
258. Memorandum From the Director of the U.S. Technical Cooperation Administration Mission in Iran (Warne) to the Charge' d'Affaires in Iran (Mattison)
259. Draft National Intelligence Estimate¹
No. 341 *The Chargé in Iran (Mattison) to the Department of State*
260. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency
No. 342 *The Chargé in Iran (Mattison) to the Department of State*
261. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
262. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State

[263. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[264. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[265. Telegram From the Central Intelligence Agency \[text not declassified\]](#)
[266. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State](#)
[267. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State](#)
[268. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State](#)
[269. Telegram From the Station in Iran \[text not declassified\]¹](#) [270. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[270. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[271. Telegram From the Embassy in Iraq to the Department of State](#)
[272. Telegram From the Central Intelligence Agency \[text not declassified\]](#)
[273. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[274. Memorandum Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency](#)
[275. Memorandum Prepared in the Office of National Estimates, Central Intelligence Agency](#)
[276. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[277. Telegram From the Central Intelligence Agency \[text not declassified\]](#)
[278. Telegram From the Central Intelligence Agency to the Station in Iran](#)
[279. Telegram From the Embassy in Italy to the Department of State](#)
[280. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State](#)
[281. Memorandum for the Record](#)
[282. Memorandum for the Record by the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency \(Wisner\)](#)
[283. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State](#)
[284. Telegram From the Central Intelligence Agency \[text not declassified\]](#)
[285. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[286. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[287. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[288. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State](#)
[289. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[290. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[291. Memorandum Prepared by the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency \(Waller\)](#)
[292. Telegram From the Central Intelligence Agency to the Station in Iran](#)
[293. Telegram From the Central Intelligence Agency \[text not declassified\]](#)
[294. Memorandum Prepared by the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency \(Wisner\)](#)
[295. Memorandum From Acting Director of Central Intelligence Cabell to President Eisenhower](#)
[296. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency](#)
[297. Memorandum From the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency \(Wisner\) to Mitchell](#)
[298. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division, Directorate of Plans \(Waller\) to the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency \(Wisner\)](#)
[299. Draft Memorandum From the Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs \(Nash\) to the Chairman of the Planning Board of the National Security Council \(Cutler\)](#)
[300. Telegram From the Embassy in the United Kingdom to the Department of State](#)

- 301. Letter From Iranian Prime Minister Zahedi to President Eisenhower
- 302. Letter From President Eisenhower to Iranian Prime Minister Zahedi
- 303. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State
- 304. Memorandum of Discussion at the 160th Meeting of the National Security Council
- 305. Memorandum From the Deputy Director for Plans (Wisner) to Director of Central Intelligence Dulles
- 306. Memorandum From the Chief of Station in Iran [*text not declassified*] to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)
- 307. Record of Meeting in the Central Intelligence Agency
- 308. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency
- 309. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans ([*name not declassified*]) to Director of Central Intelligence Dulles

اشخاص:

آچسون ، دین جی ، وزیر امور خارجه تا 20 ژانویه 1953
افشارتوس ، محمود ، سرتیپ ، ارتش ایران ؛ رئیس پلیس تهران تا آوریل 1953
اخوی ، علی اکبر ، وزیر اقتصاد ملی ایران ، ژوئیه 1952 – آگوست 1953
اخوی ، حسن ، سرهنگ (بعداً سرتیپ) ، رئیس اطلاعات ، ارتش ایران ، تا اوت 1953 ؛ پس از آن ،
معاون رئیس ستاد
علا ، حسین ، نخست وزیر ایران ، 1 مارس - 27 آوریل 1951 ؛ وزیر دربار ایران ، آوریل 1951 –
آوریل 1953 ؛ و پس از آگوست 1953
آلدریچ ، وینتروپ دبلیو ، سفیر انگلیس از 20 فوریه 1953
عالمی ، ابراهیم ، وزیر کار ایران ، نوامبر 1951 – آگوست 1953
علی خان ، لیاقت ، نخست وزیر و وزیر دفاع پاکستان تا 16 اکتبر، 1951
آلن ، جورج ، سفیر در ایران ، 1946–1948 ؛ سفیر در یوگسلاوی ، 25 ژانویه 1950 - 11 مارس
1953
آلن ، ریموند ، هیئت استراتژی روانشناسی ، آژانس اطلاعات مرکزی
امینی ، ابوالقاسم (عبدول) ، وزیر دربار ایران ، مه - آگوست ، 1953
امینی ، ژنرال محمود ، رئیس ژاندارمری ایران
آرامش ، احمد ، وزیر کار ایران از آگوست 1953
ارفع ، سرلشکر حسن ، رئیس ستاد کل ارتش ایران ، 1944–1946 ؛ وزیر راه و ارتباطات ، مارس –
آوریل 1951
آرموری ، رابرت ، جونیور ، معاون مدیر ، دفتر تحقیقات و گزارش ها ، اداره اطلاعات ، آژانس اطلاعات
مرکزی ، مارس 1952 تا فوریه 1953 ؛ پس از آن ، معاون مدیر اطلاعات ، آژانس اطلاعات مرکزی
آرمسترانگ ، دبلیو پارک ، جونیور ، دستیار ویژه اطلاعات وزیر امور خارجه
اشرفی ، سرهنگ حسین قلی ، فرمانده تیپ سوم کوهستان ، ارتش ایران؛ بعداً ، فرماندار نظامی تهران
آزاد ، عبدالقادر ، سردبیر روزنامه ایران ؛ عضو جبهه ملی
بهارمست ، ژنرال غلام محمود ، رئیس ستاد ارتش ایران ، اکتبر 1952 – مارس 1953
بختیار ، سرهنگ تیمور ، فرمانده پادگان ارتش ایران در کرمانشاه تا سپتامبر 1953
بقایی (بقایی ، همچنین بواگی) ، دکتر مظفر ، بنیانگذار حزب کارگران ، یکی از ملفه های جبهه ملی
مصدق؛ نماینده مجلس هفدهم، 1952-1953
بارنز ، استنلی ن. ، دستیار دادستان کل در بخش ضد اعتماد ، بخش قضایی، پس از 1953
بارنز ، تریسی ، رئیس ، بخش سیاست ها و برنامه ها ، مدیر برنامه ها ، اطلاعات مرکزی آژانس
بارزانی ، مصطفی ، رئیس جمهور ، حزب دموکرات کرد
باتمانقلیچ (باتمانگلیچ، باتقامالیچ)، نادر ، ژنرال ، رئیس ستاد ارتش ایران پس از 19 آگوست 1953
بتل ، لوسیوس دی ، دستیار ویژه وزیر امور خارجه از 26 ژوئن 1951 ؛ افسر امور خارجی، دفتر
دستیار ویژه وزیر امور خارجه در امور امنیت متقابل، اتشه در سفارت دانمارک پس از 26 ژوئیه 1954
بکر ، لوفتوس ، معاون اطلاعات ، آژانس اطلاعات مرکزی ، 1 ژانویه 1952 - 30 آوریل 1953
بیلی ، هارولد ، مشاور سفارت انگلیس در ایالات متحده پس از 18 فوریه 1953
بهبهانی ، آیت الله سید محمد ، روحانی ایرانی متحد مخالفان ضد مصدق
بری ، برتون، وای. ، سرپرست دستیار وزیر امور خارجه در امور خاور نزدیک ، آسیای جنوبی و آفریقا
، دسامبر 1951 تا ژوئن 1952. سفیر در عراق ، 25 ژوئن 1952 – 3 مه 1954

بلک ، سپهد ، دفتر وزیر دفاع
بلک ، یوجین ، آر ، مدیر عامل کل و مدیر کل مدیران اجرایی بانک بین المللی بازسازی و توسعه پس از
سال 1949
بلک ، رابرت ، عضو هیات ، دفتر مدیر آژانس امنیت متقابل
بولن ، چارلز ، پی ، مشاور وزارت امور خارجه ، 12 ژوئیه 1951 - 29 مارس 1953 ؛
سفیر اتحاد جماهیر شوروی از 20 آوریل 1953
بووی ، رابرت ، آر ، مدیر ستاد برنامه ریزی سیاسی ، وزارت امور خارجه ، از 28 مه 1953
باوکر ، سر رچینالد ، جی ، دستیار وزیر امور خارجه ، وزارت خارجه انگلیس ، تا 13 ژانویه 1954 ؛
پس از آن سفیر ترکیه
بروس ، دیوید ، کی پی ، سفیر در فرانسه تا 10 مارس 1952 ؛ تحت وزیر امور خارجه ، 1 آوریل 1952
- 20 ژانویه 1953 ؛ مشاور وزیر امور خارجه تا 8 فوریه 1953 ؛ پس از آن ناظر در کمیته موقت
جامعه دفاعی اروپا در پاریس و نماینده در جامعه ذغال سنگ و فولاد اروپا
بروس ، جان آر. ، وابسته مطبوعاتی سفارت در ایران ، اکتبر 1951 - مه 1954
برایانت ، المر سی ، رئیس دفتر بهبود زمینه ها در شیراز ، اداره همکاری فنی ، 1952-1953. مدیر
منطقه ای ، تهران ، 1953-1954 ؛ مدیر منطقه ای ، شیراز ، 1954 ؛ دستیار مدیر عملیات میدانی ،
تهران ، از مارس 1954
باندی ، ویلیام ، عضو هیات ، دفتر برآورد ملی ، آژانس اطلاعات مرکزی
باروز ، برنارد ، بی.ای. ، مشاور سفارت انگلیس در ایالات متحده ، ژانویه 1950 تا ژوئیه 1953
باتلر ، ریچارد ، ای ، (راب) ، وزیر خزانه داری انگلیس از 28 اکتبر 1951
بایرود ، هنری ، ای ، مدیر دفتر امور آلمان ، دفتر امور اروپا ، وزارت امور خارجه ، تا آوریل 1952 ؛
دستیار وزیر امور خارجه در امور خاور نزدیک ، آسیای جنوبی و آفریقا از 14 آوریل 1952
کابل ، سرلشکر چارلز ، پی ، یو اس ای اف ، مدیر ستاد مشترک ، رئیس ستاد مشترک ، تا ژانویه 1953.
معاون اطلاعات مرکزی پس از 23 آوریل 1953
چپمن ، کریستین ، جی ، دبیر سوم سفارت در ایران ، سپتامبر 1953 - مارس 1954 ؛ دبیر دوم سفارت
در ایران از مارس 1954
چرچیل ، وینستون ، اس ، نخست وزیر انگلیس از 26 اکتبر 1951
کالینز ، ژنرال جی لاوتون ، آمریکا ، رئیس ستاد ارتش تا 14 آگوست 1953 ؛ پس از آن نماینده در کمیته
نظامی و گروه دائمی ناتو
کراول ، ر. برنارد ، عضو هیات ، دفتر امور یونان ، ترکیه و ایران ، دفتر امور خاور نزدیک ، جنوب
آسیا و آفریقا ، وزارت امور خارجه
کاتینگام ، جوزف ، اچ ، دبیر سوم سفارت در ایران ، ژانویه - اکتبر 1953
کوومو ، آنتونی ، دستیار اتشه سفارت در ایران ، از فوریه 1951 تا نوامبر 1954
کاتلر ، رابرت ، دستیار اداری رئیس جمهور آیزنهاور ، ژانویه تا مارس 1953 ؛ پس از آن دستیار ویژه
رئیس جمهور در امور امنیت ملی
دادستان ، سرلشکر ، فرماندار نظامی تهران ، 1953

دفتری ، ژنرال محمد ، فرمانده گارد گمرک ایران
داوالو ، سرتیپ محمود ، ارتش ایران ، اصفهان
دیویس ، معاون دریاسالار آرتور، سی ، یو اس ان، مدیر ستاد مشترک ، رئیس ستاد مشترک ، تا 1 .
نوامبر 1951

دیهمی ، سرهنگ (سرتیپ بعدی) حبیب الله ، رئیس ستاد لشکر کرمان ، ارتش ایران ، تا اوت 1953 ؛
معاون ستاد ارتش ایران ، آگوست 1953 تا فوریه 1954 ؛ آتشه نظامی و هوایی در سفارت ایران در
ایالات متحده از فوریه 1954

داج ، جوزف، ام. ، مدیر دفتر بودجه ، 22 ژانویه 1953 - 15 آوریل 1954
دوهر ، جرال، اف. پی ، رئیس بخشهای خاور نزدیک ، شرق شوروی و ماورا المللی ، وزارت امور
خارج ، ژوئن 1951 تا آگوست 1953 ؛ آژانس اطلاعات ایالت متحده، آگوست 1953 تا آگوست 1954 ؛
رئیس ، بخش خاور نزدیک ، آسیای جنوبی و آفریقا ، سرویس پخش بین المللی ، وزارت امور خارج ،
از ماه اوت 1954

داگلاس ، ویلیام او. ، دستیار دیوان عالی کشور ، 1939-1975
دریفوس ، لونیس جی ، وزیر ایران ، 1939-1943
دالس ، آلن دبلیو ، معاون برنامه ریزی آژانس اطلاعات مرکزی ، تا آگوست 1951 ؛ معاون اطلاعات
مرکزی از آگوست 1951 ؛ مدیر اطلاعات مرکزی پس از ژانویه 1953
دالس ، جان فوستر ، مشاور وزیر امور خارجه دین آچسون و نماینده شخصی رئیس جمهور ترومن در
پیمان صلح ژاپن ؛ وزیر امور خارجه پس از 21 ژانویه 1953
دون، جیمز فاستر، سفیر فرانسه ، 13 مارس 1952 - 2 مارس 1953
ایرمن، اس.جی.، دستیار اجرایی مدیر اطلاعات مرکزی ، 1952
ایدن ، آنتونی (سر آنتونی از سال 1954) ، وزیر امور خارجه انگلیس در امور خارجی از 27 اکتبر
1951

آیزنهاور ، دویت دی ، ژنرال ، ایالات متحده ، فرمانده عالی متحدین ، اروپا ، 2 آوریل 1951 - 30 مه
1952 ؛ رئیس جمهور پس از 20 ژانویه 1953

انگرت ، کرنلیوس پنجم ، وزیر به ایران ، 1937-1940 ؛ وزیر به افغانستان ، 1942-1945
انتظام ، عبدالله ، وزیر امور خارجه ایران پس از آگوست 1953
فرامرزی ، عبدالرحمن ، سردبیر روزنامه ایران ؛ عضو مجلس
فرزانگان ، سرهنگ (سرتیپ بعدی) عباس ، افسر ستاد ارتش ایران. سرپرست معاونت ستاد ارتش ایران
، آگوست 1953 ؛ وزیر پست و تلگرام از آگوست 1953

فاطمی (فاطمی) ، حسین ، وزیر امور خارجه ایران و معتمد نخست وزیر ایران مصدق ، اکتبر 1952 تا
آگوست 1953

فچلر، دریادار ویلیام، ام-، رئیس عملیات دریایی ، 16 آگوست 1951 تا 15 آگوست 1953
فرگوسن ، سی واگن ، افسر مسئول امور ایران ، دفتر امور یونان ، ترکیه و ایران ، دفتر امور خاور
نزدیک ، آسیای جنوبی و آفریقا ، وزارت امور خارجه ، تا ژوئیه 1952
فورکنر ، کلود ای ، پزشک آمریکایی

فاستر ، ویلیام سی ، عضو ستاد ، دفتر کمک نظامی ، وزارت دفاع
فرانکس ، سر اولیور ، سفیر انگلیس در ایالات متحده تا 13 فوریه 1952
فریزر ، سر ویلیام ، رئیس ، شرکت نفت انگلیس و ایران (بریتیش پترولیوم پس از آن 1954)
گانت ، مایکل آر. ، دبیر دوم سفارت در ایران از مارس 1953
گارنر ، رابرت ال. ، نایب رئیس بانک بین المللی بازسازی و توسعه
گارزان ، ژنرال عباس ، رئیس ستاد کل ارتش ایران تا سال 1952
گرهارت ، سرلشکر جان ک ، یو اس ای اف، مشاور ستاد مشترک شورای برنامه ریزی شورای امنیت .
 ملی از مارس 1953
غناتابودی (غنات-آبادی ، قنات آبادی) ، شمس ، قائم مقام در مجلس هفدهم ایران
قشقایی ، رجوع به قشقایی شود
قشقایی ، رجوع کنید به قشقایی
والتر ، گیفورد، اس، سفیر در انگلستان تا 23 ژانویه 1953
گلیسون ، اس. اورت ، معاون دبیر اجرایی شورای امنیت ملی ، از ژانویه 1950
گلپیرا ، سرلشکر ، ژنرال فرمانده ژاندارمریای ایران از آگوست 1953
گرادی ، هنری اف. ، سفیر در ایران تا 19 سپتامبر 1951
گری ، گوردون ، مدیر هیئت استراتژی روانشناسی ، آژانس اطلاعات مرکزی ، 20 ژوئن 1951 - مه
 1952
گیلان‌شاه ، ژنرال ، رئیس نیروی هوایی ایران
گیلان‌شاه (گیلان‌شاه) ، سرهنگ هدایت ، اجودان شاه ایران
حانری زاده ، سید ابوالحسن ، رهبر حزب ایران ، یکی از ملفه های جبهه ملی مصدق ؛ معاون در مجلس
 هجدهم ، 1954
حکیمی ، ابراهیم ، نخست وزیر ایران ، مه - ژوئن 1945 ، اکتبر 1945 - ژانویه 1946 ، دسامبر
 1947 - ژوئن 1948 ؛ رئیس مجلس سنا از آگوست 1951
هریمن، دلیو. اورل، دستیار ویژه رئیس جمهور تا نوامبر 1951. مدیر آژانس امنیت متقابل ، نوامبر
 1951 تا ژانویه 1953
حسینی (حسبی) ، کاظم ، مشاور نفت نخست وزیر ایران مصدق تا آگوست 1953
حیات (حیات) ، علی ، وزیر دادگستری ایران ، 1951 ؛ استاندار کل استان فارس ، آگوست - سپتامبر
 1953 ؛ رئیس دادگاه عالی ایران از سپتامبر 1953
هدایت ، سرلشکر ، وزیر دفاع ملی ایران از سپتامبر 1953
هدن ، استوارت ، دستیار ویژه مدیر اطلاعات مرکزی ، 1951-1952 ؛ بازرس کل آژانس اطلاعات
 مرکزی ، 1 ژانویه 1952 تا 19 ژانویه 1953 ؛ عضو ، کمیته بررسی پروژه دفتر هماهنگی سیاست ها ،
 آژانس اطلاعات مرکزی
حجازی ، سرلشکر عبدالحسین ، ارتش ایران ؛ فرماندهی کل سپاه سوم ارتش ایران ؛ مشاور نظامی شاه
 پس از سپتامبر 1953
حکمت ، صدر فخر ، رئیس مجلس

هلمز ، ریچارد ، رئیس بخش خارجی ، دفتر عملیات ویژه ، آژانس اطلاعات مرکزی ، تا 16 ژوئیه 1951. رئیس عملیات ، دفتر عملیات ویژه ، آژانس اطلاعات مرکزی ، 16 ژوئیه 1951 - 31 ژوئیه 1952 ؛ رئیس ستاد اطلاعات خارجی ، دفتر معاون برنامه ریزی ، آژانس اطلاعات مرکزی ، از 31 ژوئیه 1952

همت ، سرلشکر سیف الله ، ارتش ایران ؛ فرماندهی کل پادگان شیراز از اکتبر 1953
هندرسون ، لوی دبلیو ، سفیر در ایران ، 29 سپتامبر 1951 - 30 دسامبر 1954
هیویت ، آر. ل. ، عضو هیات ، دفتر برآوردهای ملی ، آژانس اطلاعات مرکزی
هولمز ، جولیوس سی ، وزیر سفارت در انگلستان تا نوامبر 1954
هوور ، هربرت ، جونیور ، مشاور وزیر امور خارجه از 14 اکتبر 1953 ؛ تحت وزیر امور خارجه ، 4 اکتبر 1954 - 5 فوریه 1957
هرمز ، محمود ، رهبر ، حزب توده
هومن ، احمد ، دستیار وزیر دربار ایران ، 1951
هاو ، فیشر ، معاون دستیار ویژه اطلاعات وزیر امور خارجه
هوویسون ، جان م. ، دبیر دوم سفارت در ایران ، ژوئن 1952 تا نوامبر 1954
هومن ، احمد ، معاون وزیر دربار ایران
همفری ، جورج ام. ، وزیر خزانه داری از 21 ژانویه 1953
امام (امامی) ، جمعه (جمال) ، رئیس مجلس ایران تا ژوئیه 1952
جکسون ، سی دی ، دستیار ویژه رئیس جمهور ، 26 فوریه 1953 - 31 مارس 1954 ؛ نماینده ، هیئت نمایندگی ایالات متحده در نهمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل ، نوامبر 1954
جکسون ، ویلیام ، اچ ، معاون اطلاعات مرکزی تا 3 آگوست 1951
جرنگان ، جان ، دی ، معاون دستیار وزیر امور خارجه در خاور نزدیک ، آسیای جنوبی ، و امور آفریقا از 26 ژوئن 1952
جانسون ، لونیس ، وزیر دفاع تا 19 سپتامبر 1950
جویس ، رابرت ، مشاور ارشد (نماینده وزیر خارجه) ، دفتر هماهنگی سیاست ها ، آژانس اطلاعات مرکزی ، از سپتامبر 1948 ؛ کارکنان برنامه ریزی سیاست ، وزارت امور خارجه ، از دسامبر 1948
کاشانی ، سید آیت الله عبدالقاسم ، رهبر مذهبی ایران ؛ بنیانگذار فدایان اسلام در سال 1948؛ رهبر اصلی در جبهه ملی ایران ؛ رئیس مجلس هفدهم ، 1952-1953
کنت ، شرمن ، رئیس ، هیئت تخمین ملی ، آژانس اطلاعات مرکزی ،
از 3 ژانویه 1952

خوری ، بچارا ، ال ، رئیس جمهور لبنان تا سپتامبر 1952
کیچن ، جفری ، سی ، دستیار متخصص کشور ، دفتر امور خاور نزدیک ، آسیای جنوبی و آفریقا ، وزارت امور خارجه ، تا اکتبر 1951. افسر امور خارجه ، اکتبر 1951 تا مه 1952 ؛ سرپرست ستاد ، گزارش خط مشی هیئت ، مه - نوامبر 1952 ؛ دستیار ویژه وزیر امور خارجه ، نوامبر 1952 تا ژانویه 1953 ؛ معاون مدیر ، دبیرخانه اجرایی ، وزارت امور خارجه ، از ژانویه 1953

لانگر ، ویلیام، ال ، رئیس ، هیئت تخمین ملی ، آژانس اطلاعات مرکزی ، 13 نوامبر 1950 - 3 ژانویه 1952

لنکرانی ، احمد ، رهبر ، حزب توده

لاورنتیف ، آناتولی اول ، سفیر شوروی در ایران از ژوئیه 1953

لای ، جیمز اس. جونپور ، دبیر اجرایی شورای امنیت ملی ، پس از ژانویه 1950

لیویت ، جان، اچ ، رئیس شعبه ایران ، اداره برنامه ها ، آژانس اطلاعات مرکزی

لمنیتزر ، سرلشکر لیمن، ال ، ایالات متحده ، معاون رئیس ستاد ارتش در برنامه ها و تحقیقات از آگوست 1952

لوی ، والتر ، مدیر سابق استاندارد اوایل مشاور نفت در دولت ایران ، 1952 تا 3 ژانویه 1953؛

لود ، هنری کابوت ، جونپور ، سناتور (آر – ماساچوست) نماینده دائمی در سازمان ملل از 12 ژانویه 1953

لانگ ، رابرت، پی ، دستیار مدیر اطلاعات مرکزی

لاوت ، رابرت، ای. ، وزیر دفاع ، 17 سپتامبر 1951 - 20 ژانویه 1953

لوس ، کلر بووته ، سفیر ایتالیا از 4 مه 1953

مک کلور ، سرتیپ رابرت ، ای ، آمریکا؛ رئیس مأموریت نظامی ایالات متحده با ارتش ایران و مشاور ارتش آمریکا در ایران پس از سال 1953

مک گی ، جورج ، سی، دستیار وزیر امور خارجه در امور خاور نزدیک ، آسیای جنوبی و آفریقا تا 18 دسامبر 1951. سفیر ترکیه ، 15 ژانویه 1952 - 19 ژوئن 1953

مکی (مکی) ، حسین ، معتمد نخست وزیر ایران مصدق ؛ عضو ، هیئت مدیره مدیران شرکت ملی نفت ایران ، تا دسامبر 1952 معاون در مجلس هفدهم ، 1952-1953

ماکینز ، سر راجر ، ام، معاون وزیر خارجه انگلیس در امور خارجه تا 30 دسامبر 1952؛ سفیر انگلیس در ایالات متحده پس از 7 ژانویه 1953

ملکی، ؛ خلیل ، روشنفکر ایرانی و هوادار مصدق ؛ بنیانگذار حزب تویلرز، بنیانگذار حزب نیروی سوم منصور (منصور) ، علی ، نخست وزیر ایران ، مارس – ژوئن 1950 ؛ سفیر ایران در ترکیه پس از سال 1954

متین دفتری ، احمد ، نخست وزیر ایران ، 1939-1941 ؛ مشاور حقوق بین الملل به مصدق

متیوز ، فریمن ، معاون وزیر امور خارجه ، 5 ژوئیه 1950 - 11 اکتبر 1953 ؛ سفیر هلند از 25 نوامبر 1953

متیسون ، گوردون، اچ ، مشاور سفارت در ایران ، آوریل 1952 - اکتبر 1953

ملبورن ، روی ، ام ، دبیر اول و مشاور سفارت در ایران ، ژوئیه 1951 دسامبر 1953

مرچنت ، لیوینگستون تی ، دستیار ویژه وزیر امور خارجه در امور امنیت متقابل امور تا 24 مارس 1952 ؛ معاون نماینده ویژه ایالات متحده در اروپا در پاریس تا 11 مارس 1953 ؛ دستیار وزیر امور خارجه در امور اروپا از 16 مارس 1953

میدلتون ، جورج، اچ ، مشاور سفارت انگلیس در ایران پس از 20 ژانویه 1951 ؛ نایب سفارت

20 ژانویه - 31 اکتبر ، 1952 ؛ معاون کمیساریای عالی انگلیس به هند پس از 1 آوریل 1953

میرجهانگیر (میر جهانگیر) ، ژنرال ، فرمانده پادگان شیراز
 معظمی ، عبدالله ، رئیس هفدهمین مجلس ایران تا آگوست 1953
 ممتاز (ممتاز) ، سرهنگ عزت الله ، فرمانده ، تیپ دوم کوهستان ، ارتش ایران ؛ متهم به دفاع از محل
 اقامت مصدق در طی کودتای 19 آگوست 1953
 مورگان ، جرج ، ای. ، سرپرست هیئت مدیره استراتژی روانشناسی ، آژانس اطلاعات مرکزی ، 1953
 موریسون ، هربرت ، اس. ، وزیر خارجه انگلیس در امور خارجه ، 9 مارس - 26 اکتبر ،
 1951
 مصدق (مصدق ، مصدق) ، دکتر محمد ، رهبر جبهه ملی ایران
 نخست وزیر ایران ، آوریل 1951-5 ژوئیه 1952 ، 11 ژوئیه - 16 ژوئیه 1952 ؛ نخست وزیر ایران
 و وزیر دفاع ایران ، 22 ژوئیه 1952 - 15 آگوست 1953
 مورفی ، رابرت دی ، سفیر بلژیک تا 19 مارس 1952 ؛ سفیر در ژاپن ، 9 مه 1952-28 آوریل 1953
 ؛ دستیار وزیر امور خارجه در امور سازمان ملل از 28 ژوئیه 1953 ؛ معاون وزیر امور خارجه در
 امور سیاسی از 30 نوامبر 1953
 نقیب ، محمد ، نخست وزیر مصر ، 17 سپتامبر 1952 - 25 فوریه 1954 و 8 مارس - 18 آوریل
 1954 ؛ رئیس جمهور مصر ، 18 ژوئن 1953-14 نوامبر 1954
 نحاس (نحاس) ، مصطفی ، ال ، نخست وزیر مصر تا 27 ژانویه 1952
 نش ، فرانک ، سی ، دستیار وزیر دفاع (امور امنیتی بین الملل) ، 28 آگوست 1951 - 10 فوریه 1953 ؛
 دستیار وزیر دفاع (امور امنیتی بین المللی) ، 11 فوریه 1953-28 فوریه 1954
 نصیری ، سرهنگ نعمت الله ، فرمانده گارد شاهنشاهی ایران پس از سال 1954 ؛ مسئول تحویل حکم
 عزل شاه به نخست وزیر مصدق در 16 آگوست 1953 و متعاقباً به جرم دستگیری نخست وزیر مصدق
 ناصر ، علی عسگر ، سرپرست بانک ملی ملی ایران ، 1951-1952 ؛ فرماندار پس از
 1952
 نهرو ، جواهر لال ، نخست وزیر هند
 نلسون ، اورویس م. ، مدیر عمل کل شرکت هواپیمایی ترانس اوشن
 نیتز، پل، اچ. ، مدیر ستاد برنامه ریزی سیاسی ، وزارت امور خارجه ، ژانویه 1950 تا آوریل 1953
 نیکسون ، ریچارد ، ام. ، سناتور (آر- ایالت کالیفرنیا) ، ژانویه 1952 تا ژانویه 1953 ؛ پس از آن معاون
 رئیس جمهور
 نوروزی ، داود ، رهبر ، حزب توده
 اولمستد ، سرلشکر جرج ، اچ ، ایالات متحده ، مدیر دفتر کمک نظامی ، دفتر وزیر دفاع ، وزارت دفاع ،
 1951-1953
 پیس ، فرانک ، وزیر ارتش تا 20 ژانویه 1953
 پهلوی ، شاهزاده علی رضا ، برادر محمدرضا پهلوی ، شاه ایران
 پهلوی ، شاهزاده خانم اشرف ، خواهر دوقلوی محمدرضا پهلوی ، شاه ایران
 پهلوی ، محمدرضا ، شاه ایران
 پهلوی ، رضا شاه ، شاه ایران ، 1923-1941
 پالمر ، جوزف ، دوم ، دبیر اول سفارت در انگلستان تا ماه اکتبر 1953

پل ، نورمن ، عضو کارکنان ، دفتر مدیر آژانس امنیت متقابل ، 1953
 پینفیلد ، جیمز ک. ، مشاور سفارت در انگلستان تا آگوست 1954
 پرون ، ارنست ، دبیر دفتر شاه ایران
 پولارد ، فرمانده اریک ، دبلیو ، یو اس ان ، آتشه نیروی دریایی در سفارت در ایران
 پیمان ، لانسلوت ، مشاور شرقی شرقی ، سفارت انگلیس در تهران
 قشقایی (قشقایی ، قشقایی) ، عبدالله ، سردار ایل قشقایی
 قشقایی (قاسقهای ، قشقایی) ، حبیب ، سردار قبیله قشقایی
 قشقایی (قشقایی ، قشقایی) ، خسرو خان ، نماینده مجلس هفدهم ایران از جنبش جنبش ملی سردار قبیله قشقایی
 قشقایی (قشقایی ، قشقایی) ، ملک منصور خان ، سردار ایل قشقایی
 قشقایی (قشقایی ، قشقایی) ، محمد حسین ، سردار ایل قشقایی
 قشقایی (قشقایی ، قشقایی) ، محمد نصر (ناصر) خان ، سردار قبیله قشقایی
 قوام اس سلطنه ، احمد ، نخست وزیر ایران ، 1921 ، 1922-1923 ، 1942-1943 ،
 و 16 ژوئیه تا 22 ژوئیه 1952 1946-1947
 رادفورد ، دریاسالار آرتور ، دبلیو ، یو اس ان ، رئیس ستاد مشترک ستاد ، از 15 آگوست 1953
 رسوی ، سید احمد ، عضو جبهه ملی و مشاور مصدق ؛ نماینده مجلس هفدهم
 رینور ، جی هایدن ، مدیر دفتر مشترک المنافع انگلیس و اروپای شمالی ، دفتر امور اروپا ، وزارت امور خارجه ، از 4 مارس 1951
 رزم آرا ، سرلشکر حاجی علی ، ارتش ایران ؛ نخست وزیر ایران ، 26 ژوئن ، 1950 - 7 مارس 1951
 ریاحی ، سرتیپ تقی ، رئیس ستاد ارتش ایران ، از 1 مارس تا 19 آگوست ، 1953
 ریچاردز ، آرتور ، ال ، مشاور سفارت در ایران تا مارس 1952 ؛ مدیر دفتر امور یونان ، ترکیه و ایران ، دفتر خاور نزدیک ، آسیای جنوبی و آفریقا ، وزارت امور خارجه ، ژوئن 1952 تا سپتامبر 1954 ؛ سرکنسول در استانبول
 پس از سپتامبر 1954
 ریdgوی ، ژنرال ماتیو ، بی ، رئیس ستاد ارتش ایالات متحده ، 15 آگوست 1953 - 30 ژوئن 1955
 راکفلر ، نلسون ، رئیس ، هیئت مشورتی توسعه بین الملل ، 1950-1952 ؛
 تحت وزیر بهداشت ، آموزش و پرورش و رفاه ، ژوئن 1953 - دسامبر 1954
 روزولت ، کرمیت ، "کیم" ، رئیس بخش خاور نزدیک و آفریقا ، اداره برنامه ها ، آژانس اطلاعات مرکزی ، از 6 سپتامبر 1950
 رونتری ، ویلیام ، م ، مدیر دفتر امور یونان ، ترکیه و ایران ، دفتر در نزدیکی امور شرق ، آسیای جنوبی و آفریقا ، وزارت امور خارجه ، 7 اوت 1950 - مه 1952 ، معاون رئیس مأموریت در ترکیه از ژوئن و مشاور سفارت در ترکیه از آگوست 1952 ؛ مشاور سفارت در ایران پس از اکتبر 1953
 سادچیکوف ، ایوان پنجم ، سفیر شوروی در ایران تا ژوئیه 1953
 صادقی (صدیقی) ، غلامحسین ، وزیر ارتباطات ایران ، نوامبر
 جولای 1952 ؛ وزیر کشور ، ژوئیه 1952 تا آگوست 1953 - 1951
 سعید ، محمد ، نخست وزیر ایران ، 1948-1950
 صفوی ، نواب ، رهبر ، حزب فداییان اسلام
 سعید ، نوری ال ، نخست وزیر عراق تا 12 ژوئیه 1952 و از 4 اوت 1954
 صالح ، علی پاشا ، مشاور ایرانی سفارت در ایران

صالح ، اللهيار ، رهبر ، حزب ايران ، بخشی از جبهه ملی مصدق، سفیر ایران در ایالات متحده تا سپتامبر 1953

سالیسبری ، لرد (رابرت جی. گاسکونین-سیسیل) ، وزیر امور خارجه انگلیس در روابط مشترک المنافع، مارس - دسامبر 1952 ؛ سرپرست وزارت امور خارجه در امور خارجه ، ژوئن-اکتبر 1953

سنجایی (سنگابی) ، کرم ، وزیر آموزش و پرورش ایران ، مه 1951- آگوست 1953

شتزل، جی. رابرت، دستیار ویژه دستیار وزیر امور خارجه در امور اقتصادی

شوارتزکوف ، سرتیپ هربرت نورمن ، ایالات متحده ، مدیر اداری ، گروه حقوق و ایمنی عمومی ایالت نیوجرسی. رئیس مأموریت نظامی ایالات متحده در ژاندارمری ایران ، 1942-1948 ؛ نماینده در پیشگاه شاه ایران ، آگوست 1953

شایگان (شایگان) ، دکتر سید علی ، حقوقدان ایرانی و معتمد نخست وزیر مصدق؛ عضو حزب ایران و رهبر جبهه ملی. معاون در مجلس هفدهم ، 1952-1953

شپرد، سر فرانسیس ، سفیر انگلیس در ایران تا 20 ژانویه 1952

شیشاکلی ، ژنرال ادیب ال ، رئیس ستاد سوریه و معاون نخست وزیر ، 1952 ؛ معاون رئیس جمهور ، وزیر دفاع و رئیس دولت ، 1953 ؛ رئیس جمهور ، 10 ژوئیه ، مارس 1954، همچنین نخست وزیر، 19 ژوئیه 1953 - 1 مارس 1954

اسمیت ، والتر بدل ، مدیر اطلاعات مرکزی ، 7 اکتبر 1950 - 9 فوریه 1953 ؛ زیر وزیر امور خارجه ، 9 فوریه 1953 - 1 اکتبر 1954

اسنایدر ، جان وسلی ، وزیر دارایی تا 20 ژانویه 1953 سهیل ، علی ، سفیر ایران در انگلستان تا ژانویه 1952 و پس از مارس 1954

استاسن ، هارولد، یی ، مدیر آژانس امنیت متقابل ، 20 ژانویه 1953 - 1 آگوست 1953 ؛ مدیر اداره عملیات خارجی ، پس از 1 آگوست 1953

استیل ، سر کریستوفر ، وزیر انگلیس در ایالات متحده ، 1 نوامبر 1950 - 15 ژوئیه 1953 استوکس ، ریچارد آر ، لرد پریوی، سیل با دولت کارگر انگلیس تا آوریل 1951. وزیر مادیات انگلیس ، ژوئیه تا اکتبر 1951

استرنگ ، سر ویلیام ، معاون وزیر خارجه دائمی وزارت امور خارجه انگلیس ، تا نوامبر 1953

اشتوتسمن ، جان اچ. جونیر ، دبیر دوم و کنسول در ایران تا مارس 1952 ؛ افسر مسئول امور ایران ، دفتر امور یونان ، ترکیه و ایران ، دفتر امور خاور نزدیک ، جنوب آسیا و آفریقا ، وزارت امور خارجه ، پس از 15 سپتامبر 1952

تورنبورگ ، ماکس ، مدیر سابق استاندارد نفت ؛ مشاور نفت در دولت ایران ، 1952

ترومن ، هری اس ، رئیس جمهور تا 20 ژانویه 1953

واندنبرگ ، ژنرال هویت اس ، رئیس ستاد نیروی هوایی ایالات متحده تا 29 ژوئن 1953

ویارارد ، هنری اس، عضو ستاد ، هیئت برنامه ریزی سیاست ، وزارت امور خارجه ، 1951-1952

ووسک، سرلشکر احمد ، معاون وزیر دفاع ملی ایران ، آگوست - سپتامبر 1953

واگنر ، جوزف جی ، دبیر دوم سفارت در ایران تا آوریل 1951

والر ، جان ، رئیس ، شعبه ایران ، اداره برنامه ها ، آژانس اطلاعات مرکزی ، 1953

وارن ، ویلیام ای ، مدیر مأموریت اداره همکاری فنی ایالات متحده در ایران ، پس از 8 نوامبر 1951
واو ، ساموئل سی ، دستیار وزیر امور خارجه در امور اقتصادی از 5 ژوئن 1953
وب ، جیمز بی ، عضو ، کارکنان شورای امنیت ملی
ویلبر ، دونالد ، مشاور شعبه ایران ، اداره برنامه ها ، آژانس اطلاعات مرکزی
ویلی ، جان سی ، سفیر در ایران ، 1948-1950 ؛ سفیر در پاناما ، 20 ژوئن ، نوامبر 1951-27 1953
ویلسون ، چارلز ای ، وزیر دفاع پس از 28 ژانویه 1953
ویسنر ، فرانک ، دستیار مدیر هماهنگی سیاست ها ، اداره برنامه ها ، مرکزی آژانس اطلاعات ، تا 23
آگوست 1951 ؛ معاون برنامه ، آژانس اطلاعات مرکزی ، از 23 آگوست 1951
زاهدی ، اردشیر ، فرزند نخست وزیر ایران فضل الله زاهدی ، معاون اداری در مأموریت چهارم ایالات
متحده ، 1950-1952 ؛ مدافع مدنی شاه ایران پس از آگوست 1953
زاهدی ، سرلشکر فضل الله ، ارتش ایران ؛ عضو سنای ایران تا آگوست 1953. نخست وزیر و وزیر
کشور ایران ، 15 آگوست 1953-6 آوریل 1955
طباطبایی ، سید ضیا ، نماینده مجلس ؛ رهبر ، حزب اراده ملی
زیمرمن ، سرلشکر وین سی ، آمریکا ، رئیس مأموریت نظامی آمریکا در ایران 1951-1952
زیرک زاده ، احمد ، عضو حزب ایران ، بخشی از حزب جبهه ملی مصدق، نماینده مجلس هفدهم

Planning and Implementation of Operation TPAJAX, March–August 1953

169. Memorandum From Director of Central Intelligence Dulles to President Eisenhower¹

Washington, March 1, 1953.

موضوع
موقعیت ایران

از زمان قتل ژنرال رزمارا در ماه مارس 1951، و پس از آن درگیری و شکست دیپلماتیک با بریتانیا در مذاکرات نفتی، وضعیت ایران به آرامی متلاشی می شود. نتیجه آن کاهش مداوم قدرت و نفوذ دموکراسی های غربی، و ایجاد شرایطی است که سلطه کمونیست را هرچه بیشتر امکان پذیر می کند. با این حال، حتی بدون پیروزی توده کمونیستی احتمالاً بحران کنونی آسیب پذیر است.

البته، از بین بردن مصدق با ترور یا صورتی دیگر قطعاً ممکن است پیش آمدهایی پیش رو داشته باشد، مگر در صورت بعیدی که شاه شجاعت و قاطعیت خود را بازیابد. حوادث 48 ساعت گذشته قدری شگفتی به همراه داشت. رهبر مسلمانان تند رو، کاشانی، که ریاست مجلس را نیز بعهدہ دارد، پیش از آنچه انتظار می رفت قدرت نشان داده است، چه در تأثیرگذاری بر مجلس، و چه در هدایت سریع پیروان تند رو خود، برای یک جنبش همگانی. نهاد پادشاهی ممکن است بیشتر از آنچه انتظار می رود از حمایت مردمی برخوردار باشد.

وضعیت امروز در تهران وخیم و نا مصمم باقی مانده است. امروز تظاهرات در چندین خیابان صورت گرفت، اما مقررات منع رفت و آمد هنوز پا برجاست و نظم عمومی ظاهراً حفظ شده است.

نیروهای اصلی مخالف از طرفی توسط نخست وزیر مصدق، و از سوی دیگر توسط ملا کاشانی، نمایان هستند، و شاه، که ظاهراً کاشانی از او استفاده می برد.

انتظار می رود که حزب کمونیست توده بتواند در هر فرصت ممکن از بحران، و افزایش تنش، استفاده کند. حزب توده، که همواره ضد شاه بوده است، در حال حاضر احتمالاً مصدق را حمایت خواهد کرد.

عناصر مهم ارتش احتمالاً به شاه وفادار خواهند ماند، اما اینکه آیا آنها می توانند در شکل گیری تحولات سیاسی به یک سلاح موثر تبدیل شوند یا خیر، بستگی به مصمم بودن شاه دارد که از آنها بهره مند شود. تا کنون این تصمیم عیان نیست.

از سوی دیگر، مصدق به نظر می رسد که کنترل زنجیره فرمان را حفظ کند.

از آنچه مابین مصدق و کاشانی است، به نظر می رسد که مصدق هنوز قدرت بیشتری دارد، گرچه او به وضوح اعتبار خود را در پارلمان و در میان مردم از دست داده است. با این حال، طرفداران کاشانی بهتر توانستند در پایتخت متحد شوند. از طریق یک "تشکیلات خیابانی" به خوبی سازماندهی شده اند، که مصدق دارای آن نیست.

نخست وزیر ساعت 8:30 شنبه شب در پارلمان حضور یافت. بعد از پذیرایی دوستانه اولیه او در معرض سرزنش شدیدی قرار گرفت. طبق گزارشی، مصدق از مجلس تقاضای رأی اعتماد کرد و اظهار داشت که اگر موقعیت حکومت او ظرف 48 ساعت روشن نشود، او از مردم تقاضای نظر خواهی خواهد کرد. برای اولین بار او با سخن سرایی خود نتوانست مجلس را تحت تاثیر قرار دهد. پس از اشاره اولیه به این که او رسماً قصد "تحصن" در مجلس را دارد، در ساعت 2:30 صبح روز یکشنبه به خانه کاملاً حفاظت شده خود برگشت.

با وجود ضعیف شدن موضع مصدق، او ظاهراً هنوز قادر به جبران است. جناح جنبش ملی او، 28 نماینده، شدیداً به پشتیبانی از وی برخاسته اند؛ تظاهرات در حمایت از او صحنه سازی شده بود و او رئیس ستاد بهارمست را (به موجب آن که بهارمست در حفظ امنیت عمومی موفق نبوده) با ژنرال ریاحی جایگزین کرده است.

اگر مصدق کنترل خود را حفظ کند، او تلاش های خود را برای بر کناری یا حذف کلیه مخالفین افزایش خواهد داد.

خصومت نهفته او نسبت به شاه به احتمال زیاد افزایش می یابد. او احتمالاً از فعالیت های هندرسون در دوران بحران خشمگین می شود.

ملا کاشانی یکی از عناصر کلیدی در ترویج تظاهرات خیابانی طرفدار شاه است. او حمله مجلس به مصدق را نیز هدایت کرده است. اگر مصدق ناپدید شود، کاشانی یک مخالف جدی برای مقام او خواهد بود. اگرچه شخصاً برای شاه قابل قبول نیست، ولی به توصیه مجلس مایل است او را به نخست وزیری منصوب نماید.

کاشانی، با پیشنهاد خود فروشی، درصد زیادی از فرصت طلبی را به دولت خواهد آورد. او دائم سیاست متخاصم ملی گرای افراطی را در برابر ایالات متحده پیگیری کرده است. اگر او جایگزین مصدق شود، احتمالاً از حمایت بسیار محدودی، نسبت به مصدق قیل از بحران کنونی، برخوردار خواهد بود، و بنابراین احتمالاً برای نابودی مخالفان به بی رحمی متوسل خواهد شد. در تلاش خود برای انجام این کار، نفوذ و فرصت های توده برای سلطه سریعاً افزایش می یابد.

تیمسار بازنشسته زاهدی، که در حال حاضر به دستور مصدق زندانی شده، نیز مایل است نخست وزیر شود، و هوادارانش در مجلس فعالیت می کنند. بعید است که او موفق شود. وضعیت فعلی فرصتی را به شاه ارائه می دهد که هنوز شاه بدست نیآورده است. سابقه قبلی او نشان نمی دهد که اقدام خواهد کرد.

در این وضعیت، بازدید سرمایه غربی در ایران ضروری است:

1. کنسولگری آمریکا.

ما یکی از تواناترین و با تجربه ترین افسران خدمات خارجی را در تهران داریم هستیم، که همانطور که از گزارش هایش مشاهده می کنیم نماینگر هر دو شجاعت و خرد است و لایق حمایت کامل.

هندرسون از برخورداری احترام مصدق و شاه خشنود است تا آنجا که برخورداری از احترام هر یک در وضعیت فعلی امکان پذیر باشد. علاوه بر دیپلمات های سه سرویس ایالات متحده، یک گروه اعزامی با تجربه سازمان سیا نیز وجود دارد که مستقیماً با رهبران قبیله ای قشقایی در ارتباط است. رئیس ستاد خاورمیانه سازمان سیا در راه رفتن به تهران است. بغیر از سفارت شوروی، با تعداد زیادی از کارمندان بسیار لایق و یک محوطه قلعه مانند غالب بر یک بلوک شهری در وسط تهران، هیچ گروه اعزامی خارجی به غیر از خودمان به اندازه کافی قدرت و اعتبار ندارد تا نقش موثری در این موقعیت داشته باشد.

2. گروه اعزامی نظامی آمریکا، به رهبری سرلشکر 'زیمرن' و تعداد 35 افسر و تقریباً به همان تعداد داوطلب برای آموزش نظامی در ایران هستند، بیشتر آنها در تهران.

3. مانند این در مورد گروه اعزامی ژاندارمری به رهبری سرهنگ 'مک کل لند' و تشکیل شده از 16 افسر آمریکایی و داوطلبین صادق است.
4. سازمان سیا ارتباط نزدیکی با رهبران قبیله قشقایی داشته است، با این دید که در صورت کمونیست شدن شمال بتواند در نهایت مقاومت را در جنوب ایران سازمان دهی کند. تعداد قابل توجهی از اسلحه های کوچک و مهمات در نزدیک ترین پایگاه امن قابل دسترس جمع آوری شده است. مبلغ قابل توجهی از پول نقد در تهران موجود است، که هر دو اسلحه و پول نقد به سرعت می توانند مهیا شوند.
5. اگر چه بریتانیا به طور قاطعانه انکار کرده است، شایعات مداومی وجود دارد که قبایل جنوب ایران را به منظور قیام در یک زمان مناسب برای حفظ بخش جنوبی ایران از کنترل کمونیست سازماندهی داده اند. در گذشته تماس انگلیس با این قبایل نزدیک بوده است، و اگر وضعیت بیش از این بدتر شود، ممکن است یک سرمایه احتمالی با ارزش برای غرب باشد. بالا، آگاهی تقریبی موجود برای استفاده در شرایط اضطراری را نشان می دهد. آنها کافی نیستند. امکان تکمیل کردن آن زیر بررسی است.

آلن دالس²

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d169>

1 Source: Central Intelligence Agency, Office of the Director of Intelligence, Job 80R01731R, Box 9, Folder 350, White House. Secret; Security Information. A shorter version of this memorandum is printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 689–691 (Document 310).

2 Printed from a copy that indicates the original was signed.

170. Memorandum Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency

1

Washington, March 3, 1953.

قابلیت های وظایف سری سازمان سیا در ایران

1. برای جلوگیری از اتخاذ قدرت توسط توده: سرمایه سری سازمان سیا برای جلوگیری از تصویب قدرت توده در ایران به اندازه کافی نیست. علاوه بر این، آنچه که سرمایه سازمان سیا در ایران است به استفاده از آنها بستگی دارد. به عنوان مثال، گروه های تبلیغاتی وجود دارند که می توانند به طور موثر برای حمایت از مصدق اقدام کنند اما در مقابله با او مخالفت خواهند کرد.
بطور اخص توانایی های سیا در زمینه امور سری، به شرح زیر است:
الف- ابزار تبلیغات گسترده (مطبوعات، و غیره):
سازمان سیا یک شبکه با تعداد کثیری رابط مطبوعاتی، سیاسی، و روحانی را کنترل می کند که ثابت کرده توانایی انتشار تبلیغات گسترده ضد توده را دارد.
این شبکه همچنین می تواند تبلیغات موثر در حمایت از نخست وزیر مصدق ارائه دهد.
با این حال، نه می تواند در تبلیغات ضد مصدق شرکت کند و نه می تواند از نخست وزیری که برای مصدق قابل قبول نیست حمایت کند.
یک گروه دیگر نیز در خدمت سازمان سیا قادر به ارائه تبلیغات موثر طرفدار شاه است.
با این وجود، از یک نامزد طرفدار شاه برای نخست وزیری حمایت نخواهد کرد، مگر اینکه دیدگاه آن فرد برای این گروه قابل قبول باشد. در حال حاضر هیچ گروهی وجود ندارد که بتواند در انتشار تبلیغات جمعی ضد مصدق موثر باشد.
- ب- قلم سمی، اعترافات شخصی، گسترش شایعه و غیره:
سازمان سیا ابزار موثری برای اعمال حملات شخصی علیه هر شخص سیاسی در ایران از جمله مصدق را در دسترس دارد.
با این حال، باید اشاره کرد که این نوع فعالیت، مگر در حمایت از یک برنامه تبلیغاتی عمومی، به اندازه ای بی تأثیر خواهد بود که زیر هر طرحی با هدف رسیدن به نتایج فوری ارزش مطرح شدن را ندارد.
- ج- شورش های خیابانی، تظاهرات، مافیا، و غیره:
سازمان سیا توانایی ارائه تظاهرات ضد توده را اثبات کرده است.
با این وجود، تنها در شرایط مطلوب می تواند این کار را انجام دهد و در صورتی که دولت مرکزی مخالفت شدید نشان ندهد.
- در صورتی که قدرت حزب توده در ایران افزایش یابد، امکان دارد ارائه چنین تظاهراتی توسط این گروه به راحتی با نیروی ضد شورش توده یا سرکوب دولت مواجه شود.
- همچنین می تواند تظاهرات تأثیر گذاری در حمایت از مصدق تدارک ببیند و می تواند تظاهرات نسبتاً موثری در حمایت از شاه فراهم سازد با این شرط که این تظاهرات در تأثیر ضد مصدق نباشد.
- سازمان سیا هیچ گروهی در ایران ندارد که بتواند به طور موثر علیه مصدق شورش کند.
- د- پشتیبانی قبیله ای:

تنها رهبران قبیله ای که در حال حاضر با سازمان سیا همکاری می کنند، حامی مصدق و به جای آن ضد شاه هستند. با این حال، این رهبران بسیار قدرتمند هستند و می توانند حمایت مهمترین قبایل ایران را برای یک دولت ضد توده طرفدار مصدق بدست آورند.

ه - کمک به ایرانیان در امنیت داخلی:

سازمان سیا ارتباط رسمی با مقامات امنیتی ایران ندارد و فقط با در نظر گرفتن این واقعیت که چندین عضو اصلی این سرویس های امنیتی عاملان این سازمان هستند با آنها ارتباط دارد.

با این وجود اگر این دولت یک سیاست در حمایت از مصدق را پیش بگیرد، ما می توانیم رابطه رسمی با پلیس و نیروهای امنیتی ایران ایجاد کنیم که از طریق آن می توانیم توانایی خود را برای برخورد با آشوبگران توده، عوامل شوروی و غیره تقویت کنیم.

این دیدگاه ایستگاه تهران ما است که سازمانهای امنیتی ایران، با کمک و تشویق ما، می توانند علیه حزب توده مثبت اقدام کنند، مانند ناتوان کردن آن در سازمان دهی یک کودتا در شرایط کنونی.

2. ارائه کمک به ایران پس از تسخیر توده:

اگر یک دولت توده تمام یا بخشی از ایران را بگیرد، توانایی های سازمان سیا به شرح زیر است:
الف - قدرتمند ترین قبیله در ایران آماده است از طرف ما فعالیت های مقاومتی خود را برای آزار دولت توده آغاز کند.

علاوه بر این، آنها حاضرند (و قادر، ما احساس می کنیم) کمک قبایل دیگر این منطقه را طلب کنند.

ب - اعتقاد بر این است که سازمان سیا دارای یک گروه در ایران است که ممکن است در اجرای خراب کاری های روحی در داخل کشور و تحریک انواع مختلف مقاومت در مقیاس کوچک تقریباً اثر گذار باشند.

ج - از طریق تعدادی از عوامل پشت پرده سیا [بیشتر از یک خط محرمانه است]، سیا قادر خواهد بود پوشش اطلاعاتی ایران را زیر یک دولت توده ارائه دهد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d170>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80R01443R, Box 1, Folder 7. Secret Security Information. A handwritten note on a sheet of paper attached to the memorandum indicates that it was prepared for the March 5 NSC meeting, but was not used. Another copy of the memorandum indicates that it was prepared in the Iran Branch of the Directorate of Plans. (Ibid., DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence TPAJAX)

171. Memorandum of Discussion at the 135th Meeting of the National Security Council¹

Washington, March 4, 1953.

موضوع

بحث در سیزدهمین نشست شورای امنیت ملی در روز چهارشنبه ، 4 مارس 1953
حاضرین در 135مین جلسه شورا:

رئیس جمهور، معاون ریاست جمهوری ایالات متحده، وزیر امور خارجه، وزیر دفاع و مدیر امنیت متقابل، همچنین وزیر خزانه داری، مدیر دفتر بودجه، ژنرال واندنبرگ برای رئیس، رئیس ستاد مشترک، مدیر اطلاعات مرکزی، دستیار اداری رئیس جمهور در امور امنیت ملی، دستیار ویژه رئیس جمهور برای عملیات های جنگ سرد، افسر رابط نظامی، دبیر اجرایی، شورای امنیت ملی و معاون دبیر اجرایی ان اس سی.

پیرو گزارش کلی از مواضع اصلی گرفته شده و نکات مهم در این جلسه است.

[بحث در مورد بیماری استالین و پیامدهای آن در سیاست ایالات متحده در اینجا حذف شده است]

2. تحولات در ایران که در امنیت آمریکا تأثیر گذار است (ان اس سی 1/136)²

زمانی که شورا در دستور جلسه به بررسی این موضوع رسید، آقای کاتلر به طور خلاصه سیاست فعلی ایالات متحده در مورد ایران را همانطور که در ان اس سی 1/136 ذکر شده است مطرح کرد. او پیشتر به شورا اطلاع داد که کارکنان ارشد ان اس سی در جلسه خود این سیاست و وضعیت در ایران را روز دوشنبه گذشته مطرح کرده بودند.

در آن زمان، کارکنان درخواست کرده بودند که رئیس سازمان اطلاعات مرکزی و وزیران وزارت امور خارجه و دفاع برای پاسخ به برخی سوالات آماده باشند و در دیدار جلسه روز چهارشنبه وضعیت را گزارش دهند.

آقای دالس سپس از تحولات دو یا سه روز گذشته در ایران شورا را آگاه کرد.

آقای دالس گفت که کمتر شکی است که شاه فرصتی دیگر برای کنترل وضعیت را از دست داده است، و چشم انداز کنونی این است که مصدق برای آینده نزدیک کنترل را نگاه خواهد داشت هرچند با قدرت و اعتبار کمتر.

می توان پیش بینی کرد که او برای از بین بردن آنچه که از موضع شاه باقی مانده است اقدام خواهد کرد، و همچنین اقدام به «گرفتن» کاشانی.

همچنین توضیح داده شده، به دلایل خود، حزب توده در حال حاضر از مصدق حمایت می کند. با این وجود، آقای دالس گفت موضع واقعی کمونیست را می توان از پخش برنامه رادیوی مخفی کمونیستی در شمال ایران یافت.

گزارش آن در مورد رویدادهای اخیر علیه شاه خشونت آمیز بود، اما، برخلاف موضع رسمی حزب توده، این رادیو همچنین به مصدق به عنوان یک خادم عصبانی شاه حمله کرد و به او هشدار داد که اگر او زنده بماند، باید به مردم ایران بپیوندد و با آنها و برای آنها با شاه مبارزه کند.

آقای دالس نتیجه گیری کرد با در نظر گرفتن پیامدهای احتمالی رویدادهای چند روز اخیر، دیکتا توری در ایران زیر کنترل مصدق خواهد بود.

تا زمانی که او زنده است خطر کمی وجود دارد، ولی اگر او به قتل رسد یا از صحنه قدرت ناپدید شود، خلاء سیاسی در ایران رخ می دهد و کمونیست ها ممکن است به آسانی قدرت را تصاحب کنند. عواقب چنین تصاحبی، در کلیت جدی آن، توسط آقای دالس خلاصه شده است.

نه تنها جهان آزاد از سرمایه های عظیم عرضه شده توسط تولید و ذخایر نفت ایران محروم خواهد شد، بلکه روس ها این دارایی ها را محفوظ نگاه می دارند و از این به بعد از هر گونه اضطراب در مورد وضعیت نفت خود رها خواهند شد. بدتر از همه، آقای دالس اشاره کرد، اگر ایران به کمونیست ها تسلیم شود، شکی نیست که مناطق دیگر خاورمیانه با 60 درصد ذخایر نفتی جهان زیر کنترل کمونیست ها قرار خواهد گرفت.

سپس رییس جمهور از اعضای شورا پرسید، پیشنهاد آنها برای آنچه ایالات متحده در حال حاضر برای جلوگیری از بحران می تواند انجام دهد چیست.

آیا اقدامی قابل اجرا وجود دارد که ایران را از این وضعیت نجات دهد؟

در پاسخ، وزیر دالس گفت که مدتهاست مانعی جدی برای از دست دادن ایران در جهان آزاد ندیده است. اگر شوروی واقعا مصمم در تصرف آن باشد. ما برای جلوگیری از کنترل کمونیست نیروهای کافی برای اعزام به منطقه نداریم و شوروی بازی خود را در ایران بسیار هوشمندانه و در زمان مناسب بازی کرده است.

با این حال، دالس وزیر امور خارجه ادامه داد، او معتقد است که اگر ما از روشهای مشخصی پیروی کنیم، امکان وقت خریدن وجود دارد.

در نظر او مشکل واقعی این است، با در نظر گرفتن ظاهراً ناامیدی در سرنوشت نهایی ایران، با زمانی که تا کنون باقی مانده چه باید کرد.

او پیشنهاد کرد شاید از رئیس ستاد مشترک در مورد این که چگونه از وقت استفاده و در آن صرفه جویی کنیم پاسخ هایی دریافت کنیم.

وزیر دالس در ابتدای ارائه طرح خود به مراحل مقدماتی این روشها اشاره کرد که هر سه دوره خطرناک هستند و همه آنها در صورت کشته شدن مصدق، می توانند تغییر کنند.

نخستین اقدام پیشنهادی از سوی وزیر دالس برگرداندن سفیر هندرسن قبل از اخراج او توسط مصدق بود. با توجه به مداخله او از جانب شاه، مبنی بر این که وزیر دالس تنها فکر منطقی را دنبال می کند، در نفوذ سفیر نسبت به مصدق احتمالاً ناامیدانه اختلال ایجاد شده است، بنابراین شاید بهتر باشد قبل از اینکه او را به بیرون پرت کنند برگردد.

دومین اقدام پیشنهاد شده توسط وزیر امور خارجه این بود که ایالات متحده در مورد ایران از همکاری با انگلیس ها دست بکشد، در این تلاش که بتواند محبوبیت و شایستگی اخلاقی خود را دوباره باز یابد.

او افزود که تمایل دارد این موضوع را با رئیس جمهور و وزیر امور خارجه آیدن در میان بگذارد. اما، او گفت، در ذهن ایرانی ها عدم محبوبیت ما در ایران عمدتاً به دلیل عدم محبوبیت بریتانیا و ارتباط قبلی ما با سیاست های نا پسندیده بریتانیا است.

مشکل این نوع اقدامات مانند این اقدام این است که آیا در مقابل مخالفان بریتانیا در بسیاری از دیگر نقاط جهان، اگر به تنهایی عمل کنیم، بیشتر از آنچه در ایران به دست می آوریم از دست می دهیم یا خیر.

در این مقطع، رئیس جمهور مطالب وزیر امور خارجه دالس را متوقف کرد تا با اعتقادی راسخ بیان کند که امریکا به علت سیاستی که ما نسبت به اسرائیل دنبال کرده بودیم، در کشورهایی مانند سوریه و عراق، حتی بیشتر از انگلستان مورد تنفر است.

پرزیدنت ادامه داد، کسی تا به حال به این فکر کرده است که به کشورهای دیگر خاورمیانه بگوید که آنها باید به عنوان ابزار مقاومت در مقابل حمله روسها به سر تا سر رشته کوه هایی که آنها را از شوروی جدا می کند با ما ائتلاف ایجاد کنند؟

وزیر امور خارجه دالس سپس پرسید آیا می تواند قبل از پاسخ به سوال پرزیدنت به سومین و آخرین نکته در مورد طرح اقداماتی برای کسب وقت در ایران را ادامه دهد.

او گفت، سومین دوره، پیشروی در خرید نفت از شرکت ملی نفت ایران، عرضه تکنسین های مورد نیاز به این شرکت، و همچنین حمایت مادی از رژیم مصدق، است. وزیر دالس گفت، این تکمیل شد، دوره های عملیاتی در دسترس که برای ما در زمان اضطراری وقت می خرد. ما موظف نبودیم که هر سه دوره که او مشخص کرد را قبول کنیم، اما در مورد یکی یا بیشتر از آنها به نظر می رسید او بهترین راه حل را برای خرید وقت ارائه داد. با این حال، اگرچه وزارت دفاع واقعا اعتقاد داشت که زمان بیشتری برای کسب وقت لازم است، و دلایل خاصی برای این دیدگاه وجود دارد، دالس دوباره در مورد تمایل واقعی برای پیگیری هر یک از این دوره های عملیاتی ابراز تردید کرد، مگر برگرداندن سفیر هندرسون در صورت امکان. او گفت، علت شک و تردید او این بود که ضررهایی که ممکن است در سایر نقاط جهان پیش بینی کنیم، احتمالاً بیش از هر سودی در ایران است.

رئیس جمهور گفت که تردید وزیر دالس را در مورد این اقدامات درک کرده است، اما فکر می کند که ممکن است خود انگلیسی ها نیز با روند حوادث اخیر قانع شوند تا با یک سیاست مستقل در ارتباط با ایران توسط ایالات متحده موافقت کنند.

آقای استاسن پرسید آیا اکنون دلیل مهمی به ما داده نشده که زمان را در ایران افزایش دهیم؟ با توجه به بیماری استالین و مرگ احتمالی، آیا واقعاً ضروری نیست که ایالات متحده جایگاه استوار و ثابتی را در سراسر دنیا اتخاذ کند؟ سیاست اتحاد جماهیر شوروی قیداً در آینده نزدیک تا حدودی سردرگم و مردد خواهد بود و بهره برداری از این واقعیت بر عهده ایالات متحده است.

وزیر دالس پاسخ داد که او معتقد است مصدق ممکن است یکی دو سال دیگر دوام بیاورد و قصد ندارد این پیشنهاد را مطرح کند که ایالات متحده باید رسماً رابطه با ایران را قطع کند.

وزیر ویلسون پرسید آیا ما در واقع با انگلیس در ایران مشارکت نداریم و آیا انگلیس شریک ارشد نیست؟ وزیر دالس پاسخ داد که این اواخر تا کنون چنین بوده است، اما انگلیسی ها اکنون بیرون رانده شده اند.

رئیس جمهور افزود ما باید به سرمایه گذاری عظیمی که انگلیسی ها در ایران انجام داده اند احترام بگذاریم و علاوه بر این باید تشخیص دهیم که آخرین پیشنهادهای آنها، برخلاف پیشنهادهای قبلی برای ایرانیان، کاملاً منطقی بوده است. وی افزود، مطمئناً این امکان وجود دارد که ایالات متحده همان کاری را انجام دهد که فکر می کند در ایران لازم است انجام شود، اما مطمئناً نمی خواهیم با انگلیسی ها قطع رابطه کنیم.

با این اظهارات، وزیر ویلسون موافقت کامل خود را ابراز کرد. وزیر امور خارجه دالس در اظهار نظر در مورد اظهارات رئیس جمهور به ترس خود اشاره کرد که اکنون خیلی دیر است امیدوار باشیم هرگونه امتیاز منطقی انگلیس به ایرانیان منجر به توافق شود. تنها چیزی که می تواند باعث حل و فصل شود، تسلیم کامل انگلیس خواهد بود.

وزیر همفری پرسید آیا او باید اینطور برداشت کند که وزیر دالس قبلاً متقاعد شده که روسیه در هر صورت ایران را سرانجام محاطه خواهد کرد یا به عبارت دیگر، ما آن کشور را از دست خواهیم داد. وزیر دالس پاسخ مثبت داد و آقای کاتلر اشاره کرد که البته این بدان معنی است که با از دست دادن ایران، کشورهای همسایه خاورمیانه را از دست خواهیم داد و ضرر وخیم جدی خواهد بود.

رئیس جمهور اظهار داشت که ما نمی توانیم نیروهای خود را به داخل ایران منتقل کنیم، اما این ضرورت ندارد که سایر کشورهای خاورمیانه را فدا کنیم، زیرا ورود نیروهای آمریکا به برخی از این کشورها امکان پذیر است. مشکل در انجام این کار این احتمال است که تلاش ما برای چنین اقدامی منجر به استناد اتحاد جماهیر شوروی به پیمان دوستی و عدم تعدی با ایران شود. سپس می توانیم خود را در جنگ با روسیه ببینیم.

آقای کاتلر مجدداً فضیلت سیاست های آمریکا در ایران را مستقل از انگلیس خواستار شد و اظهار داشت که حتی خرید شرکت نفت انگلیس بوسیله ایالات متحده امری عاقلانه است.

رئیس جمهور پاسخ داد که مدتها معتقد بود که باید این کار انجام شود ، اما هیچ راهی برای متقاعد کردن کنگره نیافته است که این بخشی از وجدان دولت ایالات متحده یا هر شرکت نفتی آمریکایی است که شرکت نفت انگلیس و ایران ورشکسته را خریداری کند.

آقای استاسن خاطرنشان کرد که احتمالاً پس از شروع مجدد جریان نفت در ایران ، امکان دارد آمریکا پول خود را پس بگیرد.

اما رئیس جمهور برداشت کرد که حداقل در حال حاضر هیچ بازار نفتی برای ایران وجود ندارد، و دستیابی به آن به کاهش تولید در سایر مناطق تولید کننده نفت نیاز دارد.

آقای کاتلر با بازگشت به نگرانی های رئیس جمهور در مورد نگرش کنگره پرسید، کنگره این را چگونه دوست دارد که ایالات متحده هیچ اقدامی نکند و اجازه دهد ایران به دستهای اتحاد جماهیر شوروی پرتاب شود.

به طور کلی توافق شد که کنگره نگاه ضعیفی به این احتمال خواهد داشت.

در این مرحله ، آقای جکسون گفت که وی معتقد است احتمال دیگری برای نجات اوضاع در ایران وجود دارد. او فکر کرد که اگر ایالات متحده بتواند صلح بین مصر و اسرائیل را تأمین کند ، و اگر کلیسای کاتولیک روم ، اینطور که به نظر می رسد، با بین المللی شدن مقدسات در اورشلیم موافقت کند، و در نهایت، اگر انگلیس بتواند متقاعد شود که ادامه دهد، قدرتهای عربی در یک جهت قرار می گیرند و ایالات متحده قادر به ایجاد موقعیتی با قدرت معقول در کل منطقه خاورمیانه، از جمله ایران خواهد بود.

رئیس جمهور گفت که آقای جکسون کاملاً درست توصیه کرد، اما متأسفانه آنچه او پیشنهاد کرد مدت زیادی طول می کشد و ما در بحران هستیم. "من هزینه زیادی پرداخت کرده ام"، رئیس جمهور گفت، "برای این صلح بین مصر و اسرائیل."

وزیر دالس اضافه کرد که این پرونده در دستور کار گفتگوهای آینده وی با آنتونی ایدن قرار دارد.

رئیس جمهور سپس به سومین اقدام وزیر دالس که شامل حمایت مادی و مالی از مصدق بود بازگشت، وزیر امور خارجه دالس گفت ، این مطمئناً به ما زمان می دهد ، اما او مایل است اکنون از فرمانده ستاد مشترک ارتش درباره ارزش به دست آوردن این زمان بشنود.

ژنرال واندنبرگ با صدور بیانییه ای پاسخ داد که تنها دلیل واقعی برای به دست آوردن زمان، شروع تأسیس سازمان دفاع خاورمیانه است. اگر ام یی دی او شروع به فعالیت کند، ممکن است ثبات مورد نیاز ما را در خاورمیانه به خوبی فراهم کند. با این حال ژنرال واندنبرگ نظر رئیس جمهور را تایید کرد که مدت زیادی طول می کشد تا نیروهای آمریکایی یا سازمان ملل در ایران مستقر شوند.

وی افزود ، با این وجود ، برنامه هایی برای اعزام قسمتی از نیروهای آمریکایی در صورت اتخاذ این سیاست توسط رئیس جمهور وجود دارد. ژنرال واندنبرگ تخمین زد که انتقال یک تیم رزمی حدود چهارده روز طول می کشد، از طریق بصره به جایگاهی در منطقه دفاعی کوهها که ممکن است در جنوب ایران فراهم شود.

در مورد اولین نیروی دریایی یا لشکرهای 82 هوابرد ، تخمین او 45 تا 60 روز بود که احتمالاً خیلی طولانی است. ژنرال واندنبرگ با رئیس جمهور موافقت کرد که می توان رشته کوه بالای خلیج فارس را تسخیر کرد و رئیس جمهور فکر کرد این اقدام حتی برای مدتی با کمترین تیم رزمی می تواند انجام گیرد.

با این حال ژنرال واندنبرگ هشدار داد که اکنون سوال جدی تری در مورد وفاداری نیروهای مسلح ایران به شاه وجود دارد. شاه چندین فرصت برای اطمینان از وفاداری نیروهای مسلح خود داشته است ، اما مانند سایر موارد فرصت خود را از دست داده است.

اکنون رئیس ستاد جدید ارتش یکی از گزینه های مصدق بود.

وزیر همفری از تصور اینکه ما به این شکل در حال از دست دادن ایران هستیم ابراز شوک کرد و آقای کانتر مجدداً از وزیر امور خارجه پرسید آیا در مکالمات پیش رو با انگلیس امکان تحریک آنها به چشم پوشی از ادعاهای خود وجود دارد و این که اجازه دهند ایالات متحده به مذاکره یکجانبه با ایران ادامه دهد. به هر حال انگلیس سرمایه گذاری خود را در ایران از دست داده است و اقدام یک جانبه ایالات متحده تنها روشی بود که آزمایش نشده است.

رئیس جمهور از این استدلال تحت تأثیر قرار گرفت و به وزیر دالس گفت باید سعی کند با انگلیسی ها موضعی را ایجاد کند که چهره آنها را حفظ کند اما در واقع کنترل وضعیت و آزادی عمل را در امتداد خط پیشنهادی آقای کانتر به ایالات متحده بدهد.

وزیر دالس پاسخ داد که وی قبلاً در جریان سفر اخیر خود به لندن در مورد این موضوع با آقای ایدن صحبت کرده است.⁴ وی دریافته بود که انگلیس برای مدت‌ها در ایران بحرانی واقعی را پیش بینی نکرده است.

وزیر همفری با بیان اینکه انگلیسی ها همیشه می گفتند شما به اندازه کافی وقت دارید، وارد صحبت شد و منابعی را ذکر کرد که تخمین آنها اشتباه بوده است.

رئیس جمهور گفت آخرین مصداق اشتباه آنها در مصر بود.

معاون رئیس جمهور گفت که عامل دیگری وجود دارد که باید در گفتگو با آقای ایدن در نظر گرفته شود. این نظر معاون رئیس جمهور بود که پس از مرگ استالین ، از روس ها خصومت بیشتر و نه کمتر انتظار می رود. بنابراین بسیار احتمال دارد که آنها فشار خود را در ایران افزایش دهند تا کنترل خود را در سریعترین زمان ممکن با کودتا تأمین کنند. چنین روشی ممکن است محاسبه غلط را ارائه دهد، که همه ما از آن وحشت داریم و این باعث آغاز جنگ جهانی سوم می شود. آیا نمی توان انگلیسی ها را وادار به دیدن این توانایی خطرناک کرد؟ ما ، نه روس ها ، به معاون رئیس جمهور اصرار کردیم ، باید اقدام بعدی را انجام دهد.

وزیر دالس شکایت داشت که ما در اقداماتی که فکر می کنیم انجام آن در بسیاری از نقاط جهان بسیار حیاتی است ، توسط انگلیسی ها ، فرانسوی ها و سایر متحدانمان کندتر می شویم. آنها سرعت ما را کم می کنند، ما نمی توانیم به موقع حرکت کنیم تا از عواقب کندی خود جلوگیری کنیم. شاید جریانی مانند شورای عالی جنگ تنها راه حل برای این وضعیت باشد. به هر حال باید مکانیزمی پیدا شود که بتواند در لحظه حساس به موقع عمل کند.

معاون رئیس جمهور دوباره اظهار داشت که اگر حرکت بعدی در صحنه جهانی می تواند از آن ما باشد و نه روسیه ، ممکن است کل اوضاع در جهان به سمت بهتر تغییر کند.

رئیس جمهور گفت اگر يك اقدام جدی شوروی علیه ایران به وقوع بپیوندد، ما باید دور این میز شورا با سوال رفتن به بسیج کامل روبرو شویم. اگر ما در آن زمان و با این احتمال حرکت نمی کردیم ، او هراس داشت ایالات متحده به جایگاه قدرت درجه دو برسد. رئیس جمهور گفت ، "اگر من 500,000,000 دلار داشتم که پنهانی خرج کنم، 100,000,000 دلار آنرا هم اکنون به ایران می دادم."

رئیس جمهور سپس از وزیر دالس سوال کرد که چقدر طول خواهد کشید که رئیس جمهور و وزیر دالس با آقای ایدن نشست داشته باشند. آیا امروز عصر امکان پذیر است؟ ما باید فوراً دریابیم که انگلیسی ها واقعاً چه احساسی دارند - آیا آنها آماده واگذار کردن این وضعیت به ما هستند ، یا آیا آنها سرسختی خواهند کرد. مسئله اقدامات یک جانبه ایالات متحده به وضوح مطرح شد.

وزیر همفری چندین بار نظر خود را دخالت داد که این لحظه مناسبی برای معامله با انگلیسی ها است که نیاز به کمک ما دارند ، و آقای استاسن اضافه کرد که ما همچنین باید سعی کنیم نشان دهیم که این هدف سیاست ایالات متحده نیست که امپراتوری انگلیس را منحل کند. اگر انگلیسی ها و به همین دلیل ،

فرانسوی ها می توانستند وادار به قبول این باور شوند، آنها ممکن است تحت رهبری وزیر امور خارجه قابل تحمل تر باشند.

وزیر ویلسون گفت که به نظر او دو مورد بزرگ در جهان وجود دارد که ایالات متحده پاسخی برای آنها ندارد. یکی فروپاشی آشکار استعمار است؛ دیگری تاکتیک های جدید کمونیسم در بهره برداری از ملی گرایی و استعمار برای اهداف خاص خود. در دوران قدیم ، وقتی دیکتاتوری ها تغییر می کردند ، معمولاً مسئله یک جناح راست در مقابل جناح دیگر بود و ما فقط مجبور بودیم صبر کنیم تا وضعیت فروکش کند. با این حال ، امروزه ، هنگامی که یک دیکتاتوری از سمت راست با دیکتاتوری چپ جایگزین می شود ، یک کشور در آن حال به طرف کمونیسم سوق می خورد و به طور غیرقابل برگشتی از دست ما خواهد رفت.

آقای استاسن قبلاً در پاسخ به خواست رئیس جمهور مبنی بر داشتن پول گفت اداره امنیت متقابل، بودجه را در دسترس دارد.

بنابر این رئیس جمهور رو به آقای استاسن کرد و از او پرسید که واقعاً چقدر می تواند تهیه کند. آقای استاسن پاسخ داد که احتمالاً به اندازه ای که وضعیت نیاز می داند - پنج میلیون ، ده میلیون ، چهل میلیون - اگر وزیر دالس تصمیم بگیرد با استفاده از چنین بودجه ای جلو رود. به موقع ، با گفته رئیس جمهور ، که وی همچنین آرزو می کرد که برای تغییر می توانست در مورد اوباش در این کشورهای خاورمیانه که شورش می کنند و پرچم آمریکا را به اهتزاز درمی آوردند ، بخواند، آقای جکسون گفت اگر رئیس جمهور اوباش را بخواهد مطمئن است که می تواند آنها را ارائه دهد. رئیس جمهور گفت در هر صورت این مسئله برای وی بسیار ناراحت کننده است که ما به نظر می رسد نمی توانیم کاری انجام دهیم که این کشورهای مستضعف ما را دوست داشته باشند به جای اینکه از ما متنفر باشند.

در این مرحله ، آقای کاتلر با خواندن یک رکورد چهار ماده ای از اقدامات احتمالی شورا در این مورد خاص وارد بحث شد، که شامل تلاش برای کاوش با انگلیسی ها در مورد امکان اقدام یکجانبه ایالات متحده در ایران بود.

رئیس جمهور پاسخ داد که مطمئناً به نظر او آن زمان رسیده است که انگلیسی ها اجازه دهند ما دست خودمان را بازی کنیم.

آقای جکسون سپس گفت او مطلب دیگری نیز دارد که فکر می کند به بهبود موقعیت ما در خاورمیانه کمک می کند و در مورد آن می توان کاری انجام داد. این اقدام آمریکا برای از بین بردن زخمی چرکین در خاورمیانه است با نمایندگی توسط 800,000 عرب های آواره در اسرائیل. وزیر دالس موافقت کرد که این واقعاً یک زخم چرکین است، اما اشاره کرد که کشورهای عربی خود تمایلی به جذب این 800,000 انسان آواره ندارند، زیرا انجام این کار آنها را از یک امتیاز در معاملات با اسرائیلی ها محروم می کند. بر این اساس، وزیر دالس گفت ، او نمی داند چه کاری در مورد آنها می توان انجام داد.

آقای جکسون پاسخ داد که مسلماً امکان اسکان مجدد 200000 نفر از این پناهندگان وجود دارد و حداقل 800,000 نفر را می توانند سیر کنند.

رئیس جمهور افزود که این فقط برای تغذیه آنها کافی نیست، اما اگر ما بتوانیم چند یا یکی از کشورهای عربی را راضی کنیم که این افراد را در صورت پرداخت یارانه برای هر نفر قبول کند، وی بسیار خرسند خواهد شد.

پس از اینکه ژنرال واندنبرگ به شورا اطلاع داد که مطلبی مربوط به جنبه های نظامی مسئله ایران وجود دارد ، از جمله ، وجود یک نیروی انگلیسی کافی در عراق ، آقای استاسن پرسید که آیا واقعاً نظر رئیس

جمهور این است که برخی از بودجه ها در صورت موافقت وزیر امور خارجه باید یک جا در ایران هزینه شود.

رئیس جمهور پاسخ داد که البته این یک قمار است، اما اگر پس از بررسی به نظر برسد قمار خوبی است، آماده است که آن را انجام دهد.

شورای امنیت ملی:⁵

الف - موضوع در پرتو توجیه شفاهی مدیر اطلاعات مرکزی مورد بحث قرار گرفت.

ب - توافق شد که اقدامات پیش رو احتمالی زیر باید در پیش بینی اقدامات بعدی شورا در جلسه عادی یا ویژه بعدی بررسی شود:

(1) متقاعد کردن انگلیس که به ایالات متحده اجازه دهد صنعت نفت ایران را به بهره برداری برساند ، بدون اینکه تعصبی برای حل نهایی اختلافات انگلیس و ایران وجود داشته باشد.

(2) امکان نظامی نگه داشتن یک رشته از طریق رشته کوه زاگرس.

(3) جایگزینی سفیر هندرسون.

(4) کمک اقتصادی محدود برای تقویت موقعیت مصدق.

[در اینجا بحث در موارد اساسی سیاست امنیت ملی و وضعیت پروژه های ان اس سی حذف شده است]

اس. اورت گلیسون

معاون دبیر اجرایی

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d171>

1 Source: Eisenhower Library, Whitman File, NSC Series, Box 4, 135th Meeting of the National Security Council. Top Secret; Security Information; Eyes Only. Drafted by Gleason on March 5. Printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 692–701 (Document 312).

2 Document 147.

3 The record of the meeting of the Senior NSC Staff on March 2 is not printed. (National Archives, RG 59, S/P–NSC Files, Lot 62 D 1, 1953—Record of Planning Board Meetings NSC Files)

4 Dulles and Eden met on February 4 in London. (Memorandum of conversation; *ibid.*, Central Files 1950–1954, 611.41/2–453)

5 Paragraphs *a* and *b* constitute NSC Action No. 729. (*Ibid.*, RG 273, Records of the National Security Council, Records of Actions, Box 95, NSC Actions 697–1001)

172. Editorial Note

وزیر امور خارجه ایدن و صدراعظم باتلر برای گفتگو با مقامات آمریکا در مورد طیف گسترده ای از موضوعات استراتژیک سیاسی و مالی، از جمله ایران، در تاریخ مه 4-7 1953 از واشنگتن بازدید کردند. وزیر دالس در دیدار با ایدن در تاریخ 6 مارس اظهار داشت: "ما فکر کردیم با این که هنوز مبهم بود، احتمالاً اقتدار شاه تا حد زیادی و برای همیشه ناپدید شده است. فکر می کردیم که مصدق احتمالاً با عبور از شرایط فعلی باقی خواهد ماند. با این وجود احساس کردیم که با رفتن شاه یا از دست رفتن اقتدار وی هنگامی که مصدق به هر دلیلی از میان رود، تردید در مورد اینکه آیا می توان با نظم به دولت دیگری انتقال داده شود یا خیر، افزایش یافته است." این بحث در مورد پاسخ ایالات متحده در صورتی که مصدق پیشنهاد مشترک نفت ایالات متحده-انگلیس فوریه 20 را رد کند متمرکز بود (به روابط خارجی، 1954-1952، جاد ایکس، ایران، 1951-1954، صفحات 670-674 (سند 300)، مراجعه کنید). ایدن موافقت کرد که هرگونه کمک ایالات متحده آمریکا برای حفظ دولت ایران که در چنین صحنه ای طراحی شده است نباید مربوط به نفت باشد. وزیر دالس در پایان بحث افزود: "او فکر کرد که ما باید جنبه های خاصی از این مشکل را تا زمانی که وضعیت در گسترش است با شنود بازی کنیم ... ممکن است که در آینده نزدیک اتحاد جماهیر شوروی علاقه خود را نسبت به خشونت خارجی از دست بدهد، اگرچه، البته عکس آن نیز ممکن است. هدف اصلی هر دوی ما باید تداوم دولتی در ایران باشد که غیر کمونیستی است. علاوه بر این، او احساس کرد که نباید هیچ پاداش زیادی را به مصدق برای عملکرد وی پرداخت کرد. به عنوان مثال، هیچ خرید عمده نفت نباید بوسیله ایالات متحده صورت گیرد، اما، از طرف دیگر، باید آنچه را که می توانیم در مقیاس اندک انجام دهیم تا دولت مصدق را حفظ کند." به همانجا، جلد ششم، قسمت اول، اروپای غربی و کانادا، صفحات 907-917 (سند 381) مراجعه کنید. برای اسناد کامل بحث و گفتگو در واشنگتن 4-7 مارس 1953، به صفحات همان نگاه کنید انگلیس - ایالات متحده (اسناد 375-391) 887-964.

173. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, March 8, 1953, noon.

3597

1. ما با ارزیابی وزیر در مورد شرایط سیاسی ایران موافق هستیم (پاراگراف یک دپتل 2337 مارس 7 تکرار شد لندن 5959).²

ما فکر می کنیم ، با این حال ، هنوز هم احتمال وجود دارد که شاه "تا حد زیادی و برای همیشه ناپدید نشده باشد". علیرغم منفعل بودن وی که او را پوشش می دهد، تلاش برای بقای او و تماس بین وی و مخالفان همچنان ادامه دارد. اگرچه برای پیروزی حتمی شاه احتمال زیادی نیست، ممکن است سازش اثری از نفوذ او باقی گذارد. بسیاری از افسران ارتش از ادامه عملکرد غیرمشتخص شاه بسیار ناراحت بودند. با این وجود ، همه آنها، حتی بدون رضایت و آگاهی قبلی شاه، ایده اقدام از طرف وی را رها نکرده اند.

2. آنطور که ما از تهران می بینیم ، ما همچنین با طرح وزیر در مورد سیاست های آینده ما در مورد ایران موافقیم همانطور که به این گفته شد. با توجه به پراکندگی وضعیت ایران، ممکن است مجبور شویم. همانطور که وزیر اشاره کرد تا حدودی با شنود عمل کنیم.
هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d173>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/3-853. Top Secret; Security Information. Repeated to London. Received at 8:09 a.m.

² Telegram 5959 to London, March 7, reported that Secretary Dulles, in a March 6 meeting with President Eisenhower and Eden, "expressed view situation so dangerous and unpredictable might be necessary act promptly and U.S. wld have to have considerable measure discretion as to what it did. Eden repeated plea that U.S. measures adopted to 'maintain a state of friendly stability in Iran' should be unrelated any purchase of oil or activation of the refinery. Eden reemphasized that bitter resentment wld be aroused in U.K. by presence American technicians in Abadan." Telegram 5959 is printed in *Foreign Relations*, 1952-1954, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 702-703 (Document 314). The record of the meeting is printed *ibid.*, vol. VI, Part 1, Western Europe and Canada, pp. 918-919, (Document 382).

174. Memorandum From the Assistant Secretary of State for Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Byroade) to Secretary of State Dulles¹

Washington, March 10, 1953.

موضوع

بحث پیشنهادی درباره ایران در شورای امنیت ملی، 11 مارس
تحولات چند هفته گذشته در ایران بسیار گیج کننده بود. در این شرایط، برنامه ریزی خط مشی سیاسی برای آینده دشوار است. ما احساس می کنیم که باید برای هر اتفاقی آماده باشیم اما به سختی می توانیم در مورد روش عملیاتی تصمیم محکمی اتخاذ کنیم تا اینکه ببینیم چه کسی در مبارزات سیاسی داخلی کنونی در ایران پیروز می شود و موضع ایران در مورد مسئله نفت و سایر موارد تأثیرگذار در غرب چه خواهد بود.

در حال حاضر، به نظر می رسد که مصدق دست برتری دارد. وی به سفیر هندرسون اشاره کرده است که پیشنهادهای اخیر نفت را رد خواهد کرد و تلاش می کند ایالات متحده را مقصر معرفی کند. وی از سفیر هندرسون پرسید که آیا دولت ایالات متحده، در صورت عدم توافق در مورد جبران خسارت بین انگلیس و ایرانیان، (الف) نفت ایران را می خرد؛ (ب) شرکت های خصوصی آمریکایی را تشویق می کند که (1) نفت از ایران خریداری کند و (2) در غیر این صورت به تولید و صادرات نفت به ایران کمک کند. (ج) بلافاصله به ایران وام دهد که متعاقباً به صورت نفت بازپرداخت شود.
توصیه ما این است، در شرایط شفاف کنونی، ما اتخاذ توصیه هندرسون، "روش سی"، که تجزیه و تحلیل آن ضمیمه شده است را در نظر بگیریم (زبانه 1)
در 4 مارس، شورای امنیت ملی سه دوره عملی را در رابطه با ایران پیشنهاد داد. (شماره 729 اقدام ان اس سی)² یادداشتهای مختصر که ممکن است پاسخ شفاهی بخواهید مشاهده کنید به آن پیوست شده است (زبانه 2).³

زبانه 1

تحلیل "روش سی"

موضوع

روش عملیاتی توصیه شده سفیر هندرسون که باید در صورتی که مصدق پیشنهادهای اخیر نفت را رد کند دنبال شود

سفیر هندرسون در تلگرامهای خود 2865 و 2866 روش سیاست هایی که ایالات متحده ممکن است در وضعیت جدید، که در نتیجه رد پیشنهاد برای حل اختلاف نفت انگلیس و ایران توسط دکتر مصدق ممکن است اتخاذ شود، مورد بررسی قرار داد. او به این نتیجه رسید که آنچه او روش سی می نامد باید دنبال شود:

"روش سی: دولت ایالات متحده در صورت عدم توافق جبران خسارت، نفت ایران را خریداری نمی کند و شرکت های آمریکایی را از این لحاظ تشویق یا دلسرد نمی کند. دولت آمریکا در چنین شرایطی کمک های مالی را تأمین نمی کند، با این حال، دولت ایالات متحده به کمک های تی سی ای و نظامی ادامه خواهد داد، و احتمالاً برای توسعه اقتصادی تا اندازه ای کمک خواهد کرد، تا زمانی که ایران از این کمک استقبال می کند و بهره می برد."⁴

سفیر هندرسون خاطرنشان کرد که در صورت پیروی از روش سی، این سؤال باقی می ماند که آیا این باید یک سیاست ثابت باشد یا فقط وضعیتی آزمایشی در انتظار تصمیم در مورد سیاستی قطعی با توجه به تحولات بعدی. او توصیه می کند که پیروی از روش سی بلافاصله پس از رد پیشنهادات بوسیله مصدق "تا اندازهای قطعی باشد که هر سیاست ثابت دیگر ایالات متحده در موقعیت سیاستی فعلی ثابت است". دلایل وی این است که به تعویق انداختن تصمیم در مورد سیاست ایالات متحده، نوسانی تعبیر می شود که ناشی از سستی و عدم استحکام در حمایت از اصولی است که اساس تصمیم گیری است. شک و تردید، به دنبال تصمیم عدم خرید نفت یا کمک مالی، ممکن است چنان واقعیت را محو کند که ما به طور اصولی عمل می کنیم، نه مصلحت، اتخاذ این تصمیم ممکن است نارضایتی بیشتری را نسبت به آنچه اکنون وجود دارد ایجاد کند، با این حال، وی به خطرات جدی که با پیروی از روش سی درگیر آن خواهند شد اشاره می کند.

این احتمال وجود دارد که مصدق و رهبران سیاسی ایران در ناامیدی و نارضایتی خود برای افزایش خصومت ایران علیه غرب و به ویژه ایالات متحده اقدام کنند. آنها در تلاش برای ایجاد تغییر در سیاست ما، ممکن است جنبش های ضد غربی و طرفدار اتحاد جماهیر شوروی را در ایران تشویق کنند به حدی که ایران تعادل خود را به طور کامل از دست بدهد و در مدار شوروی فرو رود. نشانه های نگرانی از جانب ما که این اقدامات منجر به تخریب ایران می شود ممکن است فقط آنها را تشویق به انجام اقدامات عجولانه کند.

ایرانیان ممکن است رفتاری را نسبت به مأموریت های نظامی و کنسولگری ایالات متحده اتخاذ کنند که هیچ چاره دیگری برای ما جز خروج نیست. آنها ممکن است آنقدر مشکلات برای سفارت ایجاد کنند که دیگر نتواند به درستی کار کند. آنها ممکن است مقامات ایالات متحده، مبلغان و سایر اتباع ایالات متحده در ایران را به حدی آزار دهند که زندگی تقریباً غیر قابل تحمل خواهد بود. آنها ممکن است با تظاهرات علیه ایالات متحده مدارا کنند که به خشونت علیه شهروندان و اموال ایالات متحده تبدیل خواهد شد. آنها ممکن است رفتار فوق العاده دوستانه نسبت به اتحاد جماهیر شوروی یا سایر اعضای بلوک اتحاد جماهیر شوروی نشان دهند، از جمله فروش نفت یا سایر فرآورده هایی که ایران را با قوانین نبرد در تضاد قرار می دهد.

با این وجود، صرف نظر از اتفاقاتی که رخ می دهد، سفیر هندرسون معتقد است که ما باید همچنان محکم و با آرامش بر پایه اصولی بایستیم. به عقیده وی، اگر به خود اجازه ندهیم در برابر برخی اقدامات ناپسند ایران تحریک شویم، اگر ایران به عنوان یک کشور مستقل زنده بماند، در نهایت احترام بیشتری را از ایران دریافت می کنیم، تا این که ما قبل از تهدیدهای ایران برای رفتن به سمت بلوک اتحاد جماهیر شوروی، تسلیم شویم. وی خاطرنشان می کند که دکتر مصدق نظریه ای دارد که در صورت وجود رقابت های بین المللی در بین قدرت های بزرگ، منافع ایران برآورده می شود. او فکر می کند که رهبران ایران اگر اطمینان پیدا کنند که نمی توانند مابین درگیری های آن و اتحاد جماهیر شوروی بازی کنند، اصول جابجایی که مبتنی بر روابط متقابل بین ملت ها است بر آن غلبه می کند. او می ترسد که اگر ما به دوره دیگری بپردازیم، ممکن است زمینه استوار و اصولی را رها کنیم برای مردابی که در آن اگر جلو برویم با سرعت عمیقتر درگیر می شویم.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d174>

1 Source: National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 529, Box 40, NSC 1951-1954. Top Secret; Security Information. Drafted by Stutesman. Printed from an uninitialed copy.

2 See footnote 5, Document 171.

3 Attached but not printed.

175. Memorandum Prepared in the Central Intelligence Agency¹

Washington, undated.

اقوام ایرانی می توانند عامل هر گونه تلاش جدید برای سرنگونی مصدق باشند

درخواست یک رهبر قبیله بختیاری در ایران در اوایل ژانویه برای کمک آمریکایی ها در ایجاد یک رژیم مستقل در جنوب، این سؤال را طرح می کند که آیا مخالفان نخست وزیر مصدق سعی می کنند از قبایل در تلاش برای براندازی وی استفاده کنند.

این درخواست که در هر دو شهر تهران و اصفهان به نمایندگان آمریکا ارائه شد، اولین رویکرد به ایالات متحده است. [1/2 خط محرمانه است] با این حال هیچ تاییدیه ای از گزارش ها مبنی بر اینکه بختیاری ها برای چنین تلاشی حمایت های روسی، انگلیس یا هر خارجی دیگر را دریافت می کنند در دست نیست، یا اینکه آنها در موقعیتی هستند که بتوانند موفقیت آمیز با کنترل دولت روی منطقه مقابله کنند (نقشه پی 15 را مشاهده کنید)²

تردید گسترده ای در ایران وجود دارد که انگلیسی ها از عراق به عنوان پایگاه برای دسیسه علیه دولت تهران استفاده می کنند. گزارش های جدید از فعالیت انگلیس در بین بختیاری ها، قشقایی ها و قبایل عرب در جنوب دریافت شده اند. دولت و ارتش همچنین به بریتانیایی ها برای تحریک کردهای ایران و عراق مشکوک به اتحاد هستند، و یگان های ارتش در مناطق کرد در شمال غربی مرتباً دستور می گیرند که گزارش هایی را که مأموران انگلیسی از این قبایل بازدید کرده اند، بررسی کنند.

تردید ایرانی در مورد دسیسه روسیه در میان قبایل، در دستور 1 دسامبر رئیس ستاد بهارمست به واحدهای نظامی در شمال غربی ایران منعکس شده است، که در مورد گزارش هایی مبنی بر این که روسها کردها و توده را برای سازمان دهی یک اقدام مشترک توده-قبیله ای مسلح می کند، تحقیق کنند. رادیو دموکرات آذربایجان در باکو در اوایل ژانویه انگلیسی ها را به مسلح کردن قبایل جنوبی برای یک شورش متهم کرد. توده در تلاش خود برای جلب حمایت هر یک از قبایل که از محافظه کارترین عناصر ایران هستند، توفیق چندانی نداشته است.

قبایل تنها عامل سیاسی سنتی و مهم هستند که با برنامه انقلابی دولت خنثی نشده اند و یا با تلاش ناموفق برای برکناری نخست وزیر مصدق ناتوان نشده اند. انگیزه های آنها برای به دست آوردن قدری استقلال با انتقال تدریجی قدرت تحت مصدق از مالکین و ارتش به طبقه متوسط ملی گرا افزایش یافته است. [کمتر از 1 خط محرمانه است] نشان دهنده نگرانی ارتش نسبت به دسیسه های در میان بختیاری ها، کردها و حتی قشقایی ها است. با این حال، چنین دسیسه هایی جایگاه این قبایل را در جهت تقویت موضع قبایل در مقابل دولت تقویت می کند، به جای سرنگونی آن. به عنوان مثال، قبیله بختیاری، که مقدار زیادی از قدرت و اعتبار خود را هنگامی که پدر شاه فعلی آن را خلع سلاح کرد و رهبران آن را به تهران منتقل کرد از دست داد، بیش از یک سال است که به تحکیم شاخه های خود و به دست آوردن قدری استقلال علاقه مند است.

با این حال، اختلاف های دیرینه بین قبایل و دولت، تلاش های فعلی ارتش را برای اجرای طرح مصدق برای خلع سلاح قبایل تشدید کرده است.

اگر نخست وزیر بطور جدی تلاش کند، هملنطور که دستورات ارتش ایران توصیه می کند که وی خواهان خلع سلاح قشقای و دیگر قبایل قدرتمند است، آمادگی آنها برای بازی دادن مخالفان مصدق افزایش خواهد یافت.

عدم انسجام میان قبایل نشان می دهد که هرگونه شورش در آینده نزدیک بدون کمک های گسترده خارجی ناموفق خواهد بود. نیروهای امنیتی ایران توانایی سرکوب هرگونه خیزش منزوی را دارند ، اما عدم تمایل ارتش برای ادامه برنامه خلع سلاح ، نشان دهنده دشواری درکنترل خیزش گسترده است. کنترل شورش گسترده

یک قیام قبيله ای علیه دولت، توده را در برنامه خود برای به دست آوردن کنترل ایران در مقابل یکدیگر یک قدم جلوتر می برد، و بدین ترتیب دو تن از قویترین دشمنان توده را تضعیف می کنند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d175>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80R01443R, Box 1, Folder 8, NSC Briefing 11 Mar 53. Top Secret; [code word not declassified]. Presumably prepared for the March 11 NSC meeting but there is no indication that it was circulated to the NSC.

² A map is attached to the memorandum but is not reproduced.

176. Memorandum of Discussion at the 136th Meeting of the National Security Council¹

Washington, March 11, 1953.

موضوع

گفتگو در سیزدهمین نشست شورای امنیت ملی در روز چهارشنبه ، 11 مارس 1953
حاضر در سیصد و ششمین جلسه این شورا
رئیس جمهور ایالات متحده ؛
ریاست معاون رئیس جمهور ایالات متحده؛
وزیر امور خارجه؛
وزیر دفاع و مدیر امنیت متقابل؛
وزیر خزانه داری؛
ریاست دفتر بودجه ؛
رئیس کمیسیون انرژی اتمی (فقط برای مورد 1)؛
جنرال کالینز برای رئیس ، رئیس ستاد مشترک؛
مدیر اطلاعات مرکزی دستیار اداری سازمان؛
مدیر عامل در امور امنیت ملی دستیار ویژه؛
مدیر عامل برای عملیات جنگ سرد؛
افسر ارتباط نظامی اجرایی؛
دبیر شورای امنیت ملی؛ و
معاون دبیر اجرایی ، شورای امنیت ملی.

پیرو شرح کلی از مواضع اصلی اتخاذ شده و نکات اصلی بیان شده در این جلسه آورده شده است.
[در اینجا بحث در مورد موارد 1 و 2 در ارتباط با سوالات اطراف سیاست توسعه انرژی هسته ای و تأثیر مرگ استالین بر اتحاد جماهیر شوروی و در سراسر جهان کمونیست حذف شده است.]
3. تحولات ایران که در امنیت ایالات متحده تأثیر گذار است (ان اس سی 1/136)²
آقای کاتلر در مورد آخرین اطلاعات موجود در مورد ایران به شورا توضیح داد ، که شامل احتمال رد آخرین طرح راه حل اختلافات نفتی توسط مصدق است.
آقای کاتلر همچنین سه سوال را با شورا مطرح کرد که تصوری شد مصدق قرار است به سفیر هندرسون، با این استنباط که چه کمکی این دولت به رژیم وی می دهد، ارائه دهد.
وزیر دالس سپس اظهار داشت که او صبح همان روز تلگرافی از سفیر هندرسون دریافت کرده بود ، مبنی بر این که وی اکنون به این نتیجه رسیده است که مصدق پاسخی برای این سوالات نمی خواهد مگر آن که مطمئن شود که می تواند انتظار پاسخ مناسب ایالات متحده را داشته باشد.³ وزیر امور خارجه دالس گفت، به نظر وی ما نباید به هر گونه پیشنهاد به مصدق اشاره کنیم که وی انتظار جواب مثبت به این سوالات را داشته باشد . هر پیشنهادی برای خرید نفت از ایران ضربه مهیبی برای انگلیس محسوب می شود. وزیر امور خارجه ایدن هنگام گفتگو با وی در مورد این ایده ، به وزیر دالس گفته بود که اگر ما حتی تکنیسین برای بازگشایی پالایشگاه آبادان بفرستیم، ایدن قادر به زنده ماندن به عنوان وزیر خارجه نخواهد بود. هر چیزی بیش از تکنیسین ها ، البته ، بسیار بدتر خواهد بود. وزیر امور خارجه دالس ادامه داد، این

احساس به طور کلی در وزارت امور خارجه بود که ما نباید دولت ایران را نسبت به هرگونه امید به فعال سازی مجدد پالایشگاه یا خرید نفت ایران تشویق کنیم. با این حال، برای اطمینان دولت ایران از ما، ممکن است کمی کمک های فنی و نظامی را افزایش دهیم تا به دولت ایران انگیزه دوستانه خود را تضمین کنیم. آقای کاتلر در مورد عواقب این که اگر دولت ایران، همانطور که به راحتی قادر است، تصمیم بگیرد که قیمت نفت ایران را کاهش دهد، سوالاتی را مطرح کرد. تعداد زیادی تانکر برای حمل آنها در دسترس است و تأثیر آن در قیمت جهانی نفت هرج و مرج خواهد بود.

وزیر ویلسون این گمان را مطرح کرد که آیا نخست وزیر مصدق، در انتظار پاسخ منفی این دولت، سه سوال خود را در آن چارچوب طرح نکرده است؟ میمون پس از آن پشت ما خواهد بود، و مصدق می تواند ایالات متحده را در برابر آرمان های ایران خصمانه نشان دهد. وزیر ویلسون موافقت کرد که چاره ای جز "نه" گفتن به این سوالات وجود ندارد. اگر پاسخ مثبت بدهیم نه تنها به از بین بردن حرمت قراردادها کمک می کنیم، بلکه اگر توافق نامه خرید نفت از مصدق را بگیریم به سرعت گول خواهیم خورد. وزیر ویلسون گفت، با این حال، به نظر و دانش او در این مورد، ایرانیان در تمام مذاکرات گذشته با همکاری انگلیسی ها در زمینه تسویه حساب نفت، کارت ها را دائماً علیه خود انباشته می کردند. آیا ما نمی توانیم به عنوان یک حرکت دوستانه پیشنهاد دهیم این روشهای گذشته را بررسی کنند تا به دولت ایران اطمینان دهیم که منافع آنها واقعاً نادیده گرفته نشده است یا در مذاکرات بعدی نادیده گرفته نمی شود؟

وزیر دالس در پاسخ گفت که ما قبلاً برای انجام این کار تلاش کرده ایم. وی در ادامه گفت که البته اگر انگلیسی ها به طور کامل از ایران و مذاکرات بیرون می شدند، به دست آوردن نتیجه از ایران کار دشواری نخواهد بود، اما انگلستان به شدت نگران اعتبار و مقام خود است، و این یک مسئله بسیار دشوارتر از هر مسئله جبران خسارت است. برای وزیر دالس به نظر می رسید که باید به نوعی تلاش کنیم که در این زمینه شریک ارشد شویم و انگلیس در آن چارچوب با ما کار کند.

وزیر ویلسون موافقت کرد و گفت که هدف اصلی ما تلاش برای تأمین توافق و همزمان نجات چهره انگلیسی ها است. آقای کاتلر از وزیر دالس خواست آخرین شرایطی را که به مصدق پیشنهاد شده و وی در شرف رد آنها است، توضیح دهد.

وزیر دالس این کار را انجام داد و در مورد ترس ایرانی مبنی بر اینکه اگر موضوع جبران خسارت به داوری در لاهه ارائه شود، آنها یک اسارت اقتصادی طولانی مدت را از طرف انگلیس تحمل خواهند کرد، بطور کامل توضیح داد. اما وزیر دالس تمایل داشت فکر کند که حتی اگر رژیم مصدق از پذیرفتن آخرین پیشنهادات خودداری کند، اینها آخرین شرایط ممکن نیست، ما هنوز ممکن است بتوانیم این وحشت ایرانیان را در قبال سرپرستی نامحدود انگلیسی ها برآورده کنیم. در هر صورت، وزیر امور خارجه ادامه داد، ما نمی توانیم انگلستان را مجبور کنیم. آنها در سالهای اخیر ضربه های مهیب به اعتبار خود - در سوئز، سودان و جاهای دیگر متحمل شده اند.

وزیر همفری همچنین با وزیر دالس موافقت کرد که اگر بتوانیم به تنهایی با ایرانیان مذاکره کنیم، می توانیم به اهداف خود برسیم، اما اگر همزمان در انگلیس "عمل کنیم" توانایی دستیابی به اهداف خود را در ایران نداریم

رئیس جمهور گفت که او بسیار تردید دارد که حتی اگر ما یکجانبه تلاش کنیم بتوانیم با مصدق توافق موفقیت آمیزی داشته باشیم.

وی احساس کرد که شاید ارزش کاغذی را که روی آن نوشته شده ندارد، و این الگو ممکن است تأثیرات بسیار سنگینی بر امتیازات نفت ایالات متحده در سایر نقاط جهان بگذارد.

در این مرحله، آقای کاتلر متذکر شد که ژنرال کالینز متعهد خواهد شد در صورت لزوم اقدام نظامی برای دفاع از ایران، در مورد امکان برپایی خطی از رشته کوه های توروس - زاگرس بحث و گفتگو کند.

با کمک نمودارها و نقشه‌ها، ژنرال کالینز به بحث درباره امکان برگزاری این عملیات و دشواری بسیار بزرگی که قرار بود در این تلاش پیش بینی شود، پرداخت. به گفته وی، رشته کوه از خلیج فارس تا دریای مدیترانه حدود 1750 مایل در طول است. اگرچه کوه‌ها بسیار مهیب هستند، اما رئیس ستاد مشترک تخمین می‌زند که در صورت جنگ داغ و حمله روسیه حداقل به بیست لشکر احتیاج دارد. به نظر شخصی ژنرال کالینز در زمان جنگ با نیرویی به این اندازه نمی‌توان کاری انجام داد، حتی اگر نیروها در دسترس باشند و به موقع مستقر شوند. به همین دلیل، ژنرال کالینز گفت، برای او روشن بود که در صورت جنگ داغ هیچ یک از طرفین - روس‌ها یا خود ما - هرگز از خاورمیانه نفتی نخواهند گرفت. زمین‌های نفتی در معرض حمله هوایی و غیره بیش از حد آسیب‌پذیر هستند و می‌تواند در زمان جنگ از تولید خارج شود.

با اشاره به آنچه می‌توان برای دفاع از میدان‌های نفتی در صورت شرایط جنگ سرد انجام داد، ژنرال کالینز گفت فرماندهان ستاد مشترک نیز برنامه‌های مختلفی را زیر بررسی دارند. اگر یک دولت توده در تهران مستقر شود، البته ما می‌توانیم تعداد معینی هواپیما را بر فراز منطقه پرواز دهیم. اگر نوعی از دولت ایران از ما کمک درخواست کند، چندین اقدام عملی وجود دارد.

انگلستان چند نیرو در عراق دارد که ممکن است آنها را تقویت کند. آنها تعداد بیشتری نیرو در سوئز داشتند. ایالات متحده ممکن است بتواند یک بال یا یک بال و نیم هواپیما را در منطقه عمومی مستقر کند، اما حتی اگر مستقر باشند، احتمالاً نمی‌توانیم نیروهای زمینی را حرکت دهیم، حتی اگر در منطقه قابل دسترسی باشند و یا بتوان آنها را از آلمان به پایین آورد. ژنرال کالینز اضافه کرد، البته اگر ما متعهد شویم نیروهای آمریکایی را در داخل خود ایران قرار دهیم، انتظار می‌رود که روس‌ها به معاهده عدم تعرض و دوستی با ایران متوسل شوند، و نتیجه آن کره دیگری خواهد بود، در حالی که ایالات متحده در موقعیت نسبتاً بدتری قرار دارد.

آقای کاتلر از ژنرال کالینز پرسید که اگر حزب توده شمال ایران را تصرف کند، چه انتظاری می‌توان داشت؟ آیا در این شرایط جهان آزاد می‌تواند جنوب را در دست داشته باشد؟ ژنرال کالینز فکر کرد که این ممکن است در شرایط بسیار مطلوب امکان‌پذیر باشد، اما احتمال بسیار بیشتری وجود دارد که روس‌ها در لباس داوطلبان به کمک کمونیست‌های ایران بشتابند. پس از آن ما با سخت‌ترین تصمیم روبرو خواهیم شد. در پایان، به نظر ژنرال کالینز، عملی‌ترین راه حل پیش‌بینی شده توسط آقای کاتلر، این بود که آژانس اطلاعات مرکزی طرحی را تهیه کند که توسط آن افراد قبایل آزاد در جنوب ایران بتوانند مسلح شوند. با چندی کمک‌های خارجی، چنین نیروهایی می‌توانند در صورت جنگ داخلی در ایران جنوب را در اختیار بگیرند.

شورای امنیت ملی: 4

الف - گزارش شفاهی وزیر امور خارجه در مورد روش‌های احتمالی اقدامات با توجه به وضعیت فعلی ایران را مورد توجه قرار داد و موافقت کرد:

- (1) که به سه سوالی که نخست‌وزیر ایران در نظر دارد که از دولت ایالات متحده درخواست کند، نباید جواب قطعی داده شود اگر واقعاً ارائه داده شوند.
- (2) در صورت لزوم برای حفظ دولت فعلی، کمک اقتصادی و فنی به ایران در مقیاس متوسط ارائه داده شود.

(3) هیچ پیشنهادی برای خرید نفت ایران نباید در حال حاضر ارائه شود.

4. کشف امکان روش‌های عادلانه‌تر برای سازش انگلیس و ایران.

ب - ژنرال کالینز در مورد توجیه شفاهی در مورد مشکلات نظامی دفاع از یک خط از رشته کوه‌های تاروس - زاگرس تحت عملیات جنگ گرم یا سرد اشاره کرد.

توجه: اقدام الف در بالا متعاقباً برای اجرا به وزیر امور خارجه منتقل شد.
[در اینجا بحث درباره تصمیم به تعویق انداختن در نظر گرفتن اهداف ایالات متحده و اقدامات مربوط به
آمریکای لاتین حذف شده است.]

اورت. اس گلیسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d176>

¹ Source: Eisenhower Library, Whitman File, NSC Series, Box 4, 136th Meeting of the National Security Council. Top Secret; Security Information; Eyes Only. Drafted by Gleason. Printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 711–714 (Document 318).

² For NSC Action No. 729–b, see footnote 5, Document 171. For NSC 136/1, see Document 147.

³ Reference is to questions posed by Mosadeq and reported by Henderson in telegram 3605 from Tehran, March 9. Mosadeq had rejected the British proposals of February 20 for a resolution of the oil dispute. He then informed Henderson that he was considering the following question for the United States: “In absence agreement re compensation would United States Government in order assist Iran in overcoming its financial difficulties be prepared: (A) to buy Iranian oil over period of years in substantial quantities at prices to be agreed upon; (B) to encourage private United States firms (1) to purchase Iranian oil and (2) otherwise assist Iran in production and export of its oil; (C) to extend to Iran immediately loan to be repaid subsequently in form of oil?” Telegram 3605 is printed in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 703–706 (Document 315). Here Dulles is referring to telegram 3644 from Tehran, March 11, in which Henderson reported that Mosadeq would not officially ask the above questions unless he could expect a favorable reply. (Ibid., pp. 709–710; Document 317)

⁴ Paragraphs a and b and the Note constitute NSC Action No. 735. (National Archives, RG 273, Records of the National Security Council, Records of Action, Box 95, NSC Actions 697–1001)

177. Memorandum Prepared in the Office of National Estimates, Central Intelligence Agency¹

Washington, March 11, 1953.

موضوع

وضعیت در ایران

1. بحران سیاسی تقریباً سه هفته ای که با حمله مصدق به مواضع شاه تشدید شد و تلاش بعدی وی برای مجبور کردن سلطنت به تبعید، اکنون در اوج از بین رفتن اما هنوز حل نشده است. مصدق استوار موضع خود را تثبیت کرده و کنترل دولت را حفظ می کند. با این حال، برخی از اختلالات ادامه دارد، شاه و سایر عناصر مخالف هنوز صلح خود را با مصدق برقرار نکرده اند و مجلس هنوز هم باید با رأی اعتماد پیشنهادی نسبت به وی اقدام کند.
2. موقعیت فعلی عناصر مختلف در تصویر سیاسی به شرح زیر است:
 - الف - مصدق یک موقعیت غالب را حفظ می کند. او قدرت خود را در زمام دولت تثبیت کرده، حمایت نمایندگان تندرو جنبش ملی را حفظ کرده، گروه های کوچک راست مانند احزاب پان ایران و سومکا را بدست آورده و حمایت های مردمی خیابانی را با موفقیت سازمان داده است. اگرچه او هفته گذشته پیشنهاد کرد که ممکن است به رأی اعتماد مجلس مایل باشد (اشاره کرد که حتی قطعنامه مخالفان که خواستار حفظ وی شد) وی سرانجام تعهد نداده است و احتمالاً از هرگونه نشانه تضعیف مخالفان استفاده خواهد کرد.
 - ب - مخالفان مواضع و انرژی خود را از دست داده اند و در بیشتر موارد به نظر می رسد که راضی به پذیرش سازشی هستند که در آن شاه و مصدق باقی بمانند.
 - (1) کاشانی و سایر مخالفان راست گرا - بقای، بازرگانان بازار، آخوندها - از اغتشاشات 28 فوریه که منجر به تصمیم شاه مبنی بر عدم ترک ایران بود، اقدامات کمی انجام داده اند. اگرچه نمایندگان طرفدار کاشانی با عدم حضور خود در مجلس، مانع از رأی اعتماد شده اند و برخی از افراط گرایان مذهبی هنوز هم علیه مصدق و دایره او قاطع هستند، اما کاشانی اظهار داشته است که مصدق و همچنین شاه باید بمانند و گفته می شود اکنون "در خیمه خود فرو می رود."
 - (2) طرفدار شاه عنصر² در ارتش و نیروی هوایی، که همچنین در شورش های 28 فوریه شرکت کرده اند، با دستگیری ها و انتقال ها بوسیله مصدق بسیار تضعیف شده اند.
 - اگرچه در آخر هفته گذشته یک توطئه نظامی جدید شایعه شده بود، ادعا می شود که مربوط به تیپ زرهی در تهران است، که تأیید نشده است. از آن زمان یکی از رهبران مدعی آن به یک پست در جنوب ایران منصوب شده است.
 - (3) سیاستمداران خط قدیم، با رهبرانی مانند ژنرال زاهدی و علی منصور که دستگیر شده اند، در تحریم جلسات مجلس شرکت کرده اند اما در غیر این صورت آرام بوده اند.
 - ج - شاه همچنان در حالت بی عزمی عصبی ادامه می دهد. او ظاهراً به طرفداران اقدامات تند برای سرنگونی مصدق، پنهانی دلگرمی داده است، اما هیچ اقدام مثبتی خودش انجام نداده است و اینطور که مشخص است، به یک توافق نامه کاملاً راضی است که به او اجازه دهد در آرامش بماند. او هنوز هم ممکن است تصمیم بگیرد ایران را ترک کند.

د - قبایل نقش کمی در بحران داشته اند. رهبرانی که خصمانه ضد قصر هستند به حمایت خود از مصدق ادامه می دهند. در حالی که برخی از رهبران بختیاری هنوز مخالف دولت هستند ، هیچ مدرکی مبنی بر تلاش آنها برای استفاده از مشکلات فعلی مصدق وجود ندارد. قبایل دیگر از جمله کردها ساکت بوده اند ه - حزب توده سعی کرده است از طریق پیوستن به تظاهرات در حمایت از مصدق ضد شاه از موقعیت استفاده می برد. با این حال ، به طور کلی توسط پلیس و پیروان مصدق فیزیکی رد شده اند و فقط کمی تجربه و اثرات تبلیغاتی بدست آوردند.

اگرچه چشم انداز سیاسی نامشخص است ، احتمالات به شرح زیر است:

الف - با توجه به بحران فعلی:

(1) بسیار بعید است که مخالفان با موفقیت در این مرحله برای براندازی مصدق تجمع کنند. چنین تحولی تقریباً حتمی به مشارکت ارتش احتیاج دارد، که اکنون غیرممکن است زیرا که مخالفان اصلی ارتش مصدق برکنار شده اند یا برای ضربات کوبنده به مناطق داخلی کشور فرستاده شده اند.

(2) هنوز هم ممکن است شاه به اختیار خود ویا تحت فشار مصدق ایران را ترک کند.

(3) به نظر می رسد این امکان وجود دارد که بحران به نوعی سازش خاتمه یابد و به موجب آن کاخ تضعیف شود اما به عنوان یک تأثیر سیاسی در ایران نمی میرد.

ب - حتی اگر مصدق موفق به اخراج شاه شود ، عناصر قدرتمند مخالف باقی خواهند ماند و تلاش های جدید برای تأکید مجدد رهبری وی هر از گاهی مورد نیاز خواهد بود. بعید است که مصدق در تحکیم کنترل، و در کل، رژیم پیشرفت زیادی داشته باشد، بنابراین ضعیف تر از همیشه خواهد بود

ج - توده از بحران کنونی کمی بهره مند شده است اما ممکن است بتواند از بحران آینده استفاده کند ، به ویژه اگر مصدق متوسل به حملات خشونت آمیز علیه ایالات متحده شود.

4. یک نتیجه مهم در مذاکرات نفتی و نگرش مصدق نسبت به ایالات متحده است. به طور خلاصه ، مدارک به شرح زیر است:

الف - به دنبال ارائه پیشنهادهای توافق نامه 15 ژانویه ، مصدق مخالفت های عمده و جزئی را مطرح کرد و سرانجام خواستار قضاوت بی طرفانه ادعاها به نفع مذاکره مستقیم برای مبلغ کلی توافق شد، بنابراین از این که افسار ایران با "باری بی پایان" کنترل شود جلوگیری کرد. پس از رایزنی های فراوان بین ایالات متحده و انگلیس ، مجموعه پیشنهادهای جدید و "نهایی" تهیه شد. این شامل امتیازات به مصدق در بسیاری از موارد جزئی و سازوکار متناوب برای محدود کردن پرداخت های ایرانیان به 20 سال است، اما آنها مفهوم قضاوت بی طرف و شرایط مرجعی را حفظ کردند که ای او سی را مقدور به ادعای سودهای آینده کرد. هندرسون درست پس از آغاز بحران سیاسی ، این پیشنهادات را در 20 فوریه ارائه داد.

ب - به نظر می رسد مصدق در آستانه رد این پیشنهادهای است. وی بلافاصله به شرایط مرجع غرامت اشاره کرد که دلیلی برای رد پیشنهاد بود و سعی کرد آن را به شدت تغییر دهد. در همین حال او سعی کرده است از انگلستان مبلغ ادعای ای او سی را از طریق سفارت سوییس دریابد. در 9 مارس ، وی به هندرسون گفت که مذاکرات نفتی باید کنار گذاشته شود،³ اما بعد تلفنی تماس گرفت و گفت خیلی زود نظر داده است و قبل از تصمیم نهایی با کابینه مشورت خواهد کرد. آنجا پرونده توقف می کند.

ج - مذاکرات اخیر مصدق با هندرسون منجر به برخی از اتهامات متقابل علیه ایالات متحده شده است. هفته گذشته جناح مصدق علناً هندرسون را متهم به دخالت در امور ایران می کرد که شاه را مصر می داند کشور را ترک نکند، اگرچه مصدق سرانجام موافقت کرد که اعتراضات هندسون درحسن نیت را بپذیرد. ظاهراً در پاسخ به فشار شوروی ، مصدق خواستار خروج پرسنل تی سی آی از منطقه خزر شده است.

وی در بحث درباره مسئله نفت بارها ادعا کرد که اگر آمریکا واقعاً منافع ایران را هدف داشته باشد، حتی بدون توافق نامه جبران خسارت از ایران نفت می خرد و مجدداً اظهار داشت که ایالات متحده موظف است برای جلوگیری از کمونیست شدن، به ایران کمک مالی برساند.

5. مصدق با تصمیمی دشوار روبرو است. غریزه او به او می گوید پیشنهادات نفتی فعلی را رد کند. با این حال، رد پیشنهادات نفتی ایران را با دوره دیگری از عدم اطمینان اقتصادی روبرو می کند و بدبینی عمومی و انتقاد از رهبری وی را در ایران افزایش می دهد. او احتمالاً از آمریکا به دلیل نقش آن در مذاکرات نفت و نیز حمایت آن از شاه خشمگین است.

با این وجود، مخالفت آشکار با ایالات متحده، ایران را از یک وزنه مهم در مقابل فشار شوروی و یک منبع بالقوه کمک مالی محروم می کند.

در پایان، او احتمالاً پیشنهادات نفت را رد می کند اما زمان پاسخ مستقیم به ایالات متحده، کوتاه می آید، لا این امید که ممکن است به نوعی یک فرمول نفتی موفق طرح شود یا سرانجام ایالات متحده متقاعد شود که به کمک ایران بیاید.

R.L. Hewitt

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d177>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 79T00937A, Box 2, Folder 2, Staff Memoranda—1953 (Substantive). Top Secret; Security Information.

² An unknown hand wrote “faction” above this word.

³ An apparent reference to a March 9 conversation Henderson had with Mosadeq and reported on in telegram 3605, March 9. See footnote 3, Document 176.

178. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-5029a

Washington, March 16, 1953.

موضوع

نگرش شاه درباره موضع فعلی او

منبع

(F) منبعی با تماس نزدیک با شاه. ارزیابی محتوا: 3

1. شاه در 11 مارس 1953 به منبع گفت که وظیفه او در قبال مردمش این است که وی را به يك زندانی مجازی تبدیل می کند ، زیرا او را از رفتن به خارج از کشور و زندگی "مثل يك انسان" باز می دارد و نمی داند چه مدت دیگر می تواند ادامه دهد.²
2. شاه اظهار داشت که تمام تلاشهای او برای نبرد با کمونیسم توسط نخست وزیر مصدق خنثی شد و اینها علیه وی (شاه) و خانواده وی به عنوان "شواهد" به کار گرفته شد که آنها در دسیسه های ضد دولت شرکت داشتند
3. شاه انکار کرد که در مورد مزاحمت قبایل که در فوریه سال 1953 توسط ابوالقاسم بختیار³ آغاز شد و توسط هواداران مصدق سرزنش شد تا افراد ضد دولتی که گفته می شود شاه را تحت تأثیر قرار داده است، سرزنش کند ، "چیزی می دانست".

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d178>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 7, Folder 7, CS Information Reports 5020-5029. Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

² *Field Comment*. According to a source with excellent contacts with the Bakhtiari chieftains, the Shah's abdication would result in a "tribal dog fight" which would so weaken and disperse security forces that it probably would be an easy matter for the Tudeh Party to take over the Government. [Footnote is in the original.]

³ *Field Comment*. According to same source as Comment 1 above, unless Abul Ghasem were captured and his followers dispersed before the mountain passes thawed (probably in late March), minor tribes adjacent to the Bakhtiar country would flock to their support, thus precipitating a major revolt. [Footnote is in the original.]

179. Memorandum for the Record¹

Washington, March 18, 1953.

مرجع
صحبت‌های اخیر آقای روزولت با وودهاس و فیرت در مورد ایران
موضوع کلی مداومت مصدق در منصب در اینجا توسط مقامات ارشد وزارت امور خارجه با آقای ایدن
مورد بحث قرار گرفت.²
خلاصه بحث این بود که اوضاع از ماه دسامبر تغییر اساسی کرده است. در حالی که هیچ گزینه واضحی
برای جایگزینی مصدق در دسترس نیست، احساس می‌شود که هر سرمایه‌ای که بتواند برای حمایت از
یک جانشین فعالیت کند باید، در صورت امکان، حداقل برای چند ماه بیشتر حفظ شود تا روند وقایع
روشن شود.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d179>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Confidential. A handwritten note on the memorandum indicates that it was seen by Wisner. No other record of this meeting has been found.

²See Document 172 and footnote 2, Document 173.

180. Progress Report to the National Security Council¹

Washington, March 20, 1953.

موضوع

اولین گزارش پیشرفت در پاراگراف 5-الف از ان اس سی 1/136، "سیاست آمریکا در مورد وضعیت کنونی ایران"

ان اس سی 1/136 در تاریخ 20 نوامبر 1952 به عنوان موضع دولت تصویب شد. ² تقاضا می شود که گزارش جریان از تاریخ 11 مارس 1953 برای اطلاع مابین اعضای شورا پخش شود. مقدمه

1. پاراگراف 5-الف از ان اس سی 1/136 به شرح زیر است:
[در اینجا پاراگراف 5 – الف سند 147 حذف شده است]
2. مطابق با موارد فوق، یک گروه کاری متشکل از نمایندگان وزارت امور خارجه و دفاع، سیا و جی سی اس برای تدوین برنامه اقدامات مشخص ذکر شده تشکیل شد.
3. اگرچه بسیاری از برنامه های ویژه مورد نیاز هنوز در مرحله تهیه است، گروه کاری از 11 مارس 1953 گزارش جریان را برای اطلاع اعضای شورا ارسال می کند.

4. گروه کاری می خواهد اشاره کند که علاوه بر دو شرط پیش بینی شده در بند 5 – الف از ان اس سی 1/136، این احتمال نیز وجود دارد که یک تصرف قدرت کمونیستی در ایران ممکن است به طرز قابل ملاحظه ای در طی یک مدت قابل توجه از سال رخ دهد. تحت این شرایط، شناسایی بسیار دشوار خواهد بود و نیز شرح آن به متحدین خود، که اقدامات متقابل مشخص لازم است، برای جلوگیری از نفوذ کمونیستها تا آنجا که بتوانند به طور قابل توجهی سیاستهای دولت ایران را تحت تأثیر قرار دهند. چنین شرایطی شاید برای اجرای برخی از برنامه ها مورد بحث در گزارش ضمیمه مطلوب باشد، ³ قبل از یک تلاش شناسایی شده برای تصرف واقعی قدرت بوسیله کمونیست.

5. به دلیل حساس بودن اطلاعات موجود در این گزارش جریان، تقاضا می شود که از اقدامات امنیتی ویژه استفاده شود و این که دسترسی به این اطلاعات به افرادی که هنگام انجام وظایف رسمی خود نیاز به این اطلاعات دارند، محدود شود.

اقدامات در اجرا برای انجام NSC 136/1 از a – 5 پاراگراف

شرط اول

1. اقدامات لازم برای حمایت از یک دولت غیر کمونیستی ایران در صورت اقدام به تصرف قدرت توسط کمونیست ها:
- الف - نظامی: با فرض اینکه دولت ایران مستقیماً از ایالات متحده درخواست کمک نظامی کند، 'جی سی اس' سه دوره عملیاتی نظامی ایالات متحده ممکن را به رسمیت شناخته است:

(1) نمایش نیرو با پروازهای هرزگاه هواپیماهای حامل یا هواپیماها از پایگاه های زمینی خارج از ایران روی مراکز مهم. توصیه های مربوط به اشتغال احتمالی واحد های نیروی دریایی و اس آ سی ایالات متحده از سی آی ان سی ان پی ال ام و سی ج اس آ سی به ترتیب درخواست شده است. تاکنون این توصیه ها دریافت نشده است.

(2) کمک به ارتش قانونی ایران با پشتیبانی لجستیکی با تقویت سیاست فعلی کمک تسلیحاتی. از آنجا که هیچ طریقی برای پیش بینی اینکه چه نوع کمکی ممکن است مورد نیاز ایرانیان باشد یا درخواست شود وجود ندارد، [صفحه 500] نمی توان از قبل منطقی برنامه ریزی کرد. با این حال، رئیس ستاد ارتش ایالات متحده، به محض دسترسی به اطلاعات ویژه لازم، می تواند خیلی سریع برنامه های لازم را تنظیم کند.

(3) کمک تسلیحاتی اضافی به کشورهای مناسب خاورمیانه ارائه دهید تا در نهایت آنها را به داشتن قدرت برای محافظت از مرزهای خود در برابر نفوذ موثر کمونیست قادر سازد. ستاد مشترک این موضوع را تحت بررسی مداوم قرار می دهد.

ب - اقتصادی: اگر وضعیت ایران وخیم شود، جای تردید است که در سطح فعلی برنامه های ام دی آ پی و مقر چهار (به ترتیب 20.8 و 66.6 ملیون دلار)، هرگونه افزایش موجه باشد. اگر به دلیل تداوم بی ثباتی دولت و ناتوانی آن در بازاریابی نفت، شرایط اقتصادی در ایران رو به زوال باشد، ممکن است شرایطی بوجود آید که به نفع ایالات متحده باشد که به دولت جبهه ملی مستقیماً کمک مالی برساند، اگر چنین درخواستی دریافت شود. وزارت امور خارجه توصیه کرده است که برای این منظور یک صندوق اضطراری 45 میلیون دلاری اختصاص داده شود، و موضوع در حال حاضر توسط دفتر بودجه در دست بررسی است. این اقدام با ان اس سی 1/136 مطابقت دارد اما باید با توجه به شرایط موجود در زمان درخواست توجیه شود.

ج - دیپلماتیک: تلاش برای دستیابی به قدرت توسط کمونیست ها احتمالاً برای بهره برداری از مشکلات اقتصادی و سیاسی روزافزون ایران طراحی شده است. بنابراین برنامه ریزی دیپلماتیک ایالات متحده در چنین شرایطی مستلزم تلاش مستمر سفیر ما در تهران برای مذاکره در مورد حل اختلافات نفتی بین مصدق و انگلیس و در صورت اقدام به کودتا است، تا اقدامات مثبتی از جمله استفاده سریع از نیروهای امنیتی را درخواست کند، که بمجرد آن چنین مقامات ایرانی ممکن است با نگرش جلوگیری از تصرف قدرت توسط کمونیست ها قادر به چنین اقدامی باشند.

د - روانشناسی: در 15 ژانویه 1953 پی اس بی "برنامه استراتژی روانشناختی برای خاورمیانه" (دی-22) را تصویب کرد که شامل راهنمایی برای عملیات روانی در ایران در چارچوب گسترده تر است. هنگامی که تهیه شد، برنامه ها برای اقدامات خاص روانشناختی در صورت اقدام به یک کودتای کمونیستی در ایران، با این برنامه و با خط مشی تصویب شده پی اس بی گنجانده در "یک تصویر کلی استراتژیک برای یک برنامه روانشناسی ملی با اشاره خاص به عملیات 'جنگ سرد' تحت ان اس سی 5/10" مطابقت خواهد داشت (دی-31)⁵

ه - عملیات سیاسی ویژه: عملیات سیاسی ویژه کنونی در ایران که به منظور خنثی سازی و کاهش نفوذ توده انجام می شود، در صورت اقدام به کودتای کمونیستی ادامه خواهد یافت، و اگر شرایط اجازه دهد، در صورت تلاش کودتا کمونیستی، شدت می یابد. این عملیات برای موارد زیر طراحی شده اند:

(1) بر رهبران خاص سیاسی، نظامی و مذهبی تأثیر گذارید تا با شدت علیه تهدید توده صحبت کنند

(2) برای جلوگیری از فعالیت های توده، برخی از رهبران سیاسی و نظامی را وادار به انجام اقدامات اداری و امنیتی کنید (تظاهرات، اعتصاب و غیره).

(3) تبلیغات ضد توده را حفظ کنید.

(4) تحریک حملات فیزیکی به امکانات و تظاهرات توده

(5) انتشار مطالب ضد توده در مطبوعات و در جزوات، کتابها، پوسترها و غیره را فراهم کنید.

(6) بر انتخاب جانشین مصدق در صورت استعفا یا مرگ وی تأثیر گذارید.

(7) ارتباط خود را با گروه های مقاومت بالقوه، به ویژه عناصر خاص قبیله ای قوی در جنوب ایران حفظ کنید.

(لازم به ذکر است که: (الف) طرح مفصل سازمان سیا برای عملیات سری در طی 1953 توسط 'پی اس بی' در 8 ژانویه 1953،⁶ تصویب شد و (ب) برخی از عملیات سیاسی ویژه ذکر شده در شرط دوم در زیر، اگر موقعیت اجازه دهد، می تواند تحت شرط اول اجرا شوند)

!

شرط دوم

2. اقداماتی که برای جلوگیری از سلطه کمونیست بر کل یا بخشی از ایران یا مناطق مجاور آن در صورت تصرف واقعی قدرت توسط کمونیست ها در یک یا چند استان ایران یا تهران، باید انجام شود:

الف - نظامی: در صورت کودتای توده در ایران، 'جی سی اس' سه دوره عملیاتی نظامی ایالات متحده ممکن را به رسمیت شناخته است:

(1) کمک تسلیحاتی به کشورهای متناسب خاورمیانه را افزایش دهید تا در نهایت آنها بتوانند با کسب قدرت امنیت مرزهای کشور خود را در برابر نفوذ کمونیست فراهم کنند. فرمانده ستاد مشترک این موضوع را تحت بررسی مداوم قرار می دهد.

(2) استقرار واحدهای مناسب نیروی هوایی، به ترتیب 1 و 1/2 بال به اضافه واحدهای پشتیبانی، به جنوب ترکیه برای کمک به دولت های خاورمیانه در جلوگیری از گسترش قدرت کمونیست در کشور آنها. از فرمانده ستاد نیروی هوایی ایالات متحده درخواست شده است که ترکیب سازمان نیروی هوایی را که باید تحت این شرایط در جنوب ترکیه مستقر شود، توصیه کند.

(3) استقرار نیروهای زمینی آمریکا به دستور يك لشکر، تقویت شده، و نیروهای پشتیبانی ناوگان هوایی و دریایی لازم به حوالی بصره با مأموریت کمک به دولت های خاورمیانه در جلوگیری از گسترش قدرت کمونیستی به کشورهای آنها. این امر می تواند با حضور فیزیکی قدرت نظامی ایالات متحده، نمایش قدرت نمایی، و به عنوان آخرین چاره، در صورت مجاز بودن از طرف مقامات ویژه، انجام عملیات جنگی. از 'سی ای سی ان ی یال ام' درخواست شده است توصیه لازم را در مورد این صورت اقداماتی ارائه دهد اما پاسخ او هنوز دریافت نشده است. وضعیت آمادگی فعلی ما به گونه ای است که لشکر 82 هوابرد، لشکر 2 دریایی یا لشکر پیاده نظام در اروپا می تواند با اطلاع کوتاه منتقل شود، با این شرط که حمل و نقل لازم فراهم شده باشد. جابجایی هر یک از این بخشها تقریباً 60 روز طول می کشد. پشتیبانی لجستیکی مورد نیاز برای حفظ استقرار این نیروها فقط با هزینه تأمین مایحتاج، که هم اکنون در راه به سوی کره، فراهم می شود. به همین ترتیب، هرگونه استقرار نیرو در خاورمیانه به تجدید نظر قابل توجه سقف نیروهای ایالات متحده نیاز دارد یا کاهش تعهدات ما در جای دیگر.

ب - اقتصادی: دولت ایالات متحده تقویت اقتصادی باقی مانده دولت غیر کمونیست ایران پس از کودتای کمونیستی را به طریقی که لازم می داند تأمین می کند. برنامه های خاص برای این احتمال نمی تواند از

قبل تهیه شود ، اما به احتمال زیاد الزامات چنین کمک هایی از الگوی کلی کمک اقتصادی ارائه شده به دولت 'آر او کی' پیروی می کند، هر چند در معیار کاهش داده شده.

انتصاب زودهنگام یک هماهنگی کلی برای کمک های اقتصادی ، بر اساس تجربه کره ، به میزان قابل توجهی اثربخشی اقدامات اقتصادی خاص را که ممکن است در چنین شرایطی انجام شود افزایش می دهد.

ج - دیپلماتیک: (1) دولت ایالات متحده دولت کمونیستی ایران را به رسمیت نمی شناسد و به طور علنی از عناصر ایرانی ضد کمونیست در ایران یا خارج حمایت خواهد کرد. چنین حمایتی ممکن است به رسمیت شناختن یک دولت ایرانی در تبعید باشد. از آنجا که شاه ممکن است یک پشتیبانی مفید برای چنین حکومتی باشد ، مقدمات تسهیل فرار وی از تهران در شرایط اضطراری در دست بررسی است. علاوه بر این ، احتمالاً همیشه برخی از شخصیت‌های برجسته ایرانی در خارج از ایران وجود دارند (مانند سفیر ایران در ایالات متحده) که می تواند در چنین جنبشی شرکت کند. به دلایل سیاسی و امنیتی ، هیچ برنامه ریزی قبلی در این زمینه با هیچ یک از رهبران ایران ، از جمله شاه ، امکان پذیر نیست.

(2) هر دولت ضد کمونیستی ایران در چنین شرایطی بدون شک برای حمایت دیپلماتیک و نظامی از سازمان ملل متحد تقاضای کمک می کند. این درخواست باید در سازمان ملل مورد استفاده قرار گیرد تا شخصیت تهاجمی کمونیسم شوروی را نشان دهد. با این حال ، قبل از پشتیبانی نظامی فعال توسط سازمان ملل ، تصمیمات عمده سیاسی لازم است.

(3) تا زمانی که شرایط قانع کننده مانع آن نگردد و یا ترتیبات رضایت بخش دیگری حاصل نشود ، از دولت عربستان سعودی مجوز برای استفاده از دهران به عنوان نقطه عبور در ارتباط با عملیات سری آمریکا درخواست خواهد شد .

(4) فرض بر این است که ترکیه ، عراق و پاکستان هر یک از جانب یک دولت کمونیست در ایران احساس خطر می کنند و بنابراین انتظار می رود با عناصر ایرانی ضد کمونیست همدردی کنند. برنامه ریزی دیپلماتیک در جهت تضمین بیشترین میزان ممکن همکاری این کشورها در حمایت از دولت غیر کمونیست ایران است. باید پذیرفت که میزان همکاری ارائه شده توسط این کشورها ، البته تحت تأثیر درک آنها از واکنش های شوروی به هر اقدامی که ممکن است آغاز کننده باشد ، خواهد بود.

(5) همکاری فعال دولت انگلیس در هر طرحی که برای تأمین این شرایط احتمالی تدوین شود از اهمیت اساسی برخوردار است. تمام تلاشها از طریق دیپلماتیک برای تأمین این همکاری انجام خواهد شد ، اما عدم تأمین امنیت انگلیس به خودی خود مانع از اقدامات ایالات متحده برای دستیابی به اهداف ملی ما نخواهد شد.

د - روانشناختی: هنوز اقدامات روانشناختی خاصی برای اجرا در ایران در صورت تصرف واقعی قدرت توسط کمونیست ها برنامه ریزی نشده است.

(1) در حال حاضر سازمان سیا دارای انباری از سلاح های کوچک، مهمات و مواد تخریب است [کمتر از یک خط محرمانه است]. انبار در مقداری طرح شده است که تجهیزات برای 10000 نفر

ه - عملیات سیاسی ویژه: نیروی چریکی برای 6 ماه بدون تأمین مجدد مهیا است. در سایر مراحل ، تجهیزات کافی برای تجهیز اساسی یک نیروی چریکی 4000 نفره وجود دارد. [1 1/2 خط محرمانه است] سازمان سیا اکنون در حال بررسی امکان افزودن مواد غذایی ضروری و لباس به انبارهای موجود یا سایر ذخایر است. برآورد چنین نیازهایی در مرحله آماده سازی است.

(2) این تجهیزات می توانند طی 3 تا 4 هفته از طریق هوا و دریا به برخی از عناصر قبیله ای قوی در جنوب ایران (به ویژه قبیله قشقایی) رسانده شود که ممکن است در صورت کودتای توده آماده انجام فعالیت مقاومت در برابر چنین دولت کمونیستی باشد. با این حال ، به دلایل سیاسی و امنیتی ، هیچ تلاشی برای انجام برنامه ریزی پیشرفته از این دست با مقامات ایرانی صورت نگرفته است.

(3) سازمان سیا با رهبران قبایل قشقایی در جنوب ایران توافق کرده است که یک پایگاه پناهگاه مخفی ایجاد کند که از آن عملیات چریکی و اطلاعاتی می تواند با استفاده از نیروی انسانی این عناصر انجام شود (تخمین زده می شود 20 هزار نفر). [1/2 خط محرمانه است] شرایط در جنوب ایران، نگرش ارتش ایران و قبایل همسایه، وضعیت یک دولت کلاه بردار ایرانی یا دولت در تبعید، نگرش های سیاسی قبیله مورد نظر و درجه پشتیبانی ما در زمان کنترل توده دارای تأثیر بر اراده و توانایی قبیله ای در انجام فعالیت های مقاومت است. [1/4 خط محرمانه است]

(4) نقاط پذیرش در منطقه تهران و تبریز و جنوب ایران که در آن می توان تجهیزات و پرسنل را مخفیانه به ایران ارائه داد در حال تأسیس هستند. [1/2 خط محرمانه است]

(5) [1 بند (3 سطر) محرمانه است]

(6) نمایندگان سازمان سیا و سرویس اطلاعاتی انگلیس در اواخر ماه فوریه با هم ملاقات کردند تا فعالیت های مشترک در ایران را در صورت واقعه کودتای توده بررسی کنند.⁷ گزارش این جلسه هنوز دریافت نشده است، اما مباحث شامل موضوعات زیر است:

(الف) پتانسیل گروه های مقاومت.

(ب) شرایط ارائه کمک.

(ج) میزان و ماهیت کمک.

(د) کانالها به گروه های مقاومت را تجهیز کنید.

(ه) - تعمیر و نگهداری و برقراری ارتباط و ارتباطات.

(و) ایجاد تجهیزات پیشرفته در خارج از ایران.

مسئولیت های برنامه ریزی آینده

3. در تهیه برنامه های اقدامات نظامی، اقتصادی، دیپلماتیک و روانشناختی خاص مورد نیاز طبق پاراگراف 5-الف 'ان اس سی 1/136'، گروه کاری موافقت کرده است که مسئولیت های آینده اقدامات در این زمینه به شرح زیر است:

الف - دولت: (1) توصیه هایی در مورد سطح احتمالی کمک مالی مستقیم به ایران تحت شرایط اول و دوم.

(2) نقشه هایی برای فرار شاه از تهران در شرایط اضطراری.

(3) برنامه هایی برای اداره و بهره برداری از درخواست ایران برای حمایت دیپلماتیک و نظامی در سازمان ملل.

(4) مذاکرات با دولت عربستان سعودی برای استفاده از دهران به عنوان یک نقطه حمل و نقل برای ایالات متحده به ایران.

(5) برنامه هایی برای گفتگو در زمان مناسب با ترکیه، عراق و پاکستان اقدام مشترکی در حمایت از دولت ایران تحت شرایط اول و دوم.

(6) در هماهنگی با 'جی سی اس'، برنامه هایی برای گفتگوهای سیاسی-نظامی زودهنگام با دولت انگلیس برای اقدامات مشترک و حمایت از دولت ایران تحت شرایط اول و دوم انجام می شود.

ب - دفاع (با کمک 'جی سی اس'): (1) برنامه ای برای نشان دادن نیرو توسط پروازهای متعدد هواپیمای حامل یا با مقر زمینی بر فراز مراکز اصلی در ایران، تحت شرط اول.

(2) توصیه هایی در مورد سطح احتمالی افزایش پشتیبانی لجستیکی از طریق افزایش کمک تسلیحاتی به ایران تحت شرایط اول و دوم.

- (3) توصیه هایی در مورد سطح احتمالی کمک تسلیحاتی اضافی به کشور های مناسب خاورمیانه تحت شرایط اول و دوم.
- (4) برنامه هایی برای استقرار بالهای نیروی هوایی 1/2 به جنوب ترکیه با مأموریت کمک به دولت های خاورمیانه در جلوگیری از گسترش قدرت کمونیستی به کشور آنها ، تحت شرایط اول و دوم.
- (5) برنامه هایی برای استقرار یک لشکر (تقویت شده) با پشتیبانی هوایی و نیروی دریایی لازم در حوالی بصره با مأموریت کمک به دولت های خاورمیانه در جلوگیری از گسترش قدرت کمونیستی به کشور آنها.
- (6) با هماهنگی دولت ، برنامه هایی برای گفتگو های اولیه توافق نظامی با مقامات نظامی انگلیس در مورد اقدام مشترک در حمایت از دولت ایران تحت شرایط اول و دوم انجام می گیرد.
- ج - سازمان سیا (1) تشدید و در صورت امکان گسترش عملیات ویژه سیاسی فعلی جهت خنثی سازی و کاهش نفوذ توده در ایران انجام می شود.
- (2) اقدامات لازم را برای انتقال مقادیر مناسب تجهیزات پیش نظامی به پایگاه های نزدیک به ایران انجام دهید.
- (3) همچنان به افزایش توانایی خود برای انجام عملیات های پیش نظامی در ایران تحت شرط دوم ادامه دهید.
- (4) برای انجام برنامه ریزی مشترک با 'ام ای ای ج' برای عملیات پیش نظامی در ایران با مأموریت تحت شرط دوم.
- (5) همانطور که با توجه به اهداف ملی ایالات متحده در ایران مطلوب تلقی می شود ، برنامه ریزی مشترک را با خدمات مخفی انگلیس برای اقدامات هماهنگ تحت شرط دوم ادامه دهید.
- (6) برنامه هایی برای حمل اسلحه و مهمات به ایران تحت شرایط اول و دوم.
- د - 'پی اس بی': تقاضا می شود تا 'پی اس بی' بر تهیه طرح اقدامات ویژه روانشناختی در ایران و خاورمیانه تحت شرایط اول و دوم نظارت کند.
- والتر بی. اسمیت⁸
مشاور وزیر

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d180>

¹ Source: National Archives, RG 273, Records of the National Security Council, Policy Papers, Box 210, NSC 136 US Pol re Iran. Top Secret.

² Document 147.

³ Reference is to the section below on measures to be taken to implement paragraph 5-a of NSC 136/1.

⁴ D-22, "Psychological Strategy Program for the Middle East," January 8, is in Central Intelligence Agency, Office of the Director of Intelligence, Job 80-01065A, Box 2, Folder 15, Psychological Strategy Board Files 1951-1953.

⁵ D-31, "A Strategic Concept for National Psychological Program with Particular Reference to 'Cold War' Operations under NSC 10/5," is *ibid.*, Box 1, Folder 11, Psychological Strategy Board Files 1951-1953.

⁶ The official minutes of the January 8 meeting of the Psychological Strategy Board do not record a specific discussion on Iran; the minutes of the January 15 meeting discuss the adoption of D-22, cited in footnote 4 above.

⁷ See Document 158.

⁸ Printed from a copy that indicates Smith signed the original.

**181. Memorandum Prepared in the Office of Intelligence and Research,
Department of State¹**

گزارش تهیه شده در دفتر اطلاعات و تحقیقات وزارت امور خارجه

No. 1378

Washington, March 31, 1953.

ایران: خصوصیات احتمالی یک دولت در تسلط کاشانی
جایابی نخست وزیر ایران محمد مصدق توسط نزدیکترین رقیب سیاسی وی ، ملا ابوالقاسم کاشانی ،
برای منافع غربی ها مضر خواهد بود. کاشانی و مصدق هر دو فرصت طلب سیاسی هستند ، اما در حالی
که مصدق ، علیرغم ناسیونالیسم پرشور او ، احترام به برخی جنبه های اساسی لیبرالیسم غربی دارد ،
کاشانی مشکلات معاصر را کاملاً از منظر مسلمین مشاهده می کند ، که به سختی توسط سالها درگیری
شدید با اقتدار انگلیس جنگید.²

پتانسیل های کاشانی برای به دست آوردن قدرت
تا زمانی که مصدق زنده و سیاسی فعال باشد ، اعتبار و مهارت سیاسی وی بطور واقعی مانع رسیدن
کاشانی به قدرت می شود. اگر مصدق بازنشسته شود یا فوت کند ، کاشانی در این صورت مدعی اصلی
شغل او خواهد بود ، زیرا او بیشترین بلوک آرا مجلس (بعد از مصدق) و بیشترین پتانسیل نیرو را در
کنترل دارد ، به غیر از نیروی توده که برای تظاهرات عمومی و آزار فیزیکی مخالفان وی آماده بودند.
قدرت انتخاب نخست وزیر در اختیار مجلس است و بسیار بعید است که شاه با انتصاب نخست وزیری که
پشتیبانی و کنترل مجلس را نداشته باشد ، "حادثه قوام" دیگری را ریسک کند.
با وجود این عناصر اولیه قدرت ، جانشینی کاشانی را نمی توان یک گزاره مطابق برنامه تلقی کرد.
انتخاب وی به عنوان رئیس جمهور مجلس علیرغم مخالفت مصدق ، نتیجه مانور تاکتیکی آن لحظه بوده
است و هیچ تضمینی نمی دهد که مجلس از کاشانی به عنوان نخست وزیر حمایت می کند. مخالفت با ملا ،
که فراوان است ، از ملاحظات زیر ناشی می شود: (1) تصور و جاه طلبی شخصی وی برای قدرت ، که
همکاری را دلسرد می کند؛ (2) تردید در واقعیت ادعای علاقه او به اصلاحات اجتماعی و سیاسی؛ (3)
سابقه شهرت او در بی پروایی و فرصت طلبی؛ (4) تضاد آشکار او با شاه و ارتش؛ (5) حمایت صریح
وی از شیوه های مختلف عرفان؛ (6) عدم تجربه کاری او؛ و (7) عدم تجربه مدیریتی وی در سطوح
دولتی.³ اگر قدرت را به دست آورد ، اشتغال وی ممکن است کوتاه باشد ، به خصوص اگر متوسل شدن
او به روش های خشونت آمیز منجر به ترور خودش شود.
یک گزینه دیگر باید در نظر گرفته شود ، و این امکان بسیار واقعی است که کاشانی نمی خواهد مسئولیت
نخست وزیر بودن را به عهده بگیرد. او احتمالاً قدرت را بدون دفتر ترجیح می دهد ، و در واقع ممکن
است خود را به عنوان رئیس جمهور یا رهبر یک جمهوری ایرانی پیش بینی کند.

جذابیت کاشانی چیست؟

حمایت کاشانی از دو عامل منشأ می شود: (1) احساسات سیاسی و مذهبی و (2) منافع شخصی مادی. از
زمان جنگ جهانی اول ، هنگامی که پدرش ظاهراً در نتیجه اقدامات انگلیس در عراق جان خود را از
دست داد و هنگامی که کاشانی در اعلامیه جهاد (جنگ مقدس) علیه متفقین شرکت کرد ، درگیری های
مکرر سرسختی با اقتدار انگلیس داشته است. در طول جنگ جهانی دوم توسط ارتش انگلیس تحت تعقیب
قرار گرفت. این سابقه زجر وی به دست انگلیس ، کاشانی را به یک قهرمان محبوب تبدیل کرده است -
یک جانباز در مبارزه با "امپریالیسم" که توسط ملت های نه تنها خارجی بلکه مسیحی تحمیل شده است.
وی از این عامل مذهبی به طور مؤثر برای برانگیختن حمایت سیاسی از چهره های مذهبی در کل جامعه

ایران استفاده برده است. او همچنین با ایجاد اشتغال یا ارائه مزایای مادی برای پیروان، حمایت خود را تأمین کرده است. فعالیت های سیاسی و بشردوستانه وی نیاز به بودجه قابل توجهی دارد. گزارش ها مبنی بر اینکه وی از طرف ایرانیان از همه طبقات به خاطر وعده داده شده یا دریافت شده، کمک دریافت می کند، بدون شک درست است. اما قابل توجه است که این یک روش معمول ایرانی است که هیچ نقدی به آن وابسته نیست.

کاشانی - مانند مصدق - کار سیاسی خود را بر فرصت طلبی بنا کرد، مانند، بهره گیری از تحولاتی که در درجه اول مسئولیت آنها را بر عهده نداشت، البته مهمترین این موارد، نارضایتی روزافزون از مداخلات و فشارهای خارجی در ایران بود.

شاخص ترین آنها، البته، افزایش نارضایتی از دخالت خارجی و فشار به ایران به دنبال اشغال ایران توسط انگلیس-اتحاد جماهیر شوروی در سال های 1941-46 است. کاشانی اقدام برای برکناری شرکت نفت انگلیس-ایران را هدایت نکرد، اما زمانی که در حال انجام بود او سرمایه شخصی فوق العاده ای را از آن خود کرد.

کاشانی در بنا کردن قدرت سیاسی خود، از استعدادهای غیرمعمول تأثیری خود، و از مهارت های استثنایی در بهره برداری از تماس با روستایی، و از منافع شخصی روحانیون ایرانی، و جذابیت به تقوی بازرگانان کوچک در مراکز شهری، تماماً بهره برده است. او در استفاده از سمت خود به عنوان عضوی از روحانیت مسلمین در ایجاد تردید ما بین روحانیون اسلامی علیه مسیحیان غربی دریغ نکرده است و بسیاری از فعالیتهای سیاسی وی از الگوی سرپرست زندان و حتی بعضی اوقات یک گانگستر پیروی کرده اند.

حامیان سیاسی کاشانی و مصدق - و همچنین حزب توده تحت سلطه کمونیست - از بسترهای اجتماعی همانند ترسیم می شوند. پیروان مصدق-کاشانی گروه جبهه ملی متمایل به سوسیالیسم را تشکیل می دهند، که در سال 1950 به صدای سیاسی تبدیل شد و قدرت خود را از کارگران دولت، کارکنان حرفه ای، صاحبان املاک کوچک، معلمان، دانش آموزان و برخی روحانیان به دست می آورند. تمرکز آن در مناطق شهری بیشتر است که مشکلات سازماندهی و ارتباطات بطور نسبی آسان است. طرفداران مذهبی تمایل دارند برای راهنمایی به کاشانی مراجعه کنند. از طرف دیگر اشراف و جوانان تحصیل کرده غربی که به طور کلی هسته اصلی جبهه ملی را شکل می دهند مصدق را ترجیح می دهند. مزیت مصدق در شخصیت امین، کنترل کنونی او بر سازمان دولتی و قدرت سیاسی وی است. گذشته از مصدق، تنها رهبر جبهه ملی که اعتبار آن به کاشانی نزدیک می شود، الهیار صالح، در حال حاضر سفیر ایران در ایالات متحده است.

اهداف مهم سیاسی داخلی کاشانی دربار، ارتش و اخیراً مصدق است. نارضایتی وی از دربار احتمالاً ناشی از (1) تخریب بی رحمانه قدرت روحانیان توسط مرحوم رضا شاه (2) این باور که شاه فعلی تحت سلطه مشاوران انگلیسی گرا است. و (3) ابراز نارضایتی مبنی بر اینکه چرا مردی با شخصیت غیر مذهبی شاه باید مدافع یا عنوان کننده و مبلغ دین شیعه اسلام باشد. نارضایتی وی نسبت به ارتش احتمالاً ناشی از (1) نقش ارتش به عنوان ابزار تسلط رضا شاه و (2) بد رفتاری که کاشانی به دست افسران ارتش به دنبال دستگیری و تبعید وی در زمان ترور شاه در فوریه 1947 [1949] متحمل شد.⁴

مخالفت فعلی کاشانی با مصدق ناشی از انزجار شخصی است که مصدق در ترغیب و راهنمایی گرفتن از کاشانی در انتصابات و خط مشی ها رام نیست. کاشانی همچنین نسبت به شهرت بالاتر مصدق، صداقت و مطبوعات بهتر داخلی و خارجی، به وی حسادت می کند. به نظر می رسد تاکتیک های فعلی کاشانی علیه مصدق بیشتر برای خجالت دادن نخست وزیر و "او را به اندازه بریدن" است تا اینکه شاه را تقویت کند یا جانشین مصدق را به عنوان نخست وزیر بار آورد.

سیاست های احتمالی دولت تحت سلطه کاشانی

احتمالاً یک دولت تحت سلطه کاشانی سیاست های فعلی جبهه ملی را دنبال می کند، هرچند با استفاده بیشتر از خشونت و حتی ترور برای کنترل مخالفان و توزیع بازتر غنائم سیاسی.

مگر اینکه کاشانی بتواند یک دیکتاتوری فوری برقرار کند - و در حال حاضر هیچ نشانه ای مبنی بر این توانایی وجود ندارد - آزادی عمل وی با نیاز وی به متحدان سیاسی به شدت محدود خواهد شد. از آنجا که کاشانی از اعتماد و منزلت مردم و اعتبار عطا شده به مصدق لذت نخواهد برد، نیاز او به حمایت افزایش می یابد، و التزام وی به استفاده از زور قانع کننده تر است.

نیروهای کاشانی و سابق مصدق احتمالاً در صورت تهدید جدی از طرف دربار یا حزب توده متحد خواهند شد. مخالفان بالقوه کاشانی از جمله ارتش احتمالاً متحد نخواهند شد و محاسبه می کنند که شانس آنها برای بقا در نتیجه مذاکره با کاشانی بیشتر از این است که اگر آنها با مخالفتی آشکار به دربار یا به توده بپیوندند. مخالفان وی احتمالاً به اندازه کافی قوی خواهند بود تا کاشانی را به انجام حداقل بهبودی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی وادار کنند و از اجرای هرگونه تمایل او برای تبدیل ایران به یک دولت دینی جلوگیری کنند.

کاشانی به شدت از سیاست های اساسی جبهه ملی در پیرو حمایت کرده است: (1) ملی شدن صنعت نفت؛ (2) از بین بردن نفوذ انگلیس در ایران. و (3) جایگزینی قدرت سیاسی گروه های سنتی حاکم با حکومت "مردم" که از طریق مجلس "واقعاً ملی" ابراز شده است. او همچنین از خط تبلیغاتی جبهه ملی و توده پیروی کرده است که همه قدرتهای بزرگ، به ویژه ایالات متحده و انگلیس، (1) از سیاست های امپریالیستی پیروی می کنند، (2) با یکدیگر علیه ملت های ضعیف هماهنگ هستند، (3) سازمان های بین المللی را برای اهداف امپریالیستی کنترل می کنند و (4) سیاست خارجی را که مورد تأیید افکار عمومی خودشان نیست در قبال ملل ضعیف دنبال می کنند.

در دو موضوع، کاشانی خیلی فراتر از مصدق پیش رفته است. وی از همان ابتدا ادعا کرد که بهره برداری از منابع نفتی ایران به جای آنکه يك نعمت باشد یک لعنت ملی است، به دلیل میزان تأثیرات درآمد 'ای آی او سی' بر اقتصاد ایران و عملکرد دولت، و به علاوه این واقعیت که کنترل 'ای آی او سی' در دست خارجی بود. او بنابراین ضرورت می بیند که ایران معادن نفت خود را فراموش کند و اقتصاد پایدار و ساختار دولتی که به معادن وابسته نیست را توسعه دهد. ثانیاً، کاشانی - برخلاف مصدق - روش های خشن را حمایت می کند، از جمله تظاهرات و ترور سیاسی، برای آزاد سازی ایران از چنگال آن رهبران - مانند ترور نخست وزیر علی رزماری - که کاشانی او را خائن و پاسخگوی نفوذ خارجی می داند. نگرش به غرب

هیچ مدرک قانع کننده ای وجود ندارد که کاشانی (1) در جستجوی قدرت به دنبال یافتن کمک های اساسی خارجی باشد، (2) کمک های قابل توجهی از منابع خارجی دریافت کرده باشد، یا (3) اگر او این کار را انجام داد، یا می تواند یا خواهد توانست هر تعهدی را که ممکن است چیزی در قبال چیزی باشد انجام دهد. در مبارزات فعلی قدرت در ایران، دانش عمومی در مورد هرگونه پذیرش کمک از غرب یا بلوک اتحاد جماهیر شوروی می تواند به سرعت قدرت کاشانی را نابود کند، و امکان این که ارائه چنین کمکی بتواند در یک جامعه مانند ایران پنهان بماند عملاً صفر است.

علاوه بر این، غیرممکن به نظر می رسد که کاشانی در این زمان به نوع کمکهایی که منابع خارجی می توانند تأمین کنند نیاز داشته باشد. ابزاری که کاشانی باید با آنها مقابله کند مسلمان و ایرانی است، همه به شدت ملی گرایانه، و به همین دلیل مضطرب که از هزینه فرومایگی در مقابل قدرت خارجی خودداری کنند.

با توجه به اعتقادات و آرمان های کاشانی و همچنین نیروهای سیاسی که آزادی عمل وی را محدود می کند، هیچ دلیلی برای باور داشتن این امر که او می تواند یا مایل به ارتقاء روابط نزدیک تر بین ایران و

انگلیس باشد وجود ندارد، مگر اینکه با تسلیم بیشتر قدرت و یا اعتبار انگلیس همراه باشد. از آنجا که او فعالیت های ایالات متحده را تلاش برای بازگرداندن یا جایگزینی فعالیت های انگلیس می داند ، احتمالاً با آنها مخالفت خواهد کرد. هم زمان ، او احتمالاً سعی خواهد کرد روابط دوستانه با دولت آمریکا و آمریکایی ها را حفظ کند و در صورت دسترسی، بدون وابستگی سیاسی غیرقابل قبول، کمک های فنی و اقتصادی ایالات متحده را درخواست کند. با این حال ، کاشانی احتمالاً تلاشهای خارجی را برای پیشبرد جاه طلبی های سیاسی یا شخصی خود در نظر می گیرد، فقط با انگیزه منافع شخصی، بنابراین، نیازی به چیزی برای چیزی از طرف او نیست.

این احتمال وجود ندارد که دولتی تحت تسلط کاشانی از سیاست کنونی بی طرفی ایران در جنگ شرق و غرب صرف نظر کند. یک دولت کاشانی ممکن است تلاش کند تا یک بلوک مسلمین خنثی و محکم ایجاد کند. تحت هدایت وی ، روابط ایران با ترکیه و عراق تا زمانی که نفوذ غرب در این دو کشور قدرت باقی بماند بهبود نخواهد یافت.⁵

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d181>

¹ Source: British National Archives, General Correspondence of the Foreign Office, FO 371/104565. Secret; Security Information. The memorandum is attached to a covering sheet in which A.K. Rothnie of the British Foreign Office, indicated that Joseph Palmer of the U.S. Embassy in London had given the assessment to the Foreign Office on May 1. Rothnie also commented that "neither we nor the Americans see any hope in Kashani as a successor to Mussaddiq, nor, a fortiori, do we see any sense in assisting him to power."

² OIR prepared this assessment as a result of discussions between Eden and Smith and Byroade in Washington on March 6. As recorded in Foreign Office telegram 526, March 9, Eden raised the possibility of Kashani acting as a successor to Mosadeq. Smith responded that as the danger of Mosadeq's demanding Henderson's recall from Tehran had receded, the United States was "no longer thinking in terms of any urgent need to find a successor to Musaddiq. The conclusion seemed to be that there was nothing we could usefully do and that we must wait on events. We agreed, however, to examine the possibilities of (a) dealing with Kashani as an alternative to Musaddiq and (b) using some intermediary such as the Swiss or Camille Gutt."

³ In the left margin of the memorandum is the handwritten question, "no opposition of mujtahids?" This question is in an unknown hand.

⁴ Brackets and corrected date are on the original.

⁵ The Foreign Office produced its own assessment of Kashani and handed it to the U.S. Embassy in London on April 16. It concluded that "Kashani would be of no use to us, and almost certainly a hindrance, as a successor to Dr. Mussaddiq both generally and in an oil settlement." In a covering memorandum, A.D.M. Ross of the Foreign Office informed Harold Beeley, the U.K. Counselor in Washington, that "while there is perhaps a chance that he [Kashani] could be brought to power by foreign aid, there is no likelihood of his co-operating with us or of his accomplishing anything of real benefit to Persia. Our friends agree with the paper." (British National Archives, General Correspondence of the Foreign Office, FO 371/104566)

182. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-6360 Washington,

March 31, 1953.

موضوع

کودتای برنامه ریزی شده علیه دولت مصدق

منابع

CS-45995349²

منبع

پاراگرافهای 1 تا 4: [3 خط محرمانه است]. پاراگرافهای 5-6: [1 خط فاقد محرمانه است].
ارزیابی محتوا 3.

1. نمایندگان مجلس ضد مصدق و افسران بازنشسته ارتش در حال برنامه ریزی برای کودتا هستند که قرار است "دو یا سه هفته از آن پس" اجرایی شود.
2. افراد برجسته در برنامه ریزی کودتا عبارتند از: نماینده مجلس سید ابوالحسن حائری زاده ، ژنرال نادر باتمانقلیچ و ژنرال های بازنشسته عباس گرزان ، بهادری ،³ و فضل الله زاهدی
3. در صورت کودتا موفق، ژنرال زاهدی نخست وزیر خواهد شد و ژنرال گارزان رئیس ستاد خواهد شد.
4. گروهی که قصد کودتا را دارند ادعا می کنند که سفارت ایالات متحده در تهران "کاملاً این اقدام" را حمایت می کند.
5. سرهنگ محمد ادهوی (بازنشسته) در 17 مارس 1953 اظهار داشت که این کودتا در "حدود بیست روز" اتفاق می افتد و احتمالاً ژنرال افشارتوس ، رئیس پلیس ، نیز در آن شرکت می کند.
- با یک "بخش موتوری" ارتش
6. در 18 مارس 1953 ژنرال حسین حسین موزایی (بازنشسته) ، یکی از هواداران زاهدی ، به منبع گفت: "ما تمام نشده ایم. ما قبل از تابستان در قدرت خواهیم بود."

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d182>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 9, Folder 5, CS Information Reports 6360-6369. Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

² CS-4599 is *ibid.*, Box 6, Folder 343, Information Reports 4599CS. CS-5349 is *ibid.*, Box 7, Folder 383, Intell Information Reports 5349CS.

³ *Washington Comment*. This may refer to Ahmad Bahadori, a member of the Majlis (see CS-3238). [Footnote is in the original. CS-3238 is *ibid.*, Box 4, Folder 27, Information Reports 3238CS.]

⁴ *Field Comment*. The information in Paragraph 4 presumably stems from wishful thinking. [Footnote is in the original.]

183. Memorandum From the Acting Director of the Psychological Strategy Board (Morgan) to Director of Central Intelligence Dulles¹

Washington, April 3, 1953.

موضوع
اقدامات روانشناختی در ارتباط با 136/1 ان اس سی
وزارت امور خارجه درخواست کرده است که هیئت راهبرد روانشناسی برای تهیه برنامه های اقدامات
ویژه روانشناختی در ارتباط با ان اس سی 1/136 نظارت کند.
این مطابق با گزارش پیشرفت وزارت امور خارجه در بند 5 (الف) ان اس سی 1/136 است.²
بیش از این توصیه می شود که یک پانل ویژه برای این منظور تشکیل شود.
لطفاً اگر این توصیه با تأیید شما مطابقت دارد و اگر می خواهید در پنل حضور داشته باشید به من اطلاع
دهید.³
مورگان⁴ آ جورج

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d183>

¹ Source: Central Intelligence Agency, Office of the Director of Intelligence, Job 80R01731R, Box 33, Folder 1095, DCI/PSB. Confidential; Security Information.

² Document 180.

³ DCI Dulles responded to Morgan in an April 23 memorandum stating that "it is my understanding that the panel will be concerned with the preparation of plans for overt psychological action and that CIA's plan will be contained in a separate covert annex, which will be referred to the NSC 10/2 representative for approval." (Central Intelligence Agency, Office of the Director of Intelligence, Job 80R01731R, Box 33, Folder 1095, DCI/PSB)

⁴ Printed from a copy that bears this typed signature.

**184. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans (Roosevelt) to the Director of Central Intelligence
(Dulles)¹**

Washington, April 4, 1953.

موضوع

پشتیبانی از عملیات ویژه TP AJAX2

1. با توجه به بحثهای ما در تاریخ 2 آوریل 1953، مجوز برای هزینه بودجه حداکثر [مبلغی به دلار محرمانه است] برای اهداف خاص مورد توافق درخواست می شود، با این درک که:
الف - این بودجه تا زمانی که اهداف و توانایی های محرک این عملیات به رضایت مشترک سفیر آمریکا و نماینده ما ایجاد نشود، تعهد نخواهد شد.
ب - با پیشرفت رویدادها، پرداخت ها به صورت قسطی انجام می شود.
2. معافیت از ارسال یک پروژه یا یک برنامه اداری برای این کار به کمیته بررسی پروژه درخواست می شود.
3. این عملیات ویژه به وضوح به تدابیر امنیتی ویژه ای احتیاج دارد و در بین کسانی که باید از آن آگاهی داشته باشند، بر اساس "فقط چشمها" انجام می شود. به همین دلیل، روشهای معمول حسابداری را نمی توان سختگیرانه رعایت کرد و از این رو رسیدهای کتبی از گیرندگان مورد نیاز نیست
کرمیت روزولت⁴

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d184>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 29, Folder 1, Outlines and Renewals of Projects. Secret; Eyes Only. Wisner recommended approval and Dulles approved.

² "TP AJAX" is a handwritten addendum to the subject line.

³ No record of a conversation between Roosevelt and Dulles on April 2 has been found.

⁴ Printed from a copy with Roosevelt's typed signature and an indication that the original was signed.

185. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-6708

Washington, April 6, 1953.

موضوع

دستورالعمل توده در مورد فعالیت ها در مورد کودتای ضد مصدق

منبع

[2 خط محرمانه است]

دستورالعمل های هفتگی حزب توده برای "این هفته" شامل موارد زیر است:

1. برای تلاش احتمالی کودتای دربار سلطنتی و گروه مخالف مصدق هشیار باشید.
2. در صورت بروز مشکل ، آماده "محافظت" از دولت مصدق باشید زیرا حزب هنوز شرایط را مطلوب برای تصرف قدرت نمی داند.
3. همه جا را در یک جبهه واحد ضد امپریالیستی برانگیزید، اما از هرگونه اظهار نظر که ممکن است مردم را علیه مصدق سوق دهد ، دوری کنید.²

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d185>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 9, Folder 39, CS Information Reports 6700-6709. Secret; Security Information.

²Field Comment. On 4 April there was a noticeable increase in the size of security forces in sections of Tehran. [Footnote is in the original.]

186. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency¹

Washington, April 6, 1953.

IRAN
March 1953

الف - تحولات عمومی

1. به نظر می رسد حادثه تنش های سیاسی در رابطه با درگیری برای قدرت بین مصدق و مخالفان او که در اواخر فوریه و آغاز ماه مارس به حد بحران رسیده اند ، تا حدودی آرام شده است. هنوز فشار یک دسیسه قدرتمند علیه دولت ایران وجود دارد ، و به احتمال زیاد نیروهای مخالف مجدداً قدرت نمایی را در برابر نخست وزیر آغاز خواهند کرد.
2. [1 بند (6 سطر) محرمانه است]
3. در آماده سازی برای کودتای احتمالی توسط توده در ایران: (الف) پیش نویس نهایی اولین گزارش پیشرفت کمیته بین بخشی در شورای امنیت ملی 'ان اس سی 1/136' توسط شورای امنیت ملی منتشر شده پیش نویس تخمین وضعیت ایران NE-4 است ؛ ² (ب) [2 خط محرمانه است]. (ج) یک کارگروه شعبه را با توصیه هایی برای آماده سازی ها و اقداماتی که باید در صورت بروز اضطراری انجام شود ، تکمیل کرده است ؛ ³ و (د) [2 خط محرمانه است]
- ب - خلاصه ایستگاه
- [3 پاراگراف (21 سطر) محرمانه است]
- ج - خلاصه عملیاتی
- جنگ سیاسی و روانی
7. [1 پاراگراف (12 سطر) محرمانه است]
- عملیات شبه نظامی
8. [1 پاراگراف (3 سطر) محرمانه است]
- جان اچ والر⁴

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d186>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO-IMS Files, Job 81-01061R, Box 1, Folder 3, Monthly Report—March 1953—Country Summaries and Analyses. Top Secret.

² Document 180.

³ An apparent reference to Document 170.

⁴ [name not declassified] signed for Waller above Waller's typed signature.

187. Memorandum Prepared in the Embassy in the United Kingdom¹

London, April 7, 1953.

وزیر دربار علا سفیر هندرسون را در صبح 4 آوریل فراخواند. وی گفت که او به تازگی از سفری 2 روزه با شاه در یک تفریحگاه دریای خزر بازگشته است. در طی دو روز، علا گفت که او برای قانع کردن شاه هر آنچه بود انجام داده است که مصدق احتمالاً تمام قدرت را بدست خواهد آورد، مگر آن که شاه قدمی قطعی در مخالفت با او بردارد. وی خاطرنشان کرد که ممکن است موضع شاه عملاً ناامید شود. قرار بود نخست وزیر آماده بود مجلس را مجبور به تأیید گزارش کمیته 8 نفره کند. وی تأیید کمیته را به عنوان مجوز برای تبدیل شدن به فرمانده واقعی نیروهای مسلح و همچنین برای کنترل وی روی درآمدهایی که در حال حاضر مستقیماً به تاج تعلق می گیرند، برداشت می کند. علا نیز به شاه گفت که تنها کاندیدایی که از انرژی لازم و پشتوانه لازم برای موفقیت در مقابل مصدق برخوردار بود ژنرال زاهدی است.

زاهدی موافقت کرده بود که استعفاء امضاء نشده خود را از قبل به شاه ارائه کند تا در صورت عدم رضایت شاه از وی، شاه بتواند در هر زمان او را عزل کند. از جمله پشتیبانان ژنرال، کاشانی، حائری زاده و سایر اعضای مخالف جنبش ملی، رهبران سیاسی با نفوذی که با آن جنبش ارتباط دارند، و بسیاری از آخوندها، بازرگانان، افسران ارتش و غیره. شاه تحت تأثیر قرار گرفت و گفت که در بازگشت به تهران (بعد از ظهر چهارم) موضوع را بیشتر مورد بررسی قرار خواهد داد. علا تأکید کرد که باید سریع عمل کرد. وی خاطرنشان کرد نخست وزیر برای 5 یا 6 آوریل تظاهراتی را برای تحریک اعضای مجلس سازمان می دهد. این تظاهرات ها احتمالاً توسط برخی گروه های شاخص توده و همچنین سایر گروه های وارد شده از بخش ها و استان های دور افتاده پشتیبانی می شود.

در پاسخ به سؤال سفیر هندرسون، علا گفت که کاشانی از زاهدی حمایت می کند، اما مانند مکی، او دریغ کرد تا آخر برود. در حین انجام چاپلوسی، هر دو ترجیح می دادند موقعیتی را حفظ کنند که در صورت عدم موفقیت تلاش در سرنگونی مصدق به طرز مسالمت آمیز یا طریق دیگر، موقعیتی را برای آنها فراهم آورد که عدم مداخله دعا کنند. علا گفت که قصد دارد کاشانی را بعداً در همان روز ببیند تا تلاش کند او را قانع کند تا موضع صریح تری را دنبال گیرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d187>

¹Source: British National Archives, General Correspondence of the Foreign Office, FO 371/4564. Top Secret. According to a covering memorandum by A.K. Rothnie of the British Foreign Office, this memorandum is a paraphrase of a telegram from Henderson, which was handed to the British by Houghton of the U.S. Embassy in London.

188. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-6963

Washington, April 8, 1953.

موضوع

1. جزئیات بیشتر در مورد برنامه های ژنرال زاهدی برای تهیه مصدق
2. اقدامات متقابل دولت مصدق

منابع

CS-6961²، CS-6672، CS-6434، CS-6360

منبع

[1] پاراگراف (6 سطر) محرمانه است]

1. در 5 آوریل 1953، اردشیر زاهدی، فرزند سرلشکر فضل الله زاهدی، [کمتر از 1 خط محرمانه است] موارد زیر را بیان کرد:

الف - نیروهای مخالف نخست وزیر مصدق "زمان نشان می کنند" تا زمانی که بتوانند واکنش شاه و عموم مردم نسبت به سخنان سیاست مصدق را که قرار است در 1430 ساعت (به وقت تهران) در تاریخ 6 آوریل پخش شود را ارزیابی کنند³

ب - اگرچه شاه در عصر 5 آوریل به تهران بازگشت، ژنرال زاهدی تصمیم گرفت تا با شاه در تماس نباشد تا این که شاه بیانات مصدق را شنیده باشد⁴.

ج - در همین حال، وزیر دربار، حسین علا، از سوی گروه زاهدی به وظیفه غالب شدن بر شاه در حمایت از ژنرال زاهدی موظف شده است.

د - اگر شاه از حمایت از مخالفان خودداری کند، ژنرال زاهدی تلاش برنامه ریزی شده خود برای برکناری مصدق را "به تاخیر می اندازد". با این حال، نیروهای زاهدی قرار است تظاهراتی را صحنه سازی کنند، زمانی و اگر به اندازه کافی نمایندگان به تهران بازگردند و اجازه جلسه مجلس را بدهند.

ه - اگر شاه، پس از شنیدن آدرس رادیویی مصدق، "موضع قاطعی" در برابر مصدق بگیرد، گروه زاهدی "آماده است تا دولت را به دست گیرد".

و - انجمن افسران بازنشسته ارتش، که بخشی از گروه حامی زاهدی است، برای اطمینان از تماس "فوری" در صورت "فراخوان اقدام"، ارتباطات اضطراری را تنظیم کرده است.

ز - دولت بر موارد زیر نظارت مداوم دارد:

(1) کاخ های سلطنتی و خانه های اقوام و مشاوران شاه

(2) خانه های ژنرال های بازنشسته زاهدی، تقی زاده و گیلانشاه

(3) خانه های همه خانهای بختیاری

2. سرلشکر ستاد نیروهای مسلح ایران، ژنرال تقی ریاحی، پسر عموی خود، ژنرال اسماعیل ریاحی را به عنوان فرمانده کل کردستان، لرستان و کرمانشاه منصوب کرد که مقر آن در کرمانشاه است. هدف از این اقدام متوقف کردن توطئه های طرفدار شاه، ضد مصدق در شمال و غرب ایران است.⁵

3. نخست وزیر مصدق به ژنرال محمود افشارتوس، رئیس پلیس ملی ایران، دستور داده است،⁶

برای بازدید از جمهوری آذربایجان و تحقیقات شخصاً از "جنبش ضد مصدق نیرومند" در آنجا گزارش دهد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d188>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 9, Folder 65, CS Information Reports 6960-6969. Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

²For CS-6360, see Document 182. CS-6434, April 1, reported that "General Fazollah Zahedi continues to be active in his efforts to organize a coup d'e'tat against the Mossadeq Government." (Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 9, Folder 12, CS Information Reports 6430-6439) In CS-6672, April 6, the CIA reported that Mosadeq had said he was in direct contact with the Tudeh "and that a 'sizable portion' of Iranian Government intelligence concerning possible military coups comes from the Tudeh. The Party promised Mossadeq that, if a coup were successful, the Tudeh would kill the coup leaders within a matter of days." (Ibid., Folder 36, CS Intelligence Reports 6670-6679) CS-6961, April 8, reported that the Ayatollah Borujerdi had "written to all the mullahs in the Majlis requesting that they organize their own political faction." (Ibid., Folder 65, CS Information Reports 6960-6969)

³The text of Mosadeq's radio address on April 6 was transmitted to the Department on April 8 in despatch 819 from Tehran. (National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.13/4-853)

⁴*Field Comment.* A report from the same source, dated 2 April 1952 [1953], stated that General Zahedi intended to visit the Shah in order to request that Mossadeq be dismissed as Prime Minister and he (Zahedi) appointed in his place. [Footnote is in the original.]

⁵See Paragraph 3, CS-6961. [Footnote is in the original. Paragraph 3 of CS-6961, April 8, reads: "Milani and Angaji told Borujerdi that the people of Azerbaijan were 'demanding' that they (Milani and Angaji) abandon the National Front and Prime Minister Mossadeq because of the latter's attitude toward the Shah."]

⁶*Washington Comment.* A report from a fairly reliable source [1 line not declassified] date of information 17-25 March 1953, stated that General Afshartus probably would participate in a coup d'e'tat against Mossadeq. See Paragraph 5, CS-6360. [Footnote is in the original]

189. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, April 12, 1953.

TEHE 945. Re: TEHE 941 (IN 15134?).² For K. Roosevelt.

1. جلسه دارایی ایستگاه که ساعت 0900 COS 11 آوریل انجام گرفت (TEHE 932 – IN 14994)³
2. اظهارات زیر توسط دارایی
الف - شاه برای محافظت از حق و حقوق خود علیه دولت نمی جنگد.
ب - مخالفان تصویری را ارائه می دهند که همه برنامه های سرنگونی مصدق را کنار گذاشته اند. با این حال مخالفان همچنان مخفیانه برای تحریک افکار عمومی علیه توصیه های حاوی در "گزارش مجلس هشت" تلاش می کنند. منبع تردید دارد توصیه شامل در "گزارش" (تعریف و محدودیت شدید قدرتهای شاه) از مجلس عبور کند، اگر چه فقط تعداد کمی از نمایندگان برای شاه هستند. تعداد زیادی، یک اکثریت [چنین] مخالف مصدق هستند. "گزارش" فرصتی است برای [مخالفت؟] با مصدق به دلیلی غیر از [ناخوانا]⁴ مخالفت [ناخوانا].
ج - مصدق در موقعیت دشوار. وی در صورت درخواست رأی اعتماد از اکثریت در "گزارش" یا حتی اکثریت اطمینان ندارد. مصدق اکنون پدال را نرم می زند. او دوستانه نسبت به مخالفت و به ویژه در مورد شاه پیش درآمدی می کند. آنچه او می خواهد این است که شاه "گزارش" را بدون لزوم رأی مجلس تأیید کند،
اما منبع متقاعد شده است که شاه هرگز امضای خود را به "گزارش" اضافه نمی کند. منبع تکرار می کند "شاه کاری نخواهد کرد، برای امتیازات خود نمی جنگد؛ او داوطلبانه از آنها دست بر نخواهد داشت. او منفعل است و اجازه می دهد رویدادها مسیر خود را طی کنند." در حال حاضر مصدق برای تحریک جمعیت و ایجاد تظاهرات خیابانی در حمایت از "گزارش" پیش قدم نخواهد شد. از زمان حوادث 23 فوریه هنگامی که به دروازه منزلش هجوم برده شد و او مجبور شد از دیوار بالا رود تا جان خود را نجات دهد، ترس زیادی از جمعیت در او ایجاد شده است.⁵
د - بنابراین، نه مخالفان و نه دولت احتمالاً خشونت را آغاز نمی کنند.
ه - منبع موقعیت را در زیر جمع بندی می کند. [ناخوانا]
پایان پیغام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d189>

¹Source: Central Intelligence Agency. Secret. This telegram was transcribed from microfilm in the Central Intelligence Agency specifically for *Foreign Relations*, 1952–1954, volume X, Iran, 1951–1954, although it was not released in that volume. The original telegram and its microfilm copy no longer exist. This is the case for all subsequent telegrams in this volume that are identified as having been transcribed for the *Foreign Relations* series. Please see the "Sources" chapter for more details.

²Not found. Question mark is in the transcript.

³Not found.

⁴The bracketed references in the telegram to illegible text are in the transcript.

⁵This incident occurred on February 28, when a mob attacked Mosadeq's home.

190. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, April 14, 1953.

TEHE 959. [3 lines not declassified]

1. اوضاع سیاسی ایران در آخر هفته "به طور کامل تغییر کرد" با نتایج زیر:
الف - زاهدی در حال حاضر برنامه تلاش "مستقیم" برای جایگزینی مصدق را رها کرد.
ب - عناصر "مهم"، هم جبهه ملی و هم مخالفان، اکنون احتمال بازنشستگی داوطلبانه مصدق را به نفع کاندیدا که برای هر دو طرف قابل قبول است در نظر می گیرند، احتمالاً الایار صالح، سفیر ایران در ایالات متحده.
ج. زاهدی: "راه حل" اشاره شده در ب فوق قابل قبول است، و از اینجا حاضر به همکاری با جبهه ملی است در عوض دریافت پست کابینه برای خود زاهدی.
2. حسین مکی در ملاقات با شاه در اول آوریل از شاه خواست که "از هرگونه اقدام مخالف علیه مصدق اکنون" جلوگیری کند" زیرا "مصدق ظرف 2 ماه داوطلبانه بازنشسته خواهد شد.
3. آیت الله های کسانف [کاشانی] و اهبگنک [ناخوانا].
4. منبع فوق احساس می کند اعلامیه نوشته خواهد شد.
5. عضو کابینه مصدق اظهار نظر کرد که "مصدق در دام نیروهای ضد خارجی است که او آزاد گذاشته است اما اکنون غیرقابل کنترل شده اند" و حتی اگر دولت مصدق سقوط کند "امکان حل و فصل نفت با انگلیس وجود ندارد زیرا" احساس عمیق ضد انگلیس کسی را برای حل مسائل ندارد.
6. اظهار نظر میدانی: "ائتلاف" مانند آنچه در بند 1 در فوق ذکر شده است در سیاست ایرانی غیرمعمول نیست آنجا که تنوری "اگر نمی توانی آنها را بلیسی به آنها ببیوند" کلاه قدیمی است. در این حالت، ایستگاه احساس می کند به جای مسابقه که در آن نتیجه نامشخص است هر دو مقرر اتحاد را ترجیح می دهند.
7. نظر منبع: در مورد پاراگراف 2 در بالا. این ممکن است اقدامی کاملاً خودخواهانه از سوی مکی است که در معامله ای او و شریک وی (مابوگجی - با ملوگجی هم شناسایی می شود) (اف ان یو) مردان نماینده ماشین آلات را به برنامه 7 ساله می فروشند و می خواهند دولت را حداقل تا زمانی که پورسانت پرداخت شود در قدرت نگاه دارند.
8. فقط واشنگتن: منبع طبق 1-4 [کمتر از یک خط منبع طبق (قسمتی که گفته شد در دست تعمیر است) [کمتر از یک خط محرمانه است].
انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d190>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 89-00176R, Box 1, Folder 18, Political Activities—Iran (Serial 440-579). Secret; Security Information. CS-7982, April 21, disseminated the information in this telegram. (Ibid., DDI Files, Job 8000810A, Box 10, Folder 69, CS Information Reports 7980-7989)

191. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-7704 Washington,

April 16, 1953.

موضوع

آزمایش قدرت مخالفان با مصدق

منبع

[2 خط محرمانه است]

1. بحران سیاسی ایران، با پیش قدمی نخست وزیر مصدق در حمله ای غافلگیرانه ای که در آن دولت قصد دارد از تمام دارایی های خود برای تلاش در خرد کردن این کشور استفاده کند، و مخالفان را مجبور به پذیرش گزارش "کمیته هشت"² مجلس کند، در 16 آوریل 1953، آغاز شد. تظاهرات گسترده ای، با حمایت دولت و توده، قرار است آن روز در میدان مجلس برگزار شود.

2. در 15 آوریل، نماینده دربار سعی کرد از ملا کاشانی در حمایت از برنامه زیر (که شاه به آن "نظر مثبت داشت") برای برکناری نخست وزیر مصدق و جایگزین کردن وی توسط ژنرال فضل الله زاهدی، دعوت کند.

الف - کاشانی در نامه ای به شاه بیان می کند که با توجه به شرایط بی قانونی در تهران و تهدید کردن نمایندگان مجلس، مجلس دیگر نمی تواند وظایف خود را انجام دهد.

ب - در همان روز نماینده ذکر شده دربار بر شاه غلبه خواهد کرد که یک فرمان و اعلامیه از نقل قول نامه کاشانی صادر کند، که مصدق را برکنار و ژنرال زاهدی را به عنوان "مدیر امنیت عمومی" برای حفظ نظم منتصب کند به طوری که مجلس بتواند نخست وزیر جدید و توانمند را در فضایی عاری از خشونت تعیین کند.

ج در صورتی که فرمان اخراج مصدق از شاه نتواند دریافت شود، مخالفان از شرکت در درگیری های خیابانی خودداری می کنند، اما نمایندگان مخالف به منظور جلوگیری از تشکیل اکثریت لازم از مجلس بیرون خواهند رفت.

3. کاشانی تنوعی از برنامه فوق را ترجیح می دهد که به موجب آن، او، کاشانی، نامه ای را برای امضای اعضای مجلس و نیز توسط خود او ترجیح می دهد. کاشانی ادعا کرد قبل از اینکه دولت بتواند تقاضای بسته شدن "کمیته هشتم" را صادر کند، می تواند امضاهای "احتمالاً چهل نماینده" را بدست آورد.

4. مقامات دربار سلطنتی بسیار نگران تظاهرات برنامه ریزی شده 16 آوریل هستند و خونریزی را پیش بینی می کنند.

5. اطلاعات زیر ترس دربار از احتمال جدی بودن پیامدهای ناشی از تظاهرات برنامه ریزی شده دولت در تاریخ 16 آوریل را افزایش می دهد.

الف - "اوباش کردن کلفت" طرفداران دولت هدایت شده اند برای حمله به کاخ، ساختمان های مجلس و تاسیسات آمریکایی، اما به نیروهای امنیتی دستور داده نشده است که جلوی آنها را بگیرد.

ب - محافظان ارتش (شامل تانک ها) در اطراف خانه مصدق و رادیو تهران تقویت شده است.

ج - دولت در 16 آوریل به همه کارگران تعطیلی می دهد و بازار باید در همان روز تعطیل شود (بنابر این هزاران نفر را برای تجمع در خیابانها آزاد می کند)

د - دستور داده شده است که همه مدارس در تاریخ 16 آوریل تعطیل شوند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d191>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 10, Folder 4, CS Information Reports 7700-7709. Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

²*Washington Comment*. The “Committee of Eight” was formed on 5 March 1953 to define the powers of the Shah. [Footnote is in the original.]

192. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division (Waller) to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)¹

Washington, April 16, 1953.

موضوع

انتقال برآورد قلعه 4 زیر عنوان "عوامل درگیر در برکناری مصدق"

در اینجا پیوست برآورد قلعه 4 زیر عنوان "عوامل درگیر در برکناری مصدق". این برآورد توسط آقای ویلبر که نماینده تفکر شعبه است تهیه شده. اعتقاد بر این است که به عنوان یک راهنما برنامه ریزی برای طرح پی پی و به عنوان منبع مرجع از پیش زمینه اطلاعاتی، مفید خواهد بود.

جان اچ والر

Attachment

**Estimate Prepared in the Iran Branch, Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency**

Washington, undated.

FACTORS INVOLVED IN THE OVERTHROW OF MOSSADEQ

عوامل درگیر در بیش از حد مصدق

خلاصه

اول - فرضیات اساسی

دوم - ارزیابی عناصر اصلی مربوط به جایگزینی احتمالی
عملیات

الف - جنرال فضل الله زاهدی

1. موقعیت فعلی

(الف) - (مراجعه کنید A به پیوست) طرح بیوگرافی

(ب) - ارزیابی شخصیت و توانایی

(ج) - انگیزه

(د) - عناصر پشتیبانی از زاهدی

(ه) - روابط با شاه

(و) - روابط با آیت الله کاشانی

2. مذاکره با زاهدی

- (الف) - شاه
- (ب) - کمک مالی
- (ج) - مسئله نفت
- (د) - ترکیب دولت
- (ه) - سیاست دولت

ب - شاه

1. شخصیت

2. مذاکره با شاه

ج - نیروهایی که در تلاش برای جایگزینی مصدق نقش ایفا می کنند و ایجاد یک دولت پایدار و ارزیابی نگرشهای آنها

1. ارتش ایران

2. پلیس تهران

3. مجلس

4. گروه های سیاسی

الف - عناصر مخالف جبهه ملی

ب - حزب توده

ج - حزب ایران

د - نیروی سوم

ه - حزب زحمتکشان بقایی

و - پان ایرانیستی

ز - سومکا

ح - حزب امایون

5. عناصر مذهبی

آ. آیت الله کاشانی

ب رهبران سیاسی محترم

ج فداییان اسلام

6. قبایل

الف - قشقایی

ب - قبایل دیگر

7. گروه های اجتماعی

الف - مقامات دولتی

ب - بازرگانان

ج - مالکان زمین

د - عموم مردم

سوم - دارایی که ممکن است به سمت جایگزینی مصدق باشد

الف - [1 خط محرمانه است]

1. عوامل کلی

2. دارایی های سیاسی

3. دارایی های نظامی

4. دارایی های مذهبی

5. دارایی های مطبوعاتی

6. دارایی های فعال

7. دارایی های نفوذی

8. دارایی های دیگر

ب- دارایی های دیگر ایستگاه میدانی

1. [1 خط محرمانه است]

2. رهبران قشقایی

3. اعضای درجه دار سابق ارتش و پلیس

4. [1 خط محرمانه است]

5. [1 خط محرمانه است]

ج. [1 خط محرمانه است]

چهارم - تخمین احتمال سرنگونی مصدق توسط ترکیبی از شاه- زاهدی، با پشتیبانی دارایی ها و سیاست

های ایالات متحده

پیوست اول

فضل الله زاهدی

خلاصه

این مطالعه با توجه به شرایطی است که منافع و سیاست ایالات متحده، برکناری مصدق را لازم می داند، و این که سازمان باید برای دارایی مناسب در حمایت از تیمسار زاهدی، مدعی نخست وزیری که در حال حاضر فعالترین است، و وسیع ترین حمایت محلی را داشته است، متعهد شود.

دارایی های سازمان در ایران به خودی خود قادر به سرنگونی دولت مصدق نیستند، اما اگر زاهدی با این دارایی ها و با پشتوانه مالی حمایت شود، شانس موفقیت او تا حد زیادی افزایش خواهد یافت.

ملاحظات مربوط به جایگزینی مصدق و تأسیس دولت به ریاست زاهدی، در بخش آغازین این تحقیق به عنوان یک سری فرضیات اساسی ارائه شده است. بخش های دیگر، مطالب زمینه ای را ارائه می دهند که تعدادی از فرضیات بر اساس آنها بنا شده اند.

مهمترین فرضیه اساسی این است که می گوید، دولت زاهدی بدون حمایت فعال و رهبری معنوی شاه قادر نخواهد بود خود را استقرار دهد، یا برای مدت طولانی در قدرت بماند. از این روی، ضروری تلقی می شود که نماینده ایالات متحده در تلاش برای دستیابی به تعهدی محکم به چنین پشتیبانی، با شاه در تماس باشد. در صورت عدم وجود چنین تعهد یا ایمانی مبنی بر اینکه این تعهد واقعاً انجام شود، سازمان باید در همه موارد برای انجام اقدامات مثبت در حمایت از زاهدی تجدید نظر کند.

اگر زاهدی در تلاش خود برای جایگزین کردن مصدق ناکام بماند، زمانی که دارایی های سازمان در این تلاش شرکت داشتند، نتیجه این خواهد بود که این دارایی ها به خطر می افتند و احتمالاً نابود می شوند.

علاوه بر این، چنین شکستی باعث می شود واکنش جبهه ملی و ضد همدردی عمومی به حدی باشد که ممکن است قلعه چهارم و مأموریت های نظامی از ایران اخراج شوند. این واکنش از طرف دولت مصدق ممکن است شامل افزایش روابط نزدیک با اتحاد جماهیر شوروی گردد.

اگر تحولات موجب شود تا حمایت فعال سازمان از زاهدی محفوظ بماند، در صورتی که مصدق در نتیجه سایر فشارها از قدرت خارج شود، باید طرح مفصلی برای عملیات آماده باشد. اعتبار و قدرت مصدق قطعاً رو به زوال است و در صورت ادامه این روند، جانشین مورد پسند ایالات متحده، وظیفه تصرف

قدرت را بسیار آسان تر از زمان کنونی می یابد. در حقیقت، این امر می تواند بدون پشتوانه شاه حاصل شود.

اول - فرضیات اصلی

این فرضیات به ترتیب زمانی، نسبی ذکر شده است. بخش های بعدی در ادامه، حاوی مطالبی در حمایت از برخی فرضیات هستند.

1. مصدق باید برود.

2. دارایی های سری ایالات متحده به سمت سرنگونی وی هدایت خواهد شد و اقدامات سیاسی ایالات متحده و کمک های مالی از جانشین وی حمایت خواهد کرد.

3. تیمسار زاهدی تنها نامزد فعال فعلی برای جانشین مصدق است که شانس واقعی موفقیت دارد.

4. برای موفقیت زاهدی نیازمند پشتوانه پرانرژی شاه است که از پشتیبانی کافی نیروهای مسلح اطمینان یابد.

5. در حال حاضر واکنش اتحاد جماهیر شوروی به تغییر اجباری در دولت از نظر ماهیت محدود خواهد بود.

6. شکست در تلاش برای تغییر اجباری دولت منجر به واکنش خشونت آمیز ایرانی ها علیه ایالات متحده خواهد شد.

7. زاهدی فقط در صورت مدیریتی که بتواند همه رهبران مخالف را فوراً حذف کند می تواند دوام داشته باشد.

8. گفته می شود که زاهدی برای حل مسئله نفت هیجان زده است. یک توافق نامه پیشنهادی حداقل باید سخاوتمندانه تر از هر قرارداد قبلی باشد: جبران خسارت نباید سالهایی که در آن امتیاز مورد نظر پوشش داده شده، اصرار داشته باشد.

9. زمان موافقت نامه نفت از اهمیت زیادی برخوردار است زیرا نباید بلافاصله پس از تصدی زاهدی اعلام شود.

10. کابینه زاهدی باید قویترین افراد ممکن را شامل شود، از جمله انتخاب جانشین وی با تأیید ایالات متحده.

11. نفوذ کاشانی در دولت زاهدی باید محدود یا خنثی شود.

12. موارد 7 تا 11 باید از قبل توسط زاهدی و ایالات متحده توافق شود.

13. [2 خط محرمانه است]

14. در صورت سقوط زاهدی از قدرت، ایالات متحده باید برای جایگزین کردن او از طریق عضو منتخب کابینه او، اقدام کند.

پیوست دوم - ارزیابی عناصر اصلی مربوط به عملیات جایگزینی احتمالی
الف - جنرال فضل الله زاهدی

1. موقعیت فعلی

الف - (مراجعه کنید الف به پیوست) شرح زندگی نامه

ب - ارزیابی شخصیت و توانایی

[3 خط محرمانه است] نشان می دهد که او شایسته، پرانرژی، محاجم و میهن پرست است. اظهارات تحقیر آمیز او نیز بر جنبه تهاجمی شخصیت او تأکید دارد.

او که با تلاش نازی ها در ایران در جنگ جهانی دوم همراه بود، مدت ها است که کاملاً ضد شوروی است. جهت گیری طرفدار غرب در تربیت این فرزند در ایالات متحده و فعالیت این فرزند در قلعه چهار در ایران منعکس می شود.

محافل محلی در تهران معتقدند که او تنها نظامی در صحنه است که حاضر می شود کودتا را انجام دهد و با زور از آن پیروی کند.

ج - انگیزه

این فرد شخصاً جاه طلب است، اما در این زمان خاص او احتمالاً احساس می کند تنها مردی است که به اندازه کافی قدرتمند است تا نظم را از هرج و مرج کنونی بیرون بیاورد. وی در پاسخ به اتهاماتی که از سوی جبهه ملی علیه وی وارد شده است، منطق و خودداری نشان داده و مطمئناً اعتماد به نفس وی تقویت شده است، زیرا عناصر مختلف از وی خواسته اند تا رهبری کشور را به عهده بگیرد. حداقل در اوایل تابستان سال 1952، او در حال سازمان دهی برای تصرف دولت بود.

د - عناصر پشتیبانی از زاهدی

در 2 آوریل 1953 زاهدی ادعا کرد که از طرف عناصر زیر حمایت می شود: آیت الله کاشانی

وزیر دادگستری و سایر مقامات دادگاه

عناصر نظامی: انجمن افسران بازنشسته ارتش، چند افسر ارتش در پستهای اصلی و تیمسار باتمانخلیج. حزب امایون (گروهی که اکثراً از سناتورهای ضد جبهه ملی "گارد قدیمی" تشکیل شده است. این گروه دارای نفوذ همسازی فری میسون است).

بخش بزرگی از بازار از جمله بازرگان پیشرو نیکپور

حامیان پیشین احمد قوام

اکثریت مردم

ارزیابی موقعیت برخی از این عناصر در بخش بعدی ارائه شده است. لازم به گفتن است که از این تعداد، فقط انجمن افسران بازنشسته ارتش را می توان قلباً پشت زاهدی دانست. تا همین اواخر ظاهراً زاهدی علاقه مند به تصاحب قدرت از طریق مشروطه - با انتخاب مجلس - بود، اما در ماه آوریل آماده بود که اگر قرار باشد با حکم سلطنتی به نخست وزیری منصوب شود، کودتا کند. در این حال او ادعا کرد کابینه خود و روسای ارتش، ژاندارمری و پلیس را انتخاب کرده است.

ه - روابط با شاه

زاهدی خدمتگزار وفادار مرحوم رضا شاه بود و از اعتماد و لطف پسرش، حاکم فعلی، برخوردار بوده است. در سال 1947 شاه او را به عنوان بازرس کل و در سال 1949 هنگامی که تیمسار رزماری او را از ارتش بیرون کشید، شاه او را به عنوان معاون خود نامید. در سال 1950، شاه وی را به مجلس سنا منصوب کرد و در سال 1951 در کابینه طرفدار شاه به ریاست علا، وزیر فعلی دادگاه، وزیر کشور شد. به نظر می رسد در طول سال 1952 مستقیماً تماسی بین شاه و زاهدی وجود نداشته است. سپس در 11 آوریل گفته می شود که شاه از زاهدی به عنوان جانشین مصدق طرفداری کرده است، اما معتقد است که این تصمیم با مجلس است و باید منتظر ماند تا محبوبیت مصدق حتی کمتر شود.

و - روابط با آیت الله کاشانی

کاشانی بدون شک قصد دارد امور ایران را به عنوان قدرت پشت جانشین مصدق هدایت کند. در اوایل سپتامبر سال 1952 گفته می شود که کاشانی زاهدی را به جای مصدق انتخاب کرده است.

در 2 آوریل 1953، زاهدی مدعی حمایت کاشانی شد و در 11 آوریل اظهار داشت که کاشانی با

بروجردی و بهبهانی - رهبران تأثیرگذار مذهبی - در مورد لزوم تشویق شاه برای ایستادن در برابر

مصدق در حال تقاهم است. مطمئناً زاهدی و کاشانی به یکدیگر اعتماد ندارند: زاهدی می گوید در موعد

مقرر از شر کاشانی خلاص می شود، در حالی که کاشانی حتماً احساس می کند که او می تواند زاهدی را کنترل کند.

2. مذاکره با زاهدی

در طی دو هفته اول آوریل 1953، زاهدی به نظر آماده بود که به شاه اصرار کند او را نخست وزیر کند، اما او نتوانسته است این نکته را تصریح کند. اعتقاد بر این است که زاهدی به طرز فجیعی عمل نخواهد کرد و هیچ تلاشی برای انجام کودتا یا هرگونه مانور قانونی تر بدون اطمینان از حمایت ایالات متحده نخواهد کرد.

[3 خط محرمانه است]

[2] پاراگراف (11 سطر) محرمانه است]

3. مسئله نفت

پیش نویس توافق نامه نفتی که پس از تثبیت دولت زاهدی اجرایی می شود به وی ارائه می شود. او اطمینان حاصل خواهد یافت که اجرای توافق نامه مبلغ بسیار قابل توجهی از ایالات متحده بدنبال خواهد داشت، چه به عنوان پیش پرداخت پول در فروش نفت یا به عنوان کمک هزینه.

[2] پاراگراف (12 سطر) محرمانه است]

ب. شاه

1. شخصیت

"شاه نشاط، تخیل و شوخ طبعی دارد با احساس عمیق عزت نفس و احساس تقریباً عرفانی از رسالت و وظیفه خود در قبال ایران... شاه خود را عمیقاً با ارتش ایران شناسایی می کند، و خود را به عنوان یک استراتژیست ماهر در فنون جنگی، واجد شرایط می داند. با اختصاص بخش زیادی از ثروت خصوصی خود در امور خیریه، محبوبیت او اکنون بسیار بیشتر از زمان الحاق وی است. اگر او می توانست خود را دیکتاتور مطلق در الگوی پدرش ارائه دهد، مردم ایران ... خواهند پذیرفت، اما دلبستگی او به اصول دموکراتیک مانع چنین گامی می شود.³

علی رغم همه این خصوصیات تحسین برانگیز، شاه خود را دودل، مردد و بی تفاوت نشان داده است. در بسیاری از مواقع وقتی که او سرانجام تصمیم گرفته است فکر خود را به عنوان یک حرکت مثبت عملی کند، او از پس آن بر نیامده و زود برنامه های خود را رها کرده است. حتی نخست وزیران که بیشترین اطمینان را به آنها داشت، از پشتوانه مثبت وی در هر دوره برخوردار نبودند. گفته شده است که شاه ممکن است در يك شرایط اضطراری حیاتی قرار بگیرد، رهبری معنوی کشور را به عهده بگیرد و از دولت سازنده صمیمانه حمایت کند. به همان اندازه ممکن است که او هرگز نتواند بر ناتوانی دودلی، بی احتیاطی، و بی تصمیمی خود غلبه کند. با این حال، وی در یکی از آزمایش های بزرگ خود- یعنی بازیابی آذربایجان از رژیم طرفدار اتحاد جماهیر شوروی - رهبری واقعی خود را نشان داد. بار دیگر در مارس 1953 تظاهرات عمومی به نفع او باعث شد که وی از درخواست مصدق برای ترك ایران خودداری کند. شاه اظهار داشته است که آماده است جان یا تاج و تخت خود را فدای منافع کشورش کند.

2. مذاکرات با شاه

فرض بر این است که زاهدی بدون حمایت همه جانبه از شاه، در ایجاد کودتا یا مانور قانونی نمی تواند موفق شود. برای تأیید این فرض، نمونه ای از نخست وزیر کوتاه مدت احمد قوام در ژوئیه سال 1952 وجود دارد که چنین حمایتی وجود نداشت. با کنترل نیروهای مسلح که اکنون زیر مصدق تحکیم بیشتری دارد، فقط شاه توانایی جذب وفاداری های اساسی افسران را دارد تا جایی که آنها ممکن است به جای مصدق از دستورات شاه و زاهدی پیروی کنند.

قبل از اتمام مذاکرات قطعی با زاهدی، تماس یک نماینده ایالات متحده با شاه حیاتی است. این نماینده باید این دیدگاه را بیان کند که اگر شاه رهبری معنوی را تأمین کند، ایالات متحده به هر وسیله از منطقی ترین جانشین مصدق پشتیبانی خواهد کرد. در مقابل آن ادامه تجزیه و فروپاشی نهایی ایران است. نکته ای که باید تأکید شود، این آخرین فرصت شاه برای تصمیم گیری است و اگر این بار با شکست مواجه شود، به کشور خود خیانت خواهد کرد. گفتگوها باید همه مراحل اقدامی توسط شاه را، در جایگزینی مصدق توسط

زاهدی، با همه جزئیات مربوط پوشش دهند. اگر شاه تضمین های لازم را ارائه دهد، مذاکرات با زاهدی به پایان می رسد. اگر نماینده ایالات متحده احساس کند که شاه به این مناسبت تمایل نشان نمی دهد، عملیات پیش بینی شده باید کنار گذاشته شود.

انتخاب نماینده مناسب از اهمیت بالایی برخوردار است. جورج آلن، تا حد زیادی مسئول اقدام قاطع شاه در زمان بهبودی آذربایجان، گزینه ایده آل خواهد بود. یک نظامی مانند یکی از روسای پیشین مأموریت نظامی ایالات متحده در ایران احتمال دیگری است. به نظر می رسد استخدام نماینده دیپلماتیک فعلی کمتر توصیه می شود، زیرا ارائه وی فاقد کیفیت ویژه یک نماینده ویژه خواهد بود و به دلیل خطر مبنی بر افشای تلاش های وی و سودمندی او در ایران است.

ج - نیروهایی که در تلاش برای جایگزینی مصدق و ایجاد دولت پایدار و ارزیابی نگرش آنها نقش ایفا می کنند

1. ارتش ایران

بخش عمده نیروهای امنیتی از حس وفاداری سنتی نسبت به شاه برخوردارند، اما انتظار می رود شئون مختلف نظامی از مقامات ارشدی پیروی کنند که توسط مصدق در پستهای فعلی خود منصوب شده اند. وقایع ژوئیه 1952 که شاه از اقدام زور در تهران حمایت نکرد، پیوندهای سنتی وفاداری بین تاج و تخت و ارتش را تضعیف کرد.

هر کودتا توسط زاهدی یا هرگونه مانور قانونی که برای به قدرت رسیدن او انجام شود، شکست خواهد خورد، مگر اینکه توسط نیروهای مسلح در تهران حمایت شود. تا حدود یک سال پیش، لشکر اول در تهران، در اصطلاح لشکر گارد، قادر به کنترل سیر وقایع بود و این نیرو به شاه وفادار بود. مصدق با فهمیدن اوضاع، این تقسیم را به سه تیپ جداگانه با افسران منتخب خود در فرماندهی تقسیم کرد. همچنین دو تیپ زرهی و تیپ نماینده مرکزی مجلس در تهران وجود دارد. اطلاعاتی در مورد همدردی های شخصی یا تمایلات سیاسی ستاد فرماندهان این تیپ ها وجود ندارد. جای تردید است که هر یک از این فرماندهان از دستورات زاهدی که به سمت سرنگونی مصدق هدایت می شود، پیروی کنند، اما بیشتر احتمال می رود که برخی از آنها دستورات شاه را اجرا کنند و در حمایت از زاهدی عمل می کنند. اگر فرماندهان تیپ های تهران بخواهند تمایل به هیچ یک از طرفین نشان ندهند نتیجه هرگونه کودتا یا مانور قانونی برای جایگزینی مصدق بستگی دارد که مصدق یا زاهدی بتوانند بیشترین اوباش غیرنظامی را دستگیر کنند.

هیچ نشانه ای از اینکه زاهدی بتواند کنترل نیروهای مسلح در استان ها را علیه تهران به حرکت درآورد وجود ندارد.

2. پلیس تهران

پلیس تهران - در ژوئیه سال 1952 - ناتوانی خود را در حفظ نظم در مقابل خشونت اوباش نشان داده است. از این روی، آنها یک عنصر پر اهمیت نیستند، اگرچه به ریاست یک افسر منصوب شده توسط مصدق هدایت می شوند.

3. مجلس

در جریان یک کودتای نیرومند، مجلس یک عامل قابل بررسی نیست⁴. اگر زاهدی با یک مانور قانونی، به قدرت برسد، ممکن است رای اعتماد اولیه را، به خصوص در صورت اقدام سیاسی مؤثر، در بین نمایندگان به دست آورد.

مجلس 79 نماینده دارد اما این تعداد کل در جلسات اخیر هرگز حضور نداشته اند. از این تعداد 30 نماینده ظاهراً به مصدق وفادار هستند. چهار نماینده در حصار هستند و 46 عضو احتمالاً ضد مصدق است. این مخالفت ممکن است به شرح زیر باشد:

فراکسیون آزادی (متشکل از 10 حامی سابق مصدق، به رهبری حائری زاده)

هواداران آیت الله کاشانی 8

نمایندگان مخالف 18

نمایندگان طرفدار شاه 10

مجموع 46

با این حال، علی رغم این مخالفت احتمالی، مصدق در گذشته آرای قاطع اعتماد به نفس خود را به دست آورده است. این آراء در مورد رسیدگی او به مسئله نفت و حفظ وی از اختیارات ویژه بوده است. در هفته های اخیر، مخالفت ها قدرت بیشتری پیدا کرده اند و می بایست آزمایشی در مورد موضوعاتی همچون موقعیت آینده شاه در دولت مشروطه انجام شود - در شرایطی که یک جانشین بالقوه قوی در صحنه باشد - ممکن است مصدق سقوط کند. به دنبال الگوی سنتی سالهای گذشته، این جانشین از مجلس رای اعتماد می گیرد.

4. گروه های سیاسی

الف. عناصر مخالف جبهه ملی

در یک سال گذشته جبهه ملی مصدق - ارتباط بسیار سست افرادی با مقام و قدرت متفاوت برای تأثیرگذاری بر مردم - تمایل به از هم پاشیدن دارد. این عناصر مخالف در مجلس فعال هستند- حائری زاده، بقایی، و مکی - و بدون آن.

بعید به نظر می رسد که این عناصر در حمایت مثبت از چهره ای مانند زاهدی ائتلاف کنند، و بعید به نظر می رسد که آنها بتوانند گروه های بزرگی از تظاهرکنندگان ضد مصدق را جمع آوری کنند.

ب - حزب توده

حزب توده به طور مداوم و با تلخی به فعالیت سیاسی مصدق حمله کرده است. با این حال، از آنجا که یکی از اهداف اصلی آن مختل کردن امنیت داخلی است، آن در حملات خود علیه شاه سعی در حمایت از مصدق کرده است. در 4 آوریل 1953 اعضای توده از حتمال کودتا علیه مصدق هشدار داده شده بودند و به آنها دستور داده شده بود که آماده "محافظت" از مصدق باشند.⁵

حزب توده ممکن است بتواند حداکثر 10,000 تظاهرکننده تهران را از اعضای حزب خود و چندین گروه جبهه طرفدار شوروی فعال در آنجا جمع کند. با این حال، در 15 آوریل 1953، فقط در حدود 1000 نفر در یک تظاهرات طرفدار مصدق، ضد شاه جمع شد.

ج - حزب ایران

این گروه یک عنصر چپ گرای جبهه ملی است و کاملاً طرفدار مصدق است. ادعا برای عضویت 10,000، با درصد نا مشخص در تهران. این رقم به ویژه با توجه به استعفای اعضای رتبه بندی شده در کنوانسیون سالانه اخیر حزب بسیار اغراق آمیز است. قدرت حزب در عضویت تعداد قابل توجهی از مقامات عالی دولتی است، و حزب به اعضای خود برای تظاهرات فراخوان نداده است.

د - نیروی سوم

این گروه سیاسی به سرپرستی خلیل ملکی، زمانی رهبر حزب توده و اخیراً مجری و تئوریسین حزب برای بقایی است. ادعای ملکی از 10,000 عضو، مطمئناً اغراق آمیز است زیرا نشریات حزب به سوسیالیستهای روشنفکر متوسل می شوند. نیروی سوم طرفدار مصدق بوده و انتظار نمی رود پشتیبانی خود را به شاه ابراز کن. هیچ سابقه سازماندهی تظاهرات در دست نیست.

ه - حزب زحمتکشان بقایی

پیش از این یک ستوان مصدق، بقایی آشکارا با او در مورد ادعای روشهای غیر دموکراتیک و غیرقانونی بودن مصدق مخالفت کرده است.

اگر نمایی بین مصدق و شاه صورت گیرد تا رای خود را برای ادامه قدرت کامل مصدق به دست بیاورد، احتمالاً بقایی با مصدق مخالفت خواهد کرد. بقایی در میان نمایندگان مجلس بیش از سه پیرو

وفادار ندارد. حزب ادعا می کند 10,000 عضو دارد اما با توجه به ارتداد ملکی، احتمالاً کمتر از 2000 عضو فعال دارد. حزب برای تظاهرات های خیابانی سازمان دهی ندارد.

و - پان ایرانیستی

این گروه بطور کلی ضد شوروی و ضد خارجی است. عموماً با تعداد کم، در بسیاری از شهرهای استان ها شعبه دارد و اهمیت آن در این واقعیت است که می تواند گروه های کوچکی از مبارزان خیابانی را فراخواند. این گروه پیوسته طرفدار مصدق بوده است، اما وفاداری ذاتی شدیدی به شاه دارد و ممکن است در مسئله از کدام یک از این افراد باید پشتیبانی کند، شکاف می خورد.

ز - سومکا

این حزب ملی سوسیالیست کوچک است اما قادر به تولید مبارزان خیابانی تندرو است. هر از گاهی توسط مصدق سرکوب می شود و ممکن است در یک نمایش کنار شاه بایستد. بسیار ضد شوروی است. در اکتبر سال 1952، رهبر آن کوشید تا زاهدی را برای حمایت از حزب خود مورد علاقه قرار دهد.

ح - حزب امایون (یا امیون)

زاهدی مدعی حمایت این گروه است. اعتقاد بر این است که انجمن افراد متمایل به محافظه کار است که قبلاً پست های بالایی در دولت داشتند و اخیراً عضو مجلس سنا نیز بوده اند. علا، وزیر دادگستری، عضو است. این گروه دارای نفوذ بریتانیا و ماسونی است.

5 - عناصر مذهبی

الف - آیت الله کاشانی

در نمایش های اخیر با مصدق کاشانی همیشه باخته است. به همین دلیل او در تلاش برای ایجاد ائتلاف - با هدایت خود - که بتواند جایگزین مصدق شود، به حمایت از شاه روی آورده است. به عنوان رئیس مجلس، کاشانی حضور در جلسات را در شأن و منزلت خود نمی بیند و از این و نشانه های دیگر به نظر می رسد که وی علاقه ای به نخست وزیر شدن ندارد، بلکه در پی هدایت جانشین مصدق است. قدرت کاشانی قدرت یک رهبر روحانی نیست بلکه يك كلاهبردار است که می تواند وجوه لازم را برای فراخواندن اوباش از بخش بازار تهران بدست آورد. تا امروز این اوباش همانند گروه هایی که توسط مصدق یا حزب توده حضور داشتند، مؤثر نبوده اند.

ب - رهبران مذهبی محترم

این عنصر به سرپرستی آیت الله بروجردی، ساکن قم، ولی فقیه روحانی مسلمانان است. این شامل چهره هایی تأثیرگذار مانند بهبهانی در تهران است.

این افراد تمایل داشتند که از درگیری در عرصه سیاسی جلوگیری کنند، اما در 11 آوریل 1953 زاهدی گزارش داد که کاشانی، بروجردی و بهبهانی در مورد لزوم تقویت شاه در مقاومت در برابر مصدق در حال دستیابی به تفاهم هستند.⁶

در همین زمان دو روحانی که نماینده مجلس شورای اسلامی از تبریز هستند، به بروجردی اطلاع دادند که مردم آذربایجان به دلیل نگرش مصدق به شاه، از آنها خواستند جبهه ملی را ترک کنند. گفته می شود بروجردی به آنها دستور داده است یک جناح مذهبی در مجلس تشکیل دهند.

در حالی که بسیار بعید است که بتوان او را قانع به انجام چنین اقدامی کرد، اما اگر بروجردی خواستار حمایت فعال شاه شود اطرافیان روحانی وی می توانند نیروی بسیار بزرگی از تظاهرکنندگان را جمع کنند و بر افکار عمومی تا حد بسیار بالایی تأثیر بگذارند.

ج - فداییان اسلام

این گروه با افراد تند رو با سابقه ترورهای سیاسی، به طرز نامساعد در اختیار مصدق قرار می گیرند و با تلخی با برخی از اعضای دولت او مخالفت می کنند.

این گروه کوچک در حال حاضر نسبت به کاشانی خونسرد است که گفته می شود تلاش می کند با آنها روابط خوبی برقرار کند.

در حال حاضر، بی سر و صدا این گروه ممکن است در هر زمان از بین برود. با این حال ، مشخص نیست که چگونه رهبر آن ، نواب صفوی ، ممکن است تغییر موضع دهد.

6. قبایل

الف - قشقایی

دو نفر از رهبران این قدرتمندترین قبایل ایرانی نمایندگان مجلس هستند. آنها مدام حمایت خود را از مصدق انجام داده اند، عمدتاً به دلیل ضدیت با شاه فعلی که ناشی از سرکوب شدید قبیله توسط رضا شاه است. همزمان گزارش می شود که این رهبران با زاهدی رابطه خوبی دارند. در صورت ارائه مزایای سیاسی و اقتصادی قابل توجهی توسط زاهدی، ممکن است در صورت جایگزینی مصدق منفعل بمانند. در غیر این صورت ممکن است به اقدامات مسلحانه متوسل شوند - مانند سال 1946 - و به همین ترتیب امنیت داخلی جنوب غربی ایران را مختل می کنند.

ب - قبایل دیگر

رهبران بختیاری نیز مانند عناصر قبیله ای لر ، شاهسون، خمسه و ذوالفقاری احتمالاً از زاهدی حمایت می کنند. کردها احتمالاً طرف نمی گیرند. بعید است که هر یک از این گروه ها ، یا در حمایت از مصدق یا از شاه ، مسلح شوند.

7. گروه های اجتماعی

انتظار می رود هیچ یک از این گروه ها نقش فعالی در جایگزینی مصدق نداشته باشند. با این حال ، ممکن است اعضای فردی منبع وجوه یا کمک به حفظ ثبات داخلی باشند.

الف - مقامات دولتی

به استثنای اعضای حزب ایران، مقامات عالیرتبه نسبت به مصدق تمایل به خنثی ماندن دارند. درجات پایین تر، با توجه به افزایش عدم قطعیت اقتصادی، خوشحال می شوند که ببینند او برود.

ب - بازرگانان

کاشانی می تواند از حمایت بخش بزرگی از بازرگانان پیشرو در بازار برخوردار شود. سطح بالا، که به تجارت خارجی مشغول است، ممکن است بودجه لازم برای فعالیت علیه مصدق را فراهم کند و زاهدی ادعا می کند که پشتوانه مالی یک عضو این گروه را دارد. مجموعه مغازه داران کوچک، بدون تأثیر، از مصدق حمایت می کنند.

ج - مالکان زمین

اکثر صاحبان زمین مخالف مصدق هستند و در صورت براندازی وی از تأثیر خود برای تلاش در بوجود آوردن نظم در استانها استفاده می کنند.

د - عموم مردم

زاهدی ادعای حمایت از "اکثریت مردم" را دارد ، اما به احتمال زیاد مردم در خیابان همچنان به تحسین از مصدق، به دلیل موضع محکم او در برابر انگلیس و به عنوان سمبل ملی گرایی، قیام می کند. با این حال، این عنصر هیچ ارزش عملی برای هر دو طرف ندارد، مگر اینکه به طور موثر سازماندهی و هدایت شود. اقدام توسط این عنصر فقط از گروههایی که قبلاً در عناوین قبلی ذکر شده اند انجام خواهد شد.

پیوست سوم - دارایی که ممکن است به سمت جایگزینی مصدق باشد
این دارایی ها فقط در رابطه با یک برنامه تفصیلی عملیاتی باید بسیج شوند،

و چنین طرحی مسئولیت اصلی ایستگاه میدانی خواهد بود. اگر همه این دارایی ها در تلاش همه جانبه باشند، مسلم است که برخی از آنها در معرض دید قرار بگیرند. در صورت عدم موفقیت عملیات، برخی از این دارایی ها ممکن است کاملاً نابود شوند.

الف - [1 خط محرمانه است]

1. عوامل عمومی

[2] پاراگراف (7 سطر) محرمانه است]

2. دارایی های سیاسی

[6] پاراگراف (19 سطر) محرمانه است]

3. دارایی های نظامی

[1 بند (5 سطر) محرمانه است]

4. دارایی های مذهبی

[6] پاراگراف (17 سطر) محرمانه است]

5. دارایی های مطبوعاتی

[کمتر از 1 خط محرمانه است] ارتباط بسیار گسترده ای با مطبوعات تهران دارد. از این مخاطبین می توان برای ایجاد فضای مورد علاقه زاهدی، پس از به دست گرفتن قدرت، استفاده برد.

در حال حاضر بخش عمده مطبوعات ضد مصدق هستند. هنگامی که زاهدی قدرت بگیرد، می تواند از همان قوانین سخت مطبوعاتی که مصدق به اجرا گذاشت برای سرکوب کلیه ارگانهای طرفدار مصدق استفاده کند.

[کمتر از 1 خط محرمانه] همچنین باید برای پیروزی در دو روزنامه مهم تهران یعنی اطلاعات و کیهان به حمایت از زاهدی تلاش زیادی کرد. احتمالاً کیهان بیشتر پذیرای چنین کاری است.

[کمتر از 1 خط محرمانه است] نیز دارای توانایی تولید و توزیع پوستر، جزوه و پرتاب است.

6. دارایی های فعال

[کمتر از 1 خط محرمانه است] قابلیت بیرون کشیدن باندهای مبارزان خیابانی را دارد. از طریق [کمتر

از 1 خط محرمانه است] آنها، با رهبران اقشار مختلف پان ایرانیست ها، این گروه را تشویق به درگیری

های خیابانی با حزب توده کرده اند. سؤال برانگیز است که [کمتر از 1 خط محرمانه است] بتواند پان

ایرانیست ها را برای نبرد برای شاه بیرون بکشد. آنها ممکن است بتوانند برای این منظور با حزب سومکا

ارتباط برقرار کنند و احتمالاً می توانند گروه های کوچک و مستقلی را تشکیل دهند [کمتر از 1 خط

محرمانه است]

7. دارایی های نفوذی

[1] پاراگراف (5 سطر) محرمانه است]

8. دارایی های دیگر

[3] پاراگراف (8 سطر) محرمانه است]

ب- دارایی های دیگر ایستگاه میدانی

[4] پاراگراف (13 سطر) محرمانه است]

2. رهبران قشقایی

ایستگاه میدانی [کمتر از 1 خط محرمانه است] با چند برادر که سران قبایل قشقایی را هدایت می کنند تماس گرفته است. این مخاطب برای آماده سازی مقاومت قشقایی در مقابل تصرف ایران و ایستگاه میدانی بوسیله شوروی آماده است تا با توجه به اوضاع سیاسی فعلی این رهبران را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به جایگزینی مصدق، امکان پذیر نیست که این ایستگاه این رهبران را قانع به حمایت از شاه کند. بیشترین

این است که ایستگاه به عنوان واسطه بین زاهدی و این رهبران باشد، در صورت خودداری از دشمنی علنی با زاهدی، به منافع سیاسی و اقتصادی منتهی می شود.

3. افسران درجه دار سابق ارتش و پلیس

این ایستگاه [1 خط محرمانه است] است و برای هدایت آنها می توان تلاش کرد تا از پشتیبانی فرماندهان ارتش فعلی برای عملیاتی علیه مصدق پیروز شود.

4. [1 خط محرمانه است]

[1 پاراگراف (4 سطر) محرمانه است]

5. [1 خط محرمانه است]

[1 پاراگراف (7 سطر) محرمانه است]

ج. [1 خط محرمانه است]

[5 پاراگراف (24 سطر) محرمانه است]

پیوست چهارم - تخمین احتمال سرنگونی مصدق توسط یک ترکیب شاه- زاهدی، با حمایت دارایی ها و سیاست های ایالات متحده

عملیات براندازی یا یک کودتا خواهد بود یا یک مانور سریع قانونی که زاهدی را با فرمان سلطنتی به به دفتر ببرد. نگرش دو عامل موفقیت این تلاش را تعیین می کند. این عوامل عبارتند از: (1) پادگان ارتش تهران، و (2) اوباش تهران

نه زاهدی و نه هیچ شخصیت نظامی دیگری نمی توانند فرماندهان پادگان تهران را قانع کنند که از دستورات او پیروی کنند مگر نیروی مصدق که از طریق رئیس ستاد اجرایی می شود.

اما اگر زاهدی بتواند به نام شاه به این فرماندهان نزدیک شود، باید حداقل بتواند مخالفت بخش بزرگی از پادگان را خنثی کند. بنابراین، یک تصمیم قاطع از طرف شاه برای موفقیت ضروری است.

اوباش تهران از تعدادی عنصر تشکیل شده است. آنها حداقل در دو سال اخیر حداقل دو بار بر مقاومت پلیس و ارتش در تصرف پایتخت غلبه کردند. چنین وضعیتی در "شورش های نان" سال 1944 و در 21 ژوئیه 1952 اتفاق افتاد. تا زمان حاضر مصدق قادر به جمع آوری بیشترین اوباش خیابانی بود، اما این فعالیت ممکن است خودجوش تر از برنامه ریزی و هدایت باشد. در حقیقت، اطلاعات درباره چگونگی احضار و هدایت جمعیت طرفدار مصدق کاملاً فاقد است. کلیه دارایی های موجود در ایران درگیر عملیات سرنگونی مصدق باید بر روی وظایف تضعیف توانایی توده و مصدق متمرکز کنند.

برای فراخواندن اوباش و ایجاد تعداد و رهبری اوباش طرفدار شاه، اگر ترکیب شاه - زاهدی بتواند بیشترین جمعیت را در خیابان ها به دست آورد و اگر بخش قابل توجهی از پادگان تهران از انجام دستورات مصدق امتناع ورزد، سرنگونی مصدق حتمی است.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d192>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. I. Top Secret; Security Information. Also distributed to the Chiefs of the Political Propaganda and Foreign Intelligence Divisions in NEA.

² An outline summary of Zahedi's career is not printed.

³ National Intelligence Survey, in Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 01-00707R, Box 1, Folder 1, CIA/NIS National Intelligence Survey Gazetteer 1948-1954.

⁴ The words "not a" have been crossed out by hand and replaced with the word "another."

⁵ See Document 185.

⁶ See Document 193.

193. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS DB-3966

Washington, April 17, 1953

موضوع

1. نگرش شاه نسبت به برنامه های ژنرال زاهدی در مورد برکنار کردن مصدق
2. نگرش شاه و رهبران مخالف نسبت به بحران کنونی

منبع

[4 خط فاقد محرمانه است]

1. تا 10 آوریل ، نگرش شاه به برنامه های جنرال فضل الله زاهدی برای براندازی مصدق به شرح زیر است:
الف - شاه با نامزدی زاهدی هم فکر است اما او راه حل "پارلمانی" را برای بحران کنونی به جای اقدام اجباری برای حذف مصدق ترجیح می دهد.
ب شاه در حال حاضر نمی خواهد زاهدی را با فرمان منصوب کند، و به این ترتیب مسئولیت شخصی را برای سرنگونی مصدق متحمل شود.
دلیل این نگرش شاه ترس دیرینه او از انگلیسی ها است. او که معتقد است اکنون نمی خواهند مصدق را از خارج از قدرت ببیند

شاه معتقد است که انگلیسی ها دو سیاست در ایران دارند:

- (1) یک سیاست رسمی و تا حدودی موضع آمریکایی را دنبال می کند؛
- (2) یک سیاست مخفی ، آن که واقعی است، که در حال حاضر خواستار پشتیبانی از مصدق است.
شاه در این فرض اخیر تحت تأثیر این واقعیت است که شخصیت های خاصی مانند معاونان عبدالله معظمی، جیاد گنجی و حاجی آقا رضا رفیعی که در گذشته به عنوان سخنگوی منافع انگلیس مورد توجه قرار گرفته بودند اکنون به او نزدیک می شوند و اصرار دارند که او توصیه های مندرج در گزارش "کمیته هشت" مجلس را بپذیرد، که اگر پذیرفته شود ، به طرز چشمگیری قدرت های شاه را محدود می کند.^{2,3}
ج - شاه می ترسد "آزمایش" زاهدی تکرار ناکام قوام باشد.
د - شاه تمایل دارد تا تغییر دولت را به تعویق بیندازد تا زمانی که محبوبیت مصدق بیشتر پایین رود.
شاه احساس می کند که یک زیرپایی قوی وجود دارد که قدرت مصدق را تضعیف می کند و به آن باید اجازه داد که مسیر خود را طی کند.

2. تا 11 آوریل:

- الف - قطعاً شاه برای محافظت از حق خود علیه دولت مصدق نمی جنگد، اما به طور کامل او به موضع منفعلانه ادامه خواهد داد و اجازه می دهد رویدادها مسیر خود را طی کنند.
- ب - مخالفت سیاسی با مصدق، و همه برنامه ها برای سرنگونی نخست وزیر، حداقل به طور موقت کاهش یافته است. با این حال، مخالفین هنوز مخفیانه تلاش می کردند تا افکار عمومی را علیه توصیه های موجود در گزارش "شورای مجلس کمیته هشت" برانگیزند. مخالفان از دوستان و هواداران خود خواسته اند که تظاهرات خیابانی علیه مصدق یا به نفع شاه را تشویق یا در آنها شرکت نکنند. علاوه بر این، مخالفان از زاهدی خواستند که در حال حاضر آینده سیاسی خود را با تلاش برای یک تست قدرت با مصدق به خطر نیندازد. مخالفان با برداشت استراتژیک تصمیم گرفتند دارایی خود را حفظ کنند.

ج - مصدق در توانایی خود در فرماندهی اکثریت مجلس در حمایت از گزارش "کمیته هشت" یا حتی برای رأی اعتماد شروع به تردید کرد، بنابراین، مصدق تمایلی برای تحمیل یک تصمیم در مورد گزارش مجلس را نداشت، اگرچه هنوز امیدوار بود که می تواند شاه را قانع کند تا "گزارش" را بدون مجلس تأیید کند. نخست وزیر در واقع نسبت به مخالفان و به ویژه نسبت به شاه اقدام به ایجاد حرکات مصالحه آمیز می کرد.

3. روز 11 آوریل ، ملا بروجردی ، کاشانی و بهبهانی چهره های رهبری روحانی از دیدگاه روحانی و / یا سیاسی در مورد لزوم تقویت مقاومت در برابر مصدق شاه به درک متقابل رسیدند.

4. روز 12 آوریل

الف - سید ابول حائر زاده ، رهبر مخالفین مجلس، به زاهدی و دیگر همکاران گروه مخالف مصدق اشاره کرد که حال زمان تلاش برای مجبور کردن مصدق به استعفا نیست؛

ب - اظهارات اخیر مسکو از مصالحه با غرب نیز تأثیر خود را بر مخالفین، با کاهش ترس از حزب توده، گذاشته بود.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d193>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80S01540R, Box 10, Folder 100, CSDB Intell Reports TS-88046 3966. Top Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

² Source Comment: Mossadeq is fully cognizant of the Shah's character and superciliousness and he intentionally selects such men as Moazami to advise and influence the Shah. [Footnote is in the original.]

³ Washington Comment: According to an Iranian Home Service dispatch, dated 12 March, this Committee, which was constituted on 5 March 1953 to define and clarify the relationship between the Shah's powers and the Government, is composed of the following: Hoseyn Makki, Javad Ganjei, Haerizadeh, Braham Majzadeh, Abdullah Moazami, Mozzafar Baghai, Reza Rafi, Kavim Sanjabi. [Footnote is in the original.]

194. Briefing Notes Prepared in the Central Intelligence Agency for Director of Central Intelligence Dulles¹

Washington, April 21, 1953.

وضعیت ایران

عدم موفقیت پارلمان ایران در طی هفته گذشته ، بار دیگر بر ضعف سیاسی فعلی نخست وزیر مصدق تأکید می کند. ² گزارشی که توسط نخست وزیر حمایت می شود ، با هدف کاهش بیشتر قدرت شاه، ماه پیش نزد مجلس بوده است، اما طرفداران مصدق نتوانسته اند اکثریت لازم برای انجام آن را تأمین کنند هشت نماینده مخالف تهران را ترک کرده اند و به این ترتیب تلاش ها برای تشکیل اکثریت لازم را متوقف کردند. بنا بر گزارشی، مصدق از شاه خواسته است پارلمان را منحل کند ، اما شاه امتناع ورزیده است.³ مخالفان گسترده اما متلاطم مصدق نیز به دلیل عدم تمایل شاه به انجام هرگونه ابتکار عمل ، در وضعیت ضعیفی قرار دارند. طبق آخرین گزارش ، ژنرال زاهدی و دیگر شخصیت های برجسته سیاسی که علیه مصدق توطئه کرده بودند، در انتظار زمان مناسب تری طرح کودتا را به تعویق انداختند.⁴ ملا کاشانی، رئیس مجلس، یکی از مخالفین قدیمی مصدق، در موقعیت فعلی با احتیاط حرکت کرده است، عناصر مخالف مصدق در ارتش ظاهراً با مخالفان سیاسی او هماهنگی ندارند. مصدق رئیس ستاد ارتش را کنترل می کند و وی از محبوبیت زیادی میان حامیان خود برخوردار است که حزب کمونیست توده به طور موقت به آن پیوسته است.⁵ با این که در روزهای اخیر او قادر به مهار کردن همکاری پارلمان نبوده، مصدق دارای بلوک متراکمی از آراء مجلس است که به نوبه خود می تواند جلوی اقدام مؤثر مخالفان پارلمانی او را بگیرد. از آنجا که نه نخست وزیر و نه مخالفان او در حال حاضر به اندازه کافی قوی به نظر می رسد که بتواند کنترل قاطعی را به دست آورد ، اوضاع فعلاً بی تکلیف است. شورش در 15 و 16 در شیراز ، در جنوب غربی ، که جان پرسنل آمریکایی قلعه چهار را تهدید کرده است، ظاهراً ناشی از سوء استفاده کمونیستی از تظاهرات توسط جناح های رقیب بود. تلگرام های فعلی تهران منعکس کننده تنش زیاد هستند و نشان می دهند که اوضاع در حال اوج گرفتن است که می تواند منجر به شکسته شدن نظم عمومی شود زیرا گروه های متضاد برای قدرت می جنگند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d194>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80R01443R, Box 1, Folder 14, NSC Briefing 22 Apr 53. Secret; Security Information. Prepared for DCI Dulles for his briefing of the NSC on April 22. The official minutes of the April 22 NSC meeting record that DCI Dulles gave an oral briefing on Iran and that the NSC noted the March 20 Progress Report on NSC 136/1 and directed that "all outstanding copies of this Progress Report be recalled by the Executive Secretary." (National Archives, RG 273, Records of the National Security Council, Official Minutes 1947–1961, Box 26, 140th Meeting) The Progress Report is Document 180. The memorandum of discussion at the NSC meeting of April 22, drafted by Gleason, notes that "Mr. Dulles spoke briefly about the situation in Iran. He noted a further decline in both the prestige of the Shah and the power of Mossadegh. He described the situation as one of perpetual crisis, but predicted no dramatic turn of events within the next several weeks." (Eisenhower Library, Whitman File, NSC Series, Box 4, 140th Meeting of the National Security Council)

² This sentence is underlined by Dulles.

³ This paragraph is underlined by Dulles.

⁴ Most of this sentence is underlined by Dulles.

⁵ Most of this sentence

⁶ Most of the last two paragraphs are underlined by Dulles. Henderson reported on the attacks on the Point IV office in Shiraz in telegram 4085 from Tehran, April 18. (National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 788.00/4–1853)

195. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-8550

Washington, April 24, 1953.

موضوع
فعالیت گروه های ضد مصدق
منبع

[2 خط فاقد محرمانه است]

مخالف با مصدق به دلیل بیانیه سفارت آمریکا در مورد حادثه شیراز،² "بسیار دلسرد" است، اما به تلاش های خود را برای عزل نخست وزیر ادامه می دهد.
شاه "دو هفته قبل" قول داد که به ژنرال فضل زاهدی کمک مالی کند، اما تاکنون هیچ کمکی دریافت نکرده است.
دکتر مظفر بقایی در در مقابل مصدق به زاهدی پیوست.³

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d195>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 11, Folder 27, CS Information Reports 8550-8559. Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

² *Washington Comment*. On 20 April the American Embassy in Tehran issued a press statement to the effect that United States policy toward Iran has not changed as a result of the Shiraz incident. [Footnote is in the original.]

196. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-8642

Washington, April 27, 1953.

موضوع

کمپین زاهدی برای جایگزینی نخست وزیر مصدق

منبع

[3 خط محرمانه است]

1. جنرال فضل الله زاهدی در شب 19 آوریل 1953 در مقابل شاه حاضر شد تا درخواست کند که شاه از مبارزات زاهدی برای جایگزینی مصدق به عنوان نخست وزیر حمایت کند.
2. شاه جواب داد (در اصل) که موافقت است که باید "اقدامی" صورت گیرد و زاهدی مرد است که اقام کند، اما زاهدی باید منتظر بماند تا شاه احساس کند که زمان مناسب است. شاه اظهار داشت که او در 24 یا 25 آوریل پاسخ قطعی تری به زاهدی خواهد داد.
3. در 22 آوریل 1953 شاه مصطفی کاشانی، پسر ملا کاشانی را پذیرفت، که از شاه خواست که "هم اکنون" اقدام کند، بنابراین از نگرانی مردم ا در ناپدید شدن رئیس پلیس، محمود افشارتوس، سرمایه گذاری کرد.^{2,3}
- شاه به مصطفی کاشانی گفت: "دو روز - نه دو هفته یا دو ماه بلکه فقط دو روز" صبر کنید
5. در همین حال، شاهزاده علی رضا، برادر شاه، به شاه گفت که او از وضعیت فعلی خسته شده است و اگر شاه از اقدام علیه مصدق امتناع ورزد، علیرضا به تنهایی اقدام خواهد کرد.
6. علی رضا در میان افسران جوان ارتش "بسیار مشغول" بود و مصدق را تحریک می کرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d196>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 11, Folder 36, CS Information Reports 8640-8649. Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

²Washington Comment. General Afshartus disappeared on the evening of 20 April 1953 while on duty in Tehran. According to the New York Times of 22 April 1953, a reward of about \$6,000 was being offered for information leading to his whereabouts. According to the 27 April 1953 issue of the New York Times, the mauled and garroted body of Afshartus was found about twenty miles from Tehran on 26 April. [Footnote is in the original.]

³Washington Comment. According to the same source, Ardeshtir Zahedi, son of General Zahedi, and the following three members of the Iranian Retired Officers Association were arrested on 23 April 1953 by order of the Military Governor: General Ali Ashgar Mozayeni General Ali Monnazeh Colonel Davalou (FNU) The arresting party also went to the home of General Zahedi, but he was absent After a short interrogation concerning the whereabouts of his father, Ardeshtir Zahedi was released. According to an Associated Press dispatch dated 23 April 1953, it was "assumed" that the arrests were connected with the disappearance of General Afshartus [Footnote is in the original.]

197. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS-8818

Washington, April 28, 1953.

موضوع
وضعیت فعلی ایران

مراجعة

CS-8817²

منبع

[3 خط محرمانه است]

1. شاه " به عنوان "نشانه حسن نیت نسبت به مصدق و پایین آوردن شک مصدق به دربار سلطنتی"، ابوالقاسم امینی را به عنوان "معاون وزیر دربار" منصوب کرد. امینی از اقوام و حامی مصدق است.
2. علی رضا قراگزلو، منصوب شاه به جای وزیردادگستری حسین علا، انتصاب را رد کرد. این پست خالی خواهد ماند و امینی وظایف و مسئولیتهای سابق علا را بر عهده خواهد گرفت.
3. شاه با این اقدامات در تلاش است تا مصدق را "تسکین" دهد، به این منظور که از انتشار "اسناد" بوسیله مصدق که ظاهراً شاه و دربار سلطنتی را به دلایل زیردرگیر می کند، جلوگیری کند.
- الف) آدم ربایی رئیس پلیس محمود افشارتوس؛³ و
- ب) شورش قبیله ای به رهبری ابوالقاسم بختیاری، از خاندان ملکه.⁴
4. سید ابوالحسن حائری زاده، رهبر مخالف مصدق در مجلس، در 23 آوریل اظهار داشت که وی (حائری زاده):
- الف) حمایت از علی رضا قراگزلو به عنوان نخست وزیر، "مردی بسیار قدیمی و بسیار محترم"؛
- ب) از ژنرال فضل الله زاهدی می ترسد و دیگر نمی تواند به عنوان نخست وزیر او حمایت کند اما احساس می کنند که "ضروری" است که زاهدی به عنوان وزیر کشور در دولتی به سرپرستی قره گاگازلو منصوب شود.⁵

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d197>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 11, Folder 53, CS Information Reports 8810-8819. Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

²CS-8817, April 28, reported that the Shah had "appointed Abol Ghassem Amini, a Mossadeq supporter, as 'Chief of Court' in order to 'balance' the appointment of pro-Shah Ali Reza Gharagazlu as Minister of Court replacing Hoseyn Ala." (Ibid.)

³Washington Comment. According to press dispatches, Afshartus was found strangled to death about 20 miles outside of Tehran on 26 April. [Footnote is in the original.]

⁴Washington Comment. According to a 20 April 1953 AFP Radioteletype from Paris, France, Abol Ghassem has surrendered to military authorities. [Footnote is in the original.]

⁵Field Comment. The information in CS-8808 and CS-8817 may indicate the Shah's capitulation to Mossadeq and may signal the end of Zahedi as an immediate threat to the Prime Minister. [Footnote is in the original. CS-8808 is in Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80-00810A, Box 11, Folder 52, CS Information Reports 8800-8809.]

198. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, April 30, 1953, 2 p.m.

1. 4252. تأسف برای تأخیر در پاسخ تلگرام وزرات به تاریخ آوریل 22 با امیدواری به شفاف شدن وضعیت داخلی ایران پاسخ مثبت به هر دو برنامه ذکر شده است را امکان پذیر ارائه خواهد داد. هنوز هم با آینده تیره ای این چنین دشوار است پیشنهادهای قاطعی را درباره توصیه پذیرش برنامه شورای اجرایی روستا صادر کرد. مدیران کل باید بطور چشمگیر به آینده ایران کمک کنند. همکاری سازنده روحیه همکاری سازنده در جوامع روستایی ضروری است اگر ایران روند اقتصادی سالم داشته باشد. بدون نوعی آموزش خاص که این برنامه را پیش بینی کرده است، احتمالاً نسلها طول می کشد که جوامع روستایی این درک لازم را به عنوان پایه ای برای روحیه مردم و همکاری آزاد کسب کنند.
- سؤال این است که آیا در شرایط فعلی که، با توجه به اوضاع اقتصادی، شدت درگیری های داخلی و فشارهای ناشی از فشارهای خارجی احتمالاً برای مدتی همچنان ادامه یابد، چنین برنامه ای از نزدیک شناسایی کرده است که آن شانس سیاسی مصدق است و به تماس های متعدد با عناصر انفجاری در شهر و روستا نیاز دارد، و به اندازه کافی شانس موفقیت برای تضمین اتخاذ را دارد. روندهای اخیر باعث می شود که اعتقاد داشته باشیم که شانس موفقیت خوب نیست (تکرار نیست) و چشم انداز فوری را نمی بینم (تکرار نمی بینم). فقط اکنون (تکرار اکنون) این روندها را برعکس کنید.
2. توصیه می کنم برنامه مسکن اتخاذ شود که با استفاده از آن بودجه هایی که در برنامه شورای روستا استفاده نشده است (تکرار نشده است)، اگر تصمیم بر آن بود که تصمیم قبلی اتخاذ نشود (تکرار نشود) و یا کاهش یابد، ممکن است تقویت شود.
3. جزئیات در مورد مشکلات موجود در اینجا و گفتگو در مورد تحولات اخیر در کیسه تلگرام های بعدی ارسال می شوند. در این تلگرام نتیجه گیری های گرفته شده که (الف) گذشته از دشواری های فرم سیاسی و امنیتی که هر نوع کمکی باید در در اینجا با شرایط بدتری روبرو شود، مساعدت فنی (با تکرار نشدن) با کمک های اقتصادی همراه نیست (تکرار نیست) و نتایج آن در کشوری با اقتصاد خشک ایران ارزشمند نخواهند بود؛ و (ب) اگر کنگره برنامه های کمکهای فنی به ایران را در حدود 10 میلیون دلار برای 1954 تصویب کند، بدون اضافه کردن حداقل دو برابر بیشتر از حمایت کمک های اقتصادی، از نظر سفارت شانس موفقیت بررسی چنین کمک تکنیکی بسیار کم است و باید 'تی سی آی' کاملاً خارج شود.³
4. من این تلگرام را به مدیر 'تی سی آی' ورن نشان می دهم که برای قضاوت و روحیه شجاعانه مبارز و احترام زیادی قائلم و از او دعوت کرده ام که نظر خود را از طریق تلگرام یا فرستادن ارسال دارد.⁴ هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d198>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 788.00/4–3053. Secret. Received at 9:50 a.m.

² In telegram 2549 to Tehran, April 2, the Department asked the Embassy for “comments regarding probable political consequences of proceeding with implementation TCA support Mosadeq’s agrarian development and urban housing program.” (Ibid., 788.00/4–253)

³ In despatch 895 from Tehran, May 1, Henderson wrote that the continuation of technical assistance was construed by Iranians as an indication of U.S. support in their oil dispute with the British. Hence, “the time may come in the not too distant future when conditions in Iran will have degenerated to such an extent that the continuance of the extension of limited amounts of technical and economic aid will no longer serve useful purposes; when the continuance of the extension of such aid might be more isadvantageous to the United States than its discontinuance . . . I do not believe that that time has as yet come . . . The Department should know however that the possibility exists that it may come.” (Ibid., 788.00/5–153)

⁴ In telegram 4253 from Tehran, April 30, Warne defended the Village Council Project and advised against “any decision pull back piecemeal from our acknowledged objectives, as decision not (repeat not) go forward on Village Council Project this late date would seem start do.” (Ibid., 788.00/4–3053) The Department responded in telegram 2816, May 4, in which it instructed, “in view worldwide objectives TCA, Congressional interest land reform, and probable adverse reaction by Mosadeq should TCI withdraw this time from Project, go ahead with Village Council Project.” (Ibid.)

Tehran, May 4, 1953, 4 p.m.

14304. در طول صحبت من با مصدق در تاریخ 3 ماه مه گفت که او به برخورد جدیدی برای روبرو شدن با مشکل نفت فکر می کند. 'ان آی او سی' یا دولت علیه 'ای آی او سی' در دادگاه های ایرانی ادعای دعوا کند، برای بازپرداخت مطالبات در طی دوره ای که 'ای آی او سی' با اعطای امتیازات و مطالبات جدید ناشی از خسارات وارده از زمان ملی شدن اقدام کرد. 'ای آی او سی' از او دعوت می شود که سوابق دعاوی پیشخوان را ارسال کند. این پرونده با انصافی که برای همه ناظران بیطرف آشکار است، بررسی می شود. من در مورد چنین رویکردی چه فکر می کنم؟

2. من گفتم این ممکن است سرگرمی بین المللی قابل توجهی باشد اما مشکل نفت را حل نمی کند (تکرار نمی کند). مردم بریتانیا و سایر کشورها نمی توانند متقاعد شوند (تکرار نمی توانند) که محاکمه در چنین شرایطی منصفانه است. تقریباً اطمینان می رود 'ای آی او سی' به احضار پاسخ می دهد (تکرار نمی دهد). محاکمه غیابی وزن کمی دارد. نخست وزیر تأکید دارد که دادگاه های ایران شایسته است؛ 'ای آی او سی' ممکن است به ادعای دعوی خود علیه ایران باشد علاقمند نباشد (تکرار نباشد)، اما ادعاهای ایرانی فعال است و نمی تواند (تکرار نمی تواند) کم رنگ شود. من گفتم که فکر می کنم جهان آزاد دادگاه بین المللی را برای ادعاهای تسویه حساب مناسب تر از دادگاه های ایران می داند. من پرسیدم که آیا او مخالفت دارد اگر من با دولت ایالات متحده طرح او را در میان بگذارم. او گفت مورد هنوز زیر بررسی است و با مشاوران سیاسی برجسته مورد بحث قرار نگرفته است. بنابراین محرمانه است. با این حال من می توانم در صورتی که نشستی نکند (تکرار نکند) با دولت آمریکا در میان بگذارم.

3. نخست وزیر اشاره کرد که به نظر من به ایده او مطلوب به نظر نمی رسد (تکرار نمی رسد) من تکرار کردم که من فکر نمی کنم (تکرار نمی کنم) که رویکرد تأمل برانگیز وی در جهت مقاصد حل اختلاف نفت در خدمت اهداف مفید باشد. نخست وزیر ظاهراً روی انگیزه گفت "من مایل هستم که این مشاجره توسط کسی که انگلیس و من می توانیم به او اعتماد کنیم حل شود. من موافقت می کنم رئیس جمهور آیزنهاور به عنوان داور داور می کند. من برای تصمیم گیری در مورد مسئله، و حاضرم قدرت کامل را به او بدهم. آیا شما به اندازه کافی لطف خواهید کرد که از رئیس جمهور آیزنهاور سؤال کنید که آیا وی مسئولیت حل و فصل این مسئله را برای ما به عهده می گیرد؟" جواب دادم من هیچ صلاحیتی (تکرار هیچ) ندارم که پیام های اضافی برای حل و فصل اختلاف نفت ارسال دارم. روش مناسب برای حل و فصل پیشنهادات اختلاف در تماس مستقیم با انگلیس است یا از طریق سوئیزی که نماینده منافع انگلیس هستند. نخست وزیر گفت که آرزو می کند هیچ پیشنهاد رسمی (تکرار هیچ) ارائه ندهد مگر اینکه دلایلی امیدوار کننده وجود داشته باشد که قابل قبول قرار گیرد. آیا حداقل مایل نیستم (تکرار نیستم) مکالمات ما را به دولت آمریکا گزارش دهم؟ من موافقت کردم به شرط آنکه به وضوح درک شود که او هیچ پیشنهادی را به من ارائه نمی دهد؛ که ما بحث های مجدد مشکل نفت را احیا نمی کنیم (تکرار نمی کنیم). آیا من باید اینگونه متوجه شوم که او آماده است به رئیس جمهور آیزنهاور اختیارات کامل و بدون هیچ (رشته ای بدون تکرار) وابستگی اختلافات نفت را حل کند و هر تصمیمی را که رئیس جمهور ممکن است اتخاذ کند قبول کند؟ نخستین وزیر دریغ کرد. وی گفت که تنها تصمیمی که از رئیس جمهور آیزنهاور خواسته می شود مبلغ غرامت پس از کسر دعاوی متقابل ایران است. اگرچه او به رئیس جمهور کاملاً اعتماد کرد، احساسات عمومی ایران هرگز به هیچ خارجی اجازه نمی دهد برای بازگشت انگلیس به ایران تصمیم بگیرد. انگلیس هرگز به ایران باز نمی گردد صرف نظر از چه دولتی در قدرت است.

بعد از فکر بیشتر نخست وزیر گفت اگر انگلیس تمایل به پیروی از تصمیم رئیس جمهور ایالات متحده نشان دهد، وی از مجلس می خواهد که به وی اختیار کامل بدهد تا به ایالات متحده برود و پرونده را مقابل رئیس جمهور ارائه دهد. پس از ورود به ایالات متحده، وی پیامی را برای مجلس ارسال خواهد کرد و درخواست کند اختیارات او کاملاً به پرزیدنت منتقل شود. او باید برای هر مرحله از مسئله انفجاری از این نوع، مجوز مجلس را دریافت کند. من از او پرسیدم که آیا او اطمینان دارد، (الف) مجلس به وی اختیارات کامل می دهد یا ب) مجلس بعداً مایل خواهد بود که وی اختیارات کامل را به رئیس جمهور منتقل کند. وی گفت اگر انگلیس با حسن نیت مایل است تمام اختیارات خود را به رئیس جمهور بدهد و عوامل انگلیس در ایران برای او مشکل ایجاد نکنند، او اطمینان دارد که مجلس رهبری وی را دنبال خواهد کرد. من گفتم خطر این ایده جدید این است که ممکن است امید کاذب برای توافق ایجاد کند.

اگر تلاش در قانع نمودن بریتانیا در واگذار کردن اختیارات کامل به رئیس جمهور موفق باشد، ممکن است مردم ایران بگویند تمایل انگلیس به این ایده حاکی از اطمینان بریتانیا است که به نفع آنها تمام خواهد شد. نخست وزیر گفت مطمئن است می تواند اوضاع ایران را مدیریت کند اگر دولت انگلیس بتواند در لندن مدیریت کند. من مکالمه خود را به دولت ایالات متحده گزارش می دهم اما نه (تکرار نه) به صورت پیشنهاد. رئیس جمهور ایالات متحده با مسئولیت و وظایف سنگینی روبرو شده است. برای او به راحت نخواهد بود (تکرار نخواهد بود) به عنوان داور در چنین پرونده ای اقدام کند. علاوه بر این، وظیفه شخصیت بی لطف مطمئناً در هر دو کشور ایجاد نارضایتی خواهد کرد. با این وجود اگر رئیس جمهور دلیل داشت که اختلاف ممکن است در نتیجه داوری شخصی وی حل شود که وی ممکن است به دلیل اهمیت به دست آوردن تسویه حساب در جهان آزاد وظیفه را به عهده بگیرد.

متأسفانه من در جایگاهی نیستم، که در نتیجه مکالمه غیررسمی از این نوع، به دولت ایالات متحده اطمینان دهم که دلیل خوبی برای اعتقاد به حل اختلاف وجود دارد. در گذشته، نخست وزیر رویکردهای مختلفی را برای من مطرح کرده بود، اما پس از مشاوره با مشاوران خود، شرایط بسیاری را به این موارد پیوند زد که رویکردها به کوچه های کور انجامید. با این وجود اظهارات وی را به وزارت خارجه گزارش می دهم.

4. من به نخست وزیر نیز گفتم که حتی اگر دولت آمریکا نیز مایل باشد دوباره درگیر این اختلاف شود، تا زمانی که مصدق نخست وزیر باقی بماند، وادار کردن انگلیس در تلاش برای یافتن راه حل اختلاف نفتی آسان نخواهد بود (تکرار نخواهد بود). به نظر می رسد که دولت انگلستان اعتقاد دارد که پس از اعطای امتیاز، مصدق همچنان عقب نشینی خواهد کرد و انتظار داشت که انگلیس امتیازات جدیدی را به دست آورد. تصور من این بود که انگلیس تقریباً همه امید را برای هرگونه توافق از دست داده بود در حالی که مصدق نخست وزیر باقی ماند. نخست وزیر ادامه داد که وی خواستار حل اختلاف بوده است. او هرگز به عقب حرکت نکرده بود. در واقع در مواردی او مایل بود امتیازاتی را بدهد که انتقادات شدیدی را از طرف مردم ایران و رهبران سیاسی مخالف وی برانگیخت از جمله حتی دلقک های انگلیسی ها.

5. با توجه به تجربه قبلی من با مصدق برای حل مشکل نفت از طریق کانالهایی که اکنون او پیشنهاد می کند تمایلی ندارم (تکرار ندارم). حتی اگر دولت انگلیس این مسئله را بیابد که رئیس جمهور در مورد مشاجره تصمیم بگیرد، به نظر من دشوار خواهد بود که مصدق اختیارات کامل از مجلس یا انتقال این اختیارات به رئیس جمهور را دریافت کند.

در هر صورت، مجلس به احتمال زیاد اصرار دارد که تصمیم در چارچوب قوانین ملی قلعه 9 و تصویب صحیح از تصمیم رئیس جمهور باشد. علاوه بر این من شک دارم که انگلیس از این ایده در مورد غرامت خرسند می شود که کاملاً از سؤال آینده نفت ایران جدا شده است.

6. اگرچه ممکن است آخرین پیشنهاد مصدق پیش از برجسته شدن فرو بپاشد ، فکر نمی کنم (تکرار نمی کنم) که به نفع جهان آزاد باشد که آمریکا در زمانی که ما به حل مسئله توافق می پردازیم که غرامت در آینده ایران کلیدی است. من جرأت کردم پیشنهاد دهم که ، مگر آنکه تصمیم گرفته شود که رئیس جمهور در هیچ رویدادی (تکرار هیچ) در این مسئله مشکل ساز درگیر نشود، و موضوع با انگلیسی ها مطرح شود و به آنها اطلاع داده شود ، مگر اینکه آنها به شدت با پاسخ آمریکا مخالفت کنند که رئیس جمهور باور ندارد (تکرار ندارد) که وی می تواند در این زمینه مفید باشد ، مگر اینکه او باید مشترکاً از خواست ایران و انگلیس مطلع شود تا اختلافات را برای آنها ارائه دهد زیرا آنها برای حل و فصل اختلافات بین خود قادر به تصمیم گیری نیستند و دولت هر دو کشور تمام تلاش خود را برای قانع کردن قانون گذاران مربوطه انجام دهند که آنها تصمیم پرزیدنت را تصویب کنند. بنابراین دولت آمریکا توصیه می کند اگر بعد از بررسی با دقت نخست وزیر خواست اینگونه برخورد کند او می تواند مستقیماً با انگلیس یا سوئیس تماس حاصل کند. اگر اعتقاد بر این بود که دخالت پرزیدنت عاقلانه نیست، ممکن است من اجازه داشته باشم مصدق را مطلع سازم که با اینکه چنین اعتمادی به پرزیدنت تحسین می شود، پرزیدنت معتقد است که وی می تواند در آینده بیشتر برای انگلیس و ایران مفید باشد اگر از تصمیم گیری در مورد ادعاهای مربوطه خودداری شود؛ که وی ابراز امیدواری کرد که ایران و انگلیس بتوانند در نتیجه تماس مستقیم یا توافق با برخی از دآوری به غیر از پرزیدنت که به آن اعتماد دارند ، راه حلی را برسند.

7. این تلگرام با نوفورن علامت گذاری شده صرفاً بخاطر اینکه وزارت و لندن ممکن است بین خودشان تصمیم بگیرند، اگر تصمیمی باشد، که به انگلیس ها چه بگویند.

هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d199>

¹Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 888.2553/5-453. Secret; Noform. Received at 2:23 p.m.

200. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, May 4, 1953, 6 p.m.

4311

1. من امینی، وزیر دادگستری وقت، را دو بار از زمان انتصاب وی ملاقات کرده ام. اولین بار 30 آوریل در مهمانی سفارت و دومین بار بعد از ظهر 2 مه در سفارت عراق. در فرصت دوم، من به او تبریک گفتم و برای او در موقعیت دشوار جدید آرزوی موفقیت کردم. او جواب داد کار بسیار دشوار است. او خود را در ناخوشایندترین وضعیت یافت. گفتم درک میکنم. من شخصاً بالاترین احترام را برای آلا قائل بودم، پیشرو او، که سالها دوست من بوده است. من به شاه احترام و محبت عمیقی داشتم و هر چه بیشتر به مصدق که او را یکی از بزرگان خاورمیانه می دانستم علاقه مند می شدم. امینی گفت که در همان موقعیت قرار دارد. گفتم من خوشحال خواهم شد که در زمانی مناسب برای او با وی تماس حاصل کنم. وی پاسخ داد که از فرصت گفتگو با من استقبال می کند و خوشحال خواهد شد که مرا ببیند حتی اگر هیچ پروتکل وجود ندارد (تکرار ندارد) که روسای مأموریت های دیپلماتیک از وزیر دادگستری درخواست دیدار کند. من نکته را گرفتم و گفتم که شاید او و همسرش علاقه مند باشند که در بعد از ظهری با من و همسر چای صرف کنند. وی اظهار داشت که او ترجیح می دهد چنین باشد اما من تاریخ تعیین نکردم (تکرار نکردم).
2. به 'سی ای اس' در تاریخ 3 مه به من از اطلاع داد که خسرو قشقایی به او گفته بود که می داند رئیس می خواهد امینی را ملاقات کند و همان شب ملاقات را ترتیب داده بود که امینی را مخفیانه ببیند. رئیس جواب داده بود که اظهار تمایل به دیدن امینی از خود بروز نداده (تکرار نداده) است اما خوشحال می شود امینی را ملاقات کند. من ملاقات آنها را تأیید کردم.
3. رئیس در جریان گفتگو با حضور قشقایی و امینی به من اطلاع داد که اختلافات بین شاه و مصدق باید به زودی حل و فصل شود. وضعیت کنونی تعلیق، دادگستری را تضعیف می کند، مخالفان را برانگیخته می کند و فقط توده سود می برد. اساس حل و فصل اختلافات تأثیر مهمی بر آینده ایران خواهد داشت. اگر این توافق به نفع ایران باشد و دائمی باشد باید با سیاست های آمریکا هماهنگ باشد. غیرممکن است که ایران بی طرف بماند. ایران باید متعهد به غرب و تنها ارتباط منطقی با ایالات متحده است. گفت قبل از مشاوره با شاه در رابطه با حل و فصل شرایط، باید دانست (سؤال الف) سیاست آمریکا در خصوص ایران به ویژه در مورد مصدق چیست؟ امینی ادامه داد به محض حل و فصل اختلاف بین شاه و مصدق حل و فصل امینی پیشنهاد خواهد کرد شاه به کاسپین سفر کند. پس از آن او قصد دارد که خروج شاه را به خارج ترتیب دهد. او پیشنهاداتی راجع به کشوری که شاه می تواند بازدید کند می پذیرد، ترجیحاً یکی با دولت سلطنتی است. (سؤال ب)
5. در مورد سؤال ب، رئیس گفت که کشور انتخابی برای بازدید شاه می تواند به بهترین وجه توسط خود دادگاه تعیین شود. با این حال به نظر می رسد عامل مهمی که باید مورد توجه قرار گیرد این است که افکار عمومی ایران چه واکنشی را در پی خواهد داشت. او از سفیر می پرسد که شاید سفارت بتواند در تنظیم دعوت کمک کند.
6. رئیس در پاسخ به سؤال ج، اظهار داشت که آمریکا طرفدار تلاش برای تغییر رژیم نیست (تکرار نیست). از نظر موقعیت جغرافیایی، ایران و فشارهای سیاسی داخلی تغییر رژیم سزمایه گذاری خطرناکی است که می تواند استقلال ایران و ثبات اجتماعی را به طور جدی به خطر اندازد.

- شاه می تواند مطمئن باشد که آمریکا این نوع توافق را رد خواهد کرد. رئیس اظهار داشت که مطمئن است خسرو موافق خواهد بود که تغییر رژیم ممکن است برای ایران کشنده باشد.
- خسرو که در موارد قبلی در گذشته به کارمندان سفارتخانه گفته بود "شاه باید برود" و وی "جمهوری را ترجیح می دهد" در اینجا گفت، علیه شاه نیست (تکرار نیست) به شرط آنکه شاه مانند "شاه" رفتار کند (تکرار نشود) و نه "نخست وزیر".
7. امینی پرسید که آیا ممکن است تا 6 مه یا حداکثر 8 مه به سوالات خود پاسخ بگیرد.
8. پس از عزیمت امینی رئیس به خسرو اطلاع داد برای همه طرفین علاقمند بهتر است اگر مصاحبه بعدی فقط بین امینی و رئیس صورت بگیرد. وی ابراز امیدواری کرد که خسرو در پیشنهاد این امر به امینی اقدام کند زیرا نمی خواهد امینی فکر کند رئیس بدون اطلاع خسرو سعی می کند جلسه خصوصی ترتیب دهد.
9. امینی چند سوال ظریف را مطرح کرده است که به نظر من باید قبل از پاسخ به آنها با دقت بررسی شوند. چند روز پیش شاه از طریق منبع معتبری برای من پیام ارسال کرد که وی (اعتماد به نفس کامل) به امینی ندارد و سفارت نباید (تکرار نباید) کل اعتبار برخی از نظرات که امینی ممکن است از طرف شاه ابراز کند را به شاه بدهیم. درک من این است که امینی در این اواخر در به دست آوردن اعتماد شاه پیشرفت کرده است. این واقعیت که امینی این گفتگو را در حضور خسرو انجام داد، که اگرچه دوست صمیمی امینی است یکی از دشمنان بسیار انتقام جو شاه است، که ممکن است نشانگر این باشد که امینی به نوعی بازی می کند، خسرو تحت تغییر نگرش است یا یا امینی ساده لوح است.
10. بعد از بحث و گفتگو با اعضای مربوط و کمی فکر، توصیه هایی را ارائه می دهم که چه نوع پاسخی داده می شود. نگرش کنونی من این است که جایگاه امینی موضعی نامشخص است، و ممکن است به پاسخ سوال اول ارجح باشد، که می گوید ایالات متحده از مداخله در امور داخلی ایران خودداری کند، بنابراین، از شخص خاصی حمایت نمی کند (تکرار نمی کند). احترام بسیار زیادی برای مصدق قائل است و آرزو می کند در زمان نخست وزیری وی با او با درستی همکاری کند. همچنین شاه را عامل ثبات در کشور می داند که نباید (تکرار نباید) تضعیف شود. در مورد کمکهای اقتصادی کلان به ایران، باید اشاره کنیم تا زمانی که اوضاع نفت بدون تغییر باقی بماند بدست آوردن حمایت افکار عمومی ایالات متحده، بسیار دشوار است. در مورد سوال دوم، ما متوانیم بگویم در صورتی که شاه برای دعوت از کشور دوست از دولت آمریکا کمک بخواهد، دولت آمریکا می خواهد آنچه را که می تواند انجام دهد، هرچند نمی تواند (تکرار نمی تواند) متقاعد شود که به نفع ایران است که در شرایط فعلی کشور را ترک کند. در مورد سوال سوم، نظر دولت آمریکا این است که هرگونه تلاش در تغییر رهبری کشور یا فرم دادن دولت ایران ممکن است ایجاد بی ثباتی کند که برای استقلال ایران خطرناک است.
11. به اختیار وزارتخانه بگذارید تا چه میزان این مکالمه باید مورد توجه انگلستان قرار گیرد.
- هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d200>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/5-453. Top Secret; Security Information; Priority. Received at 9:39 p.m. At the top of the page is a handwritten note that reads: "Tehran given instructions Deptel 2823 5/5. Brit Emb informed. Emb London informed by airgram." Telegram 2823 to Tehran is *ibid.*, 788.00/5-553.

201. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, May 5, 1953, 2 p.m.

4324

1. اعضای اصلی کارکنان سفارتخانه با من در توافق هستند که اعتماد به امینی، وزیر دادگستری وقت، هنوز تضمین نشده (تکرار نشده) است که ما بخواهیم به سوال اول پاسخ ویژه ای دهیم. [کمتر از یک خط محرمانه است] [تلگرام سفارت 4311، 4 مه] 2. امینی عضو با نفوذ خون فامیل قاجار و احتمالاً شاه فعلی را صمیمانه حمایت نمی کند (تکرار نمی کند) زیرا پدرش قاجار را برکنار کرده است. خانواده، جاه طلبانه و فرصت طلبانه برای ایجاد اتحادهای موقتی به نفع خود آماده است. دوستی با به همان اندازه فرصت طلب خان های قشقایی و وزیر امور خارجه فاطمی تردید ما را نسبت به انگیزه او تقویت می کند. 2. شایعات مختلف تأیید نشده در مورد اهداف فعلی این خانواده پراکنده است. یکی این که امید است سرتیپ، برادر وزیر دادگستر، فرمانده فعلی ژاندارمری، رئیس ستاد شود و با اتحاد مواضع قشقایی ها و دیگر شخصیت های برجسته سیاسی و نظامی در جایگاه کودتا قرار دارد که هم شاه و هم مصدق را از بین می برد و هم سرتیپ را دیکتاتور می کند. شایعه دیگر این است که وزیر دادگستری با مصدق همکاری می کند که شاه را از کشور خارج کنند و در غیاب او شاهزاده عبدالرضا را جانشین کنند. مادر عبدالرضا قاجار و همسر وی خواهر همسر وزیر دادگستری است. این شایعات نباید (تکرار نباید) خیلی جدی گرفته شود. با این حال، آنها تصویرگر کاراکتر پیچیده وضعیت سیاسی موجود هستند. 3. در صورت تأیید وزارت، می خواهم [کمتر از 1 خط محرمانه است] اجازه دهم تا حدودی به شرح زیر سؤالات امینی را پاسخ دهید:

پاسخ به سؤال اول، سفیر اظهار می کند سیاست های ثابت دولت ایالات متحده دخالت در امور داخلی ایران را، با حمایت از رهبر سیاسی یا گروه ایرانی، مجاز نمی داند. دولت ایالات متحده مایل به حفظ روابط دوستانه و همکاری وفادارانه با دولت ایران به رهبری مصدق و همانند آن دولت مشروطه ایران به سرپرستی یک رهبر سیاسی دیگر ایرانی کسی که با سخنان و رفتار مردمی تمایل به حفظ روابط دوستانه با ایالات متحده نشان داده است. در حال حاضر، سفیر قادر نیست در مورد افزایش کمک های مالی یا اساسی اقتصادی ایالات متحده به ایران تضمین صادر کند. او فکر می کند که با در نظر گرفتن افکار عمومی در ایالات متحده، گسترش این نوع کمک ها با توجه به وضعیت موجود در مورد اختلاف نفت، دشوار خواهد بود. دولت آمریکا ضمن مداخله نکردن (تکرار نکردن) در امور اساساً داخلی ایران، بر این عقیده است که نهاد شاه عامل استواری و اتحاد است و هرگونه تضعیف اساسی نهاد شاه در شرایط فعلی ممکن است منجر به سلسله اتفاقاتی منجر شود که استقلال ایران را تضعیف کند. پاسخ به سؤال دوم، سفیر متوجه است که دولت آمریکا معتقد است شاه در صورت ترک ایران در آینده نزدیک ممکن است استقلال ایران را به خطر اندازد. بنابراین وی تردید دارد دولت آمریکا در تسهیل عزیمت شاه نقش داشته باشد.

پاسخ به سوال سوم، همانطور که در تلگرام مرجع آمده است.

4. در صورتی که امینی به [کمتر از 1 خط محرمانه است] اطلاع دهد که اگر آمریکا نتواند کمک های مالی قابل توجه اقتصادی ایران را تمدید کند، مصدق ممکن است چاره ای به غیر از متحد شدن او با توده و ادامه همکاری با افراطی های حزب ایران نداشته باشد، [کمتر از 1 خط محرمانه است] ممکن است پاسخ دهد که دولت آمریکا آن را قانع نکرده است که لازم است مصدق چنین اتحادی ایجاد کند یا همکاری های خود را ادامه دهد صرفاً به این دلیل که ایالات متحده نمی تواند (تکرار نمی تواند) در شرایط کنونی

کمک مالی یا اقتصادی را تمدید کند. اما، با این حال، اگر مصدق با پشتیبانی مجلس و تعهدات ضمنی شاه تصمیم بگیرد چنین مسیری را انتخاب کند، مسئولیت آنچه در مورد ایران رخ می دهد بر عهده او، مجلس و دادگاه خواهد بود.
هنرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d201>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 788.00/5–553. Top Secret; NIACT; Security Information. Received at 8 a.m. Printed from a sanitized version; the original was not found.

² Document 200.

202. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency¹

Washington, May 6, 1953.

IRAN
April 1953

الف - تحولات عمومی

1. مخالفت با نخست وزیر مصدق ناامید به نظر می رسد و برنامه های فوری خود را برای سرنگونی دولت فعلی به نفع وقت خود و صرفه جویی در دارایی های خود قراردادده است. این دلسردی گسترده خود را به ناکارآمدی شاه و عدم تمایل وی به مقاومت در برابر خواسته های مصدق بدهکار است (یک مثال از این جایگزینی اخیر وزیر دادگستری علا توسط یک مرد که برای مصدق قابل قبول تر است). به مصدق). مخالفان حتی بیشتر از سخنان بیشتر سفیر دلسرد شدند مبنی بر اینکه روابط آمریکا و ایران از حمله او باش به دفتر قلعه چهارم در شیراز مختل نشده است،² سخنانی که کلاً به این معنی برداشت شد که دولت آمریکا هنوز مصدق را برای نخست وزیری ترجیح می دهد.

بیانیه ای که به طور کلی تفسیر می شود به این معنی است که دولت ایالات متحده هنوز مصدق را به

2. [1 پاراگراف (3 سطر) حرمانه است]

ب - خلاصه ایستگاه

[3 پاراگراف (19 سطر) محرمانه است]

ج - خلاصه عملیاتی

[3 پاراگراف (26 سطر) محرمانه است]

عملیات شبه نظامی D.

[2 پاراگراف (7 سطر) محرمانه است]

جان اچ والر

NE-4 رئیس ،

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d202>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO-IMS Files, Job 81-01061R, Box 1, Folder 4, Monthly Report—April 1953, Country Summaries and Analyses. Top Secret; Security Information.

² See footnote 2, Document 195.

³ [text not declassified]

203. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, May 8, 1953, 2 p.m.

4356

1. با توجه به مشکلات مختلف در مورد خط مشی سیاسی ایران، وزارت ممکن است به ارزیابی مختصر سفارت از موقعیت فعلی مصدق علاقه مند باشد.
اگرچه در حال حاضر به نظر می رسد که دادگاه در نبرد با مصدق و مخالفین در مجلس در حال تضعیف شدن است، و مخالفان در مجلس نمی توانند منابع خود را علیه او در اختیار بگیرند، موضع مصدق قطعاً ضعیف تر از آن است که قبل از آغاز مبارزات وی علیه شاه فوریه گذشته بود.
2. انتصاب امینی به عنوان جانشین وزیر دادگستری علا، عموماً اینجا پیروزی مصدق تلقی می شد. از زمان انتصاب وی، امینی میان مصدق و شاه میانجی گری کرده است، و در عین حال اظهارات مصالحه آمیز و خوش بینانه صادر کرده است، هر چند مواقعی سخنان متناقض در دستیابی به تفاهم بین مصدق و دربار اظهار کرده است. اما تردید وجود دارد که آیا امینی واقعاً به نفع مصدق یا شاه فعالیت می کند. اهداف قدرتمند فامیل قاجار – امینی شفاف نیست (نیست) اما فعالیت های امینی ممکن است در نهایت به تضعیف موقعیت مصدق بدون تقویت کردن شاه، بیشتر خدمت کند.
3. اگرچه مخالفت در مجلس نتوانسته (تکرار نتوانسته) است یک موضع دفاعی تأثیر گذار را اتخاذ کند، آن نتوانسته (تکرار نتوانسته) است پراکنده شود و از طریق روش های چریکی ادامه می دهد تا بتواند از تشکیل اکثریت در مجلس و از مشارکت دولت در فعلیت های سازنده جلوگیری کند. حتی اگر هم یکنوعه که هست، پیش بینی های خوش بینانه در محافل طرفدار دولت، مجلس ممکن است بتواند در طول چند روز آینده تشکیل شود، تردید موجهی وجود دارد که می تواند عملکردی از کاراکتر داشته باشد که موجب تقویت موقعیت مصدق می شود. به عنوان مثال، مگر اینکه یک اتفاق غافلگیرانه در دولت رخ دهد، دولت ممکن است در محرومیت بقاعی از مصونیت ایمنی پارلمان با مشکل شدید روبرو می شود. عدم موفقیت دولت در این رابطه، بعد از اعلام رسمی متهم کردن بقاعی برای همدستی در قتل رئیس پلیس افشارتوس، قدرت آن را منعکس خواهد کرد. دولت نیز در تلاش برای بدست آوردن تصویب کمیته هشت مجلس تصویب بدون صلاحیت با سرسختی روبرو خواهد شد، اقدامی که جایگزین است برای محدود کردن اختیارات شاه. این واقعیت که ژنرال زاهدی در طول دوره پناهندگی فعلی او در مجلس مورد پذیرش انبوه نمایندگان قرار می گیرد نشانگر کاهش اعتبار و اقتدار مصدق در مجلس است.
4. در شش ماه گذشته اساس حمایت از مصدق در بین رهبران سیاسی تغییر جهت داده است. بیشتر عناصر جنبش ملی در حال حاضر (تکرار در حال حاضر) در مخالفت آشکار یا آرام هستند. علائم نشانگر اختلاف بین او و حزب ایران است، یکی از آخرین عناصر جنبش ملی که هنوز هم از او پشتیبانی می کند. حمایت از مصدق اکنون (تکرار اکنون) بیشتر به نیروهای امنیتی متکی است، که به من می گوید به آن اعتماد ندارد، بوروکراسی دولت از جمله استانداران تازه منصوب شده که وفاداری آنها آزمایش نشده است، انحصار دولت در رادیو و گروه های متنوعی و افراد با خواسته های بسیار متفاوت، مانند خان های قشقایی و برخی از خانواده های برجسته قاجار و بازرگان. زمانی که به نفع حزب است، توده نیز در مواقع تنش به حمایت از او تجمع می کند. مهمترین توانایی او هنوز شهرت زیاد وی به عنوان رهبر

ناسیونالیست است که برای آزاد کردن ایران از کنترل خارجی مبارزه می کند. همچنین این واقعیت که به مدت دو سال نخست وزیر بوده است به او اعتبار خاصی در بین شئون مختلف نظامی می دهد. با این وجود عدم موفقیت وی برای حل مشکل نفت از طریق که درمنافع اقتصادی ایران است، وخیم شدن اقتصادی کشور، استفاده مکرر از تظاهرات گسترده برای ایجاد فشار بر مخالفان، عدم توانایی وی در دستیابی به همکاری با رهبران سیاسی برجسته کشور، و متوسل شدن به قوانین نظامی برای حفظ نظم باعث تضعیف محبوبیت وی شده است، حتی در میان مردم.

5. اما مصدق هنوز شخصیت برجسته سیاسی ایران است. مخالفان او تاکنون شجاعت و وحدت روحی لازم را برای تهدید او را نشان نداده اند (تکرار نداده اند). خطرناکترین تهدیدی که در حال حاضر مشاهده می کنیم این است از طرف گروه امینی است که از درون کار می کنند. با این وجود، این گروه به مهارت استثنایی برای سرنگونی مصدق با استفاده از روشهای صلح آمیز یا با زور، نیاز دارد. زاهدی باید [تا حدودی] موقعیت خود را برای پناه بردن به مجلس و با ارائه پرونده خود به صورت جداگانه به روسای مجلس و مطبوعات بازیابی کند. اما تاکنون، زاهدی نتوانسته (تکرار نتوانسته) است از حمایت شاه، که وی را برای موفقیت خود اساسی می داند، برخوردار باشد. معظمی تنها نماینده که در گذشته مکرراً تصور می کرد، که برای سازش مابین نامزدها خود را وسط جاده قرار می دهد، هم اکنون در برخی از محافل خاص به عنوان جانشین احتمالی مصدق مورد بحث قرار می گیرد، کسی که مورد قبول جنبش ملی و همچنین مخالفان مختلف آن جنبش است. سرانجام او ممکن است تبدیل به یک تهدید واقعی شود. شاه ظاهراً از او می ترسد و احترام می گذارد زیرا شاه او را عامل زیرزمینی برای انگلیس ها می داند.

هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d203>

¹Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/5-853. Secret; Security Information; Priority. Repeated to London. Received at 6:11 p.m. The telegram is printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952-1954, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 726-727 (Document 325).

204. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State¹

No. 953

Tehran, May 15, 1953.

موضوع

برای اطلاع وزارت رونوشت مکالمه با منبع نزدیک به شاه مکالمه ای که من اخیراً با یک منبع² نزدیک به شاه با حضور دو عضو سفارت انجام داده ام. در این مورد اعتقاد بر این است که این رونوشت توضیح دهنده خود است. لازم به تذکر است که این فرستاده شاه دیدگاههای شاه را نمایندگی می کند که با آنچه که توسط وزیر دادگستری وقت امینی بیان شده متفاوت است. وزیر وقت این موضع را اتخاذ کرده است که برای ایران و جهان غرب سودمند باشد اگر انگلیس ها بدون توجه به اینکه دولت ایران به رهبری دکتر مصدق یا نخست وزیران دیگر اداره می شود، تلاش کنند که به توافق نفتی برسند.

لوی دابلو هندرسون
سفیر

Attachment

Memorandum of Conversation

Tehran, May 14, 1953.

شامگاه 13 مه ، سفیر گفتگو داشت با شخصی بسیار نزدیک به شاه، فرمانده پولارد، انشه نیروی دریایی، و آقای ملیورن ، دبیر اول سفارت ، حضور داشتند. بازرس شاه اظهار داشت که وی پیامی از شاه دارد با ابراز قدردانی فراوان از تلاشهای سفیر در دوره ای که فشار برای تعهد شاه به ترک کشور اعمال شده بود. شاه آرزو داشت که سفیر بداند که او معتقد بود اگر برای اقدامات سفیر در آن زمان نبود، سلطنت در ایران سرنگون و کشور تجزیه می شد. علاوه بر این ، نماینده آرزو می کند سفیر بداند که شاه از او برای ادامه حمایت وی که توسط دولت آمریکا فراهم شده است قدردانی می کند. نماینده آرزو داشت تا ویژگی های اساسی سیاست شاه در قبال دکتر مصدق را برای سفیر روشن کند. مصدق در نتیجه برنامه ریزی دقیق در طی چند سال قبل از به دست گرفتن قدرت ، به قدرت رسیده بود.

او هنگام تصدی مسئولیت احساسات مردم ایران را برانگیخته بود و از حمایت مردم و مجلس برخوردار بود. شاه نا خواسته موافقت کرد که مصدق نخست وزیر شود ، اما او به نیروهای پشت خود تعظیم کرده بود و اکنون معتقد بود که تنها راه اخراج نهایی مصدق از سمت خود ، از طریق همان پارلمانی است که وی را به مقام نخست وزیری رسانده است. شاه معتقد بود که زمان مصدق را بی اعتبار می کند و تهدید ایران بوسیله اتحاد جماهیر شوروی از زمان مرگ استالین رو به زوال بوده است ، به طوری که حذف مصدق به روشی قانونی در آینده نه چندان دور انجام پذیر است. شاه این روش را بر دیگر روشها ترجیح

داد، از جمله کودتای نظامی ، اقدام خودسرانه شاه که مصدق را برداشته و نخست وزیر دیگری را منصوب کند ، زندانی کردن مصدق ، تبعید او یا حتی مرگ وی به دست یکی از اوپاش ماب تهران. در تمام این گزینه ها ، مصدق یک شهید یا منشأ مشکلات جدی در آینده شناخته خواهد شد. این سیاست شاه در قبال دکتر مصدق بود که به آرامی در برابر فشار مصدق تعظیم می کرد، اما در عین حال با استفاده از تغییر شرایط می توانست تسلط بیشتری داشته باشد. اگر شاه شدیداً با مصدق مخالفت می کرد ، شاه کاملاً از بین می رفت، مانند درختی که به واسطه نیروی بادی شدید سقوط می کند. چنین توضیحاتی توسط نماینده برای به تصویر کشیدن سیاست شاه صورت گرفت، که به نظر وی باعث نارضایتی خاصی از سوی مقامات آمریکایی شد که آرزو داشتند شاه موضع بسیار محکمی تری نسبت به مصدق بگیرد. بحث در مورد شخصیت های مختلف ، نماینده گفت که شاه به وزیر دادگستری جدیداً منصوب شده آقای ابوالقاسم امینی اعتماد ندارد. با این حال، امینی در شرایط فعلی اهمیت داشت و شاه به همین دلیل مایل نبود با او تضاد بوجود آورد. نماینده امیدوار بود که سفیر در تعیین روابط خود با امینی نگرش شاه نسبت به آقای امینی را در ذهن داشته باشد.

با مراجعه به بحث درباره اوضاع نفتی ، نماینده گفت که شاه معتقد است که این به نفع ایران و اتحاد جهان آزاد است که سفیر در جریان جلسات رسمی با دکتر مصدق از هرگونه تلاش مصدق برای بحث در مورد مسئله نفت و راههای احتمالی حل آن جلوگیری کند. دکتر مصدق در چنین بحث هایی جدی نبود. گفتگو در مورد مسائل نفتی ، مانند مسئله غرامت، فقط با دولتی غیر از دکتر مصدق امکان پذیر است. نماینده اظهار داشت که شاه ابراز خوشحالی کراز این که سفیر این گفتگو را با دکتر مصدق دنبال می کند که، در جریان بازدیدهای رسمی آنها هنگامی که سوال نفت مطرح شد، آمریکا در موقعیتی نیست که برای حل مسئله نفت بتواند بیشتر تلاش کند و اگر دکتر مصدق ایده ای در این باره داشت ، عاقلانه تر خواهد بود که آنها را به غیر از دولت ایالات متحده ، و مورد توجه دولت انگلیس قرار دهد. نماینده نتیجه گرفت که اگرچه هیچ هدف مفیدی برای بازگشایی بحث های نفتی با مصدق وجود نخواهد داشت ، با این وجود ایالات متحده و بریتانیا باید بدون از دست دادن وقت بین خودشان به توافق کامل برسند که چه نوع تسویه حساب نفتی می تواند در آینده با ایران توافق شود. مهم این بود که مشکل ایران با سیاست های متناقض بریتانیا و ایالات متحده تشدید نشود

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d204>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/5-1553. Top Secret; Security Information. Received May 22. A copy was pouched to London. Drafted by Henderson; the attached memorandum of conversation was drafted by Melbourne.

² At the bottom of the page is a handwritten note by Richards that reads: "In a personal letter LWH identifies source as Ernest Perron."

205. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State¹

No. 975

Tehran, May 19, 1953.

REF

Embassy Despatch 953, May 15, 19532

موضوع
مکالمه بیشتر با منبع نزدیک به شاه
برای اطلاعات وزارتخانه تفاهم نامه درج شده است
گفتگویی که من در تاریخ 17 ماه مه با یک نماینده شاه در حضور چندین عضو سفارت انجام دادم.
گفتگوی قبلی با همین منبع در اعزام مرجع فوق خلاصه شد
لوی دابلویو هندرسون
سفیر

Attachment

Memorandum of Conversation

Tehran, undated.

PARTICIPANTS

The Ambassador

Source

Commander Pollard, Naval Attache'

Mr. Melbourne, First Secretary of Embassy

Mr. Cunningham, Third Secretary of Embassy

تقریباً ساعت 9 بعدازظهر شامگاه 17 مه ، نماینده شاه با سفیر و سایر افسران ذکر شده در بالا برای ارسال پیام شاه ملاقات کرد.
وی اظهار داشت که احتمالاً همان پیام روز بعد توسط آقای امینی برای سفیر تکرار می شود، اما همین منبع اضافه کرد، نظرات خصوصی از طرف شاه می آورد که اطمینان نیست به امینی واگذار شود. پیام به این معنی بود که:
الف) دولت مصدق به طرز ناگهانی آماده حمایت از غرب بود، در حالی که وانمود می کند که بی طرف است، و محکم علیه کمونیست ها در ایران مقاومت خواهد کرد، اگر شاه موافقت کند از دولت وی حمایت کند.

ب) دولت مصدق کمک های قابل ملاحظه ای مالی اقتصادی دولت ایالات متحده را قبول می کند یا مشروط بر این که ایران آشکارا از سیاست بی طرفانه خودداری کند و علناً نشان دهد که بخشی از جهان آزاد است.

ج) شاه با شرط همکاری های موجود در بالا 'الف' توافق کرده است اظهارات خصوصی شاه در مورد این پیام این بود که اگر مصدق کوشید او را تضعیف کند ، به ویژه جایگاه وی را در ارتش، شاه حمایت خود را از مصدق آشکارا متوقف خواهد کرد. در واقع، اگر مصدق در رها کردن شاه از مسئولیت های او در ارتش اصرار داشته باشد، شاه ایران را ترک خواهد کرد. شاه از اعلام این خبر ابراز نگرانی کرد که در حال حاضر در مطبوعات ایران ظاهر شده اند که به تصمیم دادگاه حزب توده (حزب جبهه کمونیستی) به هیچ وجه برخلاف قانون اساسی و قوانین ایران نبوده و بنابراین، هیچ پرونده ای علیه اشخاص ایرانی که تحت پیگرد قانونی قرار گرفته بودند وجود ندارد، پرونده اشخاصی که زیر عنوان رهبران توده محاکمه می شدند. شاه گفت اگر این اعلامیه صحیح باشد ، اینگونه به نظر او خواهد رسید که مصدق از قبل هرگونه ادعایی را که ممکن است در حمایت از شاه داشته باشد از رها کرد.

شاه احساس می کرد که ایالات متحده باید از موقعیت معاملاتی فعلی خود که ناشی از اشتیاق زیاد دکتر مصدق برای به دست آوردن حمایت ایالات متحده است ، استفاده کند تا بتواند تغییر را در نگرش مصدق نسبت به گروه های بومی کمونیستی تحمیل کند. چنین تغییری می تواند به شکل اقدامات شدید علیه حزب توده صورت بگیرد و برکناری همسفر وزیر دادگستری را، به دلیل آن که بدون اجازه در آزاد کردن رهبران کمونیست اقدام کرده است، باعث شود. شاه معتقد بود مصدق به اندازه کافی ناامید بود که این شرایط را به عنوان هزینه حمایت ایالات متحده بپذیرد.

سفیر به این منبع اشاره کرد که چنین رویکردی از طرف ایالات متحده به کم اهمیتی حل مشکل غرامت تمایل دارد، بنابراین ، مصدق ممکن است این گونه تصور کند که با دادن برخی امتیازات به غرب، در مورد برخورد محکم تر با کمونیست های ایرانی ، می تواند کمک های اقتصادی قابل توجهی را از این کشور دریافت کند، بدون توجه به این واقعیت که ایران برای پرداخت ضررهای 'ای آی او سی' ناشی از ملی شدن نفت توافق نکرده است.

این منبع اظهار داشت که مصدق ، حامیان وی، و مردم ایران عموماً متقاعد شده بودند که می توانند کمک آمریکایی را بدون رسیدن به راه حل برای مشکل نفت، بدست آورند ، زیرا ایالات متحده نمی تواند اجازه نفوذ بیشتر کمونیست را بدهد که در نتیجه زوال بیشتر اقتصادی کشور افزایش می یابد. شاه، وی گفت، پیشنهاد کرد یک بیانیه از طرف ایالات متحده، صادر شود که برای ایران و جهان روشن شود تا زمانی که حداقل آمادگی قطعی برای دستیابی به راه حل مشکلات نفتی نشان داده نشود ، نمی توان بیش از این از آمریکا کمک دریافت کرد. خاطر نشان شد که در صورت انتشار چنین بیانیه ای در حال حاضر ، مصدق می تواند پاسخ دهد که وی پیشنهاد کرده است تا با انگلیس در مورد توافق نفت گفتگو هایی را آغاز کند و آن پیشنهاد رد شده است. این منبع سپس پیشنهاد کرد که تلاش برای برانگیختن انگلیسی ها برای شروع گفتگو با مصدق ، به گونه ای که وقتی چنین گفتگو ها بی صورت گرفت، همانطور که مطمئناً خواهد بود، ایالات متحده می تواند بیانیه مورد نظر را صادر کند بدون اینکه خود را برای پاسخ مصدق باز نگاه دارد. به عقیده شاه ، نماینده وی گفت، تا زمانی که مصدق نخست وزیر باقی بماند هیچ توافق نفتی ممکن نیست.

شاه متقاعد شده بود که مصدق باید با اقدام مجلس سرنگون شود ، اما فکری کرد برای مجبور کردن مجلس به عمل اقدامات سری باید صورت گیرد. به طور خاص، این عناصر زیرزمینی شامل کمک های مادی و تشویق ژنرال فضل الله زاهدی و دکتر مظفر بقایی بوسیله ایالات متحده است. شاه مطمئن بود که

هر دو این مردها درست کار ، وفادار و صادق بودند و بهترین فرصت برای ایران برای یافتن راهی برای خروج از مشکلاتش ، این بود که ژنرال زاهدی نخست وزیر شود.

اگر چه شاه اشکارا نشانی از طرفداری زاهدی نداده است، آن فقط به این دلیل بود که او متوجه شد که چنین نشانی فقط در خدمت تشدید آزار و اذیت دولت مصدق خواهد بود. بازرس تصدیق کرد که شاید چند ماه پیش شاه تا این اندازه از زاهدی حمایت نمی کرد، اما گفت که تحولات اخیر وی را متقاعد کرده است که زاهدی تنها شانس ایران برای خروج از معضل فعلی را ارائه می دهد.

یکی از عواملی که باعث تغییر نظر شاه نسبت به زاهدی شد این واقعیت بود که حسین علا وزیر دادگستری وقت به زاهدی کاملاً مشکوک بود و او را فقط یک نظامی بلندپرواز دیگر قلمداد می کرد. ذکر اسم علا باعث دلهره بخشی در مورد نقش وی در بحران خروج شاه و تصمیم متعاقب او برای ماندن در ایران شد. این منبع معتقد است که علا در ابتدا طرفدار خروج شاه از ایران بود ، اما پس از گفتگوهای سفیر هندرسون با وی ، نظر خود را تغییر داد و همه نفوذ خود را برای قانع کردن شاه به ماندن اعمال کرد. (سفیر متقاعد شده است که علا از آغاز با عزیمت شاه مخالف بود.) علا به دلیل فشار مصدق از سمت وزیر دادگستری برکنار شد، نه به این دلیل که به شاه توهین کرده است؛ مصدق علا را مسئول لطمه به اعتبار سیاسی خود ناشی از بحران 28 فوریه می دانست.

شاه احساس کرد که علا ، گرچه کاملاً صادق و وفادار است با این حال احمق است؛ نماینده اظهار داشت که یک نفر اغلب موارد از دوستان احمقش ترس بیشتری دارد تا دشمنان با هوش .

وقتی علا وزیر دادگستری بود، شاه تمایل داشت در را به روی او باز کند ، اما متوجه شد که گاهی اوقات علا در معصومیت نظرات محرمانه شاه را به دکتر مصدق بازگو می کند.

آنطور که اکنون مسائل استوار بود، شاه هیچ اعتمادی به آقای امینی نداشت، هیچ نظری را که نمی خواست دکتر مصدق بشنود به امینی نمی گفت، و در نتیجه به او خیانت نمی شد.

این منبع با بازگشت به سؤال حمایت از ژنرال زاهدی، نظرات شاه را در مورد تراز سیاسی فعلی در ایران بیان کرد. از یک طرف محفلی متشکل از معظمی ، فاطمی، و خانواده امینی وجود داشت، که با مکی در حاشیه مخالف با سیاست های مصدق بودند، که سعی در کنترل موقعیت های کلیدی در دولت را داشت. این مردان فکر کردند که دکتر مصدق را ظاهراً در قدرت قرار دهند ، می دانستند که روز های وی گذشته است، و از او به عنوان یک جبهه برای فعالیت های خود و به عنوان یک تهدید همیشگی علیه شاه استفاده می کنند. آنها فهمیدند که هیچ کس به جز ، اینگونه که نماینده بیان می کند ، یک مرد به اندازه مصدق مجنون جرات نخواهد کرد به مقام شاه همانطور که نخست وزیر فعلی انجام داده است ، اهانت کند. از طرف دیگر، گروهی به سرپرستی ژنرال زاهدی و دکتر بقایی وجود داشتند که آرزو داشتند مصدق را سرنگون کنند و جلوه ای از عقل و هدف را به دولت ایران بیاورد. جناح گنجی و سایر مستقلین هنگام حضور در مرحله نهایی انتخابات، با قدرتمندترین این دو حزب متحد خواهند شد.

نماینده شاه تأکید کرد که بقایی به هیچ وجه در قتل ژنرال افشارتوس درگیر نبود. در حقیقت ، آن بقایی بود که از ژنرال هایی که اکنون برای قتل دستگیر شده اند درخواست کرد او را در اعترافات خود نام ببرند تا او بتواند با پاسخ دادن به این اتهامات از فرصت استفاده کند و بسیاری از اتهامات خود را در مقابل دکتر مصدق قرار دهد. بقایی، مردی شجاع و با داشتن مصونیت مجلس، در موقعیت بهتری از بقیه بود که به مصدق حمله کند.

این منبع به عنوان یک اظهار نظر شخصی تأیید کرد که دولت ایالات متحده نباید از عدم فعالیت شاه نتیجه بگیرد که شاه ضعیف است. شاه صرفاً بطور شدیدی محتاط بود به دلیل این که در گذشته غالباً به او خیانت شده بود که نمی خواست ریسک کند. با این حال ، شاه شایسته ترین این اشخاص با اعتماد را به رسمیت شناخت و بین جناح معظمی - فاطمی - امینی انتخاب واضح و مشخصی انجام داد ، که به عقیده وی بی

وفایی به او بوده و ایران را نابود می کند، و گروه زاهدی-بقایی، که به او احترام می گذارد و سعی می کند کشور را نجات دهند.

شاه معتقد است که کمک مالی از آمریکا به جناح زاهدی می تواند از طریق اردشیر زاهدی، فرزند ژنرال، که کاملاً صادق است، منتقل شود، و پیشنهاد کرد که می توان به افرادی که آن را از اردشیر دریافت می کنند گفت که این پول از طرف شاه است.

از آنجا که حسابهای شاه از نزدیک توسط حزبانیان مصدق کنترل و نظارت می شد، وی به هیچ وجه نمی توانست به زاهدی کمک اقتصادی کند. وی برای تحقق فروپاشی نهایی دولت مصدق، توصیه کرد که ممکن است ایالات متحده همانگونه که در ابتدا گفته شد، مصدق را به مخالفت با حزب توده قانع کند، همانطور که قبلاً خلاصه شد. هنگامی که او این کار را کرد، مصدق مجبور خواهد شد برای حمایت به دادگستری و مجلس تکیه کند. اگر قدرت وی در مجلس با حمایت های پنهانی از زاهدی و بقایی تضعیف شود و اگر دادگستری از هر نوع کمک به وی امتناع ورزد، مصدق محکوم خواهد شد. شاه آرزو داشت هیچ اقدام داخلی را علیه مصدق آغاز نکند. او احساس کرد که با دستیابی به قدرت از طریق پارلمان، بدون مداخله آشکار سلطنتی، مصدق سقوط خواهد کرد.

معلوم شد که شاه از آنچه که او اعتقاد داشت حمایت آمریکا از مصدق و پارتیزان های او و از مللکی، یک مخالف تأیید شده شاه، بسیار ناراحت بود. نماینده اطمینان حاصل کرد که این یک تصور اشتباه است. ایالات متحده به هیچ وجه بطور فعال از جناح مصدق حمایت نکرده است و به محض تحقق این که او علیه شاه کار می کرده است کمک به مالکی را به تعلیق درآورد. این منبع تأکید کرد که شاه از نقشی که ایالات متحده در امور ایران در چند سال گذشته ایفا کرده، بسیار سپاسگزار است.

نماینده نگرانی عمیق شاه را نسبت به نگرش دولت انگلیس نسبت به وی ابراز کرد. ظاهراً برخی از همزمان شاه، که می گویند سخنگوی دولت انگلیس هستند، صرفاً در تلاش برای پیشبرد اهداف خود بودند، و باید بوسیله یک تماس از طرف دولت انگلیس به شاه، قطعاً خنثی شوند. این منبع در نظر گرفته است که از طریق سفارت بیانییه نظرات در مورد شاه ممکن است از انگلیس گرفته شده و به شاه ارسال شود. سفیر به این منبع خاطر نشان کرد که اگرچه انگلیسها ممکن است احساس کنند که شاه به اندازه کافی استوار نبوده است، اما به هیچ وجه با او مخالف نبودند. در واقع، موضع آنها در بحران 28 فوریه شواهد کافی از نگرش خوشایند آنها نسبت به شاه بود.³

به عنوان یک فکر آخر، نماینده شاه اظهار داشت که آقای امینی در مصاحبه 18 مه با سفیر، ممکن است پیشنهاد کند که سفیر دکتر مصدق را مجبور کند ژنرال محمود امینی را به جای ریاحی زیر عنوان رئیس ستاد جایگزین کند. وزیر دادگستری پیشنهاد می کند که سفیر به دکتر مصدق بگوید که وی به عنوان اثبات حسن نیت خود باید ژنرال ریاحی را، که ادعای ارتباط وی با حزب ایران وی را نسبت به آمریکا متخاصم نشان می دهد، با ژنرال امینی جایگزین کند. امینی به هیچ وجه از طرف شاه به عنوان رئیس ستاد قابل قبول نبود، و شاه اگرچه در ابتدا به شایستگی ریاحی تردید داشت، اما هر چه بیشتر به او اعتماد می کرد. نکات ذکر شده در بالا خلاصه شد تا نماینده شاه و سفیر به وضوح یکدیگر را درک کنند و جلسه در حدود ساعت 12:30 دقیقه (بامداد) به پایان رسید.

Loy W. Henderson

Ambassador

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d205>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/5-1953. Top Secret; Security Information. Received May 27. A copy was pouched to London. Both the despatch and the attached memorandum of conversation were drafted by Cunningham.

² Document 204.

³ See Document 210.

206. Memorandum From the Counselor of Embassy (Mattison) to the Ambassador to Iran (Henderson)¹

Tehran, May 19, 1953.

موضوع

مکالمات شما با وزیر²

پیرو تلاش برای بیان برخی افکار در رابطه با گفتگوهای شما با وزیر در مورد مشکلات فعلی ایران در این زمینه است

1. وضعیت فعلی در ایران

ما شواهدی داریم که نشان می دهد سرعت نزول اقتصادی و سیاسی ایران در ماههای اخیر سرعت گرفته است.

از طرف اقتصادی ، مقدار کمی از فروش نفت تحت تأثیرات تبلیغاتی موقت قرار است، اما هیچ چیزی وجود ندارد که بتواند بر تصویر اساسی اقتصاد تأثیر گذارد. نیاز به ارز خارجی حاد شده است؛ نرخ بازار آزاد که یک سال پیش در حدود 75 ایستاده بود اکنون بیش از 100 است. تقاضای ضروری فوری برای ارز تا قدری بوسیله کمک 'تی سی آی' برآورده شده است اما این برای خنثی کردن روند کلی نزولی به اندازه کافی نیست، و چشم انداز کاهش کمک 'تی سی آی' در سال مالی 1954 این تصویر را تاریک تر می کند. نیازهای ارز داخلی در مسیر چاپ برآورده شده است و گردش تایید نشده اسکناس احتمالاً در حدود سه میلیارد ریال افزایش یافته است (نرخ رسمی 32 ریال به دلار ؛ نرخ "بازار آزاد" 100 ریال به دلار). اثر تورمی این امر به تازگی حس می شود.

از طرف سیاسی متوجه می شویم که وخامت مشابهی رخ داده است. نهضت ملی که مصدق برای حمایت به آن وابسته است ، به جناح های متعددی تقسیم شده است. مجلس بیش از یک ماه است که نتوانسته فعالیت عادی داشته باشد. درگیری مصدق و شاه هر دو را تضعیف کرده است. این درگیری همچنین باعث شده است که وابستگی نخست وزیر به حزب توده، به عنوان تنها سازمانی که می تواند در حمایت خیابانی به او کمک کند، افزایش یابد. برای به دست آوردن این پشتیبانی او افزایش نفوذ توده را در دولت تحمل کرده است.

توطئه چیدنی و ضد توطئه ادامه دارد اما هنوز هیچ شخصیت سیاسی یا نظامی، که توانایی بردن شاه را با خود در یک حرکت قاطع علیه مصدق داشته باشد ، در صحنه ظاهر نشده است.

2. مشکلی که وضعیت ایجاد کرده است

این مجموعه شرایط باعث ایجاد مشکلاتی شده است که تعیین و عملکرد سیاست ایالات متحده در ایران بسیار دشوار است.

پیرو برخی از مشکلات اساسی است:

الف - در غیاب توافق نفتی این امکان وجود دارد که نباید بیش از حد بر آن تأکید کرد ، اما با این حال وجود دارد که ایران در پشت پرده آهنین سقوط کند.

ب - به نظر می رسد حل و فصل نفت به دلیل نگرش هر دو طرف بعید است؛ یک دلیل، در حالی که مصدق نخست وزیر است ، تقریباً جای سوال نیست. دیگر عوامل

عوامل دیگر ، جایگزین شدن مصدق را با یک شخص معقول تر مطلوب می دانند. با این حال حریفی که ممکن است شانس در سرنگونی موفق مصدق داشته باشد، هنوز خود را معرفی نکرده است.

ج - میزان بیشتر کمک های اقتصادی یا مالی از آنچه در حال حاضر ارائه می دهیم باعث می شود موقعیت مصدق در عزم وی برای دستیابی به تسویه حساب تقویت نشود. خودداری از چنین کمکهایی از "طرف دیگر، عزم انگلیس را در مورد توافق "سرسختانه" تقویت می کند.

د - کمک های فوری به دولت جانشین بدون توافق نفت به عنوان یک پیش شرط ممکن است به این نتیجه منجر شود که دولت جدید به همان اندازه سرسختانه در مقابل این سوال است.

ه - تقاضا از طرف ما مبنی بر رسیدن به توافق نفتی به عنوان پیش شرط برای کمک های مالی ممکن است در صورت تحقق منجر به سرنگونی فوری دولت جدید شود. به عبارت دیگر، این احتمال وجود دارد که هیچ یک از دولت های ایران در آینده در جایگاهی نیستند که پیشنهاد های نفتی را که مورد رضایت دولت انگلیس باشد بپذیرد.

و - هرگونه تلاش با کودتا یا فتنه خارجی برای ایجاد دولت "معقول" تر در ایران می تواند خطرناک باشد. در صورت عدم موفقیت، احتمال ناپدید شدن کشور در پشت پرده آهنین را تسریع خواهد کرد.

ز - رکود سیاسی و اقتصادی ایران عوامل ناآرامی و بی اعتمادی را ایجاد کرده است که توسط عناصر افراطی علیه ایالات متحده مورد سوء استفاده قرار گرفته و عملیات ما در ایران را به شدت افزایش داده است. آمریکایی ها و تاسیسات آمریکایی مورد حمله قرار گرفته اند. تاکنون صدمات جدی به افراد وارد نشده است اما ممکن است هر روز این اتفاق صورت گیرد.

ح - عقب نشینی یا کاهش شدید تعداد وابستگان آمریکایی در ایران، برنامه کمک فنی را در ایران فلج می کند، زیرا که ماهیت برنامه مستلزم می داند که کارکنان نسبتاً همانند زیادی از تکنسین ها است و بیشتر این تکنسین ها به ایران نمی آیند و در ایران باقی نمی مانند، مگر اینکه وابستگان آنها با آنها باشند.

3. گزینه های موجود در ایالات متحده

هیچ یک از گزینه ها ساده نیست. برخی از آنها بسیار دشوار هستند. پیرو تعدادی از آنها با اظهار نظر درباره تأثیرات احتمالی بیان شده است:

جایگزین الف

ما می توانیم به ایرانیان اطلاع دهیم که، در شرایط فعلی ایران، اجرای برنامه های کمک های فنی و نظامی ما غیرممکن است، و این که ما تعداد آنها را کاهش می دهیم و یا در صورت لزوم همه آنها را خارج می کنیم و تاسیسات دیپلماتیک خود را به حداقل نوع اجرایی کاهش می دهیم.

اظهار نظر:

ترجیح می دهد: این اقدام ممکن است باعث وقفه ایرانی ها شود. در شرایطی که در آینده قابل پیش بینی تأکید بر 'تی سی ای' اقدام نظامی به حضور تعداد زیادی از تکنسین های ایالات متحده و خانواده های آنها نیاز دارد، که این یک امر تحریک کننده در حال افزایش برای عموم مردم ایران خواهد بود. بر کنار کردن تعداد قابل توجهی از آمریکایی ها خشم مردم ایران نسبت به حضور آمریکایی ها را کاهش خواهد داد و همچنین به مردم نشان می دهد که ایالات متحده آمریکا قصد ندارد آمریکایی ها را در جایی که خواسته نیستند حفظ کند.

ترجیح داده نمی شود: این ممکن است فقط هرج و مرج را در ایران تسریع کند و به قدرت رسیدن توده یا دولت تحت کنترل دولت توده را سرعت دهد. این می تواند به عنوان یک سیاست شکست طلبانه از طرف ما در زمانی که خواستار اقدام مثبت است تعبیر شود. این باعث می شود بسیاری از دوستان ما دلسرد و دشمنان ما تشویق شوند. علاوه بر این، کمکی که مأموریت های امدادی ما ارائه می دهند، علی رغم مشکلاتی که این مأموریت ها با آن روبرو هستند، همچنان به ثبات ایران کمک می کند.

جایگزین ب

ما می توانیم انگلیسی ها را مطلع کنیم که شرایط را آنقدر جدی بررسی کردیم که بیش از این نمی توانیم از خرید نفت ایران یا از دادن کمک های مالی یا اقتصادی کلان به ایران خودداری کنیم. این در واقع به معنای اتخاذ سیاستی مستقل از سیاست انگلیس است. چنین سیاستی می تواند به دو شکل انجام شود. الف - کمک مالی کلان به مقدار کافی به دولت کنونی یا دولت جانشین ایران برای اجازه دادن به زنده ماندن آن بدون توافق نفتی.

اظهار نظر:

ترجیح می دهد: چنین منبع اقدامی، حداقل برای مدتی، بدون شک مورد توجه دولت و مردم ایران خواهد بود. سهام ما بالا می رود و به احتمال زیاد ما می توانیم بیشتر اهداف سیاسی خود را در ایران به دست آوریم.

ترجیح نمی دهد: تأثیر چنین عملکردی ممکن است برای روابط جهانی ما با انگلیس فاجعه بار باشد. همچنین می تواند به عنوان اهانت به یک اصل شناخته شده بین المللی در روابط اقتصادی از طریق تسویه حساب بدون جبران خسارت برداشت شود.

ب - یک پیشنهاد به دولت ایران و انگلیس بر مبنای قبول کن یا رها کن، که ما برای حل مشکل براساس مبلغ کلی جبران خسارت، عادلانه دانستیم. این پیشنهاد همچنین اظهاراتی از حداکثر کمکهای مالی که ما می توانیم در طول انتقال به اقتصاد نفتی را ضمیمه خواهد داشت. اظهار نظر:

ترجیح می دهد: اگر ایرانیان این پیشنهاد را بپذیرند و بریتانیا امتناع ورزد، ما می توانیم خود را آزاد برای کمکهای اقتصادی بی درنگ و خرید نفت به حساب آوریم. اگر هیچ یک از طرفها نپذیرند، ما می توانیم سیاست خود را دوباره ارزیابی و آزادانه تصمیم گیری کنیم. چنین تصمیمی همچنین ایرانیان را در مورد تمایل اعلام شده آنها برای پرداخت غرامت وادار به "تحمل کن یا خفه شو" می کند. ترجیح نمی دهد: اگر انگلیسی ها بپذیرند و ایرانی ها امتناع کنند، ما مجبور می شویم که دستانمان را از مشکل ایران بشوییم. هر دو طرف ممکن است از مداخله ایالات متحده ناراحت باشند. به عنوان مثال، مردم بریتانیا ممکن است آن را تصویر دیگری از روشی که ایالات متحده در تلاش برای تسلط بر بریتانیا در نظر گرفته است تلقی کنند.

جایگزین ج

ما می توانیم با هر طریق عملی در امور داخلی ایران و تلاش برای ایجاد دولتی که مایل به دستیابی به توافق بر اساس شرایط انگلیس باشد مداخله کنیم. اظهار نظر:

ترجیح می دهد: در مورد این تئوری که هر نتیجه ای که اهداف ما را برآورده کند خوب خواهد بود، ممکن است یک راه حل عالی به نظر برسد.

ترجیح نمی دهد: این احتمالاً به شکل یک دیکتاتوری نظامی یا یک دیکتاتوری است که توسط ارتش پشتیبانی می شود، به همین دلیل شک می رود که بتوان حمایت مردمی کافی را برای حل و فصل با شرایط فعلی انگلیس بدست آورد.

این ممکن است با فشار "ویژه" به تالار نمایندگان انجام شود.

با این حال، هیچ توافقی ارزش ندارد و برای هر دوره زمانی قابل توجهی قابل اجرا نخواهد بود، مگر اینکه از طریقی منطقی قابل قبول عموم ایرانیان باشد. در حال حاضر هیچ ایرانی در صحنه سیاسی وجود ندارد که با موفقیت برای جایگزین کردن مصدق قدرت و شخصیت لازم را به نمایش بگذارد.

جایگزین د

ما می توانیم فشارهای خود را بر دو طرف انگلیس ها و ایرانیان تجدید کنیم تا در رابطه با جبران خسارت برخورد منطقی تری داشته باشند. این اساساً سیاستی است برای ادامه سیاستهای ما در ایران برای استفاده از هر مناسبت مناسب برای تحت تأثیر قرار دادن رهبران ایران از ضرورت رسیدگی به این موضوع و اختراع یک سیاست با توجه به اصرار انگلیسی ها که در این موضوع منفعل نمانند. انگلیسی ها باید درک کنند که دیر یا زود در صورت حفظ نگرش فعلی خود (الف) جهان آزاد ایران را از دست خواهد داد یا (ب) نفت ایران راه خود را در بازارهای جهانی، به مقدار و طریقی که می تواند برای 'ای آی او سی' ناراحتی شدید ایجاد کند، خواهد یافت. اظهار نظر:

ترجیح می دهد: به نظر می رسد این گزینه از آنچه قبلاً بیان شد خطرات فوری کمتری دارد. این می تواند مطابق با روشی باشد که ایالات متحده معمولاً در تلاش برای حل مشکلات بین دوستان خود استفاده می کند.

ترجیح نمی دهد: علیرغم تمام کارهایی که ممکن است در این خطوط انجام دهیم، این امکان وجود دارد که ایران در آشوب فرو رود و ما برای متهم شدن به این که به اندازه کافی مثبت اقدام نکردیم خود را باز گذاریم.³

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d206>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/5-2153. Top Secret; Security Information. The memorandum is attached to a May 21 letter from Mattison to Richards which reads: "Before the Ambassador left I tried to jot down a few things with regard to 'our' problem of Iran. The Ambassador, before leaving for Karachi, suggested that we send this to you for your information. Needless to say, I don't claim complete pride of authorship as the Ambassador and Roy both had some suggestions for changes which were incorporated in the memo. You will note that no recommendations are contained in the document, primarily because we are not at all sure of what the best course is. We hope that the Ambassador's conversations with the Secretary may help to firm up our ideas."

² Dulles and Stassen visited the Near and Middle East May 9-29. Henderson and Warne flew to Karachi on May 22 to brief Dulles on the current situation in Iran. In telegram 4472 from Tehran, May 20, Henderson summarized the points that Mosadeq wanted him to convey to Secretary Dulles. See *Foreign Relations, 1952-1954*, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 727-728 (Document 326).

³ Telegram 4524 from Tehran, May 25, Henderson transmitted the text of an oral message Dulles authorized him to convey to Mosadeq upon the Ambassador's return from meeting with the Secretary in Karachi. The Secretary wished to communicate to Mosadeq that his trip to the Near East and Middle East had been a fact-finding trip and that he was disappointed at not having been able to visit Iran. He nevertheless wished to express his regret "hear you apparently coming opinion it would serve no useful purpose continue searching for solution problem compensation; and that therefore you thinking of ignoring that problem in making plans restoration Iranian economy." The Secretary urged Mosadeq to continue to work with the British to find a solution to the oil dispute. Telegram 4524 is printed in full in *Foreign Relations, 1952-1954*, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 728-729 (Document 327).

207. Memorandum From the Director of the U.S. Technical Cooperation Administration Mission in Iran (Warne) to the Ambassador to Iran (Henderson)¹

Tehran, May 20, 1953.

بحث و گفتگو با وزیر آخوی
دکتر علی اکبر آخوی وزیر اقتصاد ملی از من خواست تا امروز با او تماس بگیرم. او شنیده بود که من قصد دارم با شما به کراچی بروم، گرچه من آن را پخش نکردم.
چندین مورد در مورد عملیات قلعه 4 وجود داشت که وی مایل بود در مورد آنها بحث کند، از جمله درخواست وی و نخست وزیر از یک مشاور آمریکایی برای شرکت بیمه ایران، اما من اینطور تصور کردم که، در اصل، او می خواست مواردی را مطرح کنم که او امیدوارم بود در کراچی تکرار کنم، همچنین معتقدم که او آنچه را که قبلاً به شما گفته بود با من در میان گذاشت.
به طور خلاصه، این نکاتی است که وی بیان کرد:
1. اکنون زمان کمک به ایران است و اگر دکتر مصدق در مورد کمک اطمینان حاصل کند، توده را سرنگون خواهد کرد.
2. نخست وزیر نمی تواند در دو جبهه، عناصر طرفدار انگلیس که مخالف او هستند و توده، بجنگند، بنابراین احساس می کند که مجبور به تحمل توده است. او می داند که توده نیز دشمن است، اما در حال حاضر آنها با او ستیز ندارند.
3. اگر به نخست وزیر منابع لازم داده می شد، او می توانست به راحتی هر دو گروه مخالف، طرفدار انگلیس و توده را به دست گیرد.
4. فعالیت های ضدآمریکایی از آنچه دکتر آخوی آن را راست افراطی و چپ افراطی توصیف می کند ناشی می شود. او می گوید که تعداد بسیار کمی از این جنبشها پیشرو هستند و نباید از آن نگران باشیم.
5. دکتر آخوی معتقد است که راستگرایی افراطی نمایندگان فساد و نفوذ طرفداران انگلیس هستند. آنها فاقد استقامت اخلاقی برای غلبه بر دکتر مصدق هستند. زیرا زاده، به گفته وی، پول زیادی خرج می کند اما از مال خود ش نیست. دکتر بقایی، همینطور، هرچند نه چندان آشکار.
6. ممکن است کسانی که تأثیرات امپریالیسم انگلیس را تجربه نکرده اند، نمی توانند عمق نفرت در ایران نسبت به آن را درک کنند، اما این یک واقعیت غیرقابل تحمل است که باعث می شود توده و احزاب میانه با هم سازگار باشند.
7. اگر کمک شود که ایران از طریق توسعه منابع خود قدرتمند شود، او مانند سنگر جهان آزاد در خاورمیانه خواهد ایستاد، زیرا درگیر جنگ اسرائیل و عرب نیست و با هیچ کشور همسایه یا مشکلات آنها پیوند ندارد.
ویلیام ای. وارن²

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d207>

¹Source: National Archives, RG 469, Records of U.S. Foreign Assistance Agencies 1948-1961, Mission to Iran, Executive Office Subject Files (Central Files) 1951-1961, Box 7, Folder 6, 350. Secret; Security Information.

²Printed from a copy that indicates the original was signed.

208. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State¹

No. 982

Tehran, May 20, 1953.

موضوع

رئوس مطالب غیررسمی برنامه پیشنهادی ژنرال زاهدی برای ایران
من این افتخار را دارم که نسخه ای از نامه دریافت شده به تاریخ 19 مه از طرف یک ایرانی مسئول، که
ژنرال زاهدی را دیده است، و کسی که بعد از گفتگو با و به درخواست وی فهرستی از اهداف برنامه
ژنرال که در صورت انتصاب به نخست وزیر قصد دارد دنبال کند، را ارسال کنم.

ممکن است خاطرنشان شود که ژنرال زاهدی ایستادگی در برابر کمونیست و برقراری نظم در کشور را
پیشنهاد می کند، و پس از آن او به اصلاحات اقتصادی و اجتماعی روی خواهد برد که احتمالاً به کمک
های اقتصادی و مالی قابل توجهی از خارج نیاز دارد.
ژنرال یک پیشنهاد آزمایشی درباره مشکل نفت دارد. وی همچنین معتقد است که مداخله دولت آمریکا در
امور ایران ضروری خواهد بود، و ادعا کرد که برای ایرانیان غیرممکن است که دولت فعلی را با
تلاشهای خود حذف کنند. سرانجام، ژنرال ابراز تمایل به همکاری با هر ایرانی دیگر کرد که به عنوان
نخست وزیر بتواند برنامه ای را که شرح داده است با موفقیت اجرا کند.

لوی دابلیو هندرسون

سفیر

پیوست

اعلاحضرت

ژنرال زاهدی از من خواست که عصر دیروز در ساختمان مجلس با او ملاقات کنم.
او از من خواست پیامی را به حضرتعالی ارسال کنم که در آن بیان شده است سیاست او در صورت
رسیدن به قدرت چه خواهد بود.

1. اولین و سریعترین دستور وی برقراری نظم، انضباط و امنیت خواهد بود. از روز اول، او سازمان
های کمونیستی توده و سازمانهای عروسی کمونیست را خرد خواهد کرد. او احساس اطمینان می کند که
پس از سه ماه، هیچ توده ای در خیابان های شهرهای ایران وجود نخواهد داشت و همچنین کمونیست در
کشور وجود نخواهد داشت (این به معنی، در مابین دهقانان است)، موقعیت سردرگم کنونی به پایان خواهد
رسید. بیشتر آن از طرف دولت است که اکنون کمونیستها را تشویق و دلگرم می کند.
2. هنگامی که نظم دوباره برقرار شد و کمونیست ها کاملاً خرد شدند، او به اقتصاد و اصلاحات اجتماعی
به شرح زیر خواهد پرداخت:

الف - افزایش تولید محصولات کشاورزی با وام های کوچک به دهقانان (حداکثر 5000 ریال برای هر
نفر)؛ افزایش قیمت خرید گندم و جو با هماهنگی آن با قیمت های جهانی (قیمت های داخلی فعلی 1/3
قیمت های جهانی است) با خرید دولت و فروش غلات ایرانی به کشورهایمانند پاکستان، هند، ژاپن که
همان نیاز را دارند.

این امر قدرت خرید دهقانان را که 80٪ از جمعیت ایران را تشکیل می دهند، افزایش می دهد.

ب - برابری ثروت، با تحمیل مالیات بالاتر بر کالاهای لوکس و اموال.

ج - اصلاحات ارضی و بهسازی زمینهای بد یا بی آب.

د - برنامه سریع و گسترده کارهای اجتماعی - این به کمک مالی بانک جهانی، بانک صادرات و واردات، یا دولت ایالات متحده نیازمند است.

3. مشکل نفت توسط کمیته بین المللی حل خواهد شد که سه عضو ایرانی، سه انگلیسی و دو منفعل که یکی از آنها رئیس کمیته خواهد بود را شامل می شود. تصمیم این کمیته در مجلس ایران تصویب خواهد شد.

4. او از روز اول با انتصاب اعضای کابینه که به صداقت معروف هستند، و با پاکسازی کامل افسران فاسد دولت، بی وقفه علیه رشوه خواری مبارزه خواهد کرد. موضع دولت فعلی - او می گوید که نمایندگان آماده هستند تا پیشنهاد عدم اعتماد را امضا کنند که دارای نصفی از نمایندگان به علاوه یک است؛ این هر لحظه ممکن است صورت بگیرد. نمایندگان می ترسند شاه بدون فشار انگلیس و آمریکا نسبت به این درخواست اقدامی نکند. او احساس می کند که دیر یا زود آمریکا مجبور است با شاه اقدام کند زیرا ایرانیان نمی توانند خود را نجات دهند. از آنجا که وضع موجود در نتیجه دخالت های خارجی بوجود آمده است، برای ایرانیان غیرممکن است که دولت فعلی را برکنار کنند.

هرچه زودتر این اقدام انجام شود، برگرداندن نظم راحت تر خواهد بود و مجدداً موقعیت اقتصادی و اجتماعی آغاز خواهد شد. ژنرال زاهدی می افزاید: در صورتی که دولت ایالات متحده به خاطر اجرای این برنامه به او اعتماد نکند، او آماده پشتیبانی و همکاری با هر شخص دیگری است که می تواند با موفقیت این اصلاحات را انجام دهد و تلاش های خود را برای نخست وزیر شدن به نفع اصلاحات رها خواهد کرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d208>

¹Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/5-2053. Top Secret; Security Information. Received May 27.
Drafted by Melbourne.

209. Briefing Notes Prepared in the Central Intelligence Agency for Director of Central Intelligence Dulles¹

Washington, undated.

حزب توده ایران دیگر غیر قانونی نیست

1. حزب کمونیست توده دیگر غیر قانونی نیست، و هم اکنون می تواند به فعالیت آشکار بپردازد، به دنبال صدور حکم دادگاه ایران در تاریخ 16 مه .
- الف - برخی از اعضای زندانی از قبل آزاد شده اند.
- ب - هنوز مشخص نیست که این اقدام مورد تأیید یا حمایت دولت مصدق قرار گرفته است یا خیر، که ، با این حال ، تا کنون تصمیم را تأیید کرده است.
- ج - بیانیه حسین فاطمی ، وزیر امور خارجه ، که یکشنبه گفت که آخرین اخبار در این مورد گفته نشده است، به نظر می رسد که از این مسئله که دولت چه می خواهد انجام نمی دهد جلوگیری کرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d209>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80R01443R, Box 1, Folder 19, NSC Briefing 20 May 53. Secret. Prepared for DCI Dulles for his briefing of the NSC on May 20. The official minutes of the NSC meeting of May 20 record that DCI Dulles briefed the National Security Council on Iran, and included a "reference to the legalizing of the Tudeh Party in Iran. This development," Dulles said, "indicated further deterioration for the interests of the free world in Iran." (National Archives, RG 273, Records of the National Security Council, Official Minutes 1947-1961, Box 27, 145th Meeting)

210. Memorandum for the Record¹

Washington, May 21, 1953.

سفیر هندرسون اخیراً توسط نزدیکان شاه مطلع شده بود که وی در چندین مورد از نگرش انگلیس نسبت به خود آشفته است. او بنا به گزارش ها گاهی گفته است، "انگلیسی ها سلسله قاجار را بیرون انداختند. آنها پدرم را آوردند. پدرم را بیرون انداختند. و آنها می توانند من را بیرون بیندازند یا اگر مناسب می بینند مرا نگاه دارند. اگر آنها بخواهند که من بمانم و دادگاه طبق قانون اساسی اختیارات را حفظ کند، من باید مطلع شوم. به همین ترتیب، اگر انگلیسی ها بخواهند من بروم، باید فوراً بدانم تا بتوانم بی سر و صدا ترک کنم. آیا انگلیس ها مایلند شاه دیگری را جایگزین من کنند یا سلطنت را از بین ببرند؟ آیا بریتانیا از تلاش های فعلی برای از بین بردن اختیارات من و محرومیت از اعتبار من در ایران و خارج از کشور استفاده می کند؟"

در 17 ماه مه، شاه مامور سری نزد سفیر هندرسون را فرستاد تا بگوید بسیار تلاش خواهد شد که موقعیت شفاف شود اگر سفیر هندرسون بتواند مخفیانه و واضح نگرش انگلیس نسبت به شاه را تشخیص دهد.

سفیر هندرسون قصد دارد در تاریخ 3 ژوئن از ایران خارج شود و در مرخصی به ایالات متحده برگردد است و قبل از عزیمت شاه وی را می بیند.

پیوست

پیام نخست وزیر انگلیس چرچیل²

مطمئناً شما می توانید وزارت امور خارجه را مطلع کنید که در حالی که ما در سیاست ایران دخالت نمی کنیم ما بسیار متأثر خواهیم شد اگر شاه قدرت را از دست بدهد یا جایگاه خود را رها کند یا مجبور به رفتن شود. شاید آقای هندرسون این اطمینان را به شاه بدهد و بگوید که شخصاً از طرف من است."

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d210>

¹ Source: National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 529, Alleged British Intrigues. Top Secret. Drafted by Richards.

² A handwritten note by Richards below this message reads: "Note Message for Shah from Sir Winston Churchill handed to me by Beeley on 5/28/53."

211. Memorandum From Acting Secretary of State Smith to President Eisenhower¹

Washington, May 23, 1953.

سفیر هندرسون شخصاً چندین نامه ارسال کرده است که به تحلیل خود از روندهای موجود در ایران و گفتگوهای اخیر با وزیر امور خارجه ایران و سایر مقامات می پردازد. من عصاره مهمترین بندهای این نامه ها را در زیر ذکر شده است. من معتقدم که آنها بیان بسیار دقیقی از اوضاع و روحیه ملی در ایران هستند ، در واقع تا اندازه ای که که پیشنهاد می کنم آنها را بخوانید.

"از یک طرف مطبوعات ایران و همچنین بیشتر ایرانیان با قدرت بیان در حقیقت دخالت های خارجی در ایران را محکوم می کنند. از طرف دیگر ، تعداد اندکی از ایرانیان آگاه از نظر سیاسی ، واقعاً معتقدند که ممکن است قدرتی مانند ایالات متحده از مداخله در ایران خودداری کند. بیشتر سیاستمداران ایرانی دوستدار غرب از مداخله مخفی آمریکا استقبال می کنند که ممکن است در دستیابی به جاه طلبی های سیاسی فردی یا گروهی به آنها کمک کند و تمایل دارند به عدم دخالت ایالات متحده از طرف آنها و اینکه ایالات متحده حتماً از سیاستمداران رقیب حمایت می کند.

عدم اعتماد ایران به بیگانگان به حدی شدید است که تحریک نارضایتی علیه هر خارجی که مشغول فعالیت در این کشور است دشوار نیست، حتی اگر این فعالیت ها به وضوح برای ایران سودمند باشد. بنابراین ، هرچه اتباع آمریکایی در ایران بیشتر باشند و این آمریکایی ها پرانرژی تر و آشکارتر باشند ، برای عناصر مختلف ایرانی راحت تر است که کسانی که حضور آمریکایی ها را دوست ندارند و یا مایل به ایجاد مشکل بین ایالات متحده و ایران هستند ایرانیان را تحریک به خشونت علیه شهروندان ایالات متحده در ایران می کنند. این فقط منصفانه است که نخست وزیر به دلیلی که بی تردید وی چنان مضطرب بوده است، که حداقل اطلاعات تبلیغاتی در مورد فعالیتهای مفید داده شود، اشاره کند، هرچند ممکن است برای ایران مفید باشد ، از این به اصطلاح مشاوران نظامی آمریکایی و 'تی سی آی' پرسنل آمریکایی آگاهی او است که هر چه توجه بیشتر به فعالیتهای این اتباع آمریکایی جلب می شود، هر چه بیشتر مردم ایران بطور کلی مستعد تر می شوند که خروج آمریکای ها را از کشور درخواست کنند. البته برای یک آمریکایی معمولی درک عدم قدردانی مردم ایران از تلاشهای بی علاقه از سوی افراد اتباع آمریکایی در ایران برای منافع ایران دشوار است. دلایل تاریخی و روانی برای این پدیده وجود دارد که من سعی نخواهم کرد در این اعزام بیان کنم. با این وجود ، کسانی که در ایالات متحده به این اعتقاد تمایل دارند که افزایش تبلیغات عمومی از تلاش های آمریکایی ها در ایران برای کمک به ایران ، در حل برخی از مشکلاتی که اکنون در اینجا با آنها روبرو هستیم ، نقش دارند ، نباید از واقعیت تفاوت های روانشناختی بسیار مهم بین ذهن عمومی ایران و ایالات متحده غافل شوند.

"ناامیدی تقریباً همه بخش های مردم ایران ، از جمله طرفداران و همچنین کسانی که مخالف دکتر مصدق هستند ، طبق آنچه می گویند که اوضاع کشور رو به وخامت است، باعث پراکندگی زنفوبیا می شوند. فقط کسانی که دلسوز اتحاد جماهیر شوروی و کمونیسم بین المللی هستند ، دلیل دارند که از آنچه در ایران رخ می دهد خوشحال باشند."

W.B.S.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d211>

¹ Source: Eisenhower Library, Whitman File, Box 32, Iran 1953-59(9). Secret; Security Information. There is no drafting information on the memorandum.

² Printed from a copy that bears Smith's typed initials.

Tehran, May 30, 1953.

شرکت کنندگان
اعلیحضرت شاهنشاه ایران
لوی دابلو. هندرسون، سفیر آمریکا

چند روز پیش به پیشنهادی از شاه، امروز صبح مخاطب او بودم. به منظور تضمین حریم شخصی، او از من در باغ کاخ پذیرایی کرد. گفتگوی ما حدود 80 دقیقه به طول انجامید. پس از مبادله چند نظر مقدماتی به او گفتم که درک من این است که وی در مورد نگرش انگلیس نسبت به خود یقین ندارد. بنابراین من آزادی را به خود دادم که در این مورد تحقیق کنم و در موقعیتی بودم که به او اطلاع دهم که آقای چرچیل به من اجازه داده بود بگویم که انگلیسی ها از دیدن این که او قدرت خود را از دست دهد یا پست خود را ترک کند یا از آنجا اخراج شود بسیار متأسف خواهند شد.² شاه از این گفته بسیار خوشنود به نظر رسید. او گفت نگرانی او در مورد نگرش انگلیس عمدتاً ناشی از این واقعیت بوده است که چند تن از اعضای مجلس که با انگلیسی ها روابط نزدیک دارند از جمله فعال ترین افراد در تلاش برای محدود کردن قدرتهای سلطنتی او بودند. در گذشته ژنرال فریزر سعی در متقاعد کردن او داشت که او باید صرفاً یک سلطنت مشروطه شود همانند نوع اروپایی. سفیر بولارد آن موضع را اندکی پس از تاجگذاری شاه برگزید، و رؤسای مأموریت پیاپی بریتانیا، از جمله حتی میدلتون، در موارد مختلفی ارجاع داده بودند که شاه باید خود را "در ابرها بالا نگاه دارد و از مشارکت در جریانات سیاسی ایران خودداری کند." او گفت در قضاوت از پیام آقای چرچیل، انگلیس در حال تغییر نگرش خود نسبت به قدرت شاه می باشد. او خودش قانع بود شاه، در وضعیت ایران، باید نقشی خاصی در جریانات سیاسی و خصوصاً نظامی کشور بازی کند. اگر شاه اینگونه عمل نکند سردرگمی و هرج و مرج حکومت خواهد کرد. شاه گفت که باید صراحتاً اعتراف کند که نتوانسته است به عهد خود عمل کند و قانون اساسی را اجرا کند. قانون اساسی بیش از یک سال است که توسط دولت فعلی مورد اهانت قرار گرفته است. متأسفانه او در موقعیتی نبود که دخالت کند.

من به شاه گفتم که دوست دارم در مورد نگرش وی به نامزدی ژنرال زاهدی برای نخست وزیری بیانیه صریحی از او داشته باشم. ژنرال زاهدی قابل قبول بود یا نبود؟ شاه پاسخ داد که وی ژنرال زاهدی را یک غول روشن فکر نمی داند، با این وجود ژنرال برای او با سه شرط قابل قبول است: (1) که از طریق قانونی، پارلمانی به قدرت برسد - نه از طریق کودتا؛ (2) که ژنرال هنگام ورود تا اندازه گسترده ای از پشتیبانی سیاسی برخوردار باشد - نه مانند قوام که به عنوان نخست وزیر خود را کاملاً منزوی یافت؛ (3) ژنرال باید برای ایالات متحده و بریتانیا قابل قبول باشد و ایالات متحده و بریتانیا تقریباً بلافاصله آماده باشند کمک های مالی و اقتصادی قابل توجهی به دولت جدید ارائه دهند. اگر پشتیبانی مالی اضطراری و کمک های گسترده اقتصادی، به طریقی که مردم کشور امید به زندگی بهتر را در آینده ای نه چندان دور ببینند، از قبل برنامه ریزی نشده باشد، ترجیح می رود تغییری در دولت ایجاد نشود. رزمارا با امید کمکهای ایالات متحده وارد صحنه قدرت شد. این امر تحقق نیافته بود، و رزمارا در زمان ترور او به سوی یک فاجعه می رفت. به طور مشابه، هرگونه تغییر دولت در زمان کنونی که پس از آن کمک های مالی خارجی قابل توجهی به دنبال نداشته است، صرفاً آماده سازی ایران برای ویرانی آن است.

در پاسخ به پرسشی از شاه گفتیم که من این گونه تصور کردم که انگلیسی ها از دولت جدیدی به ریاست تیمسار زاهدی استقبال خواهند کرد. همچنین کاملاً اطمینان داشتم که دولت ایالات متحده از چنین دولتی استقبال خواهد کرد مشروط بر اینکه از حمایت کامل و پایدار اعلیحضرت برخوردار باشد. برای دولت ایران فاجعه بار خواهد بود اگر ایالت متحده و دولت انگلیس تصمیم بگیرند به دولت زاهدی کمک کنند و سپس در آخرین لحظه دریابید که شاه نظر خود را نسبت به تیمسار تغییر داده است و نمی خواهد که او دولت تشکیل دهد. شاه گفت نظر خود را تغییر نمی دهد. با این حال مهم بود شرایطی که وی در بالا وضع کرده است، به وضوح درک شده است. اگر تیمسار زاهدی در نتیجه یک کودتا مجبور شود وارد شود، وی از ارائه پشتیبانی به تیمسار دریغ خواهد کرد مگر آن که او بتواند متقاعد شود که تیمسار از نیروی مجموعه رهبران سیاسی و همچنین پشتیبانی قابل توجه مردم برخوردار است. شاه گفت که او به هر حال معتقد نیست تیمسار زاهدی بتواند از طریق کودتا وارد شود. مقام های کلیدی ارتش بتدریج توسط دوستان سرتیپ امینی، برادر وزیر دادگستری وقت، اشغال شده اند. چند ماه پیش وزیر دادگستری وقت آن زمان سعی کرد شاه را قانع کند که به صراحت در حمایت از تیمسار زاهدی بیرون آید. با این حال از زمانی که امینی وزیر دادگستری شد، نگرش وی تغییر کرد. او اصرار نداشت که تیمسار زاهدی صلاحیت و تجربه لازم را ندارد که به عنوان نخست وزیر خدمت کند، و پیشنهاد می داد که ممکن است بهتر باشد در صورتی که نخست وزیر مجبور به استعفا شود، یک دولت "ترجیحاً موقت ضعیف جبهه ملی"، که بعداً توسط یک دولت قوی دنبال می شود، تعیین شود. شاه از من سؤال کرد در مورد یک دولت "موقت" چه فکر می کنم. گفتیم به نظر من کنترل دو اسب همزمان تلاش بسیار دشواری است. اگر قرار بود دولت فعلی سرنگون شود، مخالفان آن باید روی نامزدی تمرکز کنند که جانشین مصدق شود و نباید در طول مدت جستجو از نامزدی نیمه محبوب و ضعیف در جایگاه "موقت" حمایت کنند. شاه گفت که فکر می کند حقیقت در گفته های من وجود دارد، با این حال با توجه به قدرت آنها گروه امینی ممکن است قادر به مسدود کردن تیمسار زاهدی باشد.

من به شاه درخواست کردم که نظرات خود را در مورد نگرش او نسبت به تیمسار زاهدی برای منافع من تکرار کند، زیرا دولت ایالات متحده در رابطه با برخی از تصمیمات که وی باید بگیرد به آن نظرات نیاز دارد. اعلیحضرت گفت من می توانم به دولت آمریکا بگویم که که از تیمسار زاهدی به عنوان نخست وزیر استقبال می کند با توجه به شرایطی که قبلاً برای من ترسیم کرده بود. من گفتیم که ممکن است برای تیمسار زاهدی بسیار دشوار باشد به روش عادی پارلمانی به قدرت برسد. به عنوان مثال اگر آشکار شود که اکثریت مجلس مخالف حفظ دولت فعلی بودند، فراكسیون نهضت ملی ممکن است مجلس را تحریم کند تا بدست آوردن سهمیه اکثریت غیرممکن باشد. بنابراین مجلس ممکن است نتواند به مدت نامحدود عمل کند و نمی تواند رأی عدم اعتماد به دکتر مصدق را صادر کنند یا تمایل خود را به تیمسار زاهدی ثبت کنند. اگر در چنین رویدادی اکثریت اعضای مجلس مجبور شوند طوماری را ارسال کنند که از مجلس درخواست کنند تیمسار زاهدی را به عنوان نخست وزیر منصوب کند اعلیحضرت چه می کند؟ شاه پاسخ داد که بدون استناد به اختیارات او طبق قانون اساسی نمی تواند به این سؤال پاسخ دهد. حتی اگر او دریابد که وی در چنین شرایطی اختیاراتی را برای انتصاب تیمسار دارد، او مایل نیست خود را از قبل مقید کند زیرا او باید تصمیم نهایی خود را با توجه به شرایط لحظه ای اتخاذ کند.

شاه درباره سفر اخیر من به کراچی برای دیدار با آقای دالس از من سؤال کرد و همچنین در مورد آخرین گفتگوهای من با نخست وزیر. آیا اکنون مکالمات جدی در مورد اختلافات نفتی وجود داشت؟ آیا من معتمد که ایالات متحده از ایران نفت خریداری می کند؟ آیا فکر می کنم ایالات متحده زیر دولت مصدق کمک های اقتصادی قابل توجه را به این کشور گسترش می دهد؟ من به شاه اطلاع دادم که آمریکا دیگر در مورد اختلافات نفتی به عنوان واسطه بین بریتانیا و ایران عمل نمی کند. تا آنجا که من می دانم هیچ

تلاشی برای حل مشکل نفت در این زمینه انجام نشده است. من باور ندارم در غیاب راه حل غرامت در آینده قابل پیش بینی ایالات متحده مقدار قابل توجهی از نفت ایران را خریداری کند.

من فکر کردم برای ایالات متحده بسیار دشوار خواهد بود که در غیاب راه حل مشکل غرامت کمک های مالی و اقتصادی قابل توجهی به دولت مصدق ارائه دهد.

من از شاه پرسیدم که آیا به نظر وی: (الف) آیا در زمانی که مصدق نخست وزیر است، تلاش های بیشتری برای حل و فصل مشکل غرامت باید انجام شود و (ب) آیا در صورت عدم وجود چنین راه حلی ایالات متحده باید کمک های مالی و اقتصادی به دولت مصدق را گسترش دهد؟

شاه پاسخ داد که او هنوز هم معتقد است حل مشکل نفت در تاثیر با دکتر مصدق آسانتر خواهد بود تا با جانشین دکتر مصدق. او همچنین فکر می کرد که دکتر مصدق می تواند توافق را برای انگلیس ها سودمندتر از جانشین او انجام دهد. او متوجه شد که برخورد با دکتر مصدق بسیار دشوار است. با این وجود هر چاره ای که ممکن است منجر به حل و فصل اختلاف نفت با دکتر مصدق شود نباید نادیده گرفته شود. حتی اگر تلاش برای دستیابی به چنین توافقی منجر به باقی ماندن مصدق برای مدت طولانی تری شود، در صورت وجود هرگونه امکان موفقیت باید باقی بماند.

شاه همچنین گفت که موقعیت اقتصادی کنونی ایران بقدری خطرناک است که او می خواهد ببیند ایالات متحده به کشور کمک های مالی و اقتصادی ارائه دهد، حتی اگر مصدق هنوز در قدرت است و حتی اگر گسترش کمک ها نشانگر حمایت ایالات متحده از مصدق است.

شاه از من سؤال کرد که آیا موافق نیستم که منفعت در حل اختلافات نفتی است، در صورت امکان، با دکتر مصدق. گفتم که من همیشه معتقد بودم که این درست است. با این حال، داشتم فکر می کردم که تا زمانی که دکتر مصدق نخست وزیر است فرصتی برای توافق نفتی نیست. انگلیسی ها به این نتیجه رسیده اند که مقابله با دکتر مصدق بی فایده است. بنابراین، اگر مشکل نفت قرار بود در زمان نخست وزیری مصدق حل و فصل شود، به نظر من این طور می رسد که او باید در تهیه یک پیشنهاد پایدار که باعث شود انگلیسی ها او را جدی بگیرند ابتکار عمل نشان دهد. بعد از تجربیات دو سال گذشته، برای دکتر مصدق آسان نخواهد بود که انگلیسی ها را متقاعد کند که او خواستار شرکت در یافتن راه حل منطقه ای برای رفع اختلافات نفتی است.

شاه گفت که می خواهد با من و دولت آمریکا روراست باشد. ولیعهد عربستان قصد داشت از ایران در اوایل ماه ژوئیه بازدید کند. اگر اوضاع مانند حال باقی بماند، قصد شاه این بود که او اندکی بعد از بازگشت ولیعهد عربستان، به خارج از کشور عزیمت کند. برای او ماندن در ایران در شرایط فعلی بسیار تحقیر آمیز است. او بیشتر به رابطه خود با ارتش اشاره می کرد. او دیگر گزارشی از آنچه در ارتش می گذشت دریافت نمی کرد و افسران ارتش از دیدن او هراس داشتند. این غیرقابل تحمل بود. بنابراین او ترجیح می دهد در چنین شرایطی ایران نباشد. او امیدوار بود که دولت آمریکا در صورت رفتن او از کشور برای مدتی، نگرش خود را نسبت به او تغییر ندهد. او معتقد بود که برای او و ایران بهتر است که او خارج از کشور باشد به جای ماندن در کشور، در شرایطی که مطمئناً باعث تضعیف اعتبار وی و تحقیر او در قیام ملت می شود.

من به شاه گفتم که به نظر من عزیمت او از کشور نشانه ضعف و شکست تعبیر می شود. با این وجود در این مورد تصمیم با او است. من اطمینان داشتم که دولت ایالات متحده که حضور وی در ایران را عامل ثبات می داند از عزیمت وی متأسف خواهد شد. شاه گفت که قبل از ترک کشور به دولت آمریکا اطلاع خواهد داد که بطور حتمی قصد خروج دارد.

شاه گفت که آقای امینی، وزیر وقت دادگستری، حتماً در مورد گفتگوی ما سؤال خواهد کرد.

همچنین مصدق ممکن است سعی کند اطلاعات خاصی در این مورد از من دریافت کند. پیشنهاد او این بود که او با اعتماد کامل به امینی اطلاع دهد که من در مورد بازدید خود از کراچی، گفتگوی من با آقای دالس، و این که من به وی گفتم در شرایط فعلی شانس کمی برای توافق غرامت است، با او صحبت کردم. او در ادامه به امینی می گوید که، به نظر او، توافق اختلافات نفتی از طریق دکتر مصدق بسیار آسان تر است تا هر جانشین نخست وزیری و این که او به من ابراز امیدواری کرده است که اگر دستیابی به توافق نفت برای دولت غیرممکن باشد، با این حال، ایالات متحده به حد کافی از نظر اقتصادی و مالی به ایران کمک خواهد کرد که بتواند از بحران اقتصادی خود عبور کند.

لوی دابلیو هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d212>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 788.00/5–3053. Top Secret; Security Information. Drafted by Henderson, who provided a summary of this conversation in telegram 4573 from Tehran, May 30, which is printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 730–732 (Document 329). The memorandum is attached to a covering letter to Byroad, May 30, in which Henderson wrote that “the character of my conversation was so confidential that I do not wish to describe it either in a telegram or a dispatch.”

² See the attachment to Document 210.

213. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency¹

Washington, undated.

IRAN
May 1953

الف - تحولات عمومی

ماه مه با برخورد های نسبتاً جزئی در پارلمان بین هواداران و مخالفان مصدق ثبت شد. مبنای حمایتی دولت در مجلس تنگ می شود، اما مخالفان هنوز هم فاقد وحدت رهبری و طراحی برای به چالش کشیدن اقتدار مصدق به طور مؤثر هستند. در حالی که قدرت مردمی توده یکسان باقی مانده است، جایگاه سیاسی آن در نتیجه ادامه نفوذ در سازمان های دولتی و و اثر مبارزات اخلاگران مصدق با مخالفین نسبتاً قوی تر شده است.²

ب - گمانه زنی های قابل توجهی در مورد دلیل عدم حضور وزیر دالس در بازدید از ایران در تور اخیر خاورمیانه و برای بازگشت سفیر هندرسون به ایالات متحده وجود دارد. سعی مخالفین در توصیف این تحولات به عنوان مظاهر نارضایتی ایالات متحده با مصدق، با گزارش های مربوط به افزایش احتمالی کمک مالی قلعه چهار در آینده نزدیک، تباه شده است

ج - [1 پاراگراف (3 سطر) محرمانه است]

خلاصه ایستگاه B.

[3 پاراگراف (12 سطر) محرمانه است]

د - خلاصه عملیاتی

جنگ سیاسی و روانی

[1 پاراگراف (15 سطر) محرمانه است]

عملیات شبه نظامی

[1 پاراگراف (3 سطر) محرمانه است]

جان اچ والر

(ایران) NE-4 رئیس

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d213>

¹ the field of political activism, groups under [text not declassified] sponsorship played an important part in reducing Tudeh May Day activities to an unimpressive level. (Ibid., DDO Files, Job 59-00133, Box 5, Folder 13)

214. Summary of Operational Plan

Nicosia, June 1, 1953.

[Source: Central Intelligence Agency, History Staff Files, CSHP 208. Secret. 8 pages not declassified.]

215. Memorandum of Conversation¹

Washington, June 2, 1953.

موضوع
کمک اقتصادی به ایران
شرکت کنندگان
آقای نورمن پل ، دی ام اس
آقای رابرت بلک ، دی ام اس
آقای آرتور ال. ریچاردز ، جی تی آی
آقای برنارد کرال آر. جی تی
آقای جان اچ استوتسمن ، جونیور ، جی تی آی

طبق درخواست آنها ، آقای پاول و آقای بلاک با آقای ریچاردز به دنبال دستورالعمل های آقای استاسن تماس حاصل کردند تا با وزارت در مورد افزایش کمکهای اقتصادی به ایران گفتگوهای را انجام دهند. آقای پاول اظهار داشت که به وی اطلاع داده شده که وزیر دالس و آقای استاسن در کراچی درباره اوضاع ایران بحث کرده اند و به این نتیجه رسیده اند که در این زمان اقدام برای حل مشکل اختلافات نفتی انگلیس و ایران عملی نیست. با این حال آنها بر این عقیده بودند که اقتصاد کشاورزی ایران باید شناورنگاه داشته شود و آن که شاید 15 یا 20 میلیون دلار باید برای کمکهای اقتصادی پیشنهادی فعلی 'تی سی ای' برای سال مالی 1954 اضافه شود. استدلال این بود که ممکن است الزامات اساسی ارزی ایران تا درجه ای برآورده شود از روشهایی که خرید وسایل نقلیه ، قطعات یدکی و کالاهای مشابه برای ایران. گفتگو مابین 'دی ام اس' و وزارت باید تعیین کند (1) سطح کلی برنامه سال مالی 1954، و (2) نوع لوازمی که باید در برنامه گنجانده شود.

آقای ریچاردز اظهار داشت که او انتظار دارد که سفر سفیر هندرسون در این هفته برای مشاورت ، بحث و گفتگوهای سیاسی در سطح عالی را به همراه بیاورد. او اشاره کرد هنوز تا اندازه های شفاف نیست که آیا خط مشی دولت ما تلاش برای شناور نگاه داشتن اقتصاد ایران است حتی اگر دولت دکتر مصدق تقویت شود. وی خاطرنشان کرد: یک نهاد عقیدتی تأثیرگذار وجود دارد که هرگونه کمک به ایران فراتر از سطح فعلی فقط قدرت مصدق را می تواند تقویت کند و برخی فشارها را از روی ایرانیان بر می دارد تا بتوانند به حل و فصل مقدماتی اختلافات نفتی بپردازند.

آقای پال گفت که آنها قصد ندارند "با با توپ بدوند" اما زمانی که تصمیم برای خط مشی در رابطه با افزایش سطوح کمکهای اقتصادی پیشنهادی فعلی ایران اتخاذ شد، ممنون خواهیم بود توصیه دریافت شود.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d215>

¹Source: National Archives, RG 84, Tehran Embassy Files, general classified records, Box 14. Secret; Security Information. Drafted by Stutesman.

216. Memorandum of Conversation¹

Washington, June 6, 1953, 10:30–noon.

PARTICIPANTS

General Cabell (DDCI); Ambassador Loy Henderson; Mr. Frank Wisner (DD/P);
Mr. Kermit Roosevelt (CNEA); Mr. John Waller (CNEA/4)

موضوع

خلاصه برنامه اولیه طرح اجرایی پروژه عملیاتی 'تی پی آژاکس'
هدف گفتگو

مطلع کردن سفیر هندرسون با توجه به موضوع به منظور جلب نظر وی قبل از بحث و گفتگوهای آینده آقای روزولت [کمتر از 1 خط محرمانه است] در لندن
آقای روزولت برنامه عملیاتی مقدماتی را که توسط [محرمانه است] و مقامات رسمی 'کی یو بی ای آر کی' [محرمانه است] تهیه شده بود، بررسی کرده است. خلاصه برنامه همانطور که آقای روزولت ارائه داده است در اینجا ضمیمه است.² سفیر هندرسون نگرش و نظرات خود را در حالی که آقای روزولت جنبه های خاص طرح را توصیف می کرد ارائه داد. اظهارات مهم سفیر در طول گفتگو در زیر خلاصه شده است:

1. با توجه به پیش فرض اساسی برنامه مبنی بر این که [محرمانه است] به طور فعال همکاری می کنند: سفیر هندرسون قاطعانه اظهار داشت که این فرضیه سفسطه امیز است. که [محرمانه است] قابل اعتماد نیست که بتواند زمان عملیات پشتیبانی ضروری را به [محرمانه است] ابراز کند، مگر فشارشدیدی روی [محرمانه است] گذاشته شود. سفیر توصیه کرد که چنین فشارهایی حتی می تواند به صورت یک تهدید واقعی یا ضمنی باشد که 'او دی وای او کی یی' و [محرمانه است] جایگزینی [محرمانه است] را با یکی از برادران وی بررسی خواهند کرد اگر [محرمانه است] رهبری را در برکناری [محرمانه است] بعهده نگیرد. سفیر هندرسون افزود ما شواهد فراوانی در مورد ضعف و عدم تمایل ذاتی [محرمانه است] برای ایفای نقش قوی در ایران داشتیم، و ممکن است زمان آن رسیده باشد که جایگزینی وی را بطور جدی در نظر بگیریم. در این رابطه، شاهزاده عبدالرضا، به عنوان جانشین احتمالی تاج و تخت، مورد بحث قرار گرفت. همچنین توصیه [محرمانه است] در مورد جایگزینی [محرمانه است] با بهترین جانشین در دسترس، مورد بحث قرار گرفت.

2. سفیر ابراز نگرانی کرد که بدون همکاری [محرمانه است] فعال و پرانرژی، و یا حتی با وجود آن، ارتش نمی تواند نقش اصلی خود را طبق برنامه اولیه عملیات ایفا کند. سفیر بارها و بطور قاطع اظهار داشت که توصیه می شود مشارکت برادران امینی را به نوعی وارد عملیات کنید. (سرتیپ محمود امینی، رئیس ژانداریری و رئیس ستاد احتمالی آینده؛ و ابوالقاسم امینی وزیر دادگستری) از آنجا که دومی دارای نفوذ زیادی در ارتش است. در همین ارتباط، سفیر گزارش های خود را از تهران به یاد آورد که در آن به تشریح رویکردهایی که توسط وزیر دادگستری امینی برای وی داده شده بود [کمتر از 1 خط محرمانه است].³

از این و از دیگر گزارشهای اطلاعاتی موجود، سفیر احساس کرد که امینی ها [کمتر از یک خط محرمانه است] علیرغم ادعای وفاداری آنها به [محرمانه است] مستعد برخورد 'او دی وای او کی یی' خواهند بود.

سفیر هندرسون احساس کرد که هر دو امینی ها [محرمانه است] در حمایت از [محرمانه است] متزلزل شده اند و در صورت سودمند بودن سیاسی برای این کار کاملاً شکسته خواهند شد.

3. با توجه به مرحله 1 در به دست آوردن [محرمانه است] همکاری در 'تی پی آژاکس' (آی-بی-ای) سفیر هندرسون اظهار داشت که در گفتگو با [محرمانه است] درست قبل از عزیمت از قرارگاه خود، او به [محرمانه است] گفت که 'او دی وای او کی یی' و [محرمانه است] توافق داشتند که [محرمانه است] نباید در سمت خود باقی بماند و 'او دی وای او کی یی' و [محرمانه است] هر دو کاملاً [محرمانه است] را حمایت می کنند.

4. با توجه به مرحله 2 در دستیابی به همکاری [محرمانه است]: نماینده ویژه ایالات متحده به [محرمانه است] (آی-بی-ای):

الف - سفیر هندرسون اظهار داشت که برای نماینده ویژه 'او دی وای او کی یی' بسیار دشوار خواهد بود - هر کس که ممکن است باشد - طبق نیاز طرح عملیاتی بدون حضور دیگران با [محرمانه است] مخاطب جذب کند.

ب - در مورد انتخاب نماینده ویژه ایالات متحده بحث های قابل توجهی دنبال شد. از جمله نامهای ذکر شده در این گفتگو، ژنرال زیمرمن، رئیس سابق ارتش آمریکا، و رئیس پیشین مأموریت نظامی ایالات متحده در ژانامری ایران؛ ژنرال شوارتزکوف؛ سفیر جورج آلن؛ آقای جورج مک گی، معاون سابق وزیر امور خارجه؛ [نام محرمانه است] و آقای کریمیت روزولت. هیچ تصمیمی اتخاذ نشده است اگرچه نام ژنرال شوارتزکوف مورد توجه بیشتری قرار گرفت. سر پوش مناسب برای ژنرال شوارتزکوف نیز مورد بحث و بررسی قرار گرفت و این پیشنهاد مطرح شد که وی ممکن است از سایر کشورهای خاورمیانه و همچنین ایران دیدار کند [1 خط محرمانه است].

5. با توجه به مرحله 2: بیانیه به [محرمانه است] که هیچ کمکی صورت نمی گیرد تا زمانی که [محرمانه است] بر قدرت باقی بماند (آی-بی-دی):

سفیر هندرسون به ناسازگاری برنامه «قلعه چهار» ما در ایران با اهداف سیاسی ما برای حذف [محرمانه است] اشاره کرد. او به ویژه یادآوری کرد که علیه 'تی سی آی' 3,400,000 دلار برنامه شورای روستائی توصیه کرده است، اما وی افزود که اکنون خیلی دیر است که این برنامه را متوقف کنیم بدون اینکه خطرات جدی تلافی جویانه توسط [محرمانه است] ریسک شود.

6. مرحله 2: بیانیه به [محرمانه است] مبنی بر اینکه کمک های مالی 'او دی وای او کی یی' به [محرمانه است] است [به دولت جانشین می رسد (آی-بی-2-اف)]:

سفیر هندرسون اظهار داشت که این یک نکته بسیار مهم بود و این که 'او دی وای او کی یی' باید فوراً کمک های مالی را ارائه دهد. وی اضافه کرد 'او دی ای سی آی دی' خود را برای تعهدات مشخص مالی آماده کند، هرچند، وی اشاره کرد، که ارائه چنین تعهداتی دشوار خواهد بود زیرا احتمالاً اقدام کنگره لازم خواهد بود.

7. با توجه به مرحله 2: اظهارات به [محرمانه است] در مورد رئیس دولت جانشین (آی-بی-2 دی):

سفیر هندرسون به جای درخواست [محرمانه است] برای توصیه رئیس دولت جانشین، طبق دستور عمل طرح مقدماتی، اصرار کرد که نماینده ویژه 'او دی وای او کی یی' به [محرمانه است] باید در بیان [محرمانه است] 'او دی وای او کی یی' تمایل دارد [محرمانه است]، از خود ابتکار عمل نشان دهد.

سفیر هندرسون خاطر نشان کرد که در غیر این صورت [محرمانه است] کسی که اساساً از یک نخست وزیر قدرتمند می ترسد، مانند [محرمانه است] فردی را معرفی خواهد کرد مانند [محرمانه است].

8. با توجه به مرحله 2: بیانیه به [محرمانه است] که در نهایت توافق قابل قبول نفت توسط دولت جانشین باید ارائه شود (آی-بی-2 جی):

سفیر هندرسون هشدار داد که قبل از ظهور دولت جدید، مفاد چنین توافق نفتی باید به طور واضح توسط [محرمانه است] برای ما شفاف معنا شود و چنین شرایطی باید حداقل به همان اندازه مطلوب باشد که آنهایی که اینجا بوسیله [محرمانه است] نمایندگی می شوند. سفیر هندرسون اظهار داشت که [محرمانه است] عمدتاً با ملاحظات مالی تشویق می شود و ممکن است خوب باشد از فرصت ارائه شده سقوط توافق نفتی فعلی نامطلوب ایران توسط [محرمانه است] استفاده کنید.

9. با توجه به مرحله 2: هشدار به [محرمانه است] که رویکرد نماینده ویژه 'او دی وای او کی بی' با هیچکس در میان نگذارد:

سفیر هندرسون خاطرنشان کرد که [محرمانه است] امنیت ضعیف است و به احتمال زیاد با مشاورین نزدیک نمی تواند از بحث در مورد رویکرد نماینده 'او دی وای او کی بی' خودداری کند

10. با توجه به ترتیب با [محرمانه است]: گفتگو با [محرمانه است] در مورد روش شبه قانونی برای موفقیت در نخست وزیری (آی-بی-1).

سفیر هندرسون خاطرنشان کرد که [محرمانه است] اگر کلاً همکاری کرده باشد، اصرار خواهد داشت که [محرمانه است] با رویه های قانونی جایگزین [محرمانه است] شود. به ویژه، نه تنها مجلس مجبور به رای دادن به سانسور یا رای عدم اعتماد [محرمانه است] خواهد شد بلکه باید رای تمایل به قبل از این که [محرمانه است] فرمان را به نام نخست وزیر صادر کند، را نیز اعطا کند.

11. با توجه به روابط با رهبران مذهبی: باید فداثیان تشویق شوند که مستقیماً علیه نمایندگان طرفدار [محرمانه است] تهدید به اقدام کند.

سفیر هندرسون اصرار کرد که هیچ گونه سوء قصدی در برنامه [محرمانه است] / طرح 'او دی وای او کی بی' نیست.

12. با توجه به برنامه مطبوعات و تبلیغات: رئیس مطبوعاتی دولت جانشین باید برای تبلیغات عمومی طرح 'او دی وای او کی بی' و بیانیه رسمی [محرمانه است] در مورد دولت جدید آماده باشد. (آی وی - بی).

سفیر هندرسون توصیه کرد که چنین اظهاراتی نباید سریعاً پس از اتخاذ دولت جانشین، توسط [محرمانه است] یا 'او دی وای او کی بی' صورت گیرد، مبادا درگیری 'او دی وای او کی بی' / [محرمانه است] در دسیسه آشکار شود.

13. با توجه به روابط با قبایل: مشکل اصلی خنثی کردن [محرمانه است] است (وی آی آی بی).
سفیر هندرسون احساس کرد که [کمتر از 1 خط محرمانه است] که در حال حاضر از [محرمانه است] پشتیبانی می کند، مشکل جدی را ارائه خواهد داد.

وی اظهار داشت: رهبران [کمتر از 1 خط محرمانه است] که با برادران امینی نزدیک هستند (سرتیپ امینی، احتمالاً رئیس جدید ستاد، و وزیر دادگستری امینی) باید به نوعی در برنامه گنجانده شوند یا در غیر این صورت خریداری شوند، که آنها بتوانند در متزلزل کردن [محرمانه است] سهم داشته باشند، به جای حمایت از آخری.

سفیر هندرسون خاطرنشان کرد که [کمتر از یک خط محرمانه است] از قبل از [محرمانه است] حمایت می کردند و احتمالاً می توانند بطرف طبقات مخالفان مانور دهند در صورتی که آنها احساس کردند [محرمانه است] علت بازنده بود و اگر آنها برای منافع سیاسی با همکاری مخالفان ایستادگی کردند.

14. با توجه به مکانیک سرنگونی شبه قانونی: بهره برداری از چاپ غیرقانونی پول به عنوان زمینه ای برای برآمدن بحران مجلس [محرمانه است]
سفیر هندرسون تأکید کرد که حمله به [محرمانه است]، به دلیل چاپ غیر قانونی پول و تبلیغ عمومی کاهش پشتوانه ارز، را توصیه نمی کند، مگر آنکه [محرمانه است] 'او دی وای او کی یی' برای ارائه کمک هزینه و کمک مالی به دولت جانشین آماده باشند!
جان اچ والر
(ایران) NE-4 رئیس ،

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d216>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. I. Top Secret; Security Information. Drafted by Waller on June 8.

² Not found attached, but see Document 214.

³ An apparent reference to Henderson's meeting with Amini and Khosro Qashqai reported in Document 200.

217. Memorandum Prepared by the Naval Attaché in Iran (Pollard)¹

EN3-11/EF55

Tehran, June 11, 1953.

من به درخواست اردشیر، همانطور که شب گذشته ترتیب داده شده و از طریق شما ترخیص شده بود، ساعت 9:00 بعد از ظهر او را ملاقات کردم. او تازه جلسه ای نمایندگان مخالف شامل مکی، بغایی، میر اشرفی، مصطفی کاشانی و دیگران را ترک کرده بود.

اکنون مخالفان در حال سازماندهی نمایندگان هستند تا کاشانی مجدداً به عنوان "سخنگوی" مجلس انتخاب شود. وی سپس اظهار داشت که در این لحظه 42 رای کاشانی در این انتخابات برای مخالفان تضمین شده است.

من ابراز تعجب کردم و اردشیر توضیح داد که طبق قانون این انتخابات باید مخفیانه باشد و این که با "روشهای" گسترده مبارزات انتخاباتی، گروه مخالف، که اکنون آشکارا به رهبری زاهدی اداره می شود، نمایندگان را به اندازه کافی قانع کرده بود که به کاشانی رأی دهند تا در مجموع 42 نفر را تشکیل دهند. وی گفت آنها که با علائم مخصوص روی آرا مشخص می شوند تا معین شود کدام نماینده، اگر نماینده ای باشد، در معامله را نقض کرده است. وی گفت برای جلوگیری از اقدامات ضد مصدق و با روشهای پنهانی که در اختیار سفارت اتحاد جماهیر شوروی قرار دارد، این باید کاملاً مخفی نگه داشته شود.

وی درخواست کرد که به دلیل حساس بودن شدید این امر آن را برای آگاهی خودم حفظ کنم و به سفارت منتقل نکنم. من موافقت کردم، اما تمام آنچه را که وی در این باره گفت، نقل کرده ام. در این مورد، من باور ندارم که با ارجاع این موضوع به اعضای مختلف بخش سیاسی سفارت، برای دستیابی به مصالحه احتمالی با تلاش برای تأیید، هدف مفیدی ارائه شود.

مخالفان احساس می کنند که در تلاش برای براندازی دولت مصدق و برقراری برای دولت زاهدی این انتخابات اگر هم یک نقطه حیاتی نباشد، حتماً نقطه عطف خواهد بود. وی این گونه توضیح داد که تا زمان انتخابات مخالفان روی تبلیغات روزنامه های جدید و روزنامه های فعلی مخالفان، تمرکز خواهند کرد، اما مبارزات انتخاباتی خود را برای رأی کاشانی به صورت پنهانی هدایت می کنند. نمایندگان علاوه بر 25 مخالف اصلی مایلند فقط با رأی مخفی به کاشانی رأی دهند، و در صورتی که شناسایی نشوند.

این، در حال حاضر، مطمئن به نظر می رسد. نتیجه، اما اگر کاشانی بر سر مخالفت صریح با مصدق دوباره انتخاب شود، نزدیک به رای عدم اعتماد است. مخالفان احساس می کنند که اگر انتخاب مجدد کاشانی، و به دنبال آن مبارزات شدید انتخاباتی که نمایندگان بیشتری را تشویق کند علناً در حمایت از زاهدی بیرون آیند، صورت گیرد، به نوعی "وارد جنبش باند واگن" شوید.

در واقع 42 رای برای نامزدی که مورد حمایت مصدق نباشد مطمئناً یک دستاورد محسوب می شود و نشان می دهد بر خلاف نظر بسیاری از ناظران خارجی، مخالف با قدرت مصدق وجود دارد.

علاوه بر این، مخالفان در تلاش هستند جهت گیری سیاسی قشقایی و ابول امینی را تغییر دهند. قبلاً هر دوی این شخصیت ها کاملاً پشت زاهدی بودند و احساس می شود با متقاعد کردن آنها به طریقی مناسب، دوباره حامی دولت مخالف شوند. اردشیر اظهار داشت یکی از رای های مخفی به نفع کاشانی رای خسرو قشقایی خواهد بود.

علاوه بر این، ژنرال زاهدی احساس می کند که ژنرال ریاحی نیاز به توجه دارد. از طریق تعدادی از افسران ارتش جهت گیری دقیق او، به همراه تخمین هایی از احتمال تغییر، تعیین می شود. در

جایگاه او ، مخالفان احساس می کنند که آن باید تغییر کند یا برنامه هایی برای ترور وی وجود دارد (اوه!). به ویژه تنفر آور مخالف فعالیت های سیاسی شدید وی در تلاش برای سازماندهی ارتش به عنوان یک حزب سیاسی به نفع مصدق است.

اردشیر یقین دارد که بیشتر افسران پلیس در ستادهای پلیس با افسران ارتش جایگزین خواهند شد. با این حال ، وی اظهار داشت که آن بیش از یک مزاحمت نخواهد بود زیرا بیشتر افسران ارتش تحسین کنندگان ژنرال زاهدی هستند. اینکه رهبری فعلی پلیس حداقل مخفیانه در پشت زاهدی است به راحتی قابل اثبات است.

اینکه رهبری فعلی پلیس حداقل مخفیانه در پشت زاهدی است به راحتی قابل اثبات است. نمونه های زیادی از این مورد وجود دارد - یکی از تمایلات این افراد به این واقعیت اشاره دارد که اردشیر فراری است و اینکه اکنون دو بار اعلامیه های رسمی صادر شده است و خواستار حضور وی در ستاد پلیس هستند. در این باره ، وقتی سفیر از من سؤال کرد که آیا می توانم با اردشیر تماس بگیرم، من گفتم می توانم و با شخصی که اردشیر اشاره کرده بود ، تماس گرفتم - این مرد رئیس کارآگاهان ، نیروی پلیس امپریال ایران است.

اردشیر می داند که مصدق قصد دارد شاه را وادار کند که یک فرمان را امضا کند تا مجلس را ببندد و مجلس را ببندد و می ترسد که به نوعی ممکن است در این امر به موفقیت نزدیک شود. با این حال ، در همین حال ، مبارزات انتخاباتی شدید برای افشای برنامه مصدق اکنون برنامه ریزی شده است و طی یک یا دو روز آینده در روزنامه ها و مجلس نمایان خواهد شد. اگر مصدق در هر زمانی تلاش کند مجلس را بدون داشتن فرمان شاه ببندد ، اردشیر احساس می کند که این بزرگترین اشتباه مصدق، و با قدرت فعلی مخالفان ، تقریباً ، به معنای واقعی کلمه ، برای وی کشنده خواهد بود.

وی همچنین خاطرنشان کرد که در رای گیری برای "سخنگوی" مجلس ، روزنامه های مخالف مشاجرات داخلی فعلی را در جبهه ملی تشویق می کنند. در حال حاضر مبارزات تلخی بین شایگان ، معظمی و رضوی برای کاندیدای سخنگوی جبهه ملی ادامه دارد. این می تواند جبهه ملی را به میزان قابل توجهی تضعیف کند.

اردشیر اظهار داشت برای بیشتر ناظران ایرانی بدیهی است که هدف انگلیس در ایران به شرح زیر است: رسماً توافق کنید که مصدق باید برود ، اما نه تلاش به طور فعال ، پنهانی ، برای رسیدن به این مقصود، با این احساس که قدرت مخالفان به خودی خود عمل خواهند کرد. این امر باقی می ماند و این احتمال وجود دارد که با تغییر ضعیف در دولت ، انگلیس بتواند دولت بعدی را کنترل کند. با این حال ، هدف شماره یک انگلیسی ها تضعیف قدرت شاه برای مداخله در زمان بحران است تا جایی که در بعضی مواقع در آینده بیشترین استفاده را می توان از نخست وزیر متعهد بریتانیایی داشت.

او احساس می کند که علی رغم شخصیت ضعیف شاه چنین محدودیتی از قدرت برای کشور فاجعه بار خواهد بود و کشور را در معرض رحمت هر آنچه ماجراجویان ممکن است به طور موقت در موقعیت سیاسی قرار داشته باشند، قرار می دهد، و این که هنوز کشور آماده برای این ندارد. علاوه بر این ، تنها نمادی که عناصر متنوع ایران را در کنار هم نگاه می دارد، خود شاه است.

وی از من پرسید آیا این نشانه قدرت مخالفان نمی بود که در مجلسی که عملاً توسط مصدق ناتوان شده است، مردانی بودند که می دانستند که دوره خدمت وی فقط به کمونیسم منتهی می شود؟

و چه کسانی که در مواجهه با ارباب جدی شجاعت داشته باشند که برای مخالفت با وی و اینکه در بین این افراد سازمان دهنده گان قدرت مصدق بودند - کاشانی ، مکی ، بغایی ، و غیره. این یک گزارش عینی از اظهارات اردشیر زاهدی است و هیچ بازتابی از نظرات نویسنده موجود در هر یک از نقاط مختلف ذکر شده در بالا در دست نیست.

اریک دبلیو پولارد 2

فرمانده ، نیروی دریایی ایالات متحده است

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d217>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX. Top Secret; Security Information. On the covering sheet to this memorandum is a handwritten note, apparently from Waller to [name not declassified], which reads: "A cable went out to Station complaining that Pollard is crossing wires with us."

²Printed from a copy with Pollard's typed signature.

218. Memorandum From the Deputy Assistant Secretary of State for Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Jernegan) to the Deputy Under Secretary of State (Matthews)

1

Washington, June 15, 1953.

موضوع

فوری لازم است که موضع وزارتخانه در چندین مورد در ارتباط با ایران روشن شود. ممکن است از 18 ژوئن تا حدود 28 ژوئن حضور در وزارت سفیر لوی هندرسون برای به دست آوردن دیدگاه های وی استفاده شود. بعد از ورود سفیر هندرسون به واشنگتن، جلسات با همه علاقه مندان تشکیل می شود، اما پیشنهاد می شود قبل از ورود وی اندیشه های مقدماتی درباره موضوعات زیر انجام شود:

(الف) چه پاسخی، اگر پاسخی باشد، به درخواست دکتر مصدق داده شود که رئیس جمهور آیزنهاور به در اختلافات نفتی داوری کند؟

توصیه 'جی تی آی' این است که پاسخی داده نشود مگر اینکه وی این سؤال را دوباره مطرح کند.³

(ب) چه راهنمایی هایی باید به مشاور برجسته نفت آقای والتر لوی داده شود، که پیشنهاد کرده است که به عنوان یک شهروند خصوصی مبلغی را به دکتر مصدق پیشنهاد کند که می تواند مبنی یک مبلغ کلی غرامت برای اختلافات نفتی باشد؟⁴

توصیه 'جی تی آی' این است که دولت ایالات متحده از هرگونه دخالت ناخواسته در اختلاف نفت امتناع کند و در عین حال به آقای لوی اجازه داده شود به عنوان یک شهروند خصوصی، از طریق نامه واکنش دکتر مصدق مربوط به پیشنهاد وی برای حل و فصل عادلانه با یک مبلغ کلی را درخواست کند.⁵

(ج) چه پاسخی باید به درخواست شرکت ملی نفت ایران برای آموزش 100 کارمند در ایالات متحده داد؟⁶

توصیه 'جی تی آی' این است که 'تی سی آی' مطلع شود که هیچ نوع اعتراض خط مشی نسبت به قبول درخواست ایران وجود ندارد.⁷

(د) رئیس جمهور آیزنهاور چه پاسخی باید به نامه 28 مه دکتر مصدق بدهد که درخواست افزایش کمک های مالی از ایالات متحده به ایران را دارد؟⁸

توصیه 'جی تی آی' این است که رئیس جمهور دکتر مصدق را مطلع کند که سطح کمک های اقتصادی فعلی به ایران در سال مالی 1954 افزایش خواهد یافت.⁹

(ه) چه پاسخی به آقای استاسن داده خواهد شد که به 'دی ام اس' دستور صادر کرده است بر اساس برداشت وی که کمک های اقتصادی آمریکا به ایران در سال مالی 1954 در حدود 15,000,000 دلار افزایش می یابد با وزارت ارتباط حاصل کند؟

توصیه 'جی تی آی' این است که 'دی ام اس' مطلع شود

اهداف سیاستگذاری ایالات متحده از طریق افزایش کمک های اقتصادی به ایران در سال مالی 1954 جلوگیری می رود و ما از هر فرصتی برای بحث در مورد سطح و ماهیت چنین برنامه ای استقبال خواهیم کرد.

علاوه بر مشکلات فوق که نیاز به تصمیم فوری دارد، سوالات زیر نیز مطرح می شوند که ممکن است تا زمانی که سفیر هندرسون در واشنگتن است مورد توجه قرار گیرند.

و) آیا وزارت باید اعتراضات خط مشی نسبت به بانک های صادراتی یا وارداتی در بررسی وام 25000،000 دلاری برای ماشین آلات کشاورزی و راه سازی را حذف کند؟¹⁰ توصیه 'جی تی آی' این است که

است که بانک صادرات و واردات مطلع شود که اگر بانک صادرات و واردات همانطور که قبلاً در نظر گرفته شده بود به ایران وام دهد اهداف خط مشی ایالات متحده جلو می رود.¹¹

ز) دولت ایالات متحده از کدام صندوق هزینه می تواند برای پرداخت هزینه هواپیمایی آمریکایی وابسته به هواپیمایی ایران ، که در حال حاضر ورشکسته است و در معرض خطر بزرگی قرار دارد که تحت کنترل اشخاصی قرار گیرد که به اتحاد جماهیر شوروی تمایل دارند؟¹²

توصیه 'جی تی آی' این است که تصمیم خط مشی گرفته شود که در منافع ملی ایالات متحده است که کمک هزینه هواپیمایی آمریکایی وابسته به هواپیمایی ایران (هواپیمایی ترانزاوشن پیش از این قرارداد بسته بود اما برای این ماه احتیاج به اطمینان کمک های مالی دارد) پرداخت شود تا بتوان از ورود کمونیست به هواپیمایی خاورمیانه جلوگیری کرد و اقتصاد ایران را بدون تقویت مستقیم دکنتر مصدق حمایت کرد.¹³ (ح) چه اقدامی، اگر اقدامی باشد، دولت ایالات متحده باید اتخاذ کند که بتواند روابط دیپلماتیک و تجاری ایران را با آلمان غربی افزایش دهد؟¹⁴

توصیه 'جی تی آی' این است که دولت بن تشویق شود دفاتر دیپلماتیک و تجاری در ایران تأسیس کند.¹⁵ ی) آیا برای تقویت ارتش ایران با هدف افزایش اهمیت و جایگاه آن در اقتصاد ملی باید تلاش های بیشتری شود؟¹⁶

توصیه 'جی تی آی' این است که اهداف فعلی برنامه کمک های نظامی در ایران، با هدف گرفتن معیارهای فنی تجهیزات و آموزش های ارتش ایران ، باید گسترده تر شود تا به کمک های نظامی ما اجازه داده شود اهمیت سیاسی نیروهای مسلح ایران و جایگاه آنها را در اقتصاد ملی افزایش دهیم.¹⁷

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 888.2553/6–1553. Secret; Security Information. Drafted by Stutesman and Richards. Copies of the memorandum were sent to Assistant Secretary for European Affairs Merchant, Assistant Secretary for Economic Affairs Waugh, and Robert Bowie, Chairman of the Policy Planning Staff.

² See Document 199.

³ To the left of this recommendation in the margin is the handwritten word “no.”

⁴ Walter Levy made the proposal in early May. (Memorandum from Richards to Byroade, June 9, which is tab B to another copy of the memorandum in National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 155, Box 41)

⁵ To the left of paragraph B in the margin is the handwritten word, “delay.”

⁶ According to a memorandum from Richards to Byroade, June 8, TCI had been requested by the NIOC to accept 100 NIOC employees into the United States for “advance training in mechanical, electrical, and chemical engineering, and in petroleum technology and accountancy.” Henderson recommended that the request be met because it accorded with the overall objectives of technical assistance to Iran. Ambassador Aldrich in London, on the other hand, warned that “any move by the United States to facilitate training of individuals on behalf of the NIOC would be interpreted in London as United States Government approval of, or at least acquiescence in, Iran’s oil policy.” (National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 155, Box 41)

⁷ To the left of this sentence in the margin is the handwritten word “Delay.”

⁸ The text of Mosadeq’s letter, May 28, is in Eisenhower Library, Ann Whitman File, Box 32, Iran 1953–59(9). In a memorandum to Dulles on June 5, Byroade described the three principal points of the letter as: “(1) A recitation of the difficulties experienced by Iran, allegedly as a result of British attitudes and activities. (2) An expression of grave concern over the probable consequences of a further deterioration of the financial and economic situation in Iran, which deterioration can be reversed only by (a) the removal of obstacles to the sale of oil or (b) increased economic aid from the United States. (3) An urgent appeal to the U.S. for increased aid ‘if the American Government is not able to effect a removal’ of the obstacles to the sale of Iranian oil.” The full text of Byroade’s memorandum is in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, p. 732 (Document 330).

⁹ To the left of this sentence in the margin is the handwritten word “no.”

¹⁰ An Export-Import Bank loan of \$25,000,000 for agricultural and road-building machinery for Iran had been proposed in mid-1950 but its approval had been delayed. Extensive documentation on the loan proposal is in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954. In a memorandum to Byroade, June 10, Richards discussed the policy considerations that had contributed to delays in extending the loan to Iran. “The policy considerations mentioned above have been essentially that the aid proposed would strengthen the Mosadeq Government and would reduce some pressure upon Mosadeq to come to a settlement of the oil dispute. On the other hand, the aid will restore some Iranian confidence in American promises and will materially assist in preventing the collapse of Iran’s agricultural economy.” Richards therefore recommended “that the Export-Import Bank be informed that there is no policy objection to their loaning \$25,000,000 to Iran for road building and agricultural machinery if the Bank desires to go ahead with it.” (National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 155, Box 41)

¹¹ To the left of this question in the margin is a handwritten note that reads: “Postpone. Mossadegh.”

¹² In a memorandum to Byroade, June 11, Richards discussed assisting Transocean Airlines to reach an “affiliation agreement” with Iranian Airways in order to keep Iranian Airways from “falling under control of persons favorably inclined toward the USSR.” According to Richards, the President of Transocean Airlines expected “some financial support from the US Government in order to carry out his proposal.” Richards recommended that the U.S. Government provide assistance through the TCI program. (National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 155, Box 41)

¹³ To the left of this paragraph in the margin is the handwritten word “Yes.”

¹⁴ In a memorandum to Byroade, June 11, Richards explained that Iran–West German trade had increased in the last year despite the oil dispute with Great Britain. “This trade not only strengthens Iran’s ties with non-communist areas but siphons off trade which might otherwise go towards the communist bloc.” (National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 155, Box 41)

¹⁵ To the left of this paragraph in the margin is the handwritten word “Yes.”

¹⁶ In a memorandum to Byroade, June 11, Richards wrote that the military in Iran “is being reduced in strength and prestige by Dr. Mosadeq and is being infiltrated by communist agitators.” The Defense Department intended to reduce military aid to Iran in FY 1954, but Henderson and McClure “have already suggested certain measures which might be taken to broaden the type of military aid presently being given. These and other ideas for broadening the objectives of US military aid to Iran can be studied in Washington, if the policy decision is made that it is in the US interest to work towards a restoration of the Iranian Army’s political position in Iran.” (National Archives, RG 59, GTI Files, Lot 57 D 155, Box 41)

¹⁷ To the left of this paragraph in the margin is the handwritten word “Yes.” In a memorandum to Acting Near East and Africa Division Chief [name not declassified] of the Directorate of Plans, June 12, Waller commented on the above questions and recommendations made by GTI. He grouped questions A through E as “part A,” and questions F through I as “part B.” After reviewing GTI’s recommendations in part A, recommendations, he wrote, that “if accepted, would reverse American policy toward Mossadeq as stated by Under Secretary of State Smith,” Waller also warned that the recommendations “would prolong Mossadeq’s tenure of office. Furthermore, latter recommendations would make Project TPAJAX inoperable but also inconsistent with national policy.” (Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80–01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. I)

219. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, June 19, 1953, noon.

4684. شب گذشته دکتر غلام مصدق، پسر نخست وزیر، به وزیر اول ملیورن گفت که هفته گذشته پدرش شواهد تأیید شده ای دریافت کرده بود مبنی بر این که مبلغ زیادی، حدود 400,000 ریال توسط عناصر مخالف به رهبری کاشانی هزینه شده است. این مبلغ برای ایجاد روزنامه های گروهی جدید مخالف و فعالیت های دیگر استفاده شده است. دولت منبع بودجه را به شاه و دربار ردیابی کرده بود. و بنابر این محافل قضایی این تصویری از دوگانگی شاه را به نخست وزیر را نشان می دهند. شاه ضمن تأیید حمایت کامل از مصدق و عدم دخالت در سیاست با طولانی کردن مدت اقامت خود در رامسر، در حقیقت کمک هزینه مخالفان را فراهم کرد.

دولت در حال انجام اقداماتی ضد اقدامات مخالفین است و پیش از این نیز یکی از عبدل اقبال را دستگیر کرده بود (که در غیر این صورت قابل شناسایی نبود، رکوردی از پرونده های مربوط نیست (تکرار، نیست)) که به گفته مصدق برای فعالیت های مخالف یک مأمور پرداخت برجسته بود.

شواهد در مورد دیگران انباشته می شود. به همین ترتیب در منطقه اصفهان، عسکر مسعود، پسر صارم الدوله، که دولت او را عامل انگلیس می دانست، به جرم ادعا شده همدستی در تحریکات قبیله بختیاری با حمایت ابوالقاسم بختیار، دستگیر شده است. مصدق ادعا کرد که نامه های متعددی بین آنها دیده شده است. مصدق اظهار داشت که تظاهرات حامی دولت امروز، 19 ژوئن، ضد تبلیغات مخالف طراحی شده بود که با فعالیت "بازنمایی" در مجلس و مطبوعات مشخص شده و به اطلاع عموم می رسد، که نخست وزیر حامی سرسخت فرصتی برای نشان دادن این پشتیبانی بود.

وی همچنین ادعا کرد که تظاهرات با دقت کنترل خواهد شد و دولت قصد صدور مجوز به توده برای برگزاری تظاهرات جداگانه یا اعمال خشونت را ندارد (تکرار، ندارد).

ماتیسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d219>

¹Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/6-1953. Confidential Security Information; Priority. Also sent to London. Received at 8:53 a.m.

220. Memorandum of Conversation¹

Washington, June 19, 1953, 4 p.m.

SUBJECT

Certain Decisions on the Iranian Problem

PARTICIPANTS

G—Mr. Matthews

S/P—Mr. Bowie

E—Messrs. Waugh and Schaetzel

BNA—Mr. Raynor

NEA—Mr. Jernegan

Ambassador Henderson

GTI—Messrs. Richards and Stutesman

ساعت 4 بعد از ظهر در تاریخ 19 ژوئن ، افراد ذکر شده فوق در دفتر آقای ماتیوز جمع شدند تا در مورد نامه رسمی آقای جرنگان به آقای ماتیوز به تاریخ² 15 ژوئن صحبت کنند، و 9 مشکل مربوط به ایران را مطرح کردند که برای شفاف شدن موضع وزارت باید در نظر گرفته شوند. آقای جرنگان با بیان اینکه این مشکلات باید با توجه به سه رویکرد جایگزین مورد بررسی قرار گیرند ، گفتگو را آغاز کرد: (1) فرضیه ای که مصدق در قدرت خواهد ماند. (2) این فرض که هرگونه اقدامی برای در قدرت نگاه داشتن مصدق به نفع ایالات متحده نیست. (3) فرضیه که اوضاع در ایران به شدت تغییر کرده است و جانشین غیر کمونیستی مصدق به پا خواسته است. سپس مشکلات ذکر شده در نامه 15 ژوئن آقای جرنگان به ترتیب مورد بررسی قرار گرفت.

(الف) در صورت درخواست دکتر مصدق که رئیس جمهور آیزنهاور داوری اختلافات نفتی را به عهده بگیرد، چه پاسخی، اگر پاسخی، باید داد؟ توافق شد که هیچ پاسخی نباید در این باره به دکتر مصدق داده شود، مگر اینکه وی دوباره این سؤال را مطرح کند.

(ب) چه راهنمایی هایی باید به والتر لوی ارائه شود که پیشنهاد کرده است، به عنوان يك شهروند خصوصی، پیشنهادی را به دکتر مصدق بدهد که در آن رقمی ذکر شده که می تواند اساس یک توافق برای پرداخت غرامت با مبلغ کلی برای حل و فصل اختلافات نفتی باشد؟ توافق شد که دولت آمریکا از هرگونه مداخله ناخواسته در مذاکرات اختلاف نفت جلوگیری کند و از آقای لوی می خواهد حداقل در حال حاضر سفر به ایران یا ارتباط با دکتر مصدق را در مورد موضوع حل و فصل مبلغ کلی غرامت به تعویق اندازد.

(ج) چه پاسخی 'تی سی ای' برای آموزش 100 کارمند در ایالات متحده به درخواست شرکت ملی نفت ایران باید بدهد؟

توافق شد که در حال حاضر هیچگونه پاسخی به ایرانیان در این باره داده نشود. اگر آنها برای پاسخ به ما پافشاری کردند ، ممکن است آنها را مطلع کنیم که مورد تحت بررسی است.

(د) چه پاسخی باید رئیس جمهور آیزنهاور به نامه دکتر مصدق در تاریخ 28 مه برای درخواست کمک های بیشتر ایالات متحده به ایران بدهد؟

توافق شد که باید پاسخی برای رئیس جمهور ارسال شود که درخواست دکتر مصدق را برای افزایش فوری کمک های اقتصادی مودبانه رد کند ، اما هیچ پلی را نباید سوزاند ، در مواردی بعداً ممکن است بخواهیم کمک مالی و اقتصادی در اختیار دولت ایران قرار دهیم.

در گفتگوی این مورد، توافق شد که در حال حاضر مایه تاسف است که به منظور تقویت موقعیت سیاسی مصدق به وی مهمات بدهید. با توجه به بعید بودن این که مصدق در مورد حل اختلافات نفتی با انگلیسی ها توافق کند، به نظر می رسد که شناور نگه داشتن مصدق فقط اوضاع نا امید کننده فعلی را دائمی می کند. سفیر هندرسون اظهار داشت که شانس پیدا کردن جانشین بهتر برای مصدق اکنون بیشتر از یافتن جانشین بدتر است. به هر حال او با قاطعیت تأکید کرد که ما باید آماده باشیم به هر یک از جانشینان غیر کمونیست مصدق در حمایت مالی فوری و اقتصادی در مقادیر قابل توجه دریغ نکنیم، یا مطمئناً ایران را از دست خواهیم داد.

(ه) چه پاسخی به آقای استاسن که به 'دی ام اس' دستور داده است در مورد اینکه کمکهای اقتصادی آمریکا به ایران تقریباً 15,000,000 دلار در سال مالی 54 باید افزایش یابد، با این وزارتخانه به گفتگو نشیند؟ توافق شد مذاکرات محرمانه با 'دی ام اس' صورت گیرد که موقعیتی ایجاد شود ، بر اساس شرایط احتمالی ، در صورت بروز مسئولیت ، جانشین غیر کمونیستی مصدق از حمایت بودجه اقتصادی و اقتصاد برخوردار شود.

(ت) آیا باید اعتراضات خط مشی وزارتخانه، با در نظر گرفتن وام 25000,000 دلاری به ایران برای که برای ماشین آلات کشاورزی و راه سازی در نظر گرفته شده، حذف شود؟ توافق شد که این موضوع با بانک صادرات و واردات در حال حاضر مطرح نشود.

(ز) دولت آمریکا برای کمک به یک شرکت هواپیمایی آمریکا در ارتباط با خطوط هوایی ایران چه بودجه ای می تواند استفاده کند؟ توافق شد که حمایت از یک شرکت هواپیمایی آمریکایی در ارتباط با خطوط هوایی ایران مطابق با منافع ملی ما است و این که ما می توانیم آقای نلسون، رئیس شرکت هواپیمایی 'ترانزاوشن'، شخصی که مایل به چنین تنظیمی است، را آگاه کنیم. با این حال توافق شد که از وی خواسته شود که در حال حاضر هیچ موافقت نامه ای را ارائه ندهد. در مورد منبع وجوهی برای کمک هزینه شرکت وابسته به 'ترانزاوشن' آقای ماتئوز اظهار داشت که تلاش برای یافتن چنین صندوق های هزینه می تواند بر اساس موضع این اداره انجام شود که در منافع ملی ما است که چنین کمک هزینه ای را فراهم کنیم و سایر سازمان های دولتی را می توان تا این حد آگاه کرد.

(ح) چه اقدام، اگر اقدامی باشد، دولت آمریکا برای افزایش روابط دیپلماتیک و تجاری ایران با آلمان غربی باید انجام دهد؟ توافق شد، باستثناء بعضی اعتراضات آلمان، فرماندار بن باید برای برقرار کردن دفاتر دیپلماتیک و تجاری در ایران تشویق شود.

(م) آیا با هدف افزایش اهمیت سیاسی و جایگاه آن در اقتصاد ملی ، باید برای تقویت تشکیلات نظامی ایران تلاش شود؟ توافق شد که ، تا زمانی که کمک هزینه ارتش ایران افزایش قابل توجهی نداشته باشد، ما می توانیم از 'دی ام اس'، وزارت دفاع، و سفارت و مأموریت های نظامی در ایران، در مورد اقداماتی که می تواند اهداف کنونی برنامه کمکهای نظامی ما را در ایران گسترش دهد، نظر خواهی کنیم ، احتمالاً با افزایش انعطاف پذیری در انواع کمک ها و مخارج موجود که در حال حاضر پیش بینی شده است در طی این جلسه یک سؤال دیگر مطرح شد که در نامه آقای جرنگان 15 ژوئن ظاهر نشده است آیا 'ام اس ای' باید از ایران با 50٪ تخفیف نسبت به قیمتهای غالب بازار برای استفاده چین-هند، آسفالت خریداری کند؟ توافق شد که تحت شرایط فعلی ، نباید چنین خریدهایی انجام گیرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d220>

¹Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 888.2553/6–1953. Secret; Security Information. Drafted by Stutesman on June 20 and approved by Jernegan and Richards.

²Document 218.

221. Draft Operational Plan

undated.

[Source: Central Intelligence Agency, History Staff Files, CSHP
208. Secret. 29 pages not declassified.]

222. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division (Waller) to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)

Washington, June 24, 1953.

[Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. I. Top Secret. 3 pages not declassified.]

223. Memorandum Prepared in the Bureau of Near Eastern, South Asian, and African Affairs¹

Washington, undated.

- قبل از هر اقدام مشترک ایالات متحده و انگلیس برای تشویق ایرانیان در جایگزینی مصدق ، باید با انگلیسی ها درک قبلی وجود داشته باشد که:
1. هدف اصلی مشترک ما تشویق به تشکیل دولت با ثبات تر در ایران است که دولت را به سمت غرب سوق دهد.
 2. اگرچه با جدیت می توان امیدوار بود که با دولت جدید یک راه حل عادلانه برای مشکل نفت امکان پذیر باشد - در صورت دستیابی به ثبات چنین راه حلی ضروری است - باید تشخیص داد که هر دولت جانشین بعید به نظر می رسد اگر بخواهد تمایل زود هنگام برای پذیرش پیشنهادهایی که قبلاً توسط مصدق رد شده بود نشان دهد ، از جمله پیشنهادات 20 فوریه 1953 ، یا احتمالاً حتی تمایل اولیه برای بازگشت به مذاکرات به هر مبنایی که برای انگلیسی ها قابل قبول باشد.
 3. با هدف دستیابی به یک دولت پایدار ، و توافق بر این که دولت جدید قبول پیشنهادهای که قبلاً رد شده را مشکل یا غیر ممکن می یابد ، حداکثر نبوغ و انعطاف پذیری باید در آینده مناسب و با پیشنهادهای جدید نشان داده شود.
 4. برای پذیرش افکار مردم ایران و بنابراین دولت ایران ، چنین پیشنهادی باید:
(الف) ملی شدن را بشناسید.
(ب) درج کنید که ایرانیان باید کاملاً بر کل املاک ، تأسیسات و تولیدات در ایران کنترل داشته باشند.
(ج) به دولت ایران اجازه دهید آزادی در انتخاب پرسنل فنی و مدیریتی داشته باشد.
(د) فراتر از این قراردادها خاص فروش که ممکن است در رابطه با تسویه حساب انجام شود ، به ایرانیان این امکان را بدهید که آزادی کامل فروش نفت و فرآورده های نفتی را داشته باشند.
(ه) مسئله جبران خسارت را در چهارچوب قوانین قلعه چهار ، و براین اساس که نشان دهد ایران بطرف بدهکاری بیش از حد به 'ای ای او سی' رانده نمی شود، انتقال دهید.
 5. از هیچ امتیاز تجاری و امتیازات ویژه سیاسی نباید از ایران درخواست شود.
 6. در حالی که ایالات متحده با انگلیس موافق است که مطلوب آن است که میزان جبران خسارت با داوری یا حکم بین المللی بی طرف تعیین شود ، روش های دیگر تعیین (یا احتمالاً حتی یک مهلت قانونی) نیز نباید در قاعده اخلاقی حذف شود.
 7. با شناخت این که ثبات اقتصادی و سیاسی ایران تا حد زیادی به احیای صنعت اصلی آن بستگی دارد ، هر دو ایالات متحده و انگلیس اقدامات مناسبی را برای تشویق و تسهیل از سرگیری مجدد صادرات کلان نفت ایران انجام خواهند داد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d223>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. I. Top Secret; Security Information. Drafted by Richards on June 25. Printed from an uninitialed copy.

224. Notes on the Remarks of the Ambassador to Iran (Henderson) to the National Security Council Planning Board¹

Washington, June 25, 1953.

در مارس 1952 ما نمی توانستیم پیش بینی کنیم که چگونه دولت مصدق می تواند تابستان را به پایان رساند. مشکلات مالی زیادی داشت. ظاهراً نتوانست ارز خود را گسترش دهد و فاقد درآمدهای سنگین نفت بود. در واقع، دولت در ماه ژوئیه سقوط کرد و قوام نخست وزیر شد. اما شاه از قوام پشتیبانی نکرد و اوباش طی دو روز او را به اجبار بیرون کردند. ظاهراً شاه از حمایت خود چشم پوشی کرد زیرا وی امیدوار به، از نظر وی، رهبری بهتر از مصدق یا قوام بود. مصدق به قدرت بازگشت و بسیار قوی تر از گذشته بود. مجلس، مجلس قانونگذاری، به وی برای مدت شش ماه اختیارات کامل اعطا کرد. مصدق برای تأمین اعتبار دولت، شروع به صدور ارز کرد. تخمین می زنیم که تاکنون وی حدود 3500,000 ریال صادر کرده است.

هنگامی که من (آقای هندرسون) در نوامبر گذشته با هیئت برنامه ریزی صحبت کردم، امیدوار بودم که یک توافق نفتی حاصل شود که اصول اساسی موجود در روابط تجاری بین المللی را حفظ کند.² ایالات متحده یک توافق کلی مالی را برای جبران خسارت ترجیح می دهد که از این استدلال در مورد اینکه آیا برای جبران سودهای آینده باید خسارت پرداخت شود جلوگیری کند. در اواسط ژانویه سال جاری اظهارات مصدق به ما امید بخشید، اما پس از آن او و سه مشاورش که هیچ یک دوست غرب نیستند و بسیار ناسیونالیست هستند، این طرح را در نظر گرفته و آن را رد کردند. آنها پیشنهادهای جایگزین ارائه دادند. در تاریخ 20 فوریه لیبرال ترین پیشنهاد خود را تا کنون ارائه دادیم. در 20 مارس آن رد شد. مصدق به رهبران سیاسی دیگر در ایران گوش نمی داد و این موجب بیگانگی آنها از جمله کاشانی شد. مصدق به این باور رسید که شاه از این عناصر مخالف حمایت می کند. در ژانویه، بنابراین، او شروع به تقاضا از شاه کرد. اول، او از شاه خواست که از نقش خود به عنوان فرمانده کل نیروهای مسلح دست بکشد. دوم، او به استفاده شاه از اراضی سلطنتی حمله کرد. شاه از بودجه این سرزمینها برای خیریه به نام سلطنت استفاده می کرد و زمین ها را به تدریج در یک جنبش اصلاحات ارضی واگذار می کرد. مصدق، خود یک مالک بزرگ زمین، به مدرسه سنتی مالکیت زمین اعتقاد دارد و این نمونه سلطنتی را دوست ندارد. وی خواستار این بود که اراضی سلطنتی به ملت واگذار شود و سود آن به خیر ملت باشد نه به نام تاج و تخت. سوم، وی خواست که حرم های مذهبی خاصی که در اختیار شاه بود و از آن منابع مالی قابل توجهی حاصل می شود، به انتصابی از نخست وزیر واگذار شود. مردی به نام علا یکی از بهترین دوستان ما در ایران است. او در یک زمان سفیر ایران در ایالات متحده بود، و سالها وزیر دادگستری (مشاور شاه) بود، اما اکنون از قدرت خارج شده است. این مرد به شاه توصیه کرد که راه را برای مصدق باز نکند. شاه تمایلی به پیوستن به مصدق نداشت و با این حال حاضر نبود قدرت خود را به آزمایش بگذارد. وی قصد داشت 28 فوریه کشور را ترک کند. کمونیست ها (حزب توده) اعلامیه های ضد شاه را آشکار کردند. ما معتقدیم که شاه علی رغم نقاط ضعف خود، عاملی برای ثبات ایران است. و به همین ترتیب، هرچه ساعت عزیمت برنامه ریزی وی نزدیک تر شد، من با شاه تماس گرفتم. وی گفت انتظار دارد طی دو ساعت آینده عزیمت کند. سپس به مصدق زنگ زدم، و از او خواستم به فشارهای خود را به شاه برای ترك ایران پایان دهد. مصدق مرا متهم به دخالت در امور داخلی ایران کرد، اما ما هر دو یکدیگر را درک کردیم. مصدق اهمیتی نداد. یک جمعیت زیاد از اوباش حامیان شاه، کاخ او را

محاصره کرد ند، و از عزیمت او جلو گیری کردند، و به خانه مصدق حمله کردند. مصدق نزد شاه رفت و از او پرسید که باید چه کار کنند. شاه تصمیم گرفت این سؤال را به مجلس واگذار کند و ضعف تصمیم گیری وی بار دیگر موقعیت را هزینه کرد. مصدق بعداً به من گفت که قصد دجان او را داشتند، اما من این مسئله را جدی نمی گیرم زیرا شاه "ایده های قدیمی پیرامون ترور" دارد. پس از این که بحران فروکش کند، مصدق برای انتقال اختیارات شاه به خود نامه رسمی را به مجلس ارائه داد. هنوز به آن عمل نشده است.

زمان مهمی برای ایران نزدیک است. ماه آینده قرار است رئیس جدید مجلس انتخاب شود. رئیس جمهور مستقل کاشانی با مصدق مخالف است. جبهه ملی مصدق با داشتن تنها 30 رای از 80 رای در مجلس، قصد دارد با غیبت خود از سهمیه اکثریت جلوگیری کند. من همان روز که رفتم نخست وزیر مصدق را دیدم که از ایالات متحده درخواست کمک کرد. این در حالی است که اظهارات قبلی او مبنی بر این بود که وی هرگز از ایالات متحده آمریکا درخواست کمک نمی کند. دلیل این تغییر قلب این است که، گرچه اوضاع داخلی در ایران رضایت بخش است، اما تعادل ارزی بسیار مهم است. سال گذشته یک محصول کشاورزی خوب به این تصویر ارزی کمک کرد. و قلعه چهارم برای ایران بسیار مفید بوده است، و به آن قند می دهد که در غیر این صورت گران قیمت و به دلار خواهد بود.

برای ایالات متحده در حال حاضر غیرممکن است که به ایران به دلیل صدمات ممکن به روابط ایالات متحده و انگلیس بیش از این کمک مالی رساند. یک بحران واقعی دوباره در حال وقوع است. اما گفتن این که چه اتفاقی می افتد دشوار است، زیرا ایرانیان بسیار خوش شانس هستند. در طی صد سال گذشته، آنها علیرغم بی کفایتی خود، به نوعی با شرایط ساخته اند. در حال حاضر "صلح تهاجمی" کمونیست به آنها کمک می کند، زیرا فشارهای حزب توده را آرام می کند. به نظر من تا زمانی که مصدق در قدرت باشد، هیچ امیدی به حل مسئله نفت نیست. [این بیانیه آقای هندرسون را به پایان می رساند.]⁴

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d224>

¹ Source: Eisenhower Library, Special Staff File, Box 4. Top Secret; Security Information. There is no drafting information on the notes.

² An apparent reference to Henderson's participation in the NSC Senior Staff meeting of December 6, 1952. See Document 150.

³ In telegram 3296 from Tehran, February 20, Henderson reported on Mosadeq's reaction to the Anglo-American joint proposals for settlement of the oil dispute presented to the Iranian Government on February 20. "Referring to proposals in general he said he was afraid he would have to reject them primarily because of terms reference; nevertheless he did not (rpt not) wish do so without discussion with his advisers." (National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 888.2553/2-2053) Despatch 780 from Tehran, March 24, contains the text of Mosadeq's radio address of March 20 discussing the oil dispute and the reasons for his rejection of the February 20 proposals. (Ibid, 888.2553/

3-2453) See also Document 157.

⁴ Brackets in the original.

225. Editorial Note

خاطرات کرمیت روزولت از عملیات 'تی پی آژاکس' زد کودتا مبارزه برای کنترل ایران: با روایت یک نشست سطح بالا در وزارت امور خارجه در تاریخ 25 ژوئن 1953 آغاز می شود. روزولت در این جلسه نوشت که وی بر اساس "پیش نویس لندن" طرح 19 ژوئن (به سند 221 مراجعه کنید) را به وزیر امور خارجه دالس، وزیر دفاع ویلسون، مدیر اطلاعات مرکزی دالس، معاون وزیر اسमित، معاون وزیران مورفی و متیوسی، مدیر ستاد برنامه ریزی سیاست بووی، معاون وزیر امور خارجه، و سفیر هندرسون ارائه داده است. در این جلسه، به گفته روزولت، وی تأیید مقامات بالایی را برای این عملیات بدست آورده است. هیچ مدرک رسمی از این جلسه یافت نشده است. و نه مطالعه محرمانه 'تی پی آژاکس' بوسیله دانولد ویلبر، سرنگونی نخست وزیر مصدق ایران (سی اس اچ پی 208)، و نه مطالعه کلاد اچ کوریگن، نبرد برای ایران، (ام آی اس سی-16)، به این جلسه اشاره می کند، گرچه مطالعه ویلبر به افراد نامگذاری شده فوق اشاره کرده است که آنها از یک طرح عملیاتی در حال اجرا آگاهی داشتند. یک تاریخ زمانی با عنوان "تاریخهای مهم اجرای پروژه 'تی پی آژاکس'" با امضای والر و روزوات و با مقدمات، دی سی آی دالس' هیچ اشاره ای به جلسه 25 ژوئن در وزارت امور خارجه نمی کند. در واقع، این تاریخ زمانی نشان می دهد که "وزارت امور خارجه و وزارت امور خارجه انگلیس در 11 ژوئیه برای اجرای عملیات 'تی پی آژاکس' مجوز اخذ کردند. علاوه بر این، دست نوشته ای از تاریخ شمار که ظاهراً توسط والر نوشته شده است، که "دی سی آی" نیز 11 ژوئیه از پرزیدنت مجوز دریافت کرده است." هیچ مجوز کتبی از رئیس جمهور پیدا نشده است.

، جعبه 3، پوشه 12، متفرقه R، شغل DDO 01701-80 (آژانس اطلاعات مرکزی، پرونده های همچنین به سند 232 مراجعه کنید (TPAJAX) — مکاتبات

226. Editorial Note

در نامه ای به سر جیمز بوکر از وزارت امور خارجه انگلیس ، 26 ژوئن 1953 ، سر راجر ماکینز ، سفیر انگلیس در آمریکا ، گفتگوی خود با سفیر هندرسون را در 25 ژوئن درواشنگتن شرح داد. هندرسون گفت که او به این نتیجه رسیده است که نمی توان با مصدق برخورد کرد، و افزود که تنها نیروهای اضطراری پس از بحران سیاسی ژوئیه 1952 به مصدق پیوستند تا او بتواند زنده بماند. سپس ماکینز و هندرسون در مورد جایگزین های دیگر مصدق بحث کردند. این بخش از نامه ماکینز به شرح زیر است:

وی گفت: "راه حل جایگزینی را می توان از طریق برادران امینی پیدا کرد که ، به گفته وی ، به سرعت در اقتدار و جاه طلبی در حال رشد بودند. او شخصاً به برادری که وزیر دادگستری بود اعتماد نداشت برادران در تلاش بودند تا بر هر دو، شاه و مصدق، نفوذ داشته باشند. آنها با کاظمی از طریق قشقای ها در تماس بودند. هندرسون فکر کرد که آنها در خیانت به شاه و مصدق دریغ نخواهند کرد. «پرسید که امینی ها چه اقدامی خواهند کرد ، هندرسون به طور آزمایشی پیشنهاد کرد که ممکن است از شر شاه فعلی خلاص شوند و پسر کوچک برادر سوم شاه را که این طور که فهمیدم تنها عضو خانواده با خون قاجار در او را جایگزین شاه کنند.

آنها بعداً یک دولت سلطنتی برپا می کنند و امیدوار هستند که برای سالها از قدرت لذت ببرند ، تا زمانی که این پسر بزرگ شد و آنها بتوانند تصمیم بگیرند که با او چه کار کنند. هندرسون تکرار کرد که به دلیل بی اعتمادی او به امینی ، این راه حل را خیلی نمی پسندد. در حالی که برادران در حال حاضر وانمود می کنند که طرف غرب را گرفته اند، او فکر کرد که خانواده به همان اندازه احتمال دارد به ما خیانت کند که با شاه و مصدق احتمال می رود. " متن کامل این نامه در بایگانی ملی انگلیس ، پرونده های وزارت POWE 33 / سوخت و نیرو ، 2087

227. Memorandum of Conversation¹

Washington, June 26, 1953.

رونوشت گفتگوی سرتیپ تیمسار نورمن شوارتزکوف مدیر اداری، وزارت تفاهم نامه بین سرتیپ حقوق و امنیت ملی ایالت نیو جرزی، و آقای جان چ. والر، 'سی ان بی 4/4' اول - آقای والر بدون اشاره به جزئیات 'تی پی آژاکس' طرح کلی نقش پیشنهادی با [محرمانه است] را به جنرال شوارتزکوف ارائه داد.

دوم - ژنرال شوارتزکوف برای همکاری با دولت ایالات متحده از هر طریقی اظهار آمادگی کامل کرد. به طور خاص، وی آمادگی خود را برای انجام نوع مأموریت که در 'تی پی آژاکس' خلاصه شده توضیح داد. وی موارد زیر را در صورت فرم گرفتن سفر پیشنهادی به ایران درخواست کرد:

الف - این که او به طور کامل درباره اوضاع سیاسی و عملیات بخصوصی که او بخشی از آن است مطلع شود.

ب - این که به وی اجازه داده شود به صورت مفهومی به جای درجه سرتیپ تیمسار خود، زیر عنوان سرلشکر تیمسار نمایندگی کند.

وی توضیح داد که به دلایل حیثیتی چنین درخواستی دارد و توضیح داد که ایرانیان، از جمله [رمزنگاری نشده اعلام نشده]، که بسیار به مقام بها می دهند، درجه نامتناسبی از اهمیت را به این نکته دارند.

ج - که به وی اجازه داده شود در مورد سفر خود نزد فرماندار دریسکول از نیو جرزی و دادستان کل ایالت نیوجرسی که در حال حاضر برای او کار می کند توضیح دهد. بنا به درخواست آقای والر، وی قول داد که در حال حاضر اطلاعاتی به هر یک از مقامات فوق ندهد، اما می خواست قبل از عزیمت وی هر چه زودتر را به آنها اعلام کند.

سوم - [1 پاراگراف (2 سطر) محرمانه است]
الف) مقرر شود که دولت پاکستان او را به منظور مشاوره در مورد امور پلیس و امنیت به کراچی دعوت کند.

ب - وی به عنوان نماینده ناظر شرکت تجهیزات پلیس برای مذاکره و فروش قابل توجهی تجهیزات پلیس شیخ کویت را بازدید کند.

چهارم - ژنرال شوارتزکوف به هر یک از پیشنهادات فوق یا ترکیبی از هر دو متمایل بود. او در این زمان پیشنهاد جایگزین برای ارائه نداشت.

پیش نویس یادداشت افسر: از آنجا که ژنرال شوارتزکوف باید توضیحاتی را برای فرماندار دریسکول و دادستان کل نیوجرسی ارائه دهد، پیشنهاد (الف) در بالا ترجیح داده می شود زیرا پوشش نماینده فروش، که ظاهراً نماینده شرکت خصوصی است، برای ژنرال شوارتزکوف دشوارتر خواهد شد که غیبت از کار را توجیه کند.

پنجم - ژنرال شوارتزکوف می خواست که 'کوبارک' از موارد زیر اطلاع داشته باشد که ممکن است بر مأموریت وی تأثیرگذار باشد:

الف) قبل از عزیمت ژنرال شوارتزکوف، آن زمان رئیس ستاد وقت رزماری، که به قدرت فرماندهی جنرال شوارتزکوف روی ژاندارمری ایران حسادت داشت و کسی که خواستار جذب ژاندارمری توسط ارتش بود، تا حدی ذهن مسموم [محرمانه است] علیه ژنرال شوارتزکوف. نتیجه این امر این بود که روابط ژنرال شوارتزکوف با [محرمانه است] در هنگام عزیمت آخری اندکی متشنج شده است. علاوه بر

این ، در حالی که [محرمانه است] در سال 1949 به ایالات متحده سفر می کرد ، ژنرال شوارتزکوف سعی کرد او را ببیند اما ناموفق بود. این را می توان به برنامه فشرده [محرمانه است] نسبت داد که [محرمانه است] حفظ می کرد، اما امکان دارد بتواند نسبت به ژنرال شوارتزکوف خونسردی اعمال کند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d227>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. I. Top Secret; Security Information.

228. Letter From the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to the Chief of Station in Iran ([name not declassified])¹

[محرمانه است]

804 Washington, June 29, 1953

عزیز [نام محرمانه است]

به نظر می رسد کم و بیش تصمیم گرفته شده است که من برای مراحل اوج عملیات ' تی پی آژاکس ' به تهران بروم. آشام رزرو کرده است که اگر حضور من قبل از بالا گرفتن عملیات نامطلوب باشد ، من هنوز بتوانم خارج شوم. احتمالاً محرمانه است] با این نظر موافق است.

به نظر می رسد که من باید هم زمان با روچ² برسم، زیرا احتمالاً صحبت او با [محرمانه است] به احتمال زیاد ما را در لزوم اتخاذ تصمیمات بسیار مهم قرار می دهد. باید وقت برای مشاوره با مرکز در مورد چنین تصمیماتی گذاشته شود، اما من می خواهم که خودم بتوانم یک گزارش مفصل از مکالمه یا مکالمات دست اول را دریافت کنم. طبق برآوردهای موجود ، این بدان معنی است که باید حدود سه هفته در تهران حضور داشته باشم. (امید من این است که اگر همه چیز خوب پیش برود ، می توان جدول زمان را سرعت بخشید ، اما بدیهی است که ما نمی توانیم روی آن حساب کنیم.)

من به روشهایی که ممکن است بازدید من انجام گیرد ، توجه زیادی داشته ام و از هر دیدگاهی که شما و دیگران پیشنهاد می دهید بسیار قدردانی می کنم. شاید شما بتوانید یک یادداشت برای من ارسال کنید [محرمانه است] با ارائه پیشنهادی شما. من مطمئناً شما را از زمان عملیات کاملاً مطلع خواهم کرد.

به نظر من باید در ابتدا تصمیم بگیریم که آیا قصد داریم بازدید را کم و بیش پنهان نگه داریم یا اگر این کار را ناامید کننده قلمداد می کنیم ، آیا نباید از همان ابتدا یک یادداشت عادی را هدف قرار دهیم . اگر قرار باشد دوره دومی دنبال شود ، فکر نمی کنم که با ماندن با پرسنل ' کی یو سی ل یو بی ' در مجتمع ، شروع به کار کنم. من فکر می کنم ممکن است برای من منطقی تر باشد که کمی برای بازدید از شخصی در شیمران وقت صرف کنم و بعد از آن شاید به عنوان این که برایم راحت تر است به مجتمع بروم.

من کاملاً موافقم که نباید بمانم [محرمانه است]. فکر می کنم بهتر است اگر بیش از حد طولانی در هیچ جایگاهی نمانم و تا زمانی که فقط گاهی جلسات معمولی با غیر از پرسنل ایستگاه داشته باشم ، دلیلی برای این که کسی از مدت اقامت من مطلع شود وجود ندارد. همچنین ممکن است یک دستکاری خیرخواهانه مدنی کمک کند. شاید من باید بروم ، یا حداقل به نظر برسد که می روم ، برای چند روز تیراندازی. شاید بیماری برای حداقل بخشی از زمان بهترین تنظیم باشد. می توانم برای چند روز مراجعه کنم و به دلیل بیماری مجبور به ماندن شدم. من فکر می کنم اگر به این موضوع تمرکز کنیم، بین ما باید بتوانیم کاری را انجام دهیم که بتواند اقامت من را نسبتاً ناخوشایند جلوه دهد.

من معتقدم که اختلاف نظر جزئی و تاکنون غیرقابل تصور در مورد اینکه آیا من در طول بازدید خود با هیچ یک از مقامات در ارتباط هستم یا نه وجود دارد. درخواست [محرمانه است] مبنی بر اینکه من برای

این مأموریت در دسترس باشم، به این خواست اشاره کرد که یک نفر را در مرکز عملیات داشته باشد که بتواند شخصیت‌هایی را که در آخرین لحظه صرف نظر می‌کنند بو بکشد. احساس خودم و آشام این است که من با هیچ یک از محلی‌ها ملاقات نکنم مگر در زمان اضطراری که من احساس کنم حضورم در صحنه تفاوت کافی برای تضمین ریسک ایجاد می‌کند. من از نظرات شما در این مورد نیز قدردانی می‌کنم. احتمالاً ما چند روز در تهران چند روزی با هم خواهیم بود و می‌توانیم در این مورد بحث کنیم. اتفاقاً عزیمت شما می‌تواند دلیلی کاملاً محتمل برای بازدید اولیه من باشد.

من اطمینان دارم که شما ایده‌های سازنده‌ای ارائه داده‌اید که چگونه می‌توانیم از شر [محرمانه است] خلاص شویم. رئیس [کمتر از 1 خط محرمانه است] احساس می‌کند که این امر می‌تواند به [محرمانه است] واگذار شود، اما فکر می‌کنم که [کمتر از 1 خط محرمانه است] ممکن است به کمک نیاز داشته باشد. من همچنین احساس می‌کنم که اگر بتوانیم در طول روزهای تصمیم‌گیری [کمتر از 1 خط محرمانه است] را از بین ببریم، بسیار مفید خواهد بود. در طول مباحثه [کمتر از 1 خط محرمانه است] ما پیش‌بینی نکرده ایم که [کمتر از 1 خط محرمانه است] حضور پیدا کند و باید اعتراف کنم که بازگشت [کمتر از 1 خط محرمانه است] به من ضربه‌ای غیرمنتظره به من وارد کرد. ما همچنین باید در مورد سفرهای بیشتر [محرمانه است] فکر کنیم. [2/1 خط محرمانه است] با احترام،
کرمیت روزولت³

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d228>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. I. Secret. Sent by air as [text not declassified] on June 29.

² In the margin next to the word "Roach" is handwritten: "Schwarzkopf."

³ Printed from a copy that bears this typed signature.

229. Letter From Director of Central Intelligence Dulles to the Administrative Director of the Department of Law and Public Safety in New Jersey (Schwarzkopf)¹

Washington, June 30, 1953.

جنرال شوارتزکوف عزیز:
آقای والر من را از دیدار خود با شما کاملاً آگاه کرده است. می خواهم از تمایل شما برای همکاری صمیمانه تشکر کنم. اشخاص مثل شما با کارنامه طولانی در موفقیت و صمیمیت در خدمت ملی اشخاصی هستند که ما در نیازمندی به آنها رجوع می کنیم.
آقای والر به محض پیشرفت برنامه با شما ارتباط برقرار خواهد کرد تا آنجا که ما بتوانیم شما را مطلع کنیم و تاریخ مشخص عزیمت شما را تعیین کنیم. من می دانم که شما می خواهید عزیمت خود را با استاندار و دادستان کل در سریعترین زمان ممکن تأیید کنید. ما به شما راهنمایی می کنیم که این کار چه زمانی و چگونه باید مطابق با حداکثر امنیت انجام شود. ارادتمند شما،
آلن دبلیو دالس³

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d229>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Personal and Confidential. Drafted by Waller.

² See Document 227.

³ Printed from a copy that bears this typed signature.

230. Telegram From the Department of State to the Embassy in Iran¹

Washington, June 30, 1953, 1:20 p.m.

پیامی از طرف رئیس جمهور به مصدق است. 3295.

"آقای نخست وزیر عزیز:

نامه ای شما به تاریخ 28² ماه مه را که در آن وضعیت دشوار فعلی را در ایران توضیح دادید و ابراز امیدواری کردید که شاید ایالات متحده در غلبه با برخی از مشکلات ایران قادر به کمک باشد، دریافت کرده ام. در نوشتن پاسخ، که به دلیل پیدا کردن فرصتی برای مشورت با آقای دالس و سفیر هندرسون به تأخیر افتاده است، انگیزه من همانند روحیه دوستانه و صادقی است که در نامه شما منعکس شده بود. دولت و مردم ایالات متحده از لحاظ تاریخی ایران را گرمی داشته و هنوز احساسات عمیق و دوستانه ای به ایران و مردم ایران دارند. آنها صادقانه امیدوارند که ایران قادر به حفظ استقلال خود و مردم ایران موفق به تحقق آرمان های ملی خویش و ایجاد یک ملت خرسند و آزاد خواهند بود که به رفاه و صلح جهانی کمک خواهد کرد.

در درجه اول این امید بود که دولت ایالات متحده طی دو سال گذشته تلاش های زیادی برای کمک به از بین بردن برخی از تفاوت ها میان بین ایران و انگلیس صورت داده است، که به دلیل ملی شدن صنعت نفت ایران افزایش یافته است. اعتقاد آمریکا این است که دستیابی به یک توافق در مورد غرامت، اطمینان در سراسر جهان را در تعیین پایداری ایران به اصولی که به طور کامل امکان ایجاد یک جامعه هماهنگ از کشورهای آزاد را فراهم می کند، تقویت می کند. این امر به تقویت اعتبار بین المللی ایران کمک خواهد کرد؛ و این امر منجر به حل برخی از مشکلات مالی و اقتصادی که در حال حاضر ایران با آن روبرو است خواهد شد.

شکست ایران و بریتانیا برای دستیابی به توافق در مورد جبران خسارت، دولت ایالات متحده را در تلاش های خود برای کمک به ایران، ناتوان کرده است. یک احساس قوی در ایالات متحده وجود دارد، حتی در میان شهروندان آمریکایی که احترام بیشتری برای ایران قائل و با مردم ایران دوستانه هستند وجود دارد، که این امر برای مالیات دهندگان آمریکایی عادلانه نیست که دولت ایالات متحده به مقدار قابل توجهی به ایران کمک های اقتصادی ارائه دهد، تا زمانی که ایران بتواند به منابع حاصل از فروش نفت و محصولات نفتی خود دسترسی داشته باشد، اگر توافقی منطقی در مورد جبران خسارت صورت گیرد و به موجب آن بازاریابی در مقیاس بزرگ نفت ایران ادامه یابد. به همین ترتیب، بسیاری از مردم آمریکا عمیقاً مخالف خرید نفت از ایران بدون توافق نفتی هستند.

همچنین در ایالات متحده احساسات قابل توجهی وجود دارد، به این معنی که حل و فصل مبتنی بر پرداخت غرامت صرفاً برای جبران زیان دارایی های فیزیکی شرکتی که ملی شده است، موردی نیست که یک معامله معقول نامیده شود، و این که یک توافق برای چنین حل فصلی ممکن است تمایل به تضعیف اعتماد متقابل بین کشورهای آزاد درگیر در مقاربت اقتصادی دوستانه داشته باشد. علاوه بر این، بسیاری از هموطنان من که خود را در مورد تحولات این اختلاف ناگوار مطلع نگه داشته اند معتقد هستند که با توجه به احساساتی که در ایران و انگلستان بوجود آمده است، تلاش در مذاکره مستقیم برای تعیین مبلغ غرامت احتمال دارد که بیشتر اختلاف را افزایش دهد تا سعی در درک آن کند. آنها همچنان به این نکته پی برده

اند که بیشترین کاربرد قابل اجرا و عادلانه ترین راه حل مسئله جبران خسارت ، مطرح کردن این سوال با سازمان بین المللی مربوط است که بتواند بر اساس شایستگی همه ادعاها و ادعا های متقابل را مورد بررسی قرار دهد.

من کاملاً متوجه هستم که دولت ایران باید برای خود تعیین کند که کدام سیاست خارجی و داخلی احتمالاً برای ایران و مردم ایران سودمند است. در آنچه که نوشته ام، سعی نمی کنم به دولت ایران در مورد بیشترین منافع آن مشاوره دهم. من فقط می خواهم توضیح بدهم که چرا در شرایط کنونی، دولت ایالات متحده در حال حاضر قادر به گسترش کمک های بیشتر به ایران یا خرید نفت ایران نیست. در صورت تمایل ایران، ایالات متحده امیدوار است بتواند به کمک های فنی و کمک های نظامی ادامه دهد بر یک مبنای قابل مقایسه با آنچه که در طول سال گذشته داده شده است. من نگرانی را در نامه شما در موقعیت خطرناک فعلی ایران درک می کنم و صادقانه امیدواریم قبل از اینکه دیر شود دولت ایران اقدامات مشابهی را برای جلوگیری از بدتر شدن این وضعیت انجام دهد. لطفاً، آقای نخست وزیر، تضمین های مجدد من را بپذیرید. مقدمه بالا باید هر چه زودتر با توضیحات لفظی و انتقال تلگرافی به نخست وزیر ارسال شود، با دانستن این واقعیت که سفیر هندرسون بزودی به ایران برنمی گردد. به استثنای اینکه توسط نخست وزیر انتشار یابد، موجودیت و محتویات این پیام باید مخفی نگه داشته شود

دالس

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d230>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 888.2553/6-3053. Secret; Security Information. Drafted by Richards; cleared in draft in E, BNA, G, and S; and approved by the President.

² See footnote 8, Document 218.

231. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency¹

Washington, undated.

IRAN
June 1953

الف - تحولات عمومی

1. در ظاهر، اوضاع سیاسی داخلی تغییرات اندکی نشان داد و آرامش نسبی در طول ماه حاکم شد. در مجلس که نه هواداران مصدق و نه عناصر مخالف قادر به کنترل آن بودند، هر دو عنصر خود را عمدتاً به انتخاب قریب الوقوع یک رئیس مجلس مشغول کردند. کاشانی که به دنبال انتخاب مجدد است، قنات آبادی، یک از حامیان برجسته کاشانی، حملات خشونت آمیزی را نسبت به دولت مصدق اعمال کرد.
2. اگرچه نقاط قوت نسبی هواداران مصدق و مخالفان هیچ تغییر مثبتی نشان نداده اند، اما شکافهای جدیدی در زره سیاسی مصدق نشان داده شد. خان های قشقایی، پشتیبانان مستحکم مصدق، اینگونه بیان کردند که تحت شرایط خاص حاضر هستند بر ضد نخست وزیر اقدام کنند.
3. حزب توده، که هدف اصلی ایرانی آن شاه است، همچنان به حمایت خود از مصدق ادامه داد. به مناسبت یک جلسه عظیم الهام گرفته از طرف مصدق، این حزب توانایی خود را در جمع آوری و کنترل پیروان خود نشان داد. توده 12,000 نفر از پیروان خود را با نظم و انضباط در مقابل 3000 ارائه شده شده توسط دولت جمع آوری کرد. مصدق با صدور دستوراتی به ادارات دولتی برای جلب حمایت از افسران بازنشسته ارتش اقدام کرد و به آنها اشتغال داد. وی همچنین با اعطای اجازه بازگشت ملکه و سایر اعضای خانواده سلطنتی به ایران، روابط خود با شاه را بهبود بخشیده است.
4. حدس و گمانهای زیادی به مذاکرات اخیر میان مصدق و سفیر اتحاد جماهیر شوروی اختصاص داده شده است. پیشنهاد شده است که این مذاکرات مربوط به تجدید نظر در توافقنامه ایران و اتحاد جماهیر شوروی در سال 1921، بازگشت طلای ایران در اتحاد جماهیر شوروی، تنظیم مرزهای مورد مناقشه، افزایش بیشتر تجارت اتحاد جماهیر شوروی و ایران، و نزدیکی عمومی بین دو کشور باشد.
5. هیچگونه آشفتگی داخلی جدی در طول ماه رخ نداده است که حاکی از کنترل مداوم مؤثر نیروهای امنیتی دولت باشد، اگرچه به طور کلی برداشت خوب احتمالاً در آرامش حاکم بر استانها نقش داشته است.
6. دولت با مشکلات اقتصادی روبرو است. دولت در مواجهه با گرایش های تورمی - که 100 ریال به یک دلار کاهش یافته است - محدودیت های جدیدی در تجارت خارجی ایجاد کرده است. بنا بر گزارش ها، مصدق با نگرانی در انتظار بازگشت سفیر هندرسون است، با این امیدواری که وی اطمینان از افزایش کمکهای اقتصادی ایالات متحده را همراه داشته باشد.

ب - خلاصه ایستگاه [4 پاراگراف (10 سطر) محرمانه است]

ج - خلاصه عملیاتی

جنگ سیاسی و روانی

[5 پاراگراف (26 سطر) محرمانه است]

عملیات شبه نظامی

[2 پاراگراف (4 سطر) محرمانه است]

[اسم محرمانه است]

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d231>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO-IMS Files, Job 81-001061R, Box 2, Folder 1, Monthly Report-June 1953-Country Summaries and Analyses. Top Secret; Security Information.

232. Editorial Note

در اول ژوئیه سال 1953 ، کرمیت روزولت مکاتبه ای را دریافت کرد که اظهار داشت نخست وزیر انگلیس "این طرح را تصویب کرده است. سفارت از طریق دفتر امور خارجه مطلع خواهد شد که آن دفتر همچنین نظرات خود را در مورد 'توافق نامه قابل قبول نفت' به سفیر ارائه خواهد داد." " سپس این مکاتبه وضعیت برنامه های تفصیلی را درخواست کرد، که هنوز توسط مقامات آژانس اطلاعات مرکزی به اتمام نرسیده اند.

(Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 7, TPAJAX Vol. 1)

233. Despatch From the Embassy in Iran to the Department of State¹

No. 337

Tehran, July 1, 1953.

موضوع

محبوبیت و اعتبار نخست وزیر محمد مصدق

مقدمه

سفارت اخیراً گزارشهایی دریافت می کند که نشان می دهد نخست وزیر مصدق بخش عمده پشتیبانی مردمی را که قبلاً از آن برخوردار بود از دست داده است. بدون استفاده از روش یا امکان استفاده از روشهای نظرخواهی افکار عمومی، بطور مسلم نتیجه گیری قطعی غیرممکن است، اما نظرات دریافت شده ممکن است روند گسترده ای را نشان دهد.

پشتیبانی اصلی و کاهش آن

به نظر می رسد سوالی در مورد پایه گسترده حمایت مردمی از دکتر مصدق در زمان نخستین حضور وی به عنوان نخست وزیر، وجود ندارد. مصدق به عنوان رهبر مبارزه با شرکت نفت ایران-انگلیس در کشوری که ابراز نارضایتی و حتی نفرت انگلیس ها ریشه های عمیق دارد، مصدق می تواند از حمایت مردم از همه سطوح جامعه با استثنائات اندک بهره مند شود. ماه ها پس از ملی شدن نفت، محبوبیت نخست وزیر به طور مداوم افزایش یافته است. از نظر مردم عادی، مصدق تقریباً به عنوان یک نیمه خدا مورد توجه قرار گرفت.

پدیده مصدق تقریباً در ایران بی نظیر بود. چهره یک پیرمرد ضعیف، در یک کشور شرقی، که سن او به تنهایی قابل احترام است، شخصی که به نظر می رسد با موفقیت در نبرد علیه احتمالات عظیمی در حال پیروزی است، با برانگیختن همدلی تقریباً همه ایرانیان. در کشوری که فساد سیاسی پذیرفته شده بود، اکنون مردی ظاهر شد که تردیدی در میهن پرستی و صداقت مالی او نبود.

با این وجود اوضاع اقتصادی و مالی کشور رو به وخامت بود و با افزایش مخالفت با وی، نخست وزیر متوجه شد که برای خاموش کردن آن، ابزار مستبدانه باید اتخاذ شود. تناقضات در بیانیه ها و وعده های عمومی وی همچنان آشکارتر به نظر می رسد. نخست وزیر در حالی که از "اقتصاد غیر نفتی" صحبت می کرد، از عدم تلاش برای آغاز اصلاحات وعده داده شده، به این دلیل که او نمی تواند "در دو جبهه" بجنگد، عذرخواهی کرد. "راه حل نفت" بسیار وعده داده شده، که دائماً در مقابل مردم بهم ریخته بود، تحقق پیدا نکرد. تقاضاهای بیشتر و بیشتر برای قدرت های دیکتاتوری مطرح شد، و بیشتر و بیشتر. نخست وزیر مجبور شد برای حفظ قدرت خود از روش های مستبدانه و دست بالا استفاده کند.

ماه ها مصدق به دلیل ترس از جان خود نتوانست محل زندگی خود را ترک کند. او اعتراف کرد که از جمعیت می ترسد. او دیگر نتوانست در میدان مجلس "مردم" را خطاب کند. سخنان وی از رختخوابش به دستگاه ضبط تحویل داده می شد و از رادیو تهران پخش می شد. او جرات نداشت در عمومی ظاهر شود. مصدق دیگر قهرمان محبوب نبود.

سرانجام نخست وزیر اعلام کرد که قصد دارد بدون توجه به پشتیبانی مردمی، در سمت خود باقی بماند. با پشتوانه اقلیت نمایندگان، اکنون او بود که می توانست از تهدیدهای تاکتیکی انسداد استفاده کند. وی

هشدار داد که تا زمانی که اکثریت ساده ای در مجلس نصف به اضافه یک داشته باشد ، همچنان در سمت خود باقی خواهد ماند. او دیگر بیش از حد خواستار رأی اعتماد نبود. همچنین واضح بود که اگر او از به دست آوردن نیم به علاوه یک مطمئن نبود، گروه موافقان وفادار او می توانستند صرفاً با بیرون رفتن از مجلس، جلسات را متوقف کنند. او اکنون یک قدم فراتر رفت و انحلال مجلس را تهدید کرد. شاه و مصدق

برای منحرف کردن توجه مردم از عدم موفقیت وی در حل مسئله نفت یا تحکیم مقام خود در این سمت، به همین دلایل ، یا به دلایل دیگر، مصدق بحرانی را بر سر موضع شاه مهیا کرد. به نظر می رسد هیچ شکی نیست که نخست وزیر در واقع "پیشنهاد" کرد که شاه ایران را ترک کند. به نظر می رسد کمتر شکی وجود دارد که وی محبوبیت شاه را دست کم گرفته است. در حالی که شخصیت محمد رضا شاه در ایران از اهمیت کمی برخوردار است ، مفهوم پادشاهی بسیار تحت تأثیر ذهن مردم ایران قرار دارد. بدون ورود به جزئیات ، یادآوری این نکته کافی است که عدم موفقیت وی در خلاص شدن از شر شاه ، یک شکست بزرگ برای نخست وزیر بود. این اولین بار از زمان رسیدن وی به قدرت بود که نتوانست در مورد مسئله داخلی آنچه را که پیش بینی کرده بود به انجام برساند.

تظاهرات اعتراض آمیز علیه عزیمت شاه بدون شک باعث شد مصدق و همراهان وی موقعیت شاه را منجر به این شد که اکنون "گزارش مجدداً بررسی کنند، و تلاش آنها برای یافتن "موندوس ویوندی" به "کمیته هشت نفری مجلس"، که هم اکنون مشهور است، و محدود کردن قدرت های شاه انجامید. نگرش شاه نسبت به مصدق توسط مخالفان مصدق به "ضعف" تعبیر شده است ، و به نظر می رسد که شاه خود را در مقابل برخی از کسانی که آرزوی بهترین را برای او دارند بی اعتبار کرده است. با این حال ، به نظر می رسد که مخالفان از عواقب ناشی از آن که یک شاه کاملاً مطیع و یک سلاح در دست مصدق است، می ترسند. قابل توجه است که مخالفان مصدق حملات خود را نه بر اساس اصل محدود کردن شاه بلکه در جبران، محدود کردن قدرت مصدق، یعنی لغو اختیارات تمام اعضاء مجلس. دولت به نوبه خود مراقب بود که هیچ مورد واضح و شفاف را به عنوان انتخاب بین مصدق یا شاه مطرح نکند.

محبوبیت حاضر

در مورد محبوبیت نخست وزیر ، اظهارات زیر آشکار است. در تاریخ 7 آوریل ، کنسول در تبریز پیامی را به سفارت فرستاد که اظهار داشت ظاهراً تسلط نخست وزیر نسبت به جمهوری آذربایجان در طی دو ماه گذشته "به وضوح تضعیف شده است". کنسول متذکر شد که مخالفت های علنی با افکار عمومی رو به افزایش است. کنسول تذکر داد، افزایش قابل توجه مخالفت مردم حاکی از کاهش اعتبار مصدق است و تلاش نخست وزیر برای تضعیف تاج تخت منجر به افزایش اعتبار شاه "به ضرر مصدق" شده است. کنسول اصفهان در نامه ای به تاریخ 1 آوریل 1953 نظر زیر را اظهار کرد:

"من فکر می کنم باید گزارش دهم که اکنون چندین هفته است که افرادی که با آنها صحبت کرده ام با نارضایتی بیشتری در مورد مصدق و بطور کلی "دولت" ابراز می کنند.

افراد ماهر از عدم موفقیت ، عدم پیشرفت در حل و فصل اختلافات نفت ، مالیات های جدید، و مقررات حاکم بر تجارت خارجی ناراضی هستند. آنها به طرز مرموزانه درباره تغییر آینده در تهران صحبت می کنند، که مسائل اکنون نمی توانند ادامه یابند. این اظهار نظر به معنای نظرسنجی در افکار عمومی نیست، بلکه فقط گزارشی از نظرات و تفکر برخی از افراد 'طبقه بهتر' است که من با آنها صحبت کرده ام."

کنسول در مشهد در این زمان گزارش داد که به نظر می رسد مردم آنجا هم مصدق و هم شاه را می خواهند.

در اواخر ماه ژوئن کنسول ها در اصفهان و مشهد تا حد زیادی گزارش های قبلی خود را تأیید کردند. کنسول در اصفهان نشان داد که "طبقه پایین هنوز هم از مصدق حمایت می کند"، اگرچه مخالفت با وی در بین طبقات متوسط و بالا رو به افزایش است، وی خاطرنشان کرد: "احساس عموماً بی تفاوت است." کنسول در مشهد اظهار داشت: "بازگشت دوباره به مصدق" از طرف "فرصت طلبان محافظ"، اما این که "فقط شاه محبوب همه است". کنسول در آنجا اظهار داشت که قدرت اصلی مصدق در این باور نهفته است که بقیه سیاستمداران بدتر هستند.

در آوریل 1953 مدیران منطقه ای 'تی سی آی'، بر این عقیده بودند که با وجود این که نخست وزیر هنوز قادر به کنترل استانها از طریق انتصابات خود به سمت پست های استانی بود، "به نظر می رسد محبوبیت وی در بین عموم مردم زیر فشار قابل توجهی قرار گرفته است." در اواسط ماه ژوئن همان مدیران "توافق کردند که مصدق از محبوبیتی که يك سال قبل هدایت می کرد، برخوردار نیست..." قبایل، نه غیر معمول، در نگرش خود تقسیم می شوند. به نظر می رسد رهبران بختیاری به شدت مخالف مصدق بوده اند و علیه او توطئه کرده اند، برای این فعالیت چندین رهبر آنها در زندان است. رهبران کرد نسبت به تلاش مصدق برای تحمیل یک اقدام اصلاحات زراعی کاملاً با هزینه صاحبان زمین ابراز ناراحتی می کنند. خشونت بارها رخ داده است و به راحتی می توان فرض کرد که کردها، مستقل از هر رویدادی، مطلقاً نسبت به نخست وزیر تمایل ندارند. قشقایی ها، به طرز رسوایی مخالف سلسله پهلوی هستند، ممکن است برای حمایت از مصدق در هر حرکتی که باعث تضعیف موقعیت شاه فعلی شود، روی آنها حساب کرد.

به نظر می رسد نخست وزیر در تهران بخش اعظم پشتیبانی خود را از دست داده است، اگرچه همچنان در برخی از مناطق از درجه ای از محبوبیت خود لذت می برد. اکنون بازار بین اتحاد مصدق و اتحاد با کاشانی و بقایای تقسیم شده است. در بین بازرگانان، مصدق عمیقاً محبوبیت ندارد، اما به نظر می رسد استثنائات مهمی در این قشر وجود دارد. به عنوان مثال، نسبت به وارد کنندگان، صادرکنندگان به حمایت از مصدق تمایل بیشتری دارند، همانند تولید کنندگان محلی کوچک که فعالیت های آنها توسط کمبود در رقابت با محصولات خارجی و تمایلات تورمی برانگیخته شده اند. نخست وزیر حمایت روشنفکران شعبه های حزب ایران را که بیشتر آنها در دولت فعلی راه جیره خواری را پیدا کرده اند، حفظ می کند با این وجود، جدیدترین تظاهرات حامی دولت در 19 ژوئن، دولت را به طرزی شگفت آور در حملیت مردمی ضعیف نشان داد. علیرغم تبلیغی که از رادیو تهران پخش شده بود و علاوه بر وسایل نقلیه مجهز به بلندگوهای بلند در سطح شهر تهران که مردم را به حضور در این تظاهرات دعوت می کردند، فقط بین سه تا پنج هزار شرکت کننده حضور داشتند، بجز دوازده هزار نفر یا بیشتر در گروه های مقدم جبهه توده که به دلایل خودشان آمده بودند.

کنسول در تبریز گزارش می دهد که در همان روز نیز تظاهرات در آنجا برگزار شد که فقط چهارصد نفر از طرفداران مصدق شرکت داشتند. هنگامی که تماشاگران طرفدار شاه شروع به پرتاب سنگ کردند، پلیس مجبور به متفرق کردن تظاهرکنندگان شد. گزارش کنسول به این نتیجه رسید: "کوچک بودن تظاهرات نشانه دهنده عدم حمایت جمهوری آذربایجان از نخست وزیر است."

نتیجه

به نظر می رسد که اعتبار و محبوبیت شخصی دکتر مصدق از زمان بازگشت وی به سمت ریاست جمهوری در ژوئیه سال 1952 به طرز چشمگیری کاهش یافته است. اعتبار و جایگاه وی بیشتر به اعتبار و قدرتی که از کنترل دستگاه های دولتی مانند نیروهای امنیتی، رسانه های تبلیغاتی، شغل، قرارداد و مجوز قدرت، بستگی دارد. پیش از این، قدرت وی از پایگاه گسترده و عمیق حمایت مردمی، و علیرغم مخالفت چهره های کلیدی در دستگاه دولت، ناشی می شد.

همانطور که در هر کشوری صادق است ، حیثیت و محبوبیت مرد در قدرت با مسائل مربوط به آن لحظه نزدیک است. مصدق در مبارزاتی که مستقیماً با انگلیسی ها درگیر بود ، می توانست از حامیان انبوهی برخوردار باشد.

امکان افزایش موقت محبوبیت مصدق که ممکن است در آینده ناشی از موضوع خاص باشد وجود دارد. با این حال ، به جز احتمال از راه دور برای حل برخی از مشکلات اساسی با این کشور ، در حال حاضر بعید به نظر می رسد که روند نزولی محبوبیت مصدق - متفاوت از تصرف او بر روی ارگان های دولت - قابل بازگشت باشد.

ملبورن M. روی

دبیر اول سفارت

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d233>

¹Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.13/7-153. Secret; Security Information. Drafted by Cuomo. A copy was pouched to London. Received July 10.

234. Memorandum Prepared by the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)

Washington, July 2, 1953.

[Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. 1 page not declassified.]

235. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, July 7, 1953, 2 p.m.

42.

صبح امروز ساعتها با امینی، وزیر دادگستری وقت، در مورد موضوعات گسترده گفتگو داشتیم. خیلی صریح صحبت کرد. نکات برجسته در زیر است:

1. با تعویق دیدار امیر سعود، شاه دوباره مضطرب سفر به خارج از کشور است (تلگرام سفارت 4350 از 7 مه 1953).² امینی در تلاش است که او را منصرف کند. وی اظهار داشت که شاه طبیعتاً مشکوک، تغییراتی را مناسب می‌دید که وجود ندارد (تکرار، ندارند)، و به اطمینان خاطر نیاز دارد. آیا او، امینی، می‌تواند به شاه بگوید که سفارت هنوز احساس می‌کند که سفر در این مقطع اشتباه است؟ من به او گفتم که نظر شخصی من این است که سفر در مقطع فعلی هم در ایران و هم در خارج از کشور نادرست است. 2. او فکر کرد زمان آن نزدیک می‌شود که باید برادرش محمود امینی رئیس ستاد شود. رئیس فعلی، ریاحی، به حزب ایران و هم‌فکران چپ خود خیلی نزدیک بود. من مشاهده کردم که این امر کاملاً مسئله داخلی ایران به نظر می‌آمد. بدون در نظر گرفتن شایستگی‌های نسبی افسرانی که مایل بودند اظهار کنند که 'آرمیش' از زمانی که ریاحی رئیس ستاد کار خود را آغاز کرده، از افزایش همکاری خود خبر داده است. به همین ترتیب 'جننیش' با سرتیپ امینی بیشترین همکاری را دریافت کرده بود. وزیر دادگاه سپس اظهار داشت شاید تغییر لازم نباشد (تکرار، نباشد).

3. امینی سپس اظهار داشت که او فکر می‌کند که قول آمریکا مبنی بر 100 میلیون دلار (حتی اگر این مبلغ نه در آینده نرسد) می‌تواند مصدق را برای خلاص شدن از مشورت‌های افراطی و نجات کشور از گرفتاری‌هایی که با آن روبرو شده‌اند، حرکت دهد. من با جزئیات توضیح دادم که چرا، به دلیل عدم توافق نفت، کمک‌های اساسی ایالات متحده غیرممکن است. گفتم که اگرچه با جزئیات مشورت‌های سفیر هندرسون در واشنگتن آشنا نیستم (تکرار نیستم)، من هیچ دلیلی نداشتم (تکرار نداشتم) به چیزی بیش از آنچه که در مقیاس فعلی پیش‌بینی شده بود خوشبین باشم. امینی گفت که در این شرایط شاید زمان آن رسیده است که مصدق را سرنگون کنیم. من دوباره به این مسئله داخلی پاسخ دادم اما درک من این بود که شاه اصرار داشت که هرگونه تغییر با روش‌های مشروطه صورت بگیرد و به نظر می‌رسد انتخابات پارلمانی اخیر باعث تقویت حضور مصدق در مجلس شده است. امینی موافقت کرد. من همچنین اضافه کردم که اختلالات ناشی از تغییرات غیر پارلمانی ممکن است توسط توده با نتایج هرج و مرج برای ایران تصاحب شود.

4. امینی گفت: اگر راه حل دیگری برای حل مشکلات ایران به غیر از کنترل نهایی توده وجود نداشت، شاید زمان آن بود که برای "ارتشهای جنوب" برنامه ریزی کنیم. گفتم این موضوع برای من جدید است. وی کلی گفت که او برای ایجاد امنیت در مناطقی از ایران که سلطنت مشروطه وجود دارد، اگر بدترین اتفاق افتد، همکاری بین ارتش و قبایل در جنوب را پیش‌بینی کرده است.

5. من با این سؤال که وی چه می‌تواند در مورد نگرش فعلی شوروی در قبال ایران به ما بگوید، موضوع را تغییر دادم. او به من گفت نخست وزیر تمام تلگرام‌های خود را به وی نشان داده است و به او اطمینان داده است که بدون مشورت کامل با شاه تصمیمی اتخاذ نخواهد شد (تکرار نخواهد شد). اگرچه مبهم در مباحثی مشخص، امینی گفت او نمی‌بیند بحث زیادی با اتحاد جماهیر شوروی وجود داشته باشد.

هیچ مورد خاصی با معاهده 1921 اشتباه نیست زیرا آن انگلیس را بیرون نگاه داشته است. تنظیمات مرزی استفاده اندکی دارند، وقتی همیشه اتحاد جماهیر شوروی می تواند هر موقع دلش خواست به عقب برگردد. طلای در اختیار اتحاد جماهیر شوروی به هر حال متعلق به ایران بود. بنابراین او فکر کرد بهترین سیاست برای ایران این است که بدون اتحاد و تعهد در کنار شوروی پیش برود.

6. سادچیکوف اصرار داشت که تماشاگران وداع با شاه داشته باشد. از آنجایی که سادچیکوف هفت سال علیه شاه کار کرده است، نه او و نه امینی تمایل به اهداء درخواست ندارند اگرچه بدانند که پروتکل نیاز به اهداء درخواست دارد. شاه نامه ای را ارسال کرده است که برای گفتگو با امینی به تهران می آید.

7. امینی پیشنهاد کرد شاید دیدن شاه خوب باشد. من پاسخ دادم که این باعث خوشحالی شخصی من خواهد شد، اما احساس می کنم که اگر شرایط پیش بینی نشده منجر به تأخیر قابل ملاحظه شود، بهتر است سفیر در بازگشت وی مخاطب داشته باشد

ماتیسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d235>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/7-753. Secret; Security Information. Received at 11:15 a.m.

² In telegram 4350 from Tehran, May 7, Mattison reported on Minister of Court Amini's attempt to enlist U.S. financial and economic support should he persuade Mosadeq to (a) settle his differences with the Shah, (b) allow Amini and his friends to gain control of the security forces, and (c) distance himself from the Iran Party. Henderson commented that Amini's statements "tend confirm Embassy's suspicion the family associates engaged in what appears to be superior type Persian intrigue." (Ibid., 788.00/5-753)

**236. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell¹**

Washington, July 8, 1953.

1. در پاسخ به سؤال [محرمانه است] در مورد توانایی ما در خنثی کردن پشتیبانی قشقایی از مصدق ، ما در این تاریخ ارزیابی زیر را از تهران دریافت کرده ایم. این ارزیابی پس از گفتگو با رهبران قشقایی حاصل شد. اگرچه موقعیت قشقایی طبق شرح زیر ممکن است در آینده تغییر کند، اما در حال حاضر اعتقاد بر این است که دقیق است.

الف - در حال حاضر دارایی های سیاسی اصلی قشقایی بوسیله زیرنماینده می شوند:

(1) این اطمینان که حمایت گذشته آنها اثری الهام بخش بر مصدق داشته است.

(2) نفوذ آنها بر ژنرال محمود امینی.

(3) "کنترل" آنها بر شخصیت های اصلی نظامی در فارس و خوزستان.

(4) نفوذ آنها در فراکسیون جنبش ملی

ب - اهداف فعلی قشقایی:

(1) خان های اصلی قشقایی از جمله ناصر خان قصد دارند از مصدق در برابر همه مخالفت ها حمایت کنند. در این زمان ، حتی فشارهای شدید آمریکا به خان های قشقایی باعث نمی شود که این موضع تغییر کند.

(2) خان های قشقایی که از نزدیک با جنرال محمود امینی همکاری می کنند ، قصد دارند از مجاورت خود با مصدق استفاده کنند تا نرده های سیاسی خود را در درآمده سازی برای یک پیشنهاد نهایی، اما نه حتمی، برای قدرت.

(3) خان های قشقایی مخالفت زاهدی را جدی نمی گیرند و فکر می کنند که او در تست قدرت با مصدق شانس پیروزی کم یا ناچیزی دارد.

ج. برآورد قشقایی از قدرت مصدق:

(1) مصدق تنها چهره قدرتمند سیاسی در ایران است.

(2) به جز چند اشراقی ناراضی، مردم به مصدق اعتماد دارند.

(3) مصدق را نمی توان در این زمان برکنار کرد.

2. نتیجه گیری:

به عقیده ما ، خان های قشقایی اینگونه مصلحت را در حمایت از مصدق می بینند، و تا زمانی که موضع مصدق از نظر مادی ضعیف نشود و یا ظهور برخی شخصیت های سیاسی دیگر تهدیدی جدی برای موضع مصدق باشد، نمی توان انتظار داشت که این حمایت صورت نگیرد. یا تا زمانی که خود قشقایی ها احساس کنند به اندازه کافی قوی هستند که بتوانند برای قدرت پیشنهاد دهند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d236>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified

237. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, July 13, 1953, 11 a.m.

74. وزیر بلژیک که دیروز مخاطب شاه بود ، با اطمینان کامل به من می گوید که شاه هنوز هم خیلی مایل است سفر کند (در مورد گزارش 42 من ، 7 ژوئیه)² و در تلاش است از دولت ایتالیا دعوت دریافت کند. با این حال، منبع 'کس' نزدیک به شاه اظهار داشت که شاه از برخورد آیزنهاور-مصدق بسیار دلگیر است و احساس می کند که مواضع انگلیس و آمریکا اکنون به وضوح در کنار هم هستند. این امکان وجود دارد که شاه یا گفتن داستانهای مختلف را به افراد مختلف سعی در سردرگمی دیگران را دارد و یا دودلی او را نشان می دهد.

متیسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d237>

¹ Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.11/7-1353. Secret; Security Information. Received at 7:45 a.m.

**238. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell¹**

Washington, July 14, 1953.

1. به دنبال 13 ژوئیه دریافت شد:
منبع: فردی با تماسهای سیاسی خوب اما بسیار مغرضانه علیه مصدق. ب-2.
"الف - فراکسیون جنبش ملی 12 ژوئیه جلسه 12 ساعته طوفانی با نتایج زیر برگزار کرد:
(1) مصدق از فراکسیون می خواهد جلسات آینده مجلس را تحریم کند و مصدق برگزاری همه پرسی را برای تعیین "تمایل مردم به وی برای ادامه فعالیت" پیشنهاد می کند.
(2) رضوی با این رویه مخالفت کرد و اعلام کرد وی از مصدق 'تا به حال' حمایت کرده است، اما او حاضر نیست مجلس را ببندد.
(3) بحث و جدال درباره موضوع چنان شدید شد که جلسه تا ساعت 10 صبح 13 ژوئیه به تعویق افتاد.
ب - جلسه بعد به ، بالا الف ، گزارش داده شد، مکی به طور خصوصی با معظمی و رضوی ملاقات کرده است، این سه نفر موافقت کردند که نامه رئیس جمهور² آیزنهاور موقعیت مصدق را به شدت تضعیف کرده بود. معظمی و رضوی گفتند: "اگر این وضعیت خیلی بد باشد" آنها حاضرند "مصدق را از میان بردارند" اما آنها اصرار دارند که مصدق توسط بعضی از اعضای جبهه ملی جایگزین شود. مکی اصرار دارد این تصمیم تا پس از 30 تیر (21 ژوئیه)، سالگرد تلاش قوام برای سرنگونی مصدق، به تأخیر اندازد.
ج. در مصاحبه اختصاصی با مصدق 12 ژوئیه ، اخیراً به مسعودی ، ناشر اطلاعات گفت:
(1) بسیار عصبانی" که نامه آیزنهاور ' به ایران صدمه نرساند ، اما به شهرت آمریکا در ایران بسیار آسیب رساند'.
(2) دولت برای تظاهرات گسترده مردم که انتظار می رود 30 تیر (21 ژوئیه) صورت گیرد، آماده است'.
(3) این که مصدق هیچ گونه قصد رفتن به مجلس را، برای تفویض برنامه ریزی شده در 14 ژوئیه، ندارد ، زیرا 'آنها (مخالفان) می خواهند مرا بکشند'.
منبع اظهار داشت: نامه آیزنهاور تأثیر فوق العاده ای داشته است و مفسرین مطبوعات پارلمان و سیاست خارجی مجلس اکنون علیه مصدق هستند. جایگاه وی از حیاتی ترین موقعیت های شغلی است. تنها اسلحه ای که برای او باقی مانده قدرت دستگیری است. من انتظار دارم که دستگیری گسترده مخالفان از 14 ژوئیه آغاز شود. هرگونه تلاش مصدق برای بستن مجلس 'مطمئناً' نمایندگان را بیگانه می کند؛ ' آنها نمی خواهند شغل و جایگاه نفوذی خود را از دست دهند'.
2. به دنبال 13 ژوئیه از ایستگاه دریافت شد:
"تحولات فعلی که احتمالاً بر برنامه تأثیر می گذارد:
1 - مصدق تحدید می کند که مجلس را منحل و همه پرسی برگزار می کند.
2 - فراکسیون جنبش ملی گزارش داده که معتقد است دولت باید به استیضاح پاسخ دهد، اما برای دوری کردن از مخالفین، در این مورد شایعه می شود که آنها آماده استعفا دادن یا غایب بودن از مجلس می شوند.
3 - مصدق احتمالاً تظاهرات هایی را که از نظر کاراکتر ضد آمریکایی هستند، مجاز می داند.
4 - ظرف 48 ساعت آینده مصدق به رادیو خواهد رفت و مورد را در مقابل مردم می گذارد.

- 5 - مطبوعات خواستار اخراج مدیر قلعه چهار، وارن، و مفصر مطبوعاتی سفارتخانه آمریکا آتشه بروس، و بسته شدن سایر تأسیسات آمریکا، و شارژ آمریکا به انگلیس علیه ایران پیوستند.
- 6 - توده جشنواره جوانان هزاران نفری را حمایت کرد که از 9 ژوئیه هنوز در برپا است.
- 7 - توده تشکیل 'هیئت مدیره سالگرد 21 ژوئیه' را برای یک تظاهرات مشترک حمایت کرده است.
3. در شب 11 ژوئیه [کمتر از 1 خط محرمانه است] در زیر به ایستگاه اظهار داشت:
 "الف - مخالفین با نامه آیزنهاور تا حد زیادی تشویق شدند.
- ب - معاون مستقل، فخر، اقدام به برقراری تماس با پسر زاهدی کرد که انتظار دارد فخر را شب 13 یا 14 ژوئیه ملاقات کند.
- ج. زاهدی به روماتیسم و نقرس مبارزه کرده است که سالها گرفتار آن شده بود اما اکنون سلامت و روحیه خوبی دارد.
- د - مصدق 11 ژوئیه 'دستور العمل های مخفی فوری' را به وزیر دارایی ارسال کرد تا مبلغ دویست هزار ریال (دو هزار دلار) 'برای چاپ اوراق' به وزارت کشور پرداخت کند. مخالفین معتقدند این به فرمهای همه پرسی اشاره می کند که باور می رود مصدق برای جلب حمایت مردمی سعی در برگزاری آن دارد.
4. معتقد است گزارش زیر، مورخ 12 ژوئیه، از منبع معتبر است:
 "1 - نماینده ایستگاه پرسید که آیا مبنایی برای این شایعه که شاه قصد دارد به خارج از کشور برود وجود دارد. منبع اظهار داشت شاه با نامه آیزنهاور بسیار تشویق شده است، و معتقد است عدم حضور وی در ایران در این زمان توصیه نمی شود، و حتی ملکه نیز که اکنون سفر اخیر خود را به اسپانیا اشتباه و خطایی سنگین تشخیص می دهد، از این دیدگاه حمایت می کند. اگر مصدق فشار را تجدید کند، شاه صرفاً به کاسپین خواهد رفت تا طوفان فروکش کند.
- 2 - در صورتی که مصدق درخواست انحلال مجلس را به شاه ارائه دهد، شاه امتناع خواهد کرد. اما بسیار تردید وجود دارد که مصدق چنین درخواستی را به شاه ارائه دهد زیرا این امر می تواند 'حکومت' شاه را تأیید کند - به جای 'سلطنت'."
5. زیر گزارش مورخ 14 ژوئیه [کمتر از 1 خط محرمانه است]
 "1 - مقامات طرفدار دولت در اداره پست تهران همه نسخه های روزنامه های مخالف ارسال شده به استان ها را از بین می برند.
- 2 - مخالفت در مجلس اکنون شامل 20 نماینده است که استوار متعهد به مجلس است و 11 نماینده که با زاهدی همکاری می کنند.
3. معاون مستقل فخر و معاون نهضت ملی خسرو قشقایی اکنون 'مردد' به سمت مخالفین میروند."

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d238>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

² Document 230.

**239. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell¹**

Washington, July 15, 1953.

1. دلیل استعفای فراکسیون جنبش ملی مصدق از مجلس:²
او احساس کرد نمی تواند مجلس را برای مدت زمان طولانی کنترل کند و احساس کرد که این مقطع مرکزی انتقاد از دولت وی است.
2. واکنش مخالف باید:
از هر طریقی تأکید کنید که آنچه از مجلس مانده است، دولت قانونی کشور است، مرکز دموکراتیک آن در مخالفت با دیکتاتوری غیرقانونی مصدق.
3. کلیه نکاتی که در زیر می آیند باید در مورد 2 در بالا مقداری تأثیر گذار باشند.
4. وضعیت فعلی مجلس چیست؟
ما فکر می کنیم مورد نسبتاً خوبی برای مهیا کردن یک مجلس واقعی یا حداقل از نظر حقوقی، با باقی مانده نمایندگان، وجود دارد.
در حقیقت اعضای مجلس یا حداقل در نظریه حقوقی باشند
مجلس باید 136 عضو داشته باشد. این بار مصدق با انتخاب فقط 80 نفر انتخابات را متوقف کرد. هنگامی که 2/3 از 80 رای جمع آوری شده در تهران جلسه را با شاه افتتاح کردند، به نام افسران موقت، و شروع به تأیید اعتبار نامه های یکدیگر کردند. زمانی که 3/4 اعتبار نامه نمایندگان تأیید شد، سپس افسران دائمی (به مدت یک سال) به تصویب رسیدند و کمیته ها انتخاب شدند. در آن زمان، هیچ کس به قانونی بودن جلسه را به چالش نکشید که چرا 136 عضو نداشت و یا هیچ سهمی از 136 عضو نداشت. از آن زمان تاکنون بر اساس 80 عضو جلسه به شرح زیر تشکیل شده است:
2/3 از 80، یا 52، باید برای شروع مناظره حضور داشته باشند.
3/4 از 80، یا 60، باید برای رای گیری در مورد طرح یا لایحه حضور داشته باشند.
اکثریت (2/3 به علاوه 1)، یا 41، می توانند طرح یا لایحه را تصویب کنند.
5. مصدق و حامیان وی احتمالاً خواهند گفت که مجلس به اتمام رسیده است زیرا اعضای کافی برای تشکیل اکثریت ندارد.
6. ممکن است مصدق بخواهد مجلس را قانونی برای حمایت از ماده 5 فوق منحل کند. مطابق ماده 48 (همانطور که اصلاح شده) فقط شاه اختیار انحلال مجلس را دارد.
مصدق ممکن است ادعا کند که لایحه تمامیت اختیارات وی این اختیار را به او می دهد، اما اگر این کار را انجام دهد، مطمئناً بسیاری از هواداران را از دست خواهد داد.
7. برنامه ما باید به شرح زیر باشد:
الف - ترتیب دهید تا آنجا که ممکن است نمایندگان مخالف در مجلس بست³ کنند.
ب - نمایندگان مخالف را به اعلام این که مجلس هنوز زنده است و به کار خود را ادامه خواهد داد برانگیزید.
8. برای اجرای این برنامه باید آماده انجام اقدامات زیر باشیم:
الف - نباید به شاه اجازه داد مجلس را با حکم منحل کند.
ب - براساس ماده الحاقی 69، مجلس وظیفه دارد در رجوع به دیوان عالی کشور تخلفات وزرا را محکوم کند.

طبق ماده 60 تکمیلی، وزرا هر وقت احضار شوند، باید در مجلس حاضر شوند. بنابراین مجلس باقیمانده باید دکتر مصدق را احضار کند، و هنگامی که از آمدن امتناع کرد، باید این تخلف و دیگران را در دیوان عالی کشور محکوم کند.

ب [ج] - طبق ماده 67 تکمیلی زمانی که اکثریت کامل مجلس از کابینه یا وزیر ناراضی است، کابینه یا وزیر برکنار تلقی می شود. عنصر باقی مانده از مجلس باید آماده باشد تا طبق دستور رای دهد.

د - مطابق ماده 54 مکمل، شاه ممکن است دستور جلسه فوق العاده مجلس را صادر کند. ما باید آماده باشیم که وی دستور چنین ملاقات هایی را بدهد، که در آن همه نمایندگان که به طور غیرقانونی استعفا داده اند، دعوت می شوند.

ه - این احتمال وجود دارد که استعفای فراکسیون جنبش ملی به شکلی قانونی صورت نگرفته باشد زیرا باید این استعفا ها به درستی به کمیته ارجاع داده شود و سپس توسط هیئت مجلس تصویب شود. بنابراین، باید تأکید کنیم که آنها هنوز عضو هستند. در اینجا یک فرمول برای ملاقات سایر عناصر باقی مانده مجلس وجود دارد، انتخاب افسران دائمی، و سپس اعلام این که تمام نمایندگانی که در جلسات شرکت نمی کردند، قانوناً از شرکت در این جلسات معذور بودند.

این باید مشکل تشکیل اکثریت را حل کند، زیرا تشکیل اکثریت مجلس به تعداد نمایندگان است، منهای کسانی که عدم حضور آنها در مجلس تأیید شده است.⁴

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d239>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

²The National Front deputies in the Majlis resigned on July 15. See *Foreign Relations*, 1952-1954, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 735-736 (Document 333).

³The Farsi word "bast" translates as "sanctuary." ⁴In another memorandum of the same day, Roosevelt commented that "now incline believe if we able stress National Movement not legally resigned and still members then can have Shah call session at time required by plan. Also feel immediate bast by members fits into best concept of plan." (Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX)

**240. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell¹**

Washington, July 16, 1953.

به دنبال 15 ژوئیه دریافت شد:

1. زاهدی ادعا می کند دارایی های نظامی زیر را دارد و طرح عملیاتی زیر را نیز دارد:
2. چهره های نظامی برای شرکت فعال:
- الف - سرهنگ تیمور بختیار ، نظامی/دولتی موقت اصفهان و خوزستان
- ب- سرهنگ اخوی ، رئیس حمل و نقل ارتش
- ج - ژنرال درخشان معاون رئیس پلیس
- د - ژنرال دفتری ، فرمانده گمرک
- ه - سرهنگ نصیری گارد شاهنشاهی
3. برنامه ریزی کنید (با فرض همکاری شاه)
- الف - از آنجا که زاهدی مایل به انجام "خودکشی سیاسی" با اقدام غیرقانونی نیست، انتظار می رود وی از یکی از روش های زیر اقدام به دستیابی به وضعیت قانونی کند:
- (1) شاه زاهدی را به نخست وزیری منصوب می کند به این دلیل که مصدق با "اقدامات غیرقانونی" دفتر خود را از دست داد.
- (2) عزل مصدق بدون انتصاب جانشین توسط شاه؛ زاهدی فرماندار موقت نظامی "در طی انتخاب نخست وزیر توسط مجلس".
- (3) انصاب زاهدی به جای ریاحی به عنوان رئیس ستاد توسط شاه. دستگیری فوری ریاحی توسط زاهدی.
- (4) انتصاب زاهدی به عنوان وزیر دادگاه توسط شاه؛ انزوای فوری امینی ، دادگاه وزارت فعلی
- ب - اجرای یکی از موارد فوق می تواند عملیات زیر را تحریک کند:
- (1) امنیت منطقه اطراف دربار سلطنتی و خانه نخست وزیر توسط دو گردان (گردان) گارد شاهنشاهی شاه (یعنی ظاهراً کل گارد) تحت فرماندهی سرهنگ نصیری، دستگیری مصدق و همراهان.
- (2) کنترل رادیو تهران و رادیو ارتش توسط واحدهای حمل و نقل تحت فرماندهی سرهنگ اخوی
- (3) کنترل خیابانها در طول شب توسط گارد شاهنشاهی ، پلیس زیر فرماندهی درخشان، و پاسداران گمرک (یادداشت ایستگاه: گروه بسیار کمی) .
- (4) صبح روز بعد، ورود 10 گردان سرباز از استانها (یادداشت ایستگاه: احتمالاً تحت فرماندهی سرهنگ بختیار) به تهران برای پشتیبانی از دولت جدید.
- ج. برای جلوگیری از احتمال تضعیف شاه در هنگام "تسخیر" و دستور خارج کردن نیروها از عملیات (مانند حادثه قوام در سال گذشته) زاهدی پیشنهاد می کند تا برطرف شدن بحران بطور دائم در کنار شاه بماند
4. زاهدی ادعا می کند موفقیت در دستیابی به هر یک از چهار اقدام قانونی (طبق 3 الف) باعث پشتیبانی فوری ارتش و فرماندار نظامی تهران، اشرافی، از وی خواهد شد. بدون یکی از اقدامات قانونی او تمایلی به انجام این کار ندارد.
5. [کمتر از 1 خط محرمانه است] زاهدی چهره های اصلی و نمایندگان دولت را انتخاب کرده است

به استثنائاً رئیس ستاد که احتمالاً یکی از موارد زیر است:
الف- ژنرال باتمنقلیچ (مورد علاقه زاهدی)
ب. ژنرال ووزاک ، رئیس ژاندارمری سابق
ج - ژنرال هدایتی ، وزیر دفاع سابق
د - ژنرال علی رضا جهانبانی ، رئیس سابق کلوپ های ورزش
[2 پاراگراف (9 سطر) محرمانه است]

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d240>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

**241. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell¹**

Washington, July 16, 1953.

به دنبال 15 ژوئیه دریافت شد:

1. ایستگاه تهران پیشنهاد می کند فعالیت های تبلیغاتی زاهدی به عنوان جانشین منطقی مصدق تا پس از 21 ژوئیه به تعویق بیفتد. این تصمیم مبتنی بر این است که رو کردن دست قبل از تظاهرات برنامه ریزی شده، مصدق را تشویق می کند که از اوباش خیابانی برای نابودی یا آزار پیروان زاهدی استفاده کند.
2. در تلاش برای محدود کردن حجم تظاهرات ایستگاه در نظر دارد:
 - الف - دستور دهید نیروهای مخالف [کمتر از 1 خط محرمانه است] در 21 ژوئیه در اعتراض به مشارکت توده در عزاداری برای شهدای ناسیونالیست حادثه قوام در سال گذشته در خانه ها بمانند.
 - ب - در مطبوعات کنترل شده اعلامیه های 19 و 20 ژوئیه درج کنید که مراسم در مزار شهدا در شهر ری انجام می گیرد - نه در مرکز شهر تهران. این باید احساس نمایی ایرانی را جلب کند و ایستگاه امیدوار است که منجر به کاهش حضور در تظاهرات در مرکز شهر شود، بنا بر این قدرت مصدق را منعکس می کند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d241>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

**242. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt) to Mitchell¹**

Washington, July 17, 1953.

- پیرو 16 ژوئیه از ایستگاه دریافت شد.
1. موافقت با یک استعفا از نمایندگان مخالف مابین نمایندگان مستقل و نمایندگان مخالف 15 ژوئیه - به دنبال اقدام مشابه بوسیله اعضای فراکسیون نهضت ملی طرفدار مصدق - یک "عمل استراتژیک" با هدف شروع رفتار دوم مردمی توسط مصدق "در نظر گرفته شد.
 2. نماینده مخالف ، استلال پشت این مانور را این گونه توضیح داد:
 - الف - هدف "استعفا" جبهه ملی بستن مجلس و از بین بردن نفوذ مخالفان در آن بدنه بود.
 - ب - مصدق قصد داشت با برگزاری همه پرسی "تقلبی" منجر به تسلیم شدن بی قید و شرط مخالفان شود که نتیجتاً وی را به یک دیکتاتور کامل تبدیل می کرد.
 - ج - در اعلام "استعفا" ، دیگر نمایندگان ، که "بسیاری از آنها مخفیانه علیه دیکتاتوری می جنگند" ، ظاهراً ضرورت را برای مصدق در برگزاری رفتار دوم از بین بردند.
 - د - به گفته منبع ، "تک پنهان" استعفاء قانونی نیست مگر اینکه در جلسه مجلس مطرح شود و توسط نمایندگان جمعاً پذیرفته شود. بنابراین، در شرایط فعلی ، هیچ کس در واقع استعفا نداده است و جلسات مجلس در هر زمان که نیاز به اقدام مجدد باشد تشکیل می شود، مثلاً: اقدام مجلس برای نامگذاری نخست وزیر جدید.
 3. نماینده مخالف توضیح داد که 15 نماینده "تندرو" مخالفان موافقت کردند که در آن ساعت در مجلس بست بنشینند، "تا زمانی که مصدق جایگزین شود". وی گفت که مخالفان اوایل عصر در دیدار با کاشانی با این استراتژی موافقت کردند. برنامه این است:
 - الف - نمایندگان در ساختمان پارلمان باقی خواهند ماند
 - ب - کاشانی ، که پیشنهاد داد با آنها بست بنشیند، در خانه خود خواهد بود تا گروه های مذهبی و ² مردم را برای "دیدار همدردی" روزانه از نمایندگان در بست سازمان دهی کند.
 - ج - در میان افراد در بست:
 - (1) حائری زاده
 - (2) علی زهری
 - (3) هدا
 - (4) بقایی
 - (5) فرامرزی A.R.
 - (6) احمد فرامرزی
 - (7) میر اشرفی
 4. وی همچنین اظهار داشت:
 - الف - مخالفان حمایت مالی دریافت می کنند "اما من نمی دانم از کجا".
 - ب - مخالفان موافقت کردند که در طول تظاهرات 21 ژوئیه از خیابانها دوری و در خانه بمانند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d242>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

²Omission in the original.

**243. Memorandum From the Chief of the Near East and Africa Division,
Directorate of Plans (Roosevelt) to Director of Central Intelligence Dulles¹**

Washington, July 17, 1953.

موضوع

[در اصل حذف شده است]

1. گزارش های ایستگاه تهران بیان می کند حضور مدیر تی سی آی، آقای ویلیام وارن، در ایران و تماسهای بی شمار وی با مقامات عالی رتبه دولت ایران توسط نخست وزیر مصدق با موفقیت مورد سوء استفاده قرار می گیرد به گونه ای که مخالفت ها و دولت مصدق را تقویت می کند. گزارش شده است که نخست وزیر مصدق غیبت سفیر هندرسون را عدم حمایت ایالات متحده از سیاست های خود تعبیر می کند و نگران این واقعیت است که غیبت هندرسون از قدرت دولت او (مصدق) کم می کند. این از نظر ما اثر مطلوب است. برای غلبه بر این، مصدق تلاش می کند تا با بهرمگیری از تماس و صمیمیت مداوم آقای وارن با رهبران دولت تأثیرات غیبت هندرسون را به حداقل برساند.
 2. رهبران مخالف که با آنها سر و کار داریم، ابراز نگرانی کرده اند زیرا احساس می کنند تأثیرات نامه رئیس جمهور آیزنهاور و غیبت سفیر هندرسون تا حدی توسط فعالیتهای آقای وارن خنثی شده است.
 3. همانطور که می دانید بیشتر ایرانیان ادامه کمک های قلعه چهار را به عنوان یک نشانه ملموس از حمایت ایالات متحده از مصدق تعبیر کرده اند. به حدی که آقای وارن مترادف با قلعه چهار است، عدم حضور موقت وی در کشور به غیرفعال کردن ایرانیان از این تصور غلط کمک خواهد کرد، حتی اگر در این زمان کاهش کمک های قلعه چهار مطلوب نباشد.
 4. توصیه نمی شود که آقای وارن برای مشاوره به ایالات متحده فراخوانده شود، زیرا این امر می تواند توسط مصدق مورد سوء استفاده قرار بگیرد، به این معنی که وارن در حال مذاکره در مورد افزایش کمک های ایالات متحده به ایران است. ایستگاه ما پیشنهاد داده است که آقای وارن به بهانه تعطیلات در اروپا موقتاً ایران را ترک کند.
- توصیه: توصیه می شود این موضوع را با معاون وزیر امور خارجه، بدل اسمیت، در میان بگذارید و با وی تلاش کنید برای دور نگاه داشتن وزیر وارن از پست او (اما نه در آمریکا) برای مدت یک ماه راه حلی را طرح کنید بدون اینکه از وجود، تی پی آژاکس² با وی صحبت کنید و بدون تحریک کردن به نوعی که طوفان اعتراض را از قلعه چهار و وزیر وارن ایجاد کند.
- متأسفم که نتوانستم در این زمان پیشنهادهای خاصی ارائه دهم، اگرچه من امیدوارم که یک کنفرانس مناسب برای حضور وی در اروپا یافت شود. من از جان والر و دونالد ویلبر خواسته ام تا امکانات موجود را با جرجگانگان و ریچاردز از وزارت امور خارجه بررسی کنند.³
- کرمیت روزولت³

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d243>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 8, TPAJAX Vol. II. Eyes Only.

² Dulles had discussed the Warne matter with Under Secretary Smith at a Psychological Strategy Board meeting on July 15. In a memorandum for the record, Dulles wrote that he "spoke to WBS about the activities of Mr. Warne in Iran who seemed to be swimming against the general current in his Point IV activities. I said I thought it might be desirable for him to take a vacation somewhere outside of Iran for the next month or so. WBS did not know about this and asked for a specific recommendation. (NE should prepare a short memo for me to send to WBS)." (Ibid., Office of the Director of Intelligence, Job 80R01731R, Box 33, Folder 1095, DCI/PSB)

³ Printed from a copy that bears this typed signature.

244. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, July 17, 1953, 2 p.m.

116. برآورد روندهای سیاسی فعلی سفارت و 'ک آس' پیرو است: دلیل فوری حرکت عجولانه مصدق باعث از بین رفتن مجلس فعلی می شود که به عنوان مرکز مخالفان در حال افزایش فعالیت های تأثیرگذار ضد دولتی نظیر استیضاح زهری و انتخاب مکی به عنوان رئیس امور مالی 'بی ام آی' است. اپوزیسیون همچنین با موفقیت کنترل کمیته های کلیدی مجلس را به دست آورده است. ارسالی برای تسریع این رویدادها و وادار کردن مصدق به تحکیم فوری جایگاه خود نامه آیزنهاور بود که سیاست ایالات متحده در قبال دولت مصدق را روشن می کند.² معتقد است نامه ارسالی به نظر میرسد، حداقل در حال حاضر، جز افسانه حمایت ایالات متحده از مصدق همزمان با سرنوشت "دوستی" اتحاد جماهیر شوروی، چیزی بیش از تمایل برای تنظیم مشکلات مرزی نیست. با ورشکستگی سیاست خارجی و نتیجتاً نخست وزیر در معرض استیضاح مجلس، با افزایش صدور اسکناس غیرمجاز دولتی توسط مکی روبرو شد. ناتوان یا بی تمایل به قدرت شاه تکیه کردند که مجلسی را که با ضربه مصدق مصلحت را در استعفای گسترده نمایندگان یافته بود و همه پرسى اعلام کرده بود، منحل کند. همه پرسى در قانون اساسی پیش بینی نشده است. علیرغم کاهش محبوبیت نخست وزیر وی برسانه های تبلیغاتی اصلی از جمله رادیو تهران همچنان کنترل دارد و همچنین کنترل اعتبار و پول دولت که صندوقهای رای و تظاهرات در حمایت از وی را هزینه می کند. زمان بندی نیز عامل مهمی است. نخست وزیر با فراخوان خاطره ، قیام 21 ژوئیه می تواند از ترس دشمنان با احساسات پیروان خود بازی کند. در حالیکه مخالفت همچنان نمای شجاعانه ای را نشان می دهد، در یک نبرد نمایی با مصدق ظاهراً ناتوان به نظر می رسد. علاوه بر این ، شاه فاقد رهبری است در حالی که شاه همچنان در قبال نخست وزیری مطیع است. بنابراین علی رغم وضعیت مالی و اقتصادی تقریباً ناامید، و فاقد چشم انداز ملموس برای حل مشکلات کشور در آینده ای قابل پیش بینی، مصدق بار دیگر با ابراز تمایل به بی اعتنایی به قوانین و تصمیم گیری بدون در نظر گرفتن عواقب آن همچنان قصد دارد در قدرت باقی می ماند. اگر وی موفق شود از طریق همه پرسى انحلال مجلس را تأیید کند ، اکنون به نظر می رسد که دیکتاتوری وی ممکن است با استقرار و مقدار کمی از اشکال دموکراتیک، کامل شود. نخست وزیر سپس در موقعیتی قرار خواهد گرفت که مخالفت های باقیمانده را از بین ببرد و او را در کنترل بدون چالش و مطلق قرار دهد. ماتیسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d244>

Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/7-1753. Secret; Security Information. Repeated to London and to Geneva for Henderson. Received at 2:40 p.m. The telegram is printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952-1954, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 736-737 (Document 334).

² See Document 230.

245. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency ([name not declassified]) to Mitchell¹

Washington, July 22, 1953.

پیرو 22 ژوئیه دریافت شد:

1. با توافق با سخنگو معظمی و برای جلوگیری از حادثه در جریان تظاهرات 21 ژوئیه، زاهدی مجلس را 20 ژوئیه ترک کرد. قرار بود 22 ژوئیه به آنجا برگردد. معظمی اطمینان داد به دولت دستگیری نمی کند.

2. خارج از مجلس زاهدی [کمتر از 1 خط محرمانه است] اطلاعات زیر را ارائه داد:
الف - لیست دستگیری

(1) در شب کودتا برای دستگیر شوند: مصدق، ریاحی، اشرفی، مدبررساوی، حسینی، شایگان، زیرک زاده، سنجابی، خلیل ملکی، فروهر از پان ایران، امینی از ژاندارمیری، سرشت از پلیس نظامی.

(2) شصت عضو توده

(3) سرانجام در صورت بروز اغتشاشات، 300 فرد دیگر ممکن است مجبور به زندانی شدن یا تحت بازداشت خانگی قرار گیرند.

(4) توجه: گرچه اشرفی و مدبر در تماس با زاهدی هستند و ممکن است در لحظه تصمیم به سمت او بروند، اما هنوز هم عناصر نامطمئن هستند و برای احتیاط را در لیست بازداشت قرار دارند
ب - در مورد بازداشت مصدق: برنامه زاهدی به شرح زیر است:

(1) بلوک که منزل مسکونی وی واقع شده است توسط نگهبانان قصر محاصره شود.

(2) سرهنگ دفتری و کاپیتان داور پناه که مسئولیت محافظ شخص مصدق را به عهده دارد، "در دسترس" هستند و زمان انتخاب زاهدی، مصدق را دستگیر و به زاهدی تحویل می دهد.

(3) مصدق سپس در روستای خارج از تهران بازداشت می شود،

(4) شایعه منتشر خواهد شد مصدق مرده است. این امر باعث می شود پیروان امید را از دست بدهند و پرچم دیگری را که احتمالاً زاهدی است، بلند کنند.

ج - تاسیسات مورد استفاده برای تصرف شب کودتا

(1) سیستم تلفن و منبع برق

(2) بی سیم ارتش و رادیو تهران

(3) پلیس و ستاد کل

(4) توجه: کلیه اماکنی که توسط گروههای سیاسی مورد استفاده قرار می گیرند بسته می شوند.

د - علاوه بر سربازانی که قبلاً از آنها نام برده شده، زاهدی روی گردان دانشکده افسری نیز حساب می کند.

ه - زاهدی با نیروی هوایی در تماس است اما برنامه ای برای تماس با تنها برای شرکت در کودتا ندارد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d245>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

246. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, July 22, 1953.

142. هنوز خیلی زود است که در مورد اهمیت تظاهرات دیروز نتیجه گیری شود، یا تعیین اینکه احتمالاً حرکت بعدی مصدق در عواقب آن چه خواهد بود. با این حال، سفارت و 'ک آ س' معتقد هستند گردهمایی بعد از ظهر توده بزرگترین و بهترین سازمان دهی خود را از زمانی که غیرقانونی اعلام شد، و شاید در تاریخ حزب به ارائه داد. جمعیت خیلی نظم رارعایت کردند. در حالیکه شعارهای حمله به شاه غایب بود، آنهایی که علیه ایالات متحده بود گسترده ترین شعارها بودند. نمایش توده برای نقطه نیرو در حالی منتشر می شود که در تاریخ 20 ژوئن نامه سرگشاده به مصدق ازطرف کمیته مرکزی توده منتشر شد، که در آن قانونی بودن حزب توده هدف اصلی وقت بود. ماتیسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d246>

¹ Source: National Archives, RG 84, London Embassy Files, Lot 59 F 59, classified general records, Box 34. Confidential. Repeated to London. Received at 6:30 pm. The telegram is the Embassy's copy as approved and has no time of transmission.

Washington, July 22, 1953.

**SOVIET UNION OFFERS TO SETTLE IRANIAN
FINANCIAL CLAIMS**

[1 پاراگراف (6 سطر) محرمانه است]

ایران چندین بار برای بازپس گرفتن طلای بدهکاری اتحاد جماهیر شوروی مطابق توافق نامه مالی سال 1942 و همچنین دلارهایی را که برای کالاها و خدمات ایرانی ارائه شده در جنگ جهانی دوم دریافت می کند ناموفق بوده است. امتناع شوروی از بحث در مورد این موضوع دلیل اصلی اصطکاک بین دو کشور بوده است.

در اواخر ماه گذشته اتحاد جماهیر شوروی پیشنهاد کرد که برخی از اختلافات برجسته مرزی بین ایران و اتحاد جماهیر شوروی باید حل و فصل شود.

ایران ، [کمتر از 1 خط محرمانه است] اصرار داشت که همه اختلافات حل و فصل شوند ، به خصوص مسئله طلا.

اعطای آشکار اتحاد جماهیر شوروی به درخواست فوری ایران برای برگرداندن طلا ، انعقاد توافق نامه تجاری 10 ژوئن ، ² و انتصاب یک دیپلمات درجه یک اتحاد جماهیر شوروی ، لاورنتیف ³ ، به عنوان سفیر در ایران ، همه نشان می دهد که اتحاد جماهیر شوروی ممکن است در حال برقرار کردن یک سیاست جدید در قبال ایران است. این حرکات ممکن است برای این است که به نخست وزیر مصدق نشان دهد جایگزین برای روابط اقتصادی و سیاسی با غرب وجود دارد.

اگر مصدق موفق به بدست آوردن طلا شود ، می تواند از آن به عنوان یک پیروزی چشمگیر در تلاش خود برای مستحکم ساختن ایران و استقلال استفاده کند. نخست وزیر به شدت به جریانی برای ایجاد پشتیبانی و علاقه مردمی نیاز دارد. وی پیروان خود را واداشت تا از مجلس خارج شوند و در نتیجه آن را ناکارآمد جلوه دهند ، زیرا از مخالفت می ترسید. تظاهرات اخیر در حمایت از دولت از جمله تظاهرات 21 ماه ژوئیه ، نسبت به نمونه های قبلی کوچکتر و شور و شوق کمتری داشت.

حمایت در قالب پیروزی دیپلماتیک در مورد اتحاد جماهیر شوروی در این زمان می تواند وی را قادر سازد تا تأیید مردم را برای انحلال مجلس و برگزاری انتخابات جدید تأمین کند.

در حالی که تحویل طلا می تواند یک صعود روانی فوق العاده باشد ، در حقیقت \$ 21,000,000 دلار مورد بحث در بهترین حالت ممکن است سه یا چهار ماه هزینه فعلی اقتصاد بدون نفت ایران را تأمین کند. بر همین اساس ، این راه حلی برای مشکلات اقتصادی و مالی ایران نیست.

اتحاد جماهیر شوروی و توده با بازگشت طلا سود می برند. اقدام اتحاد جماهیر شوروی برای تهیه حدود 21,000,000 دلار در تضاد با عدم موفقیت آمریکا از کمک های مالی است.

انتظار می رود که توده از این توسعه به عنوان یک مضمون اصلی تبلیغاتی برای جلب حمایت مردمی استفاده کند و شور و شوق را به دلیل دوستی ایران و شوروی از بین ببرد. دو تظاهرات آخر توسط توده ، که توسط مصدق مجاز شد، هرچند که این حزب غیرقانونی است ، اما حاکی از افزایش چشمگیر توانایی های توده است.

در 22 ژوئن ، تظاهرات کمونیست ضد آمریکایی حدود 12000 نفر شرکت کنندگان با نظم و انضباط حضور داشتند. در 21 ژوئیه ، حدود 50,000 نفر هواداران کمونیست به خوبی سازمان یافته علیه قلعه چهارم و مأموریت های نظامی آمریکا تظاهرات کردند. در هر دو مورد کمونیست ها در تعداد برتری بیشتری از تظاهرکنندگان ناسیونالیست داشتند، دو یا سه بر یک.

نگرش معمولاً متحمل مصدق نسبت به توده طی دو سال گذشته به این حزب اجازه داده است که توانایی های خود را افزایش دهد. پذیرفتن گاه و بیگاه او از پشتیبانی توده نیز به این حزب کمک کرده است. حتی ممکن است در انتخاب نمایندگان مجلس بعدی قرار حضور داشته باشد. ظاهر مردمی منضبط توده نشان می دهد که ممکن است در هر زمان تهدیدی مستقیم برای نظم عمومی باشد.⁴

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d247>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80R01443R, Box 1, Folder 27, NSC Briefing 23 July 53. Top Secret; [codeword not declassified].

² A handwritten phrase inserted at this point reads: "involving 100 million on both sides".

³ In the right margin at this point, is a handwritten note that reads: "Yugoslavia Russian".

⁴ The minutes of the July 23 NSC meeting record that the DCI, reporting on "Significant Developments Affecting U.S. Security," referred to "the reported Soviet-Iranian negotiations." (National Archives, RG 273, Records of the National Security Council, Official Minutes 1947-1961, Box 29, 156th Meeting)

248. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency ([name not declassified]) to Mitchell¹

Washington, July 23, 1953.

1. در جلسه 21 ژوئیه زاهدی اظهار داشت:
الف - او ، زاهدی ، در 22 ژوئیه با رئیس مجلس معظمی دیدار می کند تا در مورد این که آیا وی به بست خود در پارلمان بازگردد، یا در خارج از منزل پنهان بماند، صحبت کند. ایستگاه به زاهدی توصیه کرد که به مجلس بازگردد و کار خود را از سر بگیرد. زاهدی اظهار داشت که چنین اقدامی :
(1) آزادی تماس او را با [کمتر از 1 خط محرمانه است] پیروان با پتانسیل و واقعی محدود خواهد کرد.
(2) احتمالاً رسیدن به کاخ در ساعت مقرر دشوارتر است.
ب - تصمیم در مورد موافقت فوق در انتظار جلسه زاهدی - معظمی است
ج. زاهدی توافق کرد که در 22 ژوئیه یکی از پیروان قابل اعتماد [کمتر از یک خط محرمانه است] را برای برقراری تماس با ایستگاه، برای برنامه ریزی و کار کارمندان در جنبه های نظامی این طرح، منصوب کند
2. براساس جلسه فوق ذکر شده، ایستگاه نظریه زیر را فرم داده است:
الف - زاهدی فاقد کیفیت رهبری نیرومند است و برنامه ها به نظر میرسد از طریق پیروان او کامل شود. علی رغم "مبهم بودن" تفکر زاهدی ، وی ظاهراً فقط برای "نقطه اعتراض" در مقابل مخالفان مؤثر است ، و به همین دلیل باید در برابر مصدق حداکثر حمایت و تشویق را دریافت کند.
ب. زاهدی اعتبار و جرأت کافی برای ادامه مسیر خود را دارد.
ج - باید تلاش شود تا جاه طلبی زاهدی و تحریک شود و روحیه خود را حفظ کند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d248>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

249. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency ([name not declassified]) to Mitchell¹

Washington, undated.

بستگان وزیر دادگستری امینی 22 ژوئیه به منبع گفت که در طول هفته گذشته روحیه شاه تا حد "زیادی بهبود یافته است"؛ که شاه در نتیجه نامه آیزنهاو² اعتماد به نفس یافته است، که شاه اکنون پشتوانه آمریکا را دارا است و فقط فاقد اطمینان حمایت انگلیس از وی است که او را تشویق کند برای مبارزه با مصدق تصمیم قاطع بگیرد.

مصدق "از زمان تظاهرات 21 ژوئیه به شدت عصبی و ناتوان از خوردن غذا است." رئیس پلیس مودیر "با عصبانیت" گزارش پلیس را که اظهار داشت 5 تا 4 هزار جبهه ملی و 10 تا 15 هزار توده در تظاهرات 21 ژوئیه شرکت داشتند، رد کرد.

مودیر با فریاد گزارش را روی میز انداخت: "با فریاد: "چگونه می توانم این را به نخست وزیر بدهم؟ چگونه می توانم توضیح دهم چرا وقتی 1 میلیون تومان هزینه کردیم (تقریباً 100000 دلار) خرج کردیم تعداد کمی شرکت کننده داشتیم؟"

مصدق از نمایندگان فراکسیون جنبش ملی عصبانی شد که درخواست او را برای بازگشت آنها به مجلس 22 ژوئیه، در انتظار تصمیم او مبنی بر انجام رفراندوم، رد کردند. رضوی که تصمیم نمایندگان را برای مصدق برد، با عصبانیت رفت و اظهار داشت: "مجلس دیگر (به عنوان سپر) بین او و شاه نیست. ژنرال زاهدی از زمان خروج از مجلس 20 ژوئیه بسیار فعال شده است و احتمالاً دیگر به بست باز نخواهد گشت.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d249>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 12, Misc. Correspondence—TPAJAX. Secret. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

² See Document 230.

250. Paper Given by the British Ambassador (Makins) to the Under Secretary of State (Smith)¹

Washington, July 23, 1953.

دولت اعلیحضرت نگرش وزارت امور خارجه را که در گزارش گفتگوی بین آقای بیوراد و آقای بیلی در 7 ژوئیه ارائه شد مورد ملاحظه قرار داده اند و با آنها ابراز همدردی می کنند. نکته مهم این است که کل مسئله جبران خسارت باید به دآوری بی طرف یک دادگاه بین المللی واگذار شود علاوه بر این ، شرایط هرگونه تمهیدات آتی باید به گونه ای باشد که به نظر نمی رسد پاداش پاره کردن تعهدات قراردادی یا اخلاف در الگوی قیمتهای جهانی نفت را فراهم می کند. با توجه به این دولت اعلیحضرت آمادگی دارد که بیشترین کمک را به . . با مشکل ارائه توافق به صورت محلی به عموم.

آنها همچنین متقاعد شده اند که این شرکت ، که مورد مشاوره قرار نگرفته است ، نسبت به روش ها و مدت زمان پرداخت نسبت به هرگونه جبران خسارت به آنها ، نگرش سخاوتمندانه اتخاذ خواهد کرد. بنابراین پاسخ به سوالات مشخص مطرح شده در گزارش سفارت واشنگتن به شرح زیر است:

"الف) انگلستان به این نفت احتیاج ندارد، گرچه منفعت در این است که آن یک بار دیگر به بازارهای سنتی [بریتانیا] سرازیر شود. با این حال ، دولت اعلیحضرت مایل به رفع اختلاف است که روابط آنها را با کشور مورد نظر مسموم می کند و یک عنصر مزاحم در کل منطقه است. بنابراین آنها "آماده همکاری" با دولت جدید در تلاش برای دستیابی به توافق هستند ، مشروط بر اینکه اصول مذکور در بند 2 فوق حفظ شود.

"ب) دولت اعلیحضرت متن این برنامه را اینگونه برداشت می کند که ابتکار عمل، در هر دو اولویت توافق نامه نفتی در رابطه با برنامه کلی او و ماهیت آن، به نخست وزیر آینده واگذار خواهد شد. آنها امیدوارند که او موافقت کند که به پیشنهادات فوریه 4 توجه کند ، و مطمئناً آنها به وی در 'رابطه با ارائه توافق نامه کمک می کنند.' اگر او پیشنهادی بدیل داشت ، دولت اعلیحضرت آنها را با همدلی مساوی در نظر می گرفت ، مشروط بر این که اصول ذکر شده در بالا محافظت می شود

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d250>

¹ Source: Central Intelligence Agency, History Staff Files, CSHP 208. Secret; Security Information. The paper is Appendix C to CSHP, *Overthrow of Premier Mossadeq of Iran* from which the date is taken.

² Not found.

³ Brackets in the original.

⁴ For Henderson's account of the February 20 proposals, see *Foreign Relations*, 1952-1954, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 670-674 (Document 300). See also Document 157.

251. Editorial Note

در 24 ژوئیه 1953 ، وزیر امور خارجه دالس از طریق تلفن با مدیر اطلاعات مرکزی دالس صحبت کرد. در متن مکالمه آنها آمده است: "وزیرتلفن زد و در گفتگوی امروز شما در مورد ایران به دیگر موضوع اشاره نکردید، آیا دیگر مطرح نیست؟" آ دبلیو دی ' گفت در این باره صحبت نمی کند، آن با گرفتن اختیار مستقیم از رئیس جمهور هنوز هم فعال است."

وزیر پرسید که آیا این ما را از تلاش برای هر مورد دیگری رهایی می دهد، یا گزینه دیگری نیز وجود دارد. ' آ دبلیو دی ' مطلبی را مطرح می کند، یک اشاره از وزارت امور خارجه که ما از توافق آشکار بسیار آشفته شدیم و غیره. ممکن است کمک کند ، شواهد و مدارک کافی در مورد این موضوع وجود دارد، وی به نقل از بیانیه ای درباره شورش ها که در آن مصدق گفت شما نمی توانید خواست مردم را خرد کنید، ببین چه اتفاقی در چین افتاده است."

"مقاله وی خلاصه ای از اتفاقاتی است که رخ داده است و اگر ابراز هم فکری کنیم ، به نفع پروژه خواهد بود، زیرا او بیشتر و بیشتر به توده تکیه می کند. وزیر امور خارجه اظهار داشت که وی جای دیگری برای تکیه کردن ندارد. ' آ دبلیو دی ' گفت که این روند به خوبی طی می شود اما ممکن است مرد جوان در آخرین لحظه ممکن است کنار بکشد، او شخصیت غیر مسئولی است اما خواهر راضی به رفتن شد."

، ایران ، 1951-1954 چاپ شده است ، جلد X این نسخه در روابط بین الملل ، چاپ 1952-1954 ، صفحات 737-738 (سند 335)

**252. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division,
Directorate of Plans (Waller) to Director of Central Intelligence Dulles¹**

Washington, July 27, 1953.

موضوع

نتایج گفتگو با آقای جرنگان در مورد بیانیه ای که وزیر در سخنرانی مطبوعاتی دوم وی 28 ژوئیه مطرح خواهد کرد.

1. آقای جرنگان اظهار داشت که جمله بندی زیر پاسخ مؤثر و مناسب وزیر امور خارجه در مورد پرس و جو برنامه ریزی شده در کنفرانس مطبوعاتی 28 ژوئیه وزیر امور خارجه است:

تحولات اخیر در ایران ، به ویژه فعالیت روزافزون حزب کمونیست به اصطلاح غیرقانونی که توسط دولت ایران قابل تحمل به نظر می رسد، باعث نگرانی ما شده است. این تحولات در نظر گرفتن هرگونه افزایش کمک مالی به ایران را برای ایالات متحده حتی مشکلتر می کند.²

2. آقای جرنگان اظهار داشت که وی و / یا دستیار وزیربایرود بیانیه پیشنهادی فوق را با وزیر امور خارجه در میان می گذاریم. آنها همچنین درباره مکانیک پیشنهادی پرس و جوی خبرنامه، که چگونه به بهترین وجه می توان قبل از خبرهای وزیر امور خارجه آن را طرح ریزی کرد، بحث خواهند کرد.

3. من اظهار داشتم که برنامه ریزی نهایی پرس و جو باید منتظر حرف من باشد زیرا ما لحظه به لحظه انتظار واکنش تهران به بیانیه پیشنهادی وزیر امور خارجه را داشتیم و نمی خواهیم بدون فایده از این واکنش پیش برویم.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d252>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 8, TPAJAX Vol. II. Top Secret.

² The phrase "consider any increase in assistance to Iran" in the quote has been edited by hand to read: "give further consideration of aid to a government which tolerates such activity." Dulles made substantially this statement at his press conference on July 28. The text of the statement is printed in Department of State *Bulletin*, August 10, 1953, p. 178.

³ Printed from a copy that bears these typed initials. At the end of the memorandum is a handwritten note, apparently by Dulles, that reads: "further consideration of aid to a Govt tolerating such activity."

253. Memorandum From the Deputy Director for Plans (Wisner) to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)¹

Washington, July 28, 1953.

موضوع

پیش نویس پیام پیشنهادی به ایستگاه تهران

1. پس از گفتگوهایی که مدیر طی چند روز گذشته با مقامات عالی رتبه وزارت امور خارجه در مورد وضعیت 'وارن' داشته است، مدیر طبق متن پیروخواستار ارسال تلگرام به ایستگاه تهران ما شد. هدف از تلگرام دریافت پاسخ به سؤال مشخصی است که پیگیری مورد را با وزارت امور خارجه برای ما امکان پذیر خواهد کرد.
2. موارد زیر متن تلگرام پیشنهادی است که من باید قدردانی کنم که در اسرع وقت به آن رسیدگی شود: "در بحث های بعدی با مقامات عالی رتبه 'او دی آ سی آی دی' در مورد مشکلات و عوارض ناشی از وضعیت (وارن)، این عقیده ابراز شده است که برای 'او دی آ سی آی دی' بسیار دشوار خواهد بود که به (وارن) پیشنهاد کند، به طریقی رضایت بخش که بر هدف دستور عمل پوشش گذارد، وی برای مدتی ایران را ترک کند.

به عبارت دیگر، هنوز هیچ وسیله یا بهانه ای در دسترس نبوده است که رضایت وی (وارن) را فراهم کرده و در برابر سؤالاتی که از وی پرسیده می شود تضمین کند، که ممکن است پیچیدگی ایجاد کند و منبع خجالت بیشتری شود.

بر این اساس، خواهشمند است با توجه به کلیه شرایط فعلی، شما هنوز احساس رضایت می کنید که (وارن) فعلاً برای مدتی از کشور غایب باشد.

برای اطلاعات شما، تمایل 'او دی آ سی آی دی' این است که این موضوع را فقط در صورتی که احساس می کنید دلایل قانع کننده ای برای غیبت وجود دارد، دنبال کنید.

Frank G. Wisner³

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d253>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 8, TPAJAX Vol. II. Top Secret.

² In a memorandum to Roosevelt, July 30, Waller recommended that "if you concur, I shall advise Jernegan to take no action to arrange for Mr. Warne to be called away from Iran." (Ibid.)

³ Printed from a copy that bears this typed signature.

Washington, July 29, 1953.

POLITICAL PROSPECTS IN IRAN

حکم کابینه رئیس جمهور مصدق به تاریخ 25 ژوئیه یک رای عمومی را در مورد اینکه آیا مجلس فعلی ، پارلمان ایران ، قرار است منحل شود یا نه ، میسر می سازد. نخست وزیر در سخنرانی سراسری رادیویی 27 ژوئیه خود به مردم گفت که باید بین او و مجلس رو به مرگ یکی را انتخاب کنند. براساس گزارش های سازمان اطلاعات از تهران، همه پرسی قرار است به زودی برگزار شود ، احتمالاً بزودی 5 اوت. در انجام این اقدام پیشنهادی ، که غیرقانونی است زیرا تنها شاه حق قانونی برای انحلال مجلس را دارد ، نخست وزیر حمایت کاملی از کمونیست های ایران ، حزب توده و دستگاه های آن خواهد داشت. توده علیه مجلس فعلی کمپین کرده و آن را به عنوان ابزار غرب امپریالیستی متهم می کند. بنابراین نخست وزیر از حمایت توده در این زمینه اطمینان دارد. با انجام رأی غیرمعمول مقرر درحکم مصدق ، سرسپردگان او ، با حمایت نیروهای امنیتی، در جایگاه اعمال نفوذ مستقیم بر رأی دهندگان قرار خواهند گرفت. بر این اساس ، شک کمی هست که چنین رفراندومی انحلال مجلس فعلی را تأیید خواهد کرد.

پس از آن چه می توان انتظار داشت؟ از آنجا که مصدق در حال حاضر تحت قدرت دیکتاتوری مجازی فعالیت می کند که آخرین بار اختیارات با رای مجلس بهار گذشته به وی عطا شد - بهار - اختیاراتی که تا ژانویه 1954 منقضی نمی شوند - او در موقعیتی است که بتواند تنها حکومت کند. با این حال ، وی تاکنون به اندازه کافی به خود مطمئن نبوده است که بخواهد مجلس مسئولیت تصمیم او را به اشتراک بگذارد. بر این اساس ، انتخابات جدید قابل پیش بینی است. انتخابات تقلبی به طور سنتی یک روش استاندارد در ایران است و معمولاً چندین ماه برای انجام شمارش آراء واقعی لازم است. در انتخابات گذشته برای کرسی های مجلس ، دولت مصدق از هر دو روش قانونی و غیرقانونی برای اطمینان از انتخاب نامزدهای خود استفاده کرد.

با این حال ، وضع موجود زوایای منحصر به فردی را ارائه می دهد ، و ممکن است مصدق نتواند مجلس جدیدی را که قابل قبول تر از حال حاضر باشد استوار کند. در حالی که کمونیست ها از او در همه پرسی حمایت می کنند ، در انتخابات مجلس احتمالاً نامزدهای خود را معرفی می کنند. با توجه به تظاهرات عظیم توده در 21 ژوئیه ، برخی از نامزدهای آن در آنجا موفق خواهند بود. در سایر شهرها مانند اصفهان نیز ممکن است موفقیت آمیز باشد. نامزدهای توده احتمالاً نماینده گروه های جبهه کمونیست هستند. آنها حتی ممکن است پنهان شوند و زیر پرچم مصدق فرار کنند. در مناطقی که قدرت توده ضعیف است، پشتیبانی آن مستقیماً به مصدق می انجامد تا مخالفان خود را شکست دهد. نخست وزیر نیز با مخالفان معتدل و راستگرا قابل توجهی روبرو است که پراکنده در اطراف شاه و دربار سلطنتی گروه بندی شده اند. فرماندهان قبایل، افسران ارتش، زمین داران محترم ، و متعصبان مذهبی تحت کنترل ملا کاشانی ممکن است ، اگر متحد بودند، می توانند مصدق را شکست دهند. در مناطق روستایی به سختی می توان آنها را رد کرد ، و نامزدهای آنها تنها با تروریسم عمده قابل شکست هستند.

تحت هر شرایطی، چند ماه دیگر سپری خواهد شد قبل از آنکه مجلس مجدداً به جایگاه خود برگردد. در این مدت نخست وزیر باید به تنهایی ادامه دهد. مجلس بعدی، اگر و چه زمانی در نهایت تشکیل می شود، قول نمی دهد که مشکلات مصدق را حل کند.

او ممکن است یک گروه تا حدودی بزرگتر را بازی دهد، اما در از بین بردن مخالفان محافظه کار و راست گرای خود با مشکل روبرو خواهد شد. او احتمالاً یک حزب توده جمع و جور و مصمم را که در برابر او قرار دارد، پیدا خواهد کرد، که آماده پشتیبانی از سیاست های ضد غربی او است که او را به سمت اقدامات افراطی تر سوق می دهد، و منتظر آن روزی که آنها بتوانند تسخیر کنند. نمایندگی توده در کابینه مصدق غیرممکن نیست.

اخيراً مصدق فاقد تصمیم گیری و بسیار عصبی گزارش شده است. اما، از طرفی دیگر، متقاعد شده است که مردم کاملاً از او پشتیبانی خواهند کرد. شخصیت جذاب مصدق و تقریباً توانایی معجزه گر او در جبران کردن را نباید نادیده گرفته شود. از سوی دیگر، توده تنها حزب سیاسی در ایران است که دارای هدف و برنامه شفاف برای ارائه است.

یادداشت شوم از بیانیه خارج از رکورد مصدق به خبرنگار نیویورک تایمز ریچارد [کنت] لاو بیرون آمد. در مورد تظاهرات 21 ژوئیه توده، نخست وزیر اظهار داشت: "شما نمی توانید خواست مردم را خرد کنید - به آنچه در چین اتفاق افتاده است نگاه کنید."

."

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d254>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80R01443R, Box 1, Folder 28, NSC Briefing 30 July 53. Secret; Security Information. This paper was apparently prepared for DCI Dulles' briefing of the NSC on July 30. In the top right-hand corner of the paper is a handwritten note that reads: "used." The minutes of the July 30 NSC meeting record that the DCI briefed the NSC on significant world developments, including "developments in Iran." (National Archives, RG 273, Records of the National Security Council, Official Minutes 1947-1961, Box 29, 157th Meeting—Section 1) The memorandum of discussion at the July 30 NSC meeting, prepared by Deputy Executive Secretary Gleason, notes that "Mr. Dulles stated that in Iran another crisis was approaching. A plebiscite was due to be held on August 5 to give Mossadegh the right to get rid of Parliament. The Shah had locked himself in his palace, and the Tudeh Party was supporting Mossadegh. Recent statements by the Secretary of State had caused a rise in U.S. stock in Iran, but the situation remained serious." (Eisenhower Library, Whitman File, NSC Series, Box 4, 157th Meeting of the National Security Council)

255. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division, Directorate of Plans (Waller) to the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency (Wisner)¹

Washington, July 30, 1953.

موضوع

مشکل خنثی سازی قشقایی/ تهدید امینی به تی پی آژاکس

اول - مشکل

در حال حاضر قشقایی ها ، به ویژه خسرو قشقایی و متحدین آنها ، امینی ها ، تهدید جدی برای تی پی آژاکس هستند. در حالت ایده ال آنها باید به نقطه همکاری با تی پی آژاکس سوق داده شوند. در صورت عدم موفقیت، آنها باید خنثی شوند.

دوم - زمینه

الف - قشقایی ها و امینی ها وارد اتحاد سیاسی شده اند. ظاهراً آنها نماینده وفادارترین هواداران مصدق هستند. در حقیقت آنها از موقعیت خود به عنوان حامیان وفادار مصدق استفاده می کنند تا بتوانند دولت را با هدف سقوط مصدق به دست گیرند.

ب - ایستگاه از آغاز با قشقایی ها و امینی ها در تماس بوده است، و می داند که آنها یک نیروی قدرتمند سیاسی / نظامی / قبیله ای را نشان می دهند که باید برنده یا خنثی شود.

ج. مهمترین و شاید غیر قابل عبورترین مانع پیروزی آنها، امتناع آنها از ارتباط با هر نوع توطئه مرتبط با انگلیس است. هرگز هیچ اشاره ای در مورد تی پی آژاکس نشده است اما تحولات اخیر نشانگر این هستند که قشقایی ها به آمریکای ها مظنون هستند در آنچه آنها حمایت انگلیس از توطئه علیه مصدق می دانند.

سوم - مقام قشقایی / امینی همانطور که توسط خسرو قشقایی — 27 ژوئیه اعلام شد

الف - خسرو قشقایی به همکاری احتمالی انگلیس و آمریکا در طرح برکناری مصدق مشکوک است.

ب. گروه قشقایی/ امینی کاملاً موافقت کردند که "در هر نقشه مورد حمایت آمریکا دستورات ایالات متحده را اجرا کنند"² اما برای هر توطئه که انگلیس یا مأمورین انگلیس دخیل هستند، "تا آخر جنگ می کند"

ج - قشقایی ها و امینی ها حاضر به ارائه طرح عملیاتی هستند و با کوبارک صحبت می کنند. مخارج آنه زیاد است (5,000,000 به اضافه 250,000,000 دلار کمک اقتصادی بوسیله وام یا کمک هزینه بعد از اتمام عملیات) .

چهارم - برآورد ایستگاه / روزولت از موقعیت و پیشنهاد قشقایی/ امینی

الف - اصالت

پیشنهاد ارائه شده با قشقایی ها، که در ابتکار عمل خود باقی مانده اند، تا در صورت موافقت دنبال کنند — یا بعداً اگر به نفع آنها باشد خیانت کنند.

ب - اعتبار ادعاهای آنها

1. پشتیبانی سیاسی مبتنی بر اتحاد آنها با مصدق و آیا آنها با شکست روبرو شوند مالی کاهش می یابد.

- دارایی عمده سیاسی آزادی فعلی آنها از لکه داری انگلیس است.
2. پشتیبانی نظامی تا حد زیادی معتبر است ، اگرچه برخی اغراق باید پیش بینی شود
3. قبایل. احتمالاً معتبر است.
- ج - محکم بودن موقعیت طبق بالا سوم
1. تهدیدها. تهدیدها برای مخالفت با توطئه انگلیس یا انگلیس / آمریکا احتمالاً واقعی است و آنها می توانند مشکلات بسیار جدی ایجاد کنند. تصمیم قشقای با توجه به منافع او در آخرین لحظه است.
2. بودجه. ارقام داده شده لزوماً محکم نیستند (و احتمالاً مبتنی بر جهل هستند) اما انتظار داریم قیمت وابستگی قشقای / امینی بالاتر از تی پی آژاکس باشد.
- ینجم - توصیه روزولت / ایستگاه برای حل مسئله قشقای / امینی
- تی پی آژاکس را اجرایی کنید و تحت شرایط مطلوب همکاری برخی از عناصر قشقای/امینی را طلب کنید. اگر همکاری نتواند صورت بگیرد، آنها باید خنثی شوند. این باید به گونه ای انجام شود که بتواند خطر آگاهی زودرس از تی پی آژاکس را از بین ببرد.
- [2] پاراگراف (16 سطر) محرمانه است]
- هشتم - NE / 4 تخمین
- با توجه به عنوان چهارم ، برآورد ایستگاه / روزولت از موقعیت و طرح پیشنهادی قشقای / امینی ،
- ان یی/4 در توافق کلی است با نظرات زیر:
- الف - نمی توان انتظار داشت که قشقای با آگاهی از مشارکت انگلیس، با تی پی آژاکس همکاری کند. اگر آنها ظاهراً به نظر میرسد راضی به همکاری هستند، این فقط به این معنا است که آنها در زمان حساس می خواهند نارو بزنند.
- ب- در حالی که دولت قشقای آزادی خود از لکه انگلیس را یک سرمایه بزرگ سیاسی می داند، ما معتقدیم که این یک نظر محلی ایرانی نیست.
- د - قشقای ها در گذشته با انگلیسی ها همکاری داشته اند. اما در حال حاضر، به نظر می رسد ضد انگلیس نبودن یک خودکشی سیاسی است و این اعتقاد تا زمانی که مصدق در قدرت است وجود خواهد داشت.
- ه - ما باید طی دوران گفتگو با شاه ، کاملاً با تی پی آژاکس بپردازیم.
- و - فقط زمانی که تی پی آژاکس را کنار بگذاریم یا شکست بخورد ما باید با قشقای/امینی برنامه ریزی کنیم.³
- نهم - اقدام توصیه شده NE / 4
- [2] پاراگراف (12 سطر) محرمانه است]
- ج - بحث در ایالات متحده با قشقای ها باید به نتایج زیر برسد:
1. آنها را از ایران خارج کنید و از این رو بر طرف کردن بخشی از خطر از تی پی آژاکس
2. آنها را آگاه کنید که سرانجام آمریکا برای نجات ایران از مصدق و کمونیسم تصمیم گرفت. با این حال ، هیچ اشاره ای به آنها در مورد دلالت های فعلی ما در طرح براندازی مصدق نخواهد شد.
3. اگر اقامت آنها با تی پی آژاکس همپوشانی داشته باشد، سپس مذاکرات را می توانند به بحث در مورد طرح خودشان تغییر دهند.
- جان اچ والر

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d255>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 10, TPAJAX. Top Secret; Security Information; Eyes Only.

² Omitted here is a footnote in the original that contains detailed operational material.

³ In the margin next to paragraphs D, E, and F is a handwritten note by Wisner that reads: "Okay."

256. Memorandum From the Officer in Charge of Iranian Affairs, Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs (Stutesman) to the Director of the Office of Greek, Turkish, and Iranian Affairs, Bureau of Near Eastern, South Asian, and African Affairs (Richards)¹

Washington, undated.

موضوع

اقداماتی که دولت ایالات متحده می تواند در حمایت از دولت جانشین مصدق انجام دهد
فرضیه - کودتا علیه مصدق قاطعانه دولت جانشینی را تأسیس کرده است که ما مایل به حمایت از آن
هستیم.

مسئله - دولت ایالات متحده برای حمایت از دولت جانشین چه اقداماتی را ممکن است انجام دهد؟

اول - اقدامات روانشناختی

عمومی

1. اگر عموم مردم ایران تصور کنند که نخست وزیر جدید "یک ابزار خارجی" است، برای هر جانشین غیر کمونیستی مصدق به معنای واقعی کلمه مرگبار خواهد بود. دولت ایالات متحده باید هرگونه اظهار نظر در مورد تغییر دولت در ایران را محدود کند، طبق سابقه عدم تمایل سنتی ما برای دخالت در امور داخلی کشور و تمایل ما برای همکاری با دولت در قدرت. دولت انگلستان نباید به اینکه جانشین مصدق را آماده برای تأمین منافع انگلیس می داند یا انگلیس دستی در به قدرت رساندن او داشت، هیچ اشارهای کند. طبیعتاً نباید ابراز تأسف کرد که مصدق از صحنه سیاسی کنار رفته است.
2. دولت آمریکا باید از هرگونه اظهار نظر در مورد دخیل بودن مسئله نفت در تغییر دولت ایران خودداری کند. مهم است که نه دولت ایالات متحده و نه انگلیس نباید از انتظارات نسبت به برخورد منطقی تر ایران نسبت به حل مسئله نفت علنی شادمانی کنند.
3. برای نشان دادن اینکه ایالات متحده با دولت جانشین خصمانه نیست، می توان اظهار نظر رسمی کرد که ما مثل همیشه علاقه مندیم به هر کشور آزاد کمک کنیم تا قدرت خود را در برابر کمونیست ها مستحکم کند. و در صورت درخواست ایرانیان برای این منظور با دولت فعلی ایران همکاری خواهد کرد.
4. مهم است که مقامات سفارت آمریکا در تماس های اولیه با اعضای دولت جدید ایران بیشترین احتیاط را داشته باشند.
5. سفر وزیر امور خارجه به تهران در صورتی که وی در زمانی که دولت جدید ایران مستحکم می شود، از خاورمیانه عبور کند، تأثیر مهمی خواهد داشت و ممکن است بخواهد با توجه به شرایط موجود در آن زمان، چنین بازدیدی را در نظر داشته باشد.

خصوصی

1. با پنهان کردن دست خارجی تا حد ممکن، باید به شاه و جانشین مصدق در اولین فرصت اطلاع داده شود که ایالات متحده مشتاق است تا از هر طریق امکان پذیر برای موفقیت دولت جدید کمک کنند.
2. شاه و نخست وزیر جدید باید از طریق کانال های غیر آمریکایی خصوصی مطلع شوند که ایالات متحده و انگلیس متوجه هستند که برای دولت جدید، طرح مسئله حل و فصل نفت، قبل از آنکه قاطعانه مستحکم شود، موردی بسیار خطرناک است. طبیعتاً، اطمینان های خصوصی مبنی بر حل و فصل اختلاف نفت در حد معقول می تواند درخواست شود، اما برای یک دولت جدید فاجعه آور است که مجبور شود فوراً و علناً در مجادله نفتی که باعث چنین احساسات متعصبانه ای در ایران می شود، شرکت کند.

3. شناخت اهمیت یک ماشین تبلیغاتی در پشتیبانی از دولت جدید و سرکوب مخالفان، ایالات متحده ممکن است مخفیانه به برخی روزنامه های طرفدار دولت در کمک هزینه برساند و می تواند تجهیزات رادیویی و مشاوره فنی را به طور آشکار بذای تاثیر عملکرد رادیو تهران در دسترس دولت جدید قرار دهد.

دوم - اقدامات نظامی

عمومی

1. هرگونه افزایش ظاهری کمک های نظامی آمریکا به دولت جدید ایران احتمالاً موجب ایجاد خصومت عمومی در ایران نسبت به آمریکا و دولت جدید خواهد شد ، زیرا ایرانیان نسبت به این ترس بسیار حساس هستند که کشور آنها در حال تبدیل شدن به پادگان ارتش یک کشور خارجی است. مطمئناً هرگونه نمایش قدرت مسلحانه خارجی ، مانند بازدید یک نیروی دریایی خارجی یا پرواز هواپیماهای خارجی ، برای استقرار دولت جدید فاجعه آور خواهد بود.
2. با مشورت با دولت جدید ، ممکن است ترتیبی اتخاذ شود تا دولت ایالات متحده بتواند هزینه های مأموریت های مشاوره ای ارتش ایالات متحده را که هم اکنون یک بار مالی برای دولت ایران است ، پرداخت کند.

خصوصی

1. به طور خصوصی دولت جدید می تواند از تمایل ایالات متحده برای ارائه کمک نظامی در هر حد معقول مورد نظر اطمینان داشته باشد. به یک نکته خاص ممکن است اشاره شود ، تجهیزات نظامی مانند کامیون ها و تجهیزات ارتباطی که استفاده غیرنظامی دارند.
2. از آنجا که بسیار ممکن است کودتایی علیه دولت مصدق منجر به اغتشاشات جدی در شهرها و احتمالاً شیوع آن شود، مانند جنگ داخلی در استانها ، دولت جدید احتمالاً با مشکل اولیه برقراری نظم روبرو خواهد شد. سلاح های ضد شورش ، اسلحه های کوچک و پول باید فراهم شوند در صورتی که دولت ایالات متحده بخواهد چنین تجهیزاتی را به صورت مخفیانه برای هر یک از نیروهای ایرانی فراهم کند.

سوم - اقدامات اقتصادی

1. حمایت بودجه ای از نیازهای مهم و فوری هر جانشین مصدق خواهد بود. در ابتدا ، کمک های بودجه خارجی باید تا آنجا که ممکن است به صورت سری و بدون نیاز به توافقات علنی یا تعهدات دولت جدید ایران داده شود. یک عملیات مخفی ممکن است این مشکل را برای ماه اول به ویژه در پرداخت نیروهای امنیتی برآورده کند ، حداکثر رقم (بر اساس بودجه سال گذشته ایران) 5 میلیون دلار در ماه است. کمک های بودجه ای را نباید به دولت جدید ایران تحمیل کرد با الزام تعهد رسمی یا پذیرش یک تجمع بزرگ آمریکایی برای نظارت کردن بر پرداخت ها.
- اولین ضمیمه کسری بودجه سالانه ایران را به تفصیل شرح می دهد (45 میلیون دلار اگر 'ان آی او سی' به اندازه کافی نفت بفروشد که مخارج خود را تأمین کند). یک فرض پایه در این برآورد این است که دولت جدید در ادامه چاپ مخفیانه ارز جدید در مقام مصدق نخواهد بود.
2. رونوشت یادداشت یک مسئله سیاسی انفجاری در ایران است. مصدق رسماً واقعیت شناخته شده توسط سفارت را که دولت وی 1.5 میلیارد ریال غیر قانونی چاپ کرده است را انکار کرد. با افشای این واقعیت، دولت جدید می تواند مصدق را به عنوان یک دروغگو و غیر اخلاقی معرفی کند. در ایران افزودن شایعه ای که مصدق و همکارانش شخصاً از گسترش غیرقانونی و مخفیانه چاپ پول سود برده بودند ، دشوار نخواهد بود. با این حال ، چنین شایعه ای ممکن است در محافل مالی ایران ایجاد وحشت کند و به طور تاثیر گذار از روند تورم مصدق در دولت جدید جلوگیری کند.

پیشنهاد عمومی دولت ایالات متحده برای جبران ذخایر طلای ایران که به طور غیرقانونی پراکنده شده است ، بسیار چشمگیر و تأثیر فوق العاده مفید سیاسی ، مالی و روانی در ایران خواهد داشت. احتمالاً هیچ

اقدامی نتواند به این ترتیب و بلافاصله حمایت ایالات متحده از دولت جدید را نشان دهد. این اجازه می دهد تا تبلیغات، کامل بازی شود و دولت جدید مصدق را به عنوان یک دروغگو، کلاهبردار و دزد نشان دهد. این مرحله ای است که به هیچ گونه هزینه ای مالی توسط دولت ایران و هیچ نظارت خارجی بر نحوه وجوه احتیاج ندارد. در عین حال، در فضای عجیب و غریب ایران، این یک نوع کمک مهم خارجی و مفید محسوب می شود.

به طور خصوصی در این مانور ممکن است توافق شود که طلای ارائه شده توسط دولت ایالات متحده به عنوان پشتوانه ایرانیان در ایالات متحده باقی بماند تا در یک تاریخ مناسب بعدی برای توسعه اقتصادی ایران مورد استفاده قرار گیرد، از آنجا که 100 درصد پشتیبانی ارز ایران ضرورت مالی نیست.²

3. *اجاره وام و دارایی مازاد* حامل به ایران نزدیک به 30 میلیون دلار بدهی ایجاد کرد. بدهی است که ایرانیان نمی توانند این هزینه را بدون درآمد نفتی پرداخت کنند

و شک جدی در مورد قصد آنها برای پرداخت وجود دارد. یک حسن نیت نسبت به دولت جدید می تواند شامل اعلامیه که بدهی ایران کاملاً یا در قبال برخی از هزینه ها در ایران کسر می شود. برای مثال، توسعه اقتصادی، تبادل دانشجو، از این قبیل.

4. *تجارت*، به غیر از صادرات نفت، به طور طبیعی از ایران به سمت بلوک اتحاد جماهیر شوروی پیش می رود. این حرکت زمانی شتاب می گیرد که ملت های غیر کمونیست نتوانند فرصت های معادل تجاری را ارائه دهند. مثلاً، سیستم کمونیستی تجارت دولتی اجازه انعقاد ترتیبات تجاری را به دلایل سیاسی و نه تجاری می دهد، و همچنین تجارت مبادله ای را که با مشکلات ارزی ایران روبرو است مجاز می داند. ژاپنی ها و آلمانی ها می توانند با ایران روابط تجاری سودآور و گسترده ای داشته باشند. این تجارت همچنین می تواند به صورت مبادله ای باشد. ایجاد نمایندگی های دیپلماتیک و اقتصادی آلمان و ژاپن در ایران کمک زیادی به این امر می کند. تشویق بیشتر برای تجارت بین ایران و سایر کشورهای غربی، از جمله ایالات متحده، ممکن است در نتیجه حداقل کمک فنی و مالی موقت باشد. به عنوان مثال، ممکن است بازار خاویار باشد، که اگر این دولت آماده سرمایه گذاری اندک باشد، می تواند در ایالات متحده یافت شد.³

5. *درآمد نفت* به طور معمول وسیع ترین منبع درآمد برای ایران است. اگرچه اختلاف نفت نباید به دولت جدید در ابتدای راه واگذار شود، امکان دارد انگلیس تشویق شود که اجازه دهد اقدامات خاصی برای حداقل نگه داشتن صنعت نفت ایران انجام شود. با این فرض که دولت جدید ایران اختلافات با انگلیس را

6. *'تی سی ای'* تصمیم دارد برنامه 'تی سی ای' را به 10 میلیون دلار کاهش دهد. سطح فعلی هزینه ها که شامل هر دو سال مالی 52 و 53 است، در حدود 3 میلیون دلار در ماه یا 35 میلیون در سال است. 'تی سی ای' امیدوار است که برنامه کاهش یافته آن با یک [ناخوانا - تی سی ای] درخواست برای کمک مادی به مقدار کافی برای رساندن برنامه 54 به سطح فعلی مخارج، تکمیل شود. اگر برنامه قلعه چهار کاهش یابد بدون کمک مادی بیشتر زمانی که دولت جدید برای جایگاه تلاش می کند، این مدرک بی علاقه ایالات متحده تلقی می شود که نه تنها دولت جدید را تضعیف می کند بلکه احتمالاً منجر به لغو توافق تامه قلعه چهار و اخراج آن منبع نفوذ ایالات متحده می شود.⁴

7. *توسعه اقتصادی*. هر دولت جدید ایران باید ادعای برنامه توسعه اقتصادی کشور را ارائه دهد. برای پشتیبانی از چنین برنامه ای، ایالات متحده باید در موقعیتی باشد که بتواند بلافاصله آن را ارائه دهد. حداقل 15 میلیون دلار برای کمک به ایرانیان در تکمیل سدها یا پروژه های دیگر از لیست طولانی از موضوعات شایسته که توسط مشاوران آمریکایی و سایر مشاوران از زمان جنگ تهیه شده است.

ضمیمه دوم⁵ سه پروژه آبیاری جداگانه را توصیف می کند که هر یک از آنها می تواند با 45 میلیون دلار در مدت 3 سال توسعه یابد.

مدت ها است که بانک صادرات و واردات 25 میلیون دلار وام برای توسعه اقتصادی در ایران در نظر گرفته است و احتمالاً این وام با تشویق وزارتخانه به سرعت قابل پیشبرد است. با این وجود باید صریحاً اذعان کرد که توانایی ایران در بازپرداخت هرگونه وام یا تأمین هزینه های ریالی پروژه های بدون درآمد نفت محدود است.

خطوط هوایی ایران. خطوط هوایی ایران که در حال حاضر به دلیل کمبود پول و تجهیزات متزلزل است و توسط یک عامل شناخته شده اتحاد جماهیر شوروی تحت سلطه است ، می تواند توسط یک نگرانی خصوصی ایالات متحده مورد حمایت دولت آمریکا قرار گیرد و به بهره برداری موثر برسد.⁶

چهارم- روابط با انگلستان

1. هرگونه اظهارات انگلیس در مورد استقبال از جانشین مصدق یا در غیر این صورت نشانگر این که جانشین منافع انگلیس را تأمین خواهد کرد ، احتمالاً به عنوان حکم اعدام برای نخست وزیر جدید خواهد بود.

2. اگر انگلیس اقدامات ایالات متحده را در مقابل دولت جدید ایران در مورد اینکه اختلاف نفت ابتدا باید در شرایط مطلوبی برای انگلیس حل شود ، محدود کند ، مسئله حمایت از دولت جدید تقریباً غیرقابل حل خواهد شد.

3. نه ایالات متحده و نه انگلیس نمی توانند امیدوار به دریافت امتیازات اقتصادی عمومی یا حقوق سیاسی در ایران باشند ، و این واقعیت باید متقابل باشد و قبل از شروع هرگونه ماجراجویی در سیاست داخلی ایران ، بین ایالات متحده و انگلیس درک شده باشد.

پنجم - روابط با اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی

1. شوروی بدون شک از همه ابزارهای موجود برای مقابله با هر دولتی که قول می دهد سختگیر تر از مصدق در ایران عمل کند مخالفت خواهد کرد. مخالفان مصدق دائماً وی را به نرمی در مقابل توده متهم کرده است، سازمانی که اخیراً تلاش زیادی کرده است تا به اعضای خود توضیح دهد که چرا مصدق باید در درگیری او با شاه مورد حمایت قرار گیرد، بدیهی است از ترس اقدامات شدید محدود کننده علیه آن در صورتی که یک نخست وزیر جدید ظهور کند.

2. هنگامی که او از دفتر خارج شود، مصدق به طور خودکار شهید توده می شود و حزب تمام وزن خود را پشت عناصری که به دنبال برگرداندن او هستند می اندازد. اگر مصدق خود را از صحنه ناپدید کند ، توده می تواند کنترل جنبش ناسیونالیستی را به نام خود بدست آورد و یک حرکت هماهنگ برای به دست گرفتن قدرت برای خود ایجاد کند

3. انتظار می رود که مأموران شوروی به طور فعال به توده کمک کنند ، از جمله تهیه اسلحه به صورت مخفی ، اما نیروهای مسلح روسیه به دلیل خطر یک جنگ همه جانبه متعاقب ، وارد ایران نمی شوند. به همین دلیل نمی توان از نیروهای غربی در خاک ایران برای کمک به دولت جدید بدون این که خطر اتحاد جماهیر شوروی و در آن صورت معاهده 1921 را برای اجازه ورود نیروهای شوروی به ایران تحت شرایط خاص استفاده ببرد. که این شرایط آنطور که گمان می رفت وجود ندارند، بدیهی است که در اقدام شوروی تاخیر بوجود آورد.

4. گذشته از کمک مخفیانه به نیروهای دولتی ، رویکرد ایالات متحده شامل یک حمله تبلیغاتی شدید است (اشاره به الف) جهت گیری شناخته شده و به آسانی مستند روسیه در سیاست توده ، ب) راه های کمک روسیه به توده ، و ج) کل فرصت های سیاست کمونیستی که توسط حملات خشونت آمیز سابق آن به مصدق به عنوان نماینده امپریالیست مشهود است.

ضمیمه اول

بودجه ناخالص ایران با کسری بودجه در حدود 6 میلیارد ریال (120 میلیون دلار) در سال مواجه است. با این فرض خوشبینانه که شرکت ملی نفت ایران (ان ای او سی) به اندازه کافی نفت صادر کرد که بتواند نیاز خود را از درآمد نفت تأمین کند، و با فرض اقتصاد پیشرو بودجه ای، این کسری می تواند به حدود 4.0 میلیارد ریال کاهش یابد. در 50 ریال به ازای هر دلار این مبلغ معادل 20 میلیون دلار است. پس از دریافت اجازه افزایش درآمد ریالی از گمرک به دلیل حجم زیاد واردات حاصل از یک برنامه کمکی، این میزان به حدود 65 میلیون دلار کاهش می یابد.

در پشت پرده که ایالات متحده اقدامات مثبتی برای جلوگیری از از دست دادن ایران انجام می داد، تخمین زده می شود که دولت می تواند از طریق وام های بانک مرکزی مبلغ 1 میلیارد ریال (20 میلیون دلار) بودجه تأمین کند. پس از آن ما 45 میلیون دلار برای کمک از خارج از کشور نیاز داریم، رقمی که فشار را بر ایران برای ادامه تدابیر مالی خود ادامه می دهد. این فرض می کند که مبادله دلار با نرخ 50⁷ ریال به یک دلار به راحتی برای وارد کنندگان قابل فروش است.

با گمانی کمتر خوشبینانه که دولت (همانطور که در حال حاضر است) مجبور به تحمل هزینه های صنعت نفت خواهد بود، نیازهای بودجه ای حدود 25 میلیون دلار افزایش می یابد و مجموع 70 میلیون دلار (45 میلیون دلار به اضافه 25 میلیون دلار برای هزینه های ضرر صنعت نفت منهای 12 میلیون دلار نشان دهنده افزایش دریافت درآمد ریالی از گمرک). اگر در زمان کمک بودجه در دسترس باشد، نرخ 60 ریال به دلار به جای 50 ریال به دلار، می تواند امکان پذیر باشد، با حفظ، برآورد 70 میلیون دلار به 58 میلیون دلار کاهش می یابد.

در مورد فنون اداری، دلار می تواند در دسترس ایران قرار گیرد تا از طریق فروش به واردکنندگان کالاهای مجاز، به ریال تبدیل شود. این کار از طریق سازوکار صدور مجوز از قبل موجود و توسط بانک ملی (بانک ملی ایران) انجام می شود.

ریال تولید شده می تواند برای تأمین هزینه های وزارت جنگ، ژاندارمری و اداره پلیس استفاده شود. در سال گذشته بودجه ایران 2,500,000,000 ریال برای وزارت جنگ، 475,000,000 ریال برای ژاندارمری و 546,750,000 برای اداره پلیس اختصاص داده شده است. روی هم رفته کل نیاز این نیروهای امنیتی به 3,271,250,000 ریال (67 میلیون دلار) می رسد.⁷

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d256>

¹Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 8, TPAJAX Vol. II. Top Secret; Security Information. Drafted by Stutesman. Printed from an uninitialed copy. A handwritten note in the upper right-hand corner of the memorandum reads: "late July?"

²In the left margin by paragraph 2 is a handwritten note by Waller that reads: "Interesting angle—JW."

³To the left of this sentence is a handwritten note in the margin by Waller that reads: "Economic Warfare. On to this idea also. See my memo—JW." The memorandum to which Waller referred has not been identified.

⁴To the left of this paragraph is a handwritten note in the margin by Waller that reads: "This appears to be extremely important aspect—JW."

⁵Not found attached.

⁶To the left of this paragraph is a handwritten note in the margin by Waller that reads: "Doubt if this contributes greatly to economy—JW."

⁷This has been computed to be the rate at which the estimated volume of Iranian imports for fiscal year 1954, including the \$45 million contemplated in this program, can be sold to importers. The average import rate before curtailment of oil revenues was 44 rials per dollar. The present open market import rate is about 90 rials per dollar. This rate is highly artificial and there is little demand for exchange at this rate. However, the longer a high artificial rate obtains in Iran, the more likely that a rate above 50 rials per dollar can be maintained. [Footnote is in the original.]

257. Monthly Report Prepared in the Directorate of Plans, Central Intelligence Agency¹

Washington, undated.

ایران
ژوئیه سال 1953

الف - تحولات عمومی

1. تحولات ماه ژوئیه نشان می دهد که یک بحران بزرگ سیاسی در ایران در حال شکل گیری است. موفقیت مخالفان در جلوگیری از عملکرد مجلس به درخواست های مصدق منجر به استعفای غافلگیرانه همه حامیان دولت از مجلس شد، و آن نهاد را بدون حضور اکثریت لازم رها کرد. مصدق اکنون پیشنهاد می کند همه پرسى ملی را در 3 آگوست در تهران و 10 اوت در بقیه کشور برگزار شود. این همه پرسى به دنبال تأیید ملی برای انحلال مجلس فعلی و همچنین ابطال قدرت شاه در انتصاب نخست وزیران توسط فرمان سلطنتی خواهد بود. به طور کلی تأیید می شود که مصدق حمایت قاطع مردمی را از این پیشنهادات دریافت خواهد کرد.
 2. حمایت گسترده و فزاینده مصدق از کمونیست باعث هشدار برخی از هواداران سرسخت او، به ویژه برادران قشقایی و خانواده قدرتمند امینی شد. این هشدار به دلیل این واقعیت که تظاهرات توده در جشن اولین سالگرد سرنوشتی قوام در 21 ژوئیه کاملاً تظاهرات جنبش ملی مصدق را تحت الشعاع قرار داده بود تشدید شد.
 3. دولت آمریکا بطور واضح در مورد قدرت در حال افزایش کمونیست در ایران توسط اظهارات اخیر وزیر دالس که به مطبوعات داده شد،² به مصدق و حامیان وی نگرانی خود را ابراز کرده است. آنها اخطار نیز صادر کردند، از طریق نامه رئیس جمهور آیزنهاور به مصدق،³ که دولت ایران تا زمانی که صادقانه در دستیابی به توافق نفتی با انگلیسی ها علاقه نشان ندهد از طریق ایالات متحده مشکلات اقتصادی خود را برطرف نخواهد کرد.
- ب - خلاصه ایستگاه
[6 پاراگراف (20 سطر) محرمانه است]

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d257>

1 Source: Central Intelligence Agency, DDO-IMS Files, Job 81-01061R, Box 2, Folder 2, Monthly Report—July 1953—Country Summaries and Analyses. Top Secret; Security Information.

2 See footnote 2, Document 252.

3 See Document 230.

258. Memorandum From the Director of the U.S. Technical Cooperation Administration Mission in Iran (Warne) to the Chargé d'Affaires in Iran (Mattison)¹

Tehran, August 6, 1953.

همایش با دکتر اخوی و آقای زنگنه
در مورد حزب توده

در جلسه‌ای که امروز صبح به منظور بحث در مورد مکان کارخانه پشم شویی، یکی از پروژه های توافق شده ما، برگزار شد، وزیر اقتصاد ملی، آ. آ. اخوی، و مهندس احمد زنگنه از سازمان برنامه به طور رسمی برای مدت 40 دقیقه مشکلاتی را که در نتیجه اظهارات وزیر امور خارجه دالس و رئیس جمهور آیزنهاور در واشنگتن در رابطه با نفوذ کمونیست صادر شده بود را مطرح کردند. سایر شرکت کنندگان مهندس رجی که در بخش کوتاهی از گفتگو شرکت داشت و برای چند دقیقه نزدیک به پایان این بخش از بحث، آقای استنلی یکی از کارمندان مقر 4، کارشناس کارخانه تمیز کردن پشم، بودند.

آقای اخوی گفت که وزیر تبلیغات از دریافت يك مخابره از رابرتز از واشنگتن خبر داد که بیانیه عمومی صادر شده رئیس جمهور آیزنهاور را که "ما باید جلوی نفوذ کمونیست ها را در اندونزی و ایران بگیریم." توصیف می کند. آقای اخوی گفت رئیس جمهور بطور عمده در مورد اندونزی گفتگو می کرد اما درباره ایران نیز صحبت کرد. او و آقای زنگنه آشکارا نگران بودند.

آقای اخوی و آقای زنگنه گفتند که از این اظهارات که توسط بالاترین مقامات ایالات متحده انجام می گیرد، و باعث تبعیض مردم آمریکا علیه ایران خواهد شد نگران هستند. آنها گفتند که بدیهی است که شخصی اوضاع در ایران را نادرست گزارش داده است که تا این اندازه باعث نگرانی وزیر امور خارجه و رئیس جمهور شده است. آنها هرگونه نفوذ کمونیستی را انکار کردند و ضمن اذعان به اینکه حزب توده در اینجا سازمان یافته است گفتند که آن دو شاخه است، یکی از طرف اتحاد جماهیر شوروی حمایت می شود و دیگری توسط آ آی او سی سابق. آنها گفتند که دولت از هر جناح مخالف حزب توده بوده است و حزب توده حامی دولت نیست. آنها به دعوای اخیر در مسجد سلیمان و خرمشهر برای اثبات این موضوع اشاره کردند. آقای اخوی گفت که دولت در مقابل توده در سازمان دهی کارگران مسجدالسلیمان مقاومت کرد و در زد و خورد چندین نفر کشته شدند. وی گفت: دولت تلاش کرد 10 هزار تن برنج را از خرمشهر صادر کنند و عناصر توده که قطعاً از حامیان آ آی او سی ردیابی می شوند، حمل و نقل را به دلیل مشکلاتی که روی اسکله ها با درگاه ها و کارکنان بندر ایجاد کرده بودند برای مدت طولانی مسدود کردند، و در شهر با مردم، تا حدی که با تاخیر در زمان حمل، اعتبارنامه باطل شد. وی گفت که تبلیغات آنها این بود که "چرا به دولت اجازه داده شود که برنج صادر کند وقتی خودمان گرسنه هستیم؟"

آنها سؤال کردند چه اتفاقاتی در ایران رخ داده است که منجر به نتیجه گیری واشنگتن از ظهور توده است. من گفتم که نمی دانم اما مطمئناً آن چه در 21 ژوئیه اتفاق افتاد ممکن است تأثیر داشته باشد. آنها گفتند که دولت نمی تواند همزمان در دو جبهه بجنگد، و اکنون علیه انگلیس ها می جنگد و به محض پایان دادن به نفوذ انگلیس علیه توده مبارزه خواهد کرد که از طریق همه پرسى انجام می گیرد. آنها گفتند که توده هیچ ارتباطی با نتیجه انتخابات در اینجا ندارد. که در حقیقت، عناصر توده در واقع سعی داشتند آراء طرفدار

مصدق را خنثی کند، و راهپیمای به پای صندوق های رأی توسط احزاب طرفدار مصدق ترتیب داده شد و نه توسط حزب توده.

آنها با صراحت و صمیمیت خواستار مشاوره شدند که چگونه می توانند بر گزارش نادرست که منجر به تغییر نگرش آمریکا از طرف بالاترین مقامات شد، غلبه کنند.

دکتر اخوی پیشنهاد کرد که نمایندگان ویژه رئیس جمهور یا وزیر امور خارجه باید به ایران بیایند و اوضاع را در اینجا بررسی کنند و گزارش دهند.

دکتر اخوی گفت که هیچ تمایلی برای برقراری روابط با همسایه شمالی از جمله روابط تجاری وجود ندارد، اما ایران به این دلیل مجبور به معامله با روسیه شده است که آمریکا و بیشتر جهان آزاد محصولات ایران را خریداری نمی کنند. وی به یک تصمیم گیری عمومی برای فروش پشم مازاد ایران اشاره کرد که به گفته وی نتیجه این هفته یک پیشنهاد هم حاصل نکرد. وی گفت وضعیت شکر بسیار دشوار است و در پایان ممکن است در ازای شکر مجبور شوند محصولات کشاورزی را به روسیه ارسال کنند.

"چه کار کنیم؟" هر دو دکتر اخوی و آقای زنگنه بارها و بارها سؤال کردند. من هیچ تلاشی برای پاسخگویی انجام ندادم.

"گزارش های نادرستی که گمراهی مقامات ایالات متحده ناشی از آن است از کجا منشأ گرفته؟" آنها بارها سؤال می کردند من هیچ تلاشی برای پاسخگویی انجام ندادم.

آنها پرسیدند، "چه چیزی می تواند منجر به این گمان شود که دولت فعالیت های توده را می بخشد؟" من در آنجا گفتم که می دانستم آنچه در 21 ژوئیه اتفاق افتاد باعث نگرانی می شود و اینکه جلسه بعد از ظهر توسط برخی به دلیل آشفتگی ضد آمریکایی و ضد مقر 4 تصاحب شده بود. گفتم که مشکلات در اصفهان و با استاندار باعث نگرانی بسیار من شد و ممکن است باعث نگرانی دیگران شود.

آنها از من پرسیدند که آیا فکر می کنم مقر 4 موفقیت آمیز است یا خیر، من گفتم که فکر می کنم اینطور است که در هر روستایی که من بوده ام و بسیاری هستند، اینگونه برداشت کرده ام که مردم با جدیت از حمایتها و برنامه های خود سازی آنها قطعاً تقدیر می کنند.

ارزیابی من از این کنفرانس، که مطمئناً مورد پسند من نبوده بلکه از نگرانی عمیق و آشکار این دو مقام عالی برآمده، این است که آنها، حداقل، و احتمالاً بسیاری دیگر در بالاترین محافل رسمی دولت فعلی، عمیقاً آشفته، مبهوت و نگران آن چیزی هستند که از آن به عنوان خراب شدن شدید روابط با ایالات متحده یاد می کنند. آنها با جدیت معتقدند که این امر از طریق گزارش های دروغین به وجود آمده است و من نمی توانم در صداقت این دو آقا در ادعاهای آنها مبنی بر این که هیچ لطفی نسبت به حزب توده توسط رژیم مصدق ابراز نشده است شک کنم. ممکن است آنها ندانند، اما فکر می کنند می دانند. دکتر اخوی گفت اگر مقر 4 خارج شود، بعد از آن روسیه اقدام می کند. آقای زنگنه با جدیت گفت این آنچه است که "آنها می خواهند شما انجام دهید" و به همین دلیل آنها فریاد می زنند "یانکی برگرد به خانه خودت."

ویلیام بی. وارن²

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d258>

1 Source: National Archives, RG 469, Records of U.S. Foreign Assistance Agencies 1948–1961, Mission to Iran, Executive Office Subject Files (Central Files) 1951–1961, Box 7, Folder 8, 350 Political: 1953. Confidential; Security Information.

2 Printed from a copy with this typed signature and an indication that the original was signed.

Washington, August 12, 1953.

موضوع:

چشم انداز فعلی در ایران (پیش نویس کارمندان برای بررسی هیئت)

مسئله:

انتشار راز ان آی یی - 1/751 ارزیابی مجدد چشم انداز در ایران با توجه به تحولات از آن زمان تاکنون
تحولات احتمالی آینده در ایران تا سال 1953²

برآورد

مقدمه

1. عناصر بی ثباتی و عدم اطمینان در وضعیت ایران از آغاز سال ۱۹۵۳ رسماً عیان شده است. در حالیکه مصدق توانسته است کنترل دولت و ابتکار عمل سیاسی را در ایران حفظ کند، او پیشرفت قابل توجهی در جهت حل مشکلات جدی که کشور دچار آنهاست نداشته و شکست های سیاسی متعددی را تجربه کرده است.

این شکست ها پایه های قدرت سیاسی او را محدود کرده است و برای حفظ اصالت ناچار به استفاده از روشهای آشکار نادرست شده و بقای خود را بیش از هر زمان دیگری به پشتکار و مهارت خود به عنوان یک رقیب سیاسی و به بی عزمی و نا هماهنگی مخالفانش وابسته می داند.

اکثر همکاران قدیمی مصدق در جبهه ملی، از جمله چهره های برجسته مانند کاشانی، بغایی و مککی، هم اکنون با او مخالفت می کنند، فقط یک گروه کوچک از طرفداران وفادار او باقی می ماندند.

گروهی از افسران سابق ارتش به ریاست ژنرال زاهدی آشکارا به سقوط او متعهد هستند، و چنین همکاران نامساعد مصدق مانند وزیر دادگستری امینی (که برادرش ژاندارمری را فرماندهی می کند) به نظر می رسد مخفیانه بر زد او توطئه می چیند. پس از تلاش ناموفق مصدق برای راندن شاه به تبعید در ماه فوریه، مخالفت مجلس به اندازه ای زیاد بود که مصدق در نهایت طرفداران خود را عقب برد (بنابراین مانع ایجاد اکثریت لازم شد) و سپس برای تصویب انحلال نهایی آن نهاد تا زمان انتخابات جدید. "همه پرسی" اعلام کرد.

در حالی که این رأی گیری، که به تازگی تکمیل شد، رسماً یک پیروزی غافل گیرانه مصدق گزارش شده است، این حداقل تا اندازه ای نشان دهنده تصور مصدق از یک سیستم رأی دهی آزاد است و همچنین ممکن است تقلب در رأی گیری را تسهیل دهد. اپوزسیون ممتنع ایستاد.

2. یک تحول ناخوشایند دیگر ظهور حزب کمونیست توده به عنوان عامل اصلی پیشبرد فشا رهای ماب بوده است، حداقل در تهران، و به عنوان یک منبع مهم حمایت کننده از مصدق در مقابل مخالفت غیر کمونیستی او. در حالی که به نظر می رسد مصدق و توده هنوز عمیقاً همکاری می کنند، وی به وضوح همکاری توده را در همه پرسی اخیر و در تظاهرات اولیه پذیرفته است. در تظاهرات اخیر، نمایش توده نسبت به تظاهرات پیروان خود مصدق چشمگیرتر بود.

3. در انتها، تغییراتی در نگرش ایالات متحده و اتحاد جماهیر شوروی ایجاد شده که تقریباً به یقین بازنگری در سیاست خارجی ایران را ضروری ساخته است. نگرش آمریکا به مصدق به تدریج شدید شده، و اوج آن، هشدار رئیس جمهور آیزنهاور در تاریخ 30 ژوئن بود، مبنی بر این که ایران تا زمانی که از تسویه حساب نفتی معقول با انگلیس امتناع ورزد، نمی تواند انتظار کمک های اضطراری از آمریکا داشته

باشد.³ این پیشرفت نه تنها مواضع داخلی مصدق را ضعیف کرده است، بلکه با زیر سؤال بردن این باور گسترده مبنی بر حمایت ایالات متحده از وی، به یکی از اعتقادات اساسی خود مصدق نیز رسیده است - یعنی اینکه اگر وی برای مدت طولانی قدرت خود را کاملاً حفظ کند و بنابراین ثابت کند که او مرد میدان است، ترس از کمونیسم سرانجام ایالات متحده را مجبور خواهد کرد بازارهای نفتی و کمک های مالی را، بدون نیاز به امتیاز دادن به انگلیس، یا دیگر محدودیت ها در آزادی عمل وی، در اختیار او قرار دهد. در همین حال، رژیم جدید اتحاد جماهیر شوروی نه تنها با دو برابر شدن تجارت شوروی و ایران موافقت کرده است، بلکه برای دستیابی به توافق کلی روی مسائل حل نشده بین دو کشور به مذاکرات نیز نشسته است. این پیشرفت ها این احتمال را برآورد کرده که ممکن است مصدق با گرفتن امتیازاتی از اتحاد جماهیر شوروی، اعتبار و محبوبیت محبوب خود را تقویت کند و به طور غیرمستقیم فشارهای وی را برای دستیابی به مساعدت با آمریکا کاهش دهد.

چشم انداز مصدق و مخالف غیر کمونیستی

4. به عنوان یک گزاره کلی، ما معتقدیم که احتمال می رود حداقل تا پایان سال 1953 مصدق قدرت را حفظ خواهد کرد. وی متقاعد شده است که ایران به رهبری او نیاز دارد و به شدت مصمم است آن را حفظ کند. وی می تواند قانونی تا ژانویه سال 1954 حکومت کند، تا زمانی که اولین اختیارات مجلس که در اوت 1952 توسط مجلس به وی اعطا شده بود، باطل شود؛ به نظر می رسد وی اقتدار خود را به طور مؤثر بر تشکیلات و سازمانهای دولتی، از جمله نیروهای امنیتی، برقرار کرده است. و هنوز هم اثرات نامحسوس زیادی از محبوبیت و جایگاهی که بخواد به آنها دوباره تکیه کند وجود دارد. علی رغم ادامه متوسل شدن وی به چاپ در رسانه های اطلاعاتی برای تأمین هزینه های جاری، مشکلات مالی او بعید است بحران اولیه ایجاد کند. محصولات زراعی خوب هستند، سطح کلی فعالیتهای اقتصادی تا اندازه ای عادی است، و تورمی که ایجاد شده است هیچ نشانه ای از اینکه به زودی از کنترل خارج می شود نمی دهد. سرانجام، مشخص نیست که آیا به زودی چالش جدی برای رهبری در مقابل وی ظاهر خواهد شد یا خیر.

عدم تمایل گذشته شاه در حمایت از تلاش برای برکناری مصدق احتمالاً با غیبت فعلی مجلس تقویت خواهد شد، که ممکن است تحت پیگیری قانونی قرار گیرد، و هنوز مشخص نیست سایر مخالفان مصدق با تلاش یکپارچه و جدی برای سرنگونی وی با زور، قادر به اتحاد با یکدیگر باشند، مگر آنکه از شاه همکاری طلب کنند. اگرچه توانایی های توده آشکارا در حال افزایش است، ما معتقدیم که هنوز مستقیماً برای قدرت نمایی آمادگی ندارد و - مگر اینکه بتواند از یک بحران ناگهانی بهره ببرد - در برابر مصدق قرار نخواهد گرفت تا این که بیشتر از اتحاد خاموش فعلی با وی بهره برداری کند.

5. با وجود این عوامل مساعد، مصدق همچنان در حفظ موقعیت فعلی خود با دشواری های قابل توجهی روبرو خواهد بود. تا زمانی که وضعیت ناآرام کنونی ادامه یابد، او دائماً در معرض این خطر قرار خواهد گرفت که یک جنبش مؤثر برای برکناری او ممکن است واقعاً صورت گیرد، حتی اگر توطئه موفقیت آمیز علیه وی صورت گیرد تقریباً مطمئناً به همکاری نیروهای امنیتی نیاز دارد. حتی اگر چنین نقشه ای صورت نگیرد، مصدق در معرض آزار و اذیت مخالفان قرار خواهد گرفت و تحت فشار خواهد بود تا خود را اعمال کند، تا مخالفان خود را از تعادل خارج کند، و وجهه خود را حفظ کرده، و مجدداً رهبری جریان را تأیید کند. اگر مصدق نتواند نوعی قواعد را برای ماندن در سمت او پس از انقضای اختیارات کامل او در ژانویه سال 1954 تأمین کند، احتمال می رود این فشار افزایش یابد.

6. در تلاش های مصدق برای انحصار قدرت، بسیار بعید است که او بتواند، از طریق حمله موفقیت آمیز به مشکلات اساسی بحران سیاسی کنونی در ایران، مخالفین خود را کاهش دهد - ابهامات و مشکلات مالی ناشی از تعطیلی واقعی صنعت نفت پس از ملی شدن، و ناآرامی های ناشی از عدم رضایت از اشتباهات دولت در حمایت از آرمانهای مردمی برای توسعه اقتصادی و بهبود اجتماعی، مشاهده می شود.

تلاشهای نیمه صریح مصدق برای اصلاحات ارضی در سال 1952، مشکلات بیشتری را نسبت به اعتبار رژیم ایجاد کرده است. گسترش برنامه توسعه اقتصادی که اکنون محدود به پروژه های تأمین مالی شده توسط قلعه چهار است، بدون بودجه اضافی غیرممکن است. و با توجه به مشکل مالی، چشم انداز بسیار تاریک است.

آ - توافق با انگلیس برای از سرگیری فعالیتهای بزرگ نفتی در ایران بسیار بعید است. انگلیس ها دیگر نیازی به نفت ایران ندارند و به نظر می رسد مصمم هستند آنچه را که مبنای عادلانه ای برای تعیین غرامت می دانند، در نظر بگیرند. مصدق مطمئناً به رد این شرایط ادامه خواهد داد. حتی اگر بریتانیایی ها نیز بخواهند شرایط تسویه حساب را برای ایران مطلوب تر ارائه دهند، (مانند، به عنوان مثال، در مورد طرح پیشنهادی جبران کل خسارت مالی پیش بینی شده توسط مصدق در بهار امسال)، اعتقاد ذاتی مصدق به پیمان شکنی انگلیس و تمایل شدید وی با چانه زدن احتمالاً مانع دستیابی به هرگونه برنامه ریزی رضایت بخش می شود

ب - کمی فرصت وجود دارد که ایران در صورت عدم تسویه حساب بتواند برای مقدار قابل توجهی نفت خریدار پیدا کند. علیرغم تمایل ایران برای تمديد 50٪ تخفیف، و علیرغم کاهش اخیر عرضه جهانی تانکر، فروش ایران تاکنون به نسبت بسیار ناچیزی نگاه داشته شده است، تمایلی ندارند که با 'ای آی او' در این مورد درگیر شوند، منابع کافی خودشان را دارند، و احتمالاً در برابر هرگونه تلاش مستقل برای تنزل قیمت مقادیر زیادی از نفت ایران به شدت واکنش نشان خواهند داد. این ملاحظات بعید است در آینده نزدیک تغییر کند

ج - سرانجام، احتمالاً كمك کمی از اتحاد جماهیر شوروي دریافت می شود. در حالی که اتحاد جماهیر شوروی ممکن است با خرید مقادیر کمی از نفت ایران موافقت کند، احتمالاً از جذب مقادیر قابل توجه منع می شود، به دلیل

(1) عدم نیاز به چنین مقداری و
(2) عدم تمایل احتمالی آن برای تقویت موقعیت مصدق. بازگرداندن 21 میلیون دلار طلا و اعتبار که اتحاد جماهیر شوروی به ایران بدهکار است، فقط یک تسکین موقتی از مشکلات مالی ایران است، به ویژه از آنجا که ایران در حال حاضر حداقل نیمی از این مقدار را به عنوان اوراق قرضه استفاده می کند. 7. تحت این شرایط و با توسل به غیرت ناسیونالیستی که از گذشته قدرت کمتری دارد، مصدق احتمالاً برای حفظ خود باید به حيله گری، تهدید ارباب، و نیروی نظامی اعتماد کند.
با این وجود، این روند به سمت افزایش اقتدارگرایی، حداقل تا حدودی، از طریق خواست مصدق در حفظ موقعیت حقوقی خود به عنوان نماینده خواست مردم، و ناتوانی وی در ساخت یک نهاد دیکتاتوری قابل اعتماد، بررسی خواهد شد.

در حالی که مصدق ممکن است سعی در استفاده از اختیارات پلیس خود در مقابل مخالفان را داشته باشد، او احتمالاً تمرکز خود را روی تلاش برای تأمین انتخابات مجلس جدید و دوستانه تری خواهد گذاشت، که با او همکاری کند، و در صورت لزوم بتواند اختیارات اولیه وی را تمدید کند. او احتمالاً تلاشهای خود را برای تضعیف و تحقیر شاه دوباره تجدید می کند، به این امید که ممکن است شاه مجبور شود اختیارات خود را بیشتر واگذار کند یا در واقع خود را به عنوان یک مرکز تجمع برای عناصر مخالف از بین برد. با این حال، به غیر از اقدام از روی نا امیدی یا فرصت طلبی، مصدق بعید است با یورش تمام عیار شاه را به خطر بیندازد، زیرا احتمالاً این امر مخالفان را مانند مخالفان مصدق بهار گذشته متحد خواهد کرد و ممکن است به راستی باعث سقوط خود مصدق شود.

8. در حالی که مصدق ممکن است بتواند در انتخابات جدید با اکثریت جزئی موفق شود، عمدتاً با اتکا به روشهای آزاد رأی گیری که وی را قادر ساخت در "همه پرسی" اخیر اکثریت قریب به اتفاق را جمع آوری کند، با این وجود این اقدام احتمالاً بطور گسترده ای مشکل خواهد بود.

عملکرد ایرانیان برای برگزاری انتخابات طی یک دوره چند هفته ای یا چند ماهه ، تقلب در انتخابات را تسهیل می دهد و به مصدق این امکان را می دهد که یک بار دیگر ، هنگامی که او حداقل کرسی ها را با طرفدارانش پر می کند، در جمع حداقل هواداران خود ، انتخابات را در منطقه های مشکوک لغو نماید. با این وجود ، مصدق احتمالاً هنوز در حمله به مناطق فئودالی از طبقه قدیمی زمین داران محافظه کار ، که در انتخابات سال 1952 تعداد قابل توجهی از کرسی ها را در اختیار داشتند، مشکل خواهد داشت. زمانی که محبوبیت مصدق و توانایی او در امن نگاه داشتن جایگاه حامیان محلی بسیار بیشتر از آنچه امروز است بود، احتمالاً بهتر بود اگر مصدق زمانی که رای گیری کمی بیشتر از نیمه تمام بود رای گیری را متوقف نمی کرد. احتمالاً مصدق از حمایت کاشانی برخوردار نخواهد شد، که کارگران محلی وی در سال 1952 بسیار مؤثر بودند. علاوه بر این ، احتمالاً مصدق بعضی از کرسی ها را در تهران و احتمالاً سایر مراکز شهری به نامزهای توده از دست می دهند.

9. در هر صورت ، مصدق بعید به نظر می رسد که در یافتن مردانی که اطمینان داشته باشد بعد از انتخابات در کنار او می ایستند موفق تر از گذشته باشد. اگرچه احتمالاً مصدق تا زمانی که وعده تقویت جایگاه او را نشان دهد، با انتخابات جدید روبرو خواهد شد، اما به احتمال زیاد آنها فقط یک طلسم کوتاه تنفسی را برای او فراهم می کنند.

خطر کمونیست

10. در تلاش های مصدق برای حفظ قدرت، او احتمالاً اقداماتی را انجام می دهد که موجب تضعیف اعتبار و نفوذ ایالات متحده در ایران می شود و خطر تصرف نهایی کمونیست ها را افزایش می دهد. 11. در زمینه روابط خارجی احتمالاً مصدق به توده در حمله به آمریکا اختیار تام می دهد و در انتقاد بیشتر از آمریکا، در اظهارات مردمی خود آنها را نقد می کند. از او انتظار می رود هرگونه امتیاز واقعی را که اتحاد جماهیر شوروی می تواند به او پیشنهاد دهد بپذیرد و ممکن است تا آنجا پیش برود که مأموریت های نظامی آمریکا را خارج کند و به ایران قول بدهد که در صورت القاء کافی شوروی ، از ورود به هرگونه طرح دفاعی با غرب خودداری کند. چنین حرکاتی به احتمال زیاد منجر به کاهش اعتبار ایالات متحده ، بهبود جایگاه محبوب عنصر طرفدار اتحاد جماهیر شوروی، و احتمالاً گسترش فرصتها برای تبلیغات و تخریب شوروی خواهد شد. 12. در زمینه داخلی ، مصدق احتمالاً در تلاش خود برای تسلط بر مخالفان غیر کمونیست خود به حمایت توده اعتماد خواهد کرد. در نتیجه ، او احتمالاً به ادامه تظاهرات توده و ظهور مجدد توده به عنوان یک حزب سیاسی رسمی تا آنجا پیش می رود که جایگاه قانونی توده را تأیید کند، و حتی امکان دارد هواداران توده را وارد دولت کند. این حرکات به تلاشهای توده در بیشتر کردن تأثیرات خود هم در محافل سیاسی و هم در بوراکراسی کمک می کند.

13. با این حال، با وجود خطرات ذاتی در این سیاستها ، ما معتقد نیستیم که آنها طی چند ماه آینده فراتر از آن روند که در نتیجه به سلطه مستقیم یا غیرمستقیم کمونیست روی ایران منجر شود. 14. با توجه به اتحاد جماهیر شوروی ، بسیار بعید است که يك ناسیونالیست سرسخت نوع مصدق به اتحاد جماهیر شوروی امتیازهای نفتی اعطا کند، به تکنسین های اتحاد جماهیر شوروی اجازه دهد که در آبادان حرکت کنند، یا در غیر این صورت راه را در مقیاس بزرگ برای نفوذ اتحاد جماهیر شوروی در ایران باز کند. علاوه بر این، تقریباً بعید است که مصدق تمام روابط خود را با ایالات متحده قطع کند. علیرغم برخی نشانه ها مبنی بر اینکه او ممکن است نظر خود را تغییر دهد، وی احتمالاً به از کنار گذاشتن کامل این عقیده که ایالات متحده سرانجام باید به کمک او و ایران بیاید ، تمایلی ندارد و احتمالاً امیدوار است که توافق های فعلی او با اتحاد جماهیر شوروی، به همراه ظهور توده ، با خطر از دست دادن ایران در برابر کمونیست، ایالات متحده را تحت تأثیر قرار دهد

در هر صورت ، مصدق ، مانند بسیاری از ایرانیان ، بدون تردید متقاعد شده است که نجات ملی بستگی به توازن قدرتهای بزرگ دارد و در نتیجه جلوگیری از دستیابی تک تک آنها از نفوذ غالب بر ایران. بنابراین او همچنان خواهان حمایت ایالات متحده به عنوان وزنه ای در برابر فشار احتمالی اتحاد جماهیر شوروی خواهد بود.

15. ما همچنین بعید می دانیم که موضع توده با سیاست همکاری با مصدق به سرعت بهبود یابد تا بتواند قبل از پایان سال 1953 قدرت را به ابتکار عمل خود بدست آورد. با وجود رشد در تجربه، جسارت و تسلط بر فشار اوباش، توده هنوز از نظر تعداد یک حزب کوچک است (تخمینی دارای 10,000 کارت عضویت می باشد) که تاکنون در تهران متمرکز شده است و چند مرکز شهری دیگر که احتمالاً قادر به ایستادگی در برابر اقدامات محکم و سرکوبگرانه نیروهای امنیتی نیستند.

در حالی که احتمالاً نفوذ نیروهای توده همچنان ادامه خواهد یافت ، بعید به نظر می رسد در طی چند ماه آینده به درجه های جدی برسیم ، و همچنین هیچ علامتی در دست نیست که توده یا بخواد ، یا بتواند در این دوره توانایی های خود را برای کودتا به طور قابل توجهی افزایش دهد.

16. علاوه بر این، توده تقریباً مطمئناً با مخالفت شدید خود مصدق مواجه خواهد شد. در حالی که احتمالاً او احساس می کند فعلاً مجبور است در کنار توده بازی کند، همانند قوام در سال 1946، اما بدون شک آن را به عنوان یک تهدید بالقوه برای موقعیت خودش تشخیص می دهد. از وی انتظار می رود که کنترل قاطع نیروهای امنیتی را حفظ کند، در برابر تلاش های توده در جهت تأمین امنیت سایر وزارتخانه های مهم مقاومت کند، و برای جلوگیری از تظاهرات توده اقدامات لازم را انجام دهد. در این امر وی از پشتیبانی یک رئیس ستاد ظاهراً نیرومند و مؤثر برخوردار است.

17. ممکن است که چند فرصت غیر منتظره بتواند توده را در چند ماه آینده به قدرت برساند. اگر یک مبارزه مسلحانه بین مصدق و مخالفان غیر کمونیست وی آغاز شود، توده تقریباً مطمئناً خود را ملزم می داند حداکثر سوءاستفاده را از چنین فرصتی ببرد. با وجود کمبود آشکار در سازمان دهی نظامی و عدم تمایل احتمالی، اتحاد جماهیر شوروی برای مداخله نظامی از طرف توده، در صورت عدم حضور برنده قاطع مایل و قادر به استفاده از نیروهای امنیتی برای سرکوب شیوع توده، ممکن است ظهور کند. وضعیت مشابهی ممکن است به وجود بیاید که در صورت درگذشت مصدق ، مخالفان غیر کمونیست شاه و مصدق نتوانند یک راه حل سریع برای مسئله جانشینی تهیه ببینند.

18. با این وجود، مانع از چنین رویداد غیرقابل پیش بینی، قدرت فرضی توده در طولانی مدت به احتمال زیاد نتیجه يك یا هر دو مورد زیر است:

آ. توده ممکن است با روش پارلمانی به قدرت برسد. اگرچه بعید است که توده بتواند تعداد زیادی را در انتخابات مجلس سال 1953 نمایندگی کند، اما عدم موفقیت در بررسی رشد آن و تأمین وسیله متناوب برای احساسات عمومی ممکن است این امکان را برای حفظ موقعیت مسلط یا حتی اکثریت روشن در برخی از مجلس های بعدی فراهم کند.

ب حتی اگر پتانسیل صرفاً سیاسی توده محقق نشود ، ادامه روند زوال اقتصادی و سیاسی ، دیر یا زود نارضایتی مردمی و تحقیرآمیز بودن و نفوذ توده بوروکراسی را افزایش خواهد داد تا جایی که توده بتواند به ابتکار خودش قدرت را به دست بگیرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d259>

1 Source: Central Intelligence Agency, NIC Files, Job 79R01012A, Box 32, Folder 3, (NIE 102) Probable Developments in Iran. Top Secret; Security Information. The draft estimate was prepared in the Office of National Estimates. A summary of the estimate was sent to Dulles by Kent on August 13. (Ibid., Job 79R00904A, Box 1, Folder 4, Memo for DCI (1953) (Substantive)) For the final text of the NIE, see Document 347.

2 Document 152.

260. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 14, 1953, 1303Z.

1. الحمد لله. TEHE 686.

2. اواخر شب گذشته ، همراه با بوسه ها (به معنای واقعی کلمه) از منبع ایرانی ، ما اطلاع دادیم مدارک توسط [نام محرمانه است] تحویل داده شد. آنها اکنون در اختیار زاهدی هستند. واضحاً در نهایت فشار موثر است و معتقدیم اعتبار زیادی را باید به [نام محرمانه است] تعلق داد. برنامه برای امشب نیمه شب برنامه ریزی شده است.

3. ملاقات قبلی با زاهدی او را استوار و با هدف نشان می داد، اما تا آنجا که به برنامه های بعدی او مربوط می شود، درجهانی رویایی. صحبت از مراقبت های پزشکی رایگان برای شهروندان طبقه محتاج، مکانیزه کردن کشاورزی، و رشد محصولات گسترده پنبه در مغان استپس، تساوی ثروت با مالیات بر درآمد و غیره. زمان برای مطرح کردن این مسئله مناسب نیست، اما ما به شدت نسبت به انجام وعده های غیرممکن در سخنرانی های اولیه هشدار می دهیم. روشن است که زاهدی به راهنمایی واقع گرایانه ای نیاز دارد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d260>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

261. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 16, 1953, 10 a.m.

333. سفارت گزارش تأیید نشده ای را از یک منبع موثق دریافت کرده است که شاه همزمان با اخراج مصدق فرمان سلطنتی را برای انتصاب تیمسار زاهدی به نخست وزیری صادر کرده است. گزارش های دیگر حاکی از دستگیری وزیر دادگستری امینی، و سایر مقامات دادگاه، صبح امروز است. تا ساعت 9:30 صبح امروز شهر آرام است، تعداد بیشتری پلیس در حال انجام وظیفه هستند، و تانک ها و کامیون های نیروهای امنیتی در اطراف کاخ های سلطنتی و محل زندگی نخست وزیر حضور دارند. شاهدان عینی سفارت گزارش می دهند که در حدود 200 نفر با نظم با پرچم ایران به سمت میدان بهارستان حرکت می کنند. دفتر نخست وزیر ساعت 8:45 صبح با سفارت تماس گرفت و مشکلات پیش بینی شده را به اطلاع سفارت و قلعه چهارم رساند. دستورالعمل های مناسب صادر شد. شایعاتی اکنون از سوی منابع مختلف سفارت در تأیید ادعای کودتا از سوی دولت رواج یافته. استدلال پشت این برداشت کلی این است که این اقدام برای دادن بهانه به مصدق علیه شاه ضرورت داشت.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d261>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Restricted; Security Information; NIACT. Repeated to London NIACT and to Beirut NIACT for Ambassador Henderson. Received at 4:28 a.m.

262. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 16, 1953, 1 p.m.

337. اهمیت واقعیت آنجا است که شجاعت ، روزنامه اصلی توده ، تنها منبعی است که ظاهراً از کودتای امروز صبح اطلاع دارد، و همین روزنامه از روز 13 آگوست زیر عنوان کودتای لعنت شده اعلامیه می داده است، علاوه بر اشاره جزئی در روزنامه مرد آسیا ، مقاله ضد مصدق ، به تاریخ 16 اوت ، که دولت در مورد کودتا محتاط است ، ظاهراً تنها کمونیست ها از کودتای ذکر شده اطلاع داشتند. شجاعت در 13 آگوست از دولت خواست که در کودتا پیش دستی کند ، و بسیاری از ظاهراً توطئه گران در نیروهای مسلح را نام برد. در روز 14 اوت ، همان روزنامه گفت که برخی فرماندهان ارتش با عملیات و شاه همراهند، کودتا آماده است. ظاهراً کاشانی نیز در طرح نقش دارد. 16 اوت شجاعت گفت که مصدق از نقشه محرمانه بعد از ظهر جمعه مطلع شد و توطئه گران، با یادگیری از این موضوع ، بعداً شعله ور سفیدی را به آسمان فرستادند تا توطئه گران عملیات را متوقف کنند. "کودتا قرار بود شب گذشته صورت بگیرد." پس از دیدار با ژنرال شوارتزکوف و شاه 9 اوت ، مقدمات لازم انجام شد. روز دوشنبه شاه به کاسپین عزیمت کرد و سرهنگ نصاری در لباس غیرنظامی در تهران گردهمایی برگزار کرد. جمعه سرهنگ نصاری به فرماندهان گارد شاهنشاهی دستور آماده باش داد. "طبق برنامه تیپ کوهستانی سرهنگ ممتاز و یگانه های زرهی تیپ زرهی سرهنگ شاهرخ قرار بود روز شنبه ساعت 1:00 صبح به تهران حمله کنند. قرار بود مراکز دولتی و رادیو را اشغال کنند و نخست وزیر و وزیران را دستگیر کنند. بعضی را یکباره اعدام کنند. محرمانه خبر رسید توطئه افشا شده است. شعله ور سفید به آسمان پرتاب شد "امپریالیست های آمریکایی پس از اظهارات دالس و آیزنهاور با دستور دولت فعلی ، شوارتزکوف را به عنوان جاسوسی به دادگاه فرستادند. دولت فعلی باید با عملیات نظامی برکنار شود، و توسط دولتی به سرپرستی مردانی چون الیار صالح ، ژنرال زاهدی ، حکیمی ، دکتر امینی، فرماندهی شود."

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d262>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Restricted. Repeated to London and to Beirut for Ambassador Henderson. Received at 7:55 a.m.

263. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 16, 1953.

الف. من و ملبورن هردو، تنها مأمورین سفارت که از نقشه اطلاع داریم، اعتقاد داریم که تلاش های ناموفق سازمان سیا نه به دلیل عدم تلاش و نه به دلیل پیش بینی شرایط مختلف احتمالی همه کارکنان سیا با رهبری ک. روزولت ساعات طولانی کار می کردند که توانایی و شجاعت خود را نشان دهند.

عنصر اساسی در نتیجه ناگوار طبق معمول دشواری عملکرد درمقابل با ناتوانی فعلی ایرانیها در تلاش سازمان یافته در مقیاس بزرگ و شرایط مخفی و هنگام مواجهه شدن با مشکلات غیر قابل پیش بینی است. ب. ک. روزولت برای آنچه در بالا به طور کامل پاسخ داده شده است اظهار تشکر و قدردانی کرد. هر دو افسر هر نوع عملیات [ناخوانا] ممکن را انجام داده اند. ما هنوز فکر می کنیم شانس برای موفقیت باقی مانده [ناخوانا] در صورتی که رادیو بغداد به شدت تصریح کند که شاه با تصمیم مصدق که قصد سرنگونی قانون اساسی را دارد فریب خورده که از کشور خارج شود و زاهدی مایل و قادر به موضع گیری تهاجمی باشد. انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d263>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

264. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 16, 1953.

[کمتر از 1 خط فاقد رمزگذاری] تی بی ای 707. پیشنهاد می شود سریع ارسال شود:

1. تقاضا می شود به شاه اطلاع دهید دولت آمریکا اقدامات زیر را برای حمایت از وی انجام داده است:
الف - مصاحبه مطبوعاتی جهانی برای اثبات این واقعیت که شاه قانونی به نفع کشور خود عمل کرده است.
ب - با ارائه گواهینامه (فرمان) از نخست وزیر جدید حمایت شد و توجه ایران و کل جهان را به او جلب کرد.
ج - فشارهای شدید به رئیس ستاد ژنرال ریاحی برای دستگیری مصدق وارد شد.
د - محافظت از امنیت ژنرال زاهدی.
ه - ترتیب داد که مورد شاه به کشور آورده شود. ارتش هنوز متعلق به او است و در انتظار دستور وی.
و - رهبران مذهبی فردا به نمایندگی از شاه به کشور می روند.
ز - برای کشور بطور شفاف توضیح دهید که شاه زیر فشار مصدق مجبور به ترک موقت کشور شد.
2. اگر شاه قبلاً این کار را انجام نداده است ، ترجیح می رود شاه موضع قانونی مقام زاهدی را مجدداً تأیید کند. باید جان مردم را نجات داد و کسانی را که هم اکنون برای اولین بار می یابند که پادشاهشان چه می خواهد ، تشویق کرد. وضعیت بد است اما ممکن است بهبود یابد.
3. زاهدی قصد دارد از کشور نظر خواهی کند. او تسلیم نشده است و به بهترین نحو دستورات شاه را انجام می دهد. قدرت عظیمی باقی مانده است، ارتش و کلیسا، زاهدی اکنون قصد دارد از آن استفاده کند. انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d264>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter. [text not declassified]

265. Telegram From the Central Intelligence Agency [text not declassified]¹

Washington, August 16, 1953.

پاسخ: [کمتر از 1 خط فاش نشده است] (افسر سیا) DIR 16044.
1. درخواست می شود شما فوراً گزارش دهید: اطلاعات در مورد محل سکونت شاه ، امکان سنجی برقراری تماس پنهانی. نظارت و محافظت توسط دولت عراق.
2. کپی کلیه پیامها را به اس تی ای ارسال دارید [کمتر از 1 خط رمزگذاری نیست] (افسر سیا) و نشانگر استفاده کنید.
اطلاعات فوق باید به گونه ای ارسال شود که قصد تماس ما با شاه را نشان ندهد. امنیت از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است زیرا که شرایط ایران انفجاری است، برای ارتباط با شاه هیچ تلاشی نکنید
انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d265>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret; Operational Immediate. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See “Sources” chapter

266. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 16, 1953, 3 p.m.

342. صبح روز اوت 16 اوت ، خبرنگاران دونالد شووند ، آسوشیتدپرس و کنت لائو ، نیویورک تایمز ، به درخواست فرزند ژنرال زاهدی برای همایش به تپه های شمال تهران رفتند. زاهدی حضور ندارد ، اما پسر او حکم امضا شده شاه و عکس های آن را به خبرگزاریها را نشان داد.

در این حکم که توسط شاه به امضاء رسیده، در تاریخ پنجشنبه، 13 اوت 1953، آمده است:

"با توجه به وقایع و اوضاع و احوال کشور مردی آگاه و باتجربه لازم است که بتواند امور کشور را به آسانی درک کند، بنابراین من با آگاهی که از توانایی و شایستگی شما دارم شما را با این نامه نخست وزیر تعیین می کنم. ما وظیفه بهبود بخشیدن امور ملت و برطرف کردن بحران موجود و را به دست شما می سپاریم تا سطح زندگی مردم را بالا ببریم."

پسر زاهدی گفت پدر طبیعتاً پنهان است؛ که قصد کودتا نبوده ؛ که سرهنگ نصاری امروز صبح با سربازان به منزل نخست وزیر رفت تا این حکم را به مصدق ارائه دهد و توسط نگهبانان دستگیر شد.

مترجم سفارت ایالات متحده، با آشنایی با امضای شاه به دلیل اشتغال قبلی، فتواستات را دید و معتقد است امضای شاه واقعی است.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d266>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Restricted; NIACT. Repeated to London NIACT and to Beirut for Ambassador Henderson. Received at 10 a.m.

267. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 16, 1953, 5 p.m.

345. در ساعت 11:15 جنرال مک کلور طبق توصیه سفارت با رئیس ستاد ریاحی به مدت چهل دقیقه ملاقات کرد.

مک کلور اظهار داشت که وی به شدت از گزارشات دریافت شده و اخبار رادیویی که در مورد کودتا پخش شده بود نگران است. در اطلاعات مربوط به سفارتخانه و منابع دیگر آمده است که شاه حکم عزل مصدق و انتصاب نخست وزیر جدید را صادر کرده است.

او همچنین اطلاعاتی از جانا، معاون وزیر دفاع داشت، که چنین حکمی وجود ندارد.

مک کلور اظهار داشت که مأموریت وی به دولت قانونی و قانون اساسی واگذار شده است و دو گزارش متناقض درباره وجود فرمان شاه باعث شده است تا موضع رسمی وی در رابطه با ارتش به یک موضع نامشخص تبدیل شود.

آیا ارتش از شاه و اجرای دستورات وی پشتیبانی خواهد کرد یا از نخست وزیر برکنار شده (بر آن فرض که حکم معتبر بود)؟

ریاحی پاسخ داد که روابط مأموریت آمریکا تغییر نمی کند. تعداد اندکی از افسران و غیرنظامیان برای سرنگونی مصدق تلاش کرده بودند و موفق نشدند، که او شش ساعت قبل از نقشه خبر داشت و اقدامات لازم را انجام داده بود. وی بدون باور آشکار امضاء فرمان واقعی را انکار کرد. وی اظهار داشت که ایران و مردم آن قبل از شاه یا هر دولت خاصی آمده اند و ارتش از مردم است. ارتش مردم را پشتیبانی می کند. وی گفت که ایران سیاست منافع طولانی مدت را برای مردم خود اتخاذ کرده است. اینکه ایران به کمک دلسوزانه جهان آزاد بویژه ایالات متحده احتیاج دارد، دلیل بر آن نیست که وی از این سیاست منحرف شود، حتی اگر این به معنای از دست دادن کمکها و حتی دوستی با ایالات متحده باشد. وی تمایل خود برای ادامه کمک ها را تکرار کرد.

مک کلور پاسخ داد که او نمی داند سیاست دولت ما در حمایت از یک دولت غیرقانونی چه خواهد بود اگر مشخص شود که شاه حکم تأسیس دولت جدید را امضا کرده است

ریاحی اظهار داشت: روابط صمیمانه و شخصی صمیمانه بین آنها مبتنی بر بیان صریح و صادقانه بوده و امیدوار است که این رابطه ادامه یابد. وی در ضمن اضافه کرد که مایه تأسف است که آمریکا با تبلیغات انگلیس و گزارش های ضعیف محاصره شده است. در حالی که پیوندهای خون انگلیس و ایالات متحده باعث ایجاد همکاری نزدیک شد، ایالات متحده آمریکا کشوری بود که می توانست به مردم در دستیابی به "چهار آزادی" خود کمک کند

سفارت معتقد است که در شرایط دشوار فعلی مک کلور مکالمه مفید و به نفع ایالات متحده انجام داده است.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d267>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Secret; Security Information; NIACT. Repeated to London NIACT and to Beirut for Ambassador Henderson. Sent with an instruction to pass to the Defense Department. Received at 12:10 p.m

268. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 16, 1953, 8 p.m.

348. پرواز شاه و عدم اطمینان به اقدامات زاهدی احتمالاً باعث پیروزی مصدق در مبارزات طولانی مدت و پارسی ادب او در از میان برداشتن شاه به عنوان یک نیروی سیاسی در کشور می شود. سفارت فکر می کند که ممکن است مصدق برای ایجاد تأخیر موقت مورد نیاز قبل از اعلام نهایی جمهوری، موقعیت اضطراری اعلام کند.

باور بر این است که تحت شرایط و تصمیمات موکول شده وزارت امور خارجه در این مورد، موضوعات سیاستهای متنوع آشکار از نتیجه وضعیت جدید، بازگشت سریع سفیر مطلوب است. با این حال ، از آنجا که اوضاع ممکن است هنوز تازه باشد ، ما پیشنهاد می کنیم سفیر آماده شود تا همچنان ناخوشایند باشد تا در صورت ضعف شرایط ، از مصاحبه های رسمی جلوگیری کند. نگرش ، اظهارات و اقدامات دولت مصدق طی چند روز آینده نیز به وزارت در تعیین خطوطی که باید رعایت شود کمک خواهد کرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d268>

1 Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 788.00/8–1653. Secret. Repeated NIACT to London and to Beirut for Ambassador Henderson. Received at 1:09 p.m.

2 Telegram 370 from Tehran, August 17, reported that Henderson arrived in Tehran that day at 6 p.m. (Ibid.)

269. Telegram From the Station in Iran [text not declassified]¹

Tehran, August 16, 1953.

705. پیرو پیامی است که شاه در نهایت باید زنده و ضبط شده پخش کند. به او پیشنهاد کنید که هر چه سریعتر او این کار را به نام های چرچیل ، ادن و سالیسبوری انجام دهد: "مردم عزیز: در 28 ماه گذشته من از دکتر مصدق بیشترین حمایت را کرده ام به امید آن که به ملت خدمت کند اما در تمام این مدت او چیزی جز فقر بسیار، جدایی و هرج و مرج خلق نکرده است. همچنین او بهترین وقت را صرف متهم کردن میهن پرستان و دولتمردانی کرده است که سعی در کمک به ایران دارند. وی گفت، "به خدا و قرآن مقدس سوگند که قانون اساسی را حفظ می کنم"، اما قدرت بی کفایتی مصدق به جایی رسیده است که او بر روی همه آرمان های مقدس ما پا می گذارد. او اکنون کشور را زیر عنوان دولت رفاه در خطر انداخته است و به طرز ماهرانه ای کشور را به سمت کمونیسم سوق می دهد. با این درک که تحمل اعمال خائنانه او غیرممکن است، او را عزل کردم، و به منظور بهبود بخشیدن به شرایط بد کابینه، زاهدی را منصوب کردم. اما مصدق با تاکتیک های مشهور خود واقعیت ها را پیچانده و ماموران سری من را دستگیر و بدین ترتیب شدیدترین ضربه را به قانون اساسی وارد کرده است. بنابراین ، تمام افسران ارتش که با شاه و کشور بیعت کرده اند ، باید در این تاریک ترین دوره تاریخ، تحت وحدت ملی گرایی واقعی عمل کنند و به حکومت مرد بیمار روانی که فصل جدیدی از استبداد را نوشته است ، پایان دهند. خداوند بزرگ که همیشه از کشور عزیزمان حمایت کرده است ، ما را دوباره نجات خواهد داد. ²

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d269>

1 Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

2 In telegram DIR 16048, August 16, the CIA reported that the Department of State had no objection to British efforts to get the Shah to broadcast such a message. (Ibid.)

270. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 17, 1953.

TEHE 710. 1. MilSitRep 15-16 August 53

الف - از شب 13 اوت 53 (آنطور که ثبت شده است) سازمان سیا از آماده باش نظامی توسط بتمانقلیچ و زاهدی خارج شد.

ب - به فرزندگان شب 14 اوت گفته شد که وی معاون رئیس ستاد نیست. هنگامی که بتمانقلیچ کنترل را گرفت موقعیت بهم ریخت.

ج - در 14 اوت 53 زاهدی (آنطور که ثبت شده است) تصمیم گرفت که ژنرال دفتری را در عملیات نهایی داخل کند. این ممکن است کشنده باشد. به ریاحی ساعت 1700 15 آگوست اطلاع داده شد که شاه در آن شب ساعت 2400 عمل خواهد کرد.

د - ریاحی از 7 ساعت هشدار استفاده کرده است. تا ساعت 2300 مأموران و فرماندهان وی پارسا، ممتاز، اشرفی، شاروخ و نوانری همه در محل حضور داشتند و منتظر ورود امیران زاهدی بودند.

ه - علی رغم این واقعیت ممتاز، شاروخ، و کیانی هنگامی که سرهنگ نصیری وارد عملیات شد دستگیر شدند.

و - باور این است که مصدق فرمان را نمی پذیرد مگر آنکه به زور با وقوع واقعیت به او ارائه شود. نصیری صحیح عمل کرد که مستقیماً نزد نخست وزیر رفت زیرا یک کانال مراجعه عادی است. اما نصیری مقابل نیروی برتر قرار گرفت و پس از اطلاع به مستخدم مصدق که پیام شخصی برای مصدق دارد دستگیر شد. فرمان عزل مصدق اکنون احتمالاً در دست مصدق است.

ز - در این بین بتمانقلیچ با دیدن تانک ها و سربازانی که در خانه منتظر او بودند از قبول پست رئیس ستاد خوداری کرد. بدون حضور وی و دستور فرماندهی ستاد نمی توان از رادیونت استفاده کرد.

ح - زاهدی منتظر 2 جیب سرباز بود تا او را به کلوپ افسران اسکورت کنند اما البته سربازان سرسخت تحت فرماندهان ریاحی بودند. زاهدی به دنبال اسکورت بود و پس از آن ساعت 0035 آگوست به منزل برادران فرزندگان در شیمران بازگشت.

ط - نیروهای نظامی ساعت 0120 از شیمران به تهران به سمت پایین حرکت می کردند. آنها با زاهدی نظیر نصیری هم صدا بودند. نیروها برای دستگیری ریاحی اعزام شدند. این به نظر می رسید که نقشه با وجود این که بسیار بعید است در حال صورت گرفتن است.

ی - در آن هنگام زاهدی نوابی را برای شناسایی فرستاد. نوابی ساعت 0210 برگشت. پلیس و سربازان در حال متوقف کردن همه وسایل نقلیه بودند. خانه مصدق از ساعت 1130 توسط پیاده نظام و تانک محافظت می شود.

ک - در ساعت 0230 ژنرال گیلانشاه باتمانقلیچ را به گشت و گذار در شهر برد. در ساعت 0309 گیلانشاه به زاهدی گزارش داد که نصیری در 1150 دستگیر شده است و واضح است که فردی خیانت کرده است.

ل - اجماع این بود که دفتری بازی را لو داده بود.

م - بحث و گفتگو دنبال شد که آیا باید زاهدی پنهان شود، فرار کند، یا آشکارا بیرون بیاید. تصمیم گرفت تا پنهان شود و فرزندگان را برای مشاوره با سازمان سیا بفرستد.

ن - در ساعت 0410 مأموردفترشهر را دوباره شناسایی کرد. خانه مصدق برای محاصره احاطه شده است. وزارت جنگ توسط سربازان خواب آلود محافظت می شود. 2 تانک برای تحکیم خانه مصدق آورده شده است. همه کیوسک های پلیس محکم شده است. شهر ساکت بدون جدال.

س - مشاوره به زاهدی که فرمان را آشکار کن و حقوق قانونی خود را که در جاهای دیگر ذکر شده صریحاً اعلام کن.

ع - ریاحی ساعت 0900 با همه افسران عالی رتبه ملاقات کرد و قوانین را ارائه داد. ژنرال مک کلور تخمین می زند که اگر زاهدی با فرمان وارد می شد، پیروز می شد.

انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d270>

1 Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

271. Telegram From the Embassy in Iraq to the Department of State¹

Baghdad, August 17, 1953, 7 a.m.

92. توزیع برای وزیر امور خارجه — بازپخش نشود (تکرار نشود). شاه ایران به دولت عراق ابراز تمایل کرد که با من ملاقات کند. به منظور ارائه گزارش دست اول به وزارت از حوادث اخیر ایران طبق مشاهدات شاه، و با یادآوری از نگرش اساسی طرفدار غرب شاه و سیاست وزارت در حمایت از وی، من ساعت 9:30 عصر روز گذشته بی سر و صدا با مهمان خانه رسمی عراق که او در آنجا اقامت دارد تلفنی تماس گرفتم. من شاه را بعد از سه شب بی خوابی خسته یافتم، متعجب از حوادث اخیر، اما بدون (تکرار بدون) دلالتی نسبت به آمریکایی هایی که عملیات را ترغیب و برنامه ریزی کرده اند. من برای وجه مقام او در ایران پیشنهاد کردم که هرگز این نکته را که خارجی در وقایع اخیر نقش داشتند را بیان نکند. او موافقت کرد

شاه اظهار داشت که در هفته های اخیر احساس فزاینده ای داشته است که باید علیه مصدق اقدام کند زیرا او در اهانت به قانون اساسی ایران جسور تر می شود. بنابراین، هنگامی که دو هفته پیش پیشنهاد شد که وی از کودتای نظامی حمایت کند، این ایده را پذیرفت. با این حال، با تفکر بیشتر، وی تصمیم گرفت انجام چنین اقدامی در چارچوب قدرت مشروطه وی می باشد، از این رو کودتا نیست (تکرار نیست). بنابراین، پس از مشورت با یک آمریکایی، نه (تکرار نه) یک مقام وزارت امور خارجه، تصمیم گرفت تا ژنرال زاهدی را به جای نخست وزیر مصدق منصوب کند. وی پس از اطمینان از اینکه همه چیز آماده است و امکان شکست وجود ندارد (تکرار ندارد)، وی تهران را به قصد قصر خزر خود ترک کرد تا مصدق را غافلگیر کند، و از آنجا سه روز پیش نامه انتصاب ژنرال زاهدی را به بوسیله یک سرهنگ ایرانی مورد اعتماد به تهران فرستاد. این نامه به ژنرال زاهدی تحویل داده شد و تصمیم با او بود که در چه زمانی و چگونه به مصدق اطلاع دهد. شاه انتظار داشت عملیات همان روز انجام شود. اما هیچ عملیاتی صورت نگرفت (تکرار نگرفت)، ظاهراً به این دلیل که پیام خیلی دیر رسید و ظاهراً به دلیل تعطیلات روز بعد هم هیچ عملیاتی صورت نگرفت (تکرار نگرفت). در روز سوم مصدق به طریقی هشدار داده شده بود و وقت داشت اقدامات متقابل موفقی را انجام دهد به طوری که وقتی سرهنگ به خانه مصدق رسید، خودش دستگیر شد.

صبح امروز شاه با خلبان، یکی از مقامات کاخ و ملکه خود، کاخ خزر خود را در یک هواپیمای ساحلی ترک کرد و ساعت 10:15 در بغداد فرود آمد. پادشاه فیصل ساعت 11 از اردن بازگشت. امروز بعد از ظهر، شاه به شاه فیصل تماس گرفت و او تماس شاه را برگرداند و مهمان نوازی نمود، اما فاقد از حضور عمومی حامی او که در قاهره است، و به نظر تا حدودی مغلوب حوادث می آمد.

شاه گفت که او باید خیلی زود و احتمالاً فردا بیانیه ای صادر کند. به هر حال او نیاز دارد تا از وضعیت تهران مطلع شود و از دوست آمریکایی خود مشاوره بگیرد. او سعی خواهد کرد تا قبل از مشاوره بیانیه ای را اعلام نکند، اما فشار برای صدور آن بسیار زیاد است. وی در فکر این است که بگوید سه روز پیش نخست وزیر مصدق را برکنار و ژنرال زاهدی را به عنوان نخست وزیر منصوب کرده است و دلیل چنین اقدامی این است که مصدق مرتباً قانون اساسی را نقض می کند.

همانطور که خود او هنگام صعود تاج و تخت، به احترام و در حمایت از قانون اساسی سوگند یاد کرده بود، او هیچ انتخابی نداشت (تکرار نداشت) بغیر از برکنار کردن نخست وزیر دولتی که قوانین اساسی را نقض می کند. وقتی آشکار شد که دستورات وی پیروی نمی شود (تکرار نمی شود)، وی کشور را ترک

کرد تا از خونریزی و آسیب بیشتر جلوگیری کند. او زمانی که بتواند به مردم ایران خدمت کند آماده بازگشت است و تا آن زمان برای استقلال و امنیت ایران دعا می کند و اینکه همه ایرانیان واقعی هرگز اجازه نخواهند داد کشور تحت کنترل حزب غیرقانونی توده قرار گیرد.

شاه گفت که او کاملاً در تاریکی است که چرا این طرح شکست خورد. مقامات معتمد کاخ تماماً به موفقیت آن اطمینان داشتند. دوست آمریکایی کاملاً به موفقیت آن اطمینان داشت. هنگامی که او از دوست آمریکایی پرسید اگر عملیات موفقیت آمیز نبود چه کند، آمریکایی امکان شکست را دیدبانی کرد و اضافه نمود که زیر فشار شاه باید به بغداد برود. شاه گفت برای همین به بغداد آمد، زمانی که طرح پیش رفت. اکنون او در مورد حرکت بعدی خود به اطلاعات و مشاوره نیاز دارد. وی گفت که فکر می کند نباید اما به اروپا می رود و در نهایت امیدوار است به آمریکا. (تکرار نباید) بیش از چند روز در اینجا بماند، وی افزود که به زودی به دنبال کار خواهد بود زیرا او خانواده بزرگی دارد و خارج از ایران دارای مزایای کم. من با گفتن اینکه امیدوارم به زودی دوباره به سلطنت بر مردم خود برگردید کسانی که به آنها بسیار خدمت کرده اید، سعی کردم روحیه او را تقویت کنم اما او پاسخ داد که مصدق کاملاً عصبانی و به طرز جنون آمیزی حسود است، مانند ببری که بر هر چیز زنده ای که بالای سر او حرکت می کند حمله می کند. شاه معتقد است که مصدق فکر می کند که می تواند با حزب توده شراکت کند و بعد از آن فراتر رود، اما با این کار مصدق به دکتر بنس ایران تبدیل خواهد شد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d271>

1 Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 788.00/8–1753. Top Secret; Security Information; Priority. Repeated to Tehran. Received at 7:14 a.m. This telegram is printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 746–748 (Document 345).

2 Czechoslovak President, 1935–1938 and 1945–1948.

3 In a memorandum dated August 18, Under Secretary Smith summarized this telegram for the President and forwarded it to him as an attachment. He commented that “the attached message is self-explanatory and will give you the Iranian situation in a nutshell. The move failed because of three days of delay and vacillation by the Iranian generals concerned, during which time Mosadeq apparently found out all that was happening. Actually it was a *counter-coup*, as the Shah acted within his constitutional power in signing the firman replacing Mosadeq. The old boy wouldn’t accept this and arrested the messenger and everybody else involved that he could get his hands on. We now have to take a whole new look at the Iranian situation and probably have to snuggle up to Mosadeq if we’re going to save anything there. I daresay this means a little added difficulty with the British.” (*Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, p. 748; Document 346)

Washington, August 17, 1953.

DIR 16090.

1. با رجوع به پیام فوری شما در تاریخ 17 اوت به دلیل حساس بودن این مورد از ما درخواست شده که این [1½ خط محرمانه است] را انتقال دهیم.
 2. وزارت امور خارجه رسیدگی به موقعیت را تحت شرایط موجود قابل تقدیر می داند و تقاضا می کند در صورتی که صلاح می دانید و موقعیت به شما اجازه می دهد، در اولین فرصت با شاه دوباره تماس بگیرید و به او توصیه کنید که بیانیه صریح و قطعی را صادر و در آن رفتارش را توجیح کند، متنی مانند بیانات دیروزش به شما، به این ترتیب:
"در هفته های اخیر شاه احساس فزاینده ای داشت که در مقابل مصدق اقدام کند چرا که مصدق در اهانت به قانون اساسی بی اندازه گستاخ شد. بنابراین وی تصمیم گرفت در چارچوب قدرت مشروطه خود اقداماتی انجام دهد _____ که به هیچ وجه کودتا نیست. وی تصمیم گرفت زاهدی را به جای مصدق منصوب کند. سه روز پیش وی نامه انتصاب زاهدی را با یک مأمور سری معتمد به تهران ارسال کرد. این نامه به زاهدی تحویل داده شد که به وی اختیار داد وظیفه را به عهده بگیرد. هنگامی که پیام رسان برای تحویل نامه شاه به خانه مصدق رسید، وی هنگام تلاش در اجرای دستور شاه دستگیر شد. شاه این اقدام را عزل مصدق و منصوب شدن زاهدی در قصرش برداشت کرد زیرا مصدق مرتباً قوانین اساسی را نقض کرده بود و چون شاه خودش به تاج و تخت قسم خورده بود که به قانون اساسی احترام بگذارد، شاه چاره ای نداشت جز اینکه رئیس دولت را غیرقانونی اعلام کند. زمانی که مشخص شد دستورات شاه پیروی نمی شود او کشور را ترک می کند اما او آماده است زمانی که می تواند به مردم خدمت کند برگردد، و در این بین برای استقلال و امنیت کشور دعا می کند و این که میهن پرستان هرگز اجازه نمی دهند کشورشان زیر کنترل هویت غیر قانونی 'بی' برود. در پایان او ممکن است به سود خود برای مردم اظهاراتی را بیان کند که اینطور نشان می دهد که مصدق فکر می کند می تواند با حزب توده مشارکت کند و بعد از آن فراتر روند، اما با چنین کاری مصدق دکتر بنس کشور خواهد شد.
 3. برای اطلاع شما، وزارت امور خارجه گزارش های خبرگزاری عربی از اظهارات شاه را مشاهده کرده است که مفید بود اما در بسیاری از جهات کمبود داشت و نسبت به اظهارات مختصر خلاصه شده توسط شما سطح پایین تر بود. بیانیه قصد حرکت وی در آینده نزدیک به اروپا بسیار مایه تاسف است زیرا عدم جدیت در اهداف وی را نشان می دهد.
 4. برای راهنمایی در آینده، وزارت مایل نیست بدون وجود نشانه های امیدوار کننده تر در مورد نتایج احتمالی به شما اجازه دهد که شاه را تحت فشار قرار دهید تا از ارتش تقاضای قیام کند. شاه تاکنون شخصاً در این مورد نظر نداده است و وزارت نمی خواهد مسئولیت اصرار به شاه را که می تواند بی فایده و حتی بی پروا باشد به عهده بگیرد.
 5. برای راهنمایی، شما نباید بدون مجوز ویژه از مرکز نسبت به شاه اقدام کنید. لطفاً در تمام کمکها و حمایت های احتمالی در رابطه با 'بری' همکاری کنید خصوصاً در مورد سریع رسانی ارتباطات او.
 6. [کمتر از 1 خط محرمانه است] پاراگراف 1 تا 4 بالا را به ام آی سیکس ارسال کنید.
 7. توضیحات موارد فوق بلافاصله به دنبال است³
- انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d272>

1 Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See “Sources” chapter. Omissions are in the transcribed text.

2 The reference is presumably to [text not declassified].

3 In telegram TEHE 712, August 17, the Station in Tehran urged that the following request be sent to Ambassador Berry in Baghdad: “I urge you to send strongly worded message encouragement to the Shah of Iran who is now in Baghdad. According my information he has latent support majority of Iranian population including its most eminent clerics, including, of course, Borujerdi. However his presence needed Iran to successfully rally populace against tyranny of Mossadeq. In exercising his constitutional prerogatives of dismissing one Prime Minister and appointing another he has placed himself in position having fight to finish. Please have my personal assurances that he issued firman for dismissal of Mossadeq and appointment Zahedi. It is my belief that a word from one so renowned as yourself will encourage Shah return to his country and carry on struggle which rapidly becoming symbol constitution vs. unconstitutional methods.” (Central Intelligence Agency. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See “Sources” chapter.)

273. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 17, 1953.

TEHE 717.

1. در حالی که تلاش اولیه با شکست مواجه شد ، چندین مورد مهم مسلم است:
الف - فرمان دولت جدیدی را تاسیس کرد و دولت قبلی را برکنار کرد. آنها اجرایی هستند. مصدق در واقع انقلاب انجام داده است. از نظر قانونی سفیر به او اعتبار نمی دهد بلکه به شاه که او را عزل کرده است .
ب - اوضاع اقتصادی به نزول ادامه خواهد داد.
س - مصدق موقتی تقویت شد. دوره احتمالاً دو ماه طول می کشد.
د - در اصل ارتش هنوز شاه است.
پی - حزب توده موقعیت مهم تر از همیشه را اشغال خواهد کرد
ف - غیرممکن است که توجه مصدق را به سمت ایالات متحده آمریکا جلب کرد، زیرزمینی خواهد ماند و در توده شکوفا خواهد شد.
ج - ارتش در آشفتگی قرار خواهد گرفت. ریاحی تلاش خواهد کرد تا تمام رقبای ممکن را از بین ببرد. ارتش مداوم به دلیل تغییر شکل تحلیل می رود که اکنون شدت گرفته است .
ح. رهبران مذهبی اکنون ناامید شده اند. به هر کاری دست می زنند. سعی خواهند کرد اسلام و شاه ایران را نجات دهند.
آی - مردم بی تفاوت نسبت به مصدق خواستار واکنش او باشند هستند. ترس از دست رفتن شاه و اشغال حزب توده.
ج - شاه منتظر است ببیند ایالات متحده از نخستین اقدام شجاعانه او حمایت می کند یا خیر.
ک - بسیاری اکنون به ایالات متحده چشم دوخته اند تا آنها را نجات دهد .
ل - قوانین گذشته وزرات امور خارجه فقط به از دست دادن ایران می انجامد.
2. اوضاع بدتر خواهد شد ، در حالی که دیکتاتوری تقویت می شود.
3. به نظر می رسد وزارت امور خارجه آمریکا حاضر است جستجو را متوقف کند و بازوهایش را به سمت مصدق باز کند، کسی که نمی تواند تغییر جهت دهد.
4. منافع طولانی مدت ایالات متحده در خاور میانه مستلزم ادامه قاطع سیاست آیزنهاور است.
5. فروش شاه، قانون اساسی، ارتش، اسلام، و انداختن آنها در چاله، منفعتی ندارد.
6. شدیداً توصیه می شود، سازمان سیا به طور جدی نسبت به سیاست مخالف قانون اساسی ابراز عقیده کند. در طولانی مدت این سیاست یا مورد تأیید قرار می گیرد یا کلاً از میان می رود.
7. عصر امروز با سفیر هندرسون در مورد بالا صحبت خواهیم کرد.
8. به دی آی آر 16046 و 16048 مراجعه کنید³: خصوصاً با توجه به گفتگوی [بری] با شاه ، نمی بینیم که چگونه با وجدان راحت می توانیم توصیه و تشویق شاه را رد کنیم.
انتهای پیام⁴

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d273>

Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter. All brackets are in the transcribed text

2 In telegram DIR 16046 to Tehran, August 16, the DCI informed Roosevelt that the Department of State was firmly opposed to any American attempt to contact the Shah. (Ibid.)

3 See footnote 2, Document 269.

4 See Document 271.

Washington, August 17, 1953.

پیام ها باید به مکان و اشخاص زیر ارسال شود و هر مورد باید حامل نکات مختلف اشاره شده باشد:

الف - پیام از طریق [کمتر از 1 خط محرمانه است] به بارتون بری در بغداد، راهنمایی وزارت امور خارجه به او، و خطوط توافق شده [یک صفحه و نیم خط محرمانه است] را به همراه دارد. این پیام باید حاکی از این باشد که وزارت امور خارجه معتقد است که وی تحت شرایط بسیار ماهرانه رفتار کرده و باید شفاف شود، حاکل در حال حاضر، و در صورت عدم وجود نشانه های رضایت بخش از موفقیت احتمالی، ایالات متحده خواستار است از قبول مسئولیت بیانیه هایی درباره شاه فراتر از آنچه خود وی بیانگر است خودداری کند. این پیام ممکن است از وایتینگ به بری باشد. باید به این نکته اشاره کنیم که وزارت گزارش خبرگذاری عربی را در مورد بیانیه شاه مشاهده نموده است، که مفید است اما از بسیاری جهات دارای کمبود است - به عنوان مثال، آن حتی نزدیک به خوبی یا کاملی اظهارات شفاهی وی به بری نیست. همچنین اظهارات وی مبنی بر عزیمت به اروپا در آینده نزدیک باعث تاسف است.

ب - [2 خط محرمانه است] این پیام به بری [1/2 خط محرمانه است] که بری مسئول هر نوع تماس با شاه خواهد بود.

ج - محتوای پیام به بری، از جمله متن بیانیه (که از تلگرام بری گرفته شده و با تأکید به آن اشاره شده است)، باید به روزولت تکرار شود، همراه با توضیحی بیشتر مبنی بر اینکه وزارت بخشی از راه را در مسیری که ظاهراً مورد نظر روزولت می باشد طی کرده است، اما اجازه نمی دهد بری شاه را تحت فشار قرار دهد تا از نیروهای مسلح ایران برای حمایت از وی درخواست قیام کند. در همین راستا، وزارتخانه احساس می کند که، فاقد نشانه های رضایت بخش تر از آنچه بتوان از پیام های روزولت نتیجه گرفت می باشد، که احتمال حتمی بسیار زیادی می رود که یک عملیات سرنوشت ساز صورت گیرد، وزارتخانه نمی خواهد با حمایت بی ملاحظه با یک طرح ناامید کننده ارتباط داشته باشد. احتمال جایگاه مثبت تر وزارت امور خارجه در این رابطه به توانایی روزولت در ارائه شواهد رضایت بخش تر از احتمال مقاومت چشمگیر بستگی دارد. (وزارت مطمئن نیست که آیا طرز بیان روزولت قصد پشتیبانی از شاه را دارد یا واقعاً قدرت نمایی تمام است)

در ضمن باید به 10764³ آی ان رجوع شود، و به روزولت نیز باید توصیه شود که وزارت به 'وی او ای' اطلاع داد و دستور داد در مطبوعات خودش از استفاده از واژه "کودتا"، "توطئه"، یا امثال آن، امتنا ورزد، و با این که در طول این مدت "روراست" بازی شده، آنها باید با این که شرح دیگری در واقع از داستان وجود دارد، که هر دو زاهدی و هم اکنون شاه آن را تأیید می کنند، که نشان دهنده آن است که اگر کودتایی صورت گرفت به مصدق تعلق داشت و نه به زاهدی، سطح بازی را بالا ببرند.

ما همچنین باید در نظر داشته باشیم که به عنوان بخشی از یکی از پیام های فوق یا به عنوان پیامی جدید - [کمتر از 1 خط محرمانه است] - منبع خودمان 81878 او یو تی تاریخ 16 اوت⁴ را اضافه کنیم که اشاره به این دارد که با این که وزارت اعتراضی به اصرار بریتانیا به شاه که بیانیه پیشنهادی روزولت را بیان کند نداریم، ما تحت هشدارهایی قرار گرفتیم که خودمان از تماس با شاه در این مورد خودداری کنیم.

باید به این نکته اشاره کنیم که اقدامات آقای بری حداقل تا حدودی با مواضع وزارت هم خوانی دارد و این که به بری اجازه داده شده است که در چارچوب زیرپاراگراف 'الف' بالا می تواند با شاه تماس داشته باشد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d274>

1 Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 10, TPAJAX. Secret; Eyes Only.

2 The message to Berry has not been found

3 Not found. 4 See footnote 2, Document 269.

275. Memorandum Prepared in the Office of National Estimates, Central Intelligence Agency¹

Washington, August 17, 1953.

موضوع

موقعیت ایران

1. تلاش ناموفق برای از بین بردن قدرت مصدق این هفته ، تشدید شده با پرواز شاه به سمت عراق ، به مقدار زیادی پیشرفت از بین بردن ثبات سیاسی در ایران را ازدیاد می دهد.
2. از یک طرف ، مخالفان بی شمار غیر کمونیست مصدق ضربه تقریباً فلج کننده ای را تجربه کردند و ممکن است هرگز نتوانند در جایگاه براندازی وی قرار گیرند. چهره های اصلی در تلاش برای برکناری مصدق در حال حاضر یا در زندان و یا پنهان هستند ، بنابراین حداقل بطور موقت نیرومندترین این مخالفان را از بین می برد یا خنثی می کند. مهمتر از آن، پرواز شاه - اقدامی که به دنبال آن می تواند با انتصاب شورای اضطراری صورت گیرد و حتی ممکن است منجر به تعیین شاه جدید یا لغو سلطنت شود - توانایی مخالفان را برای سازمان دهی در آینده به شدت کاهش می دهد. عقب نشینی شاه از خاک ایران نه تنها مخالفان را از رهبری مرکزی که می توانست فراخوان دهد محروم می کند، بلکه تقریباً تمام امیدواری هایی که می توان از اعتبار و اقتدار قابل توجه سلطنت برای تضمین همکاری لازم نیروهای امنیتی استفاده برد، و اطمینان هر چه بیشتر به مردم در تلاشهای آینده برای براندازی مصدق، را نیز از بین می برد. به جز در یک واقعه بعید که اکثریت مخالف قدرتمند و قاطعی در هر یک از مجلس های آینده ایجاد شود، هرگونه تلاش آینده برای عزل مصدق لزوماً یک کودتای خارجی بدون تحریم قانونی خواهد بود.
3. از طرف دیگر ، موضع مصدق علی رغم امتیازات موقتی که از شکست تلاش در عزل وی کسب کرد، و احتمالاً اقدامات سرکوبگرانه او برای تحکیم پیروزی خود، اساساً مبهم خواهد ماند. وقایع آخر هفته بعید است که محبوبیت زیادی برای خود مصدق احیا کند، و در هر صورت احتمال شکست مداوم او در حل مشکلات اساسی اقتصادی و اجتماعی پیش روی ایران، باعث تهی شدن آهسته اما پایدار حمایت مردمی وی خواهد شد.
- در حالی که مصدق احتمالاً از روشهای استبدادی بیشتری استفاده خواهد کرد، وی وعده کمی مبنی بر توانایی حذف همه مخالفت ها نشان می دهد. اگر مصدق انتخابات جدید مجلس را پشت سر گذارد، آنطور که به نظر می رسد، اعتبار او، به همراه توانایی وی برای تقلب در رأی گیری، احتمالاً برای وی کسب اکثریت را امکان پذیر خواهد کرد. با این حال ، او احتمالاً در یافتن مردانی که پس از انتخاب درکنار او بایستند ، بیشتر از گذشته موفق است.
4. بنابراین ، منفعت نهایی از عدم موفقیت در عزل مصدق از آن حزب توده است، که خنثی سازی نیروهای "ضد انقلاب" در اطراف شاه را هدف اصلی قلمداد کرده است، و در گسترش ناآرامی و ناامنی های مردمی، سرمایه گذاری کرده است. که تحت مصدق در حال توسعه است.
- اگرچه تصریح مجدد مصدق در مورد اقتدار وی باعث می شود که کمتر احتمال برود که او مجبور باشد امتیازات مهم به توده برای ماندن در سمت خود واگذار کند ، اما هنوز توده آماده تصرف کنترل نیست و احتمالاً احساس خواهد کرد که مجبور است از تاکتیک های گروهی فشار در چند ماه آینده استفاده کند.

با این وجود، توده در حال حاضر تنها مدعی اصلی قدرت مصدق است و با بدتر شدن اوضاع سیاسی و اقتصادی در ایران، توانایی های خود را برای نمایش نهایی با مصدق توسعه می دهد. در صورت مرگ مصدق، توده ممکن است بتواند از نتیجه سردرگمی احتمالی آن استفاده ببرد و حداقل در تهران کنترل را بدست بگیرد.

5. ظنین بودن ذاتی مصدق، که احتمالاً به دلیل وقایع آخر هفته تقویت شده است، ممکن است وی تلاش برای عزل خود را به شدت گرفتن اخیر سیاست ایالات متحده در قبال وی بداند و به عنوان نقشه "امپریالیست" که توسط ایالات متحده و انگلیس طراحی شده است، ربط دهد. حتی اگر مصدق خود را متقاعد کند که ایالات متحده درگیر است، با این حال، ما معتقدیم که او به احتمال زیاد به تحریکات خود قبل از جدایی علنی با آمریکا خاتمه می دهد. او احتمالاً هنوز نیاز آمریکا را به عنوان وزنه ای مقابل اتحاد جماهیر شوروی احساس می کند، و با این اقدام تلاشی برای رفع اختلافات در حال صورت گیری است. علاوه بر این، او مدتهاست که معتقد است که اگر او به اندازه کافی مدت ماندنش را طولانی کند و به این ترتیب ثابت کند که او مردی است که باید به وی رجوع کنند، ترس از کمونیسم سرانجام ایالات متحده را وادار می کند تا به یاری او بیایند. با کنترل دوباره تأیید شده خود و ضعف جدی مخالفان، مصدق احتمالاً معتقد است که این طرح او از همیشه معتبرتر است. اگرچه او احتمالاً انتقاد خواهد کرد و به دنبال خجالت دادن آمریکا خواهد بود، اما هدف اصلی وی وادار کردن ایالات متحده به همکاری طبق شرایط او است.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d275>

I Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 79T00937A, Box 2, Folder 2, Staff Memoranda—1953 Substantive.
Secret; Security Information

276. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 18, 1953, 1149Z

منبع [کم تر از یک خط محرمانه است] TEHE 724

1. شامگاه 16 اوت در یک ارتباط فوق العاده حزبی، توده دستورالعمل پیرو را صادر کرد:
الف - اعضای دارنده سلاح گرم باید به حزب اطلاع دهند. همچنین هر کسی که می داند اسلحه گرم را در کجا می توان خریداری کرد باید گزارش کند. در صورت لزوم حزب با خلع سلاح پلیس اسلحه به دست می آورد.
ب - کلیه اعضای که خدمت سربازی را گذرانده اند باید به حزب اطلاع دهند.
ج - کلیه اعضاء دارای خانه هایی که دسترسی مستقیم به خیابان ها دارند باید گزارش دهند.
د - حزب به تمام پولهایی که اعضا دارند نیاز دارد. در صورت لزوم برای به دست آوردن پول باید اموال شخصی فروخته شود.
ه - اکنون زمان حساسی برای حزب است. زمان مکالمه به پایان رسیده است. حزب باید آماده عمل باشد.
و - دستورالعمل های بالا باید بسیار سری تلقی شوند.
2. فقط واشنگتن: [کمتر از 1 خط محرمانه است]

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d276>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

277. Telegram From the Central Intelligence Agency [text not declassified]¹

Washington, August 18, 1953.

ادامه دستورالعمل های وزارت امور خارجه را نمایندگی می کند که با آنها موافقیم. DIR 16225.1
مأمور [کمتر از 1 خط محرمانه است] باید موضوع این پیام را مستقیماً و شخصاً با سفیر تشکیل دهد. 2.
3. سفیر باید بداند DCI از وی می خواهد به محض اطمینان، کوتاه ترین راه را برای برقراری ارتباط با شاه، که در حال حاضر در رم است، مشخص کند، به این منظور که از وی درخواست شود بیانیه ملی واضح و قطعی در مورد اقدامات و دلایل خود، در امتداد متنی مشابه گفتگوی او با سفیر ایالات متحده در عراق، بری، در تاریخ 16 اوت، صادر کند.² به دنبال خط مشخصی است که ما معتقد هستیم شاه باید در بیانیه پیروی از آن کند:
"در هفته های اخیر، شاه هر چه بیشتر احساس می کرد که باید زد مصدق اقدام کند زیرا که مصدق در بی احترامی به قانون اساسی جسور تر شده بود.
بنابراین او تصمیم گرفت با استفاده از قدرت خود در چهارچوب قوانین اساسی (از این رو عملکرد کودتا نیست) اقدام کند.
او سه روز پیش تصمیم گرفت که زاهدی (هویت C) را به جای مصدق منصوب کند و نامه انتصاب را به وسیله مأمور سری مطمئن به زاهدی در پایتخت ارسال داشت.
نامه به زاهدی داده شد که به او قدرت داد دفتر را تحویل بگیرد.
هنگامی که پیغام بر برای تحویل مکاتبه شاه به خانه مصدق رفت، او در حال اجرای دستور شاه دستگیر شد.
اقدام شاه در عزل مصدق و منصوب کردن زاهدی به جای او به این دلیل بود که مصدق بطور مداوم قانون اساسی را نقض کرده بود، و به این دلیل که او به سرفراز کردن تاج و تخت، با احترام گذاشتن و حفظ قانون اساسی، قسم خورده بود.
شاه هیچ چاره ای جز عزل رئیس دولتی که زد قانون اساسی عمل می کند را نداشت.
زمانی که آشکار شد دستورات شاه اجرا نمی شود، او کشور را ترک کرد ولی او آماده است زمانی که بتواند به مردم خدمت کند برگردد، و تا آن زمان برای استقلال و امنیت کشور دعا می کند، و اینکه همه وطن دوستان واقعی هرگز اجازه نخواهند که کشور آنها تحت کنترل هویت غیر قانونی D قرار گیرد."
در پایان، شاه ممکن است بطور مفید نظر خود را در مورد اینکه مصدق فکر می کند که می تواند با حزب توده مشارکت ایجاد کند و بعد فراتر برود، اما در انجام این کار او دکتر بنس کشور می شود، بیان کند.
کلیه تلگراف ها در این مورد باید با پیروی از شاخص بالا از طرف سفیر (محرمانه است) ارسال شود.
این موضوع بی اندازه حساس و سری است و سفیر باید به همین ترتیب رسیدگی کند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d277>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. Repeated to Tehran [text not declassified]. Transcribed specifically for the Foreign Relations series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

² See Document 271.

278. Telegram From the Central Intelligence Agency to the Station in Iran¹

Washington, August 18, 1953.

DIR 16224. Ref TEHE 717.²

۰۱ با توجه به بازگشت هندرسون و در پرتو نشانه های موجود در مرجع بالا، وزارت امور خارجه و خود ما بسیار مشتاق هستیم از نظر شما بعد از گفتگوی کامل استفاده ببریم، که حدس می زنیم بین شما و هندرسون در حال انجام است.

۰۲ وزارت امور خارجه به موضع زیل اشاره کرده است: این نظر بر مبنای شواهد و مدارک قابل دسترس این است که عملیات صورت گرفت و شکست خورد، و ما نباید در هر گونه عملیاتی زد مصدق که بتواند به ایالات متحده رد یابی شود و بیشتر از این به روابط با او صدمه وارد شود، که ممکن است برای ایالات متحده تنها مسیر باز باقی مانده باشد، شرکت کنیم.³

۳ ما مطلع هستیم که موضع انگلیس به تفصیل بزودی بوسیله CIA به شما خواهد رسید. ما متأسف هستیم که با پیش بینی مقامات رسمی ایالات متحده ("عملیات کاملاً نمرده است")⁴، بدون شواهد حمایتی جدید، قادر به در نظر گرفتن ادامه مبارزه نیستیم.

۰۴ با در نظر گرفتن آنچه پیش از این گفته شد و در فقدان توصیه مغایر شما و سفیر هندرسون، عملیات بر علیه مصدق باید متوقف شود.

۰۵ سوال های مربوط به جزئیات انحلال عملیات ممکن در آینده، و اجراء تعهد، بعد از رسیدن جواب شما به این پیغام بدنبال خواهد بود. از قبیل سوال ها یی که ممکن است شما بتوانید زود جواب دهید این است: چه نوع فعالیت را برای حفظ امنیت اقدام قبلی ضروری می بینید، از جمله شخصیت های کلیدی که از بیشتر جزئیات مطلع هستند، و همچنین حفظ چنین سرمایه هایی که بتوان آنها را نگهداری و در آینده از آنها استفاده برد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d278>

1 Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

2 Document 273.

3 In a telegram from Washington to the Foreign Office, August 17, British Ambassador Sir Roger Makins wrote that "Bedell Smith told me today that latest developments made it necessary for the Administration to take a new look at policy towards Persia. He thought it would be necessary to cultivate good relations with Mussaddiq. Perhaps American technicians might be sent. Whatever his faults Mussaddiq had no love for the Russians and timely aid might enable him to keep Communism in check." (British National Archives, Prime Minister's Files, PREM 11/514)

279. Telegram From the Embassy in Italy to the Department of State¹

Rome, August 18, 1953, 8 p.m.

۵۷۱ شاه اوائل بعد از ظهر امروز وارد رم شد (منبع بغداد ۹۷ و تهران ۳۷۴ به وزارت)^۲.
Associated Press متن زیر را که مصاحبه اختصاصی با شاه می داند به سفارت ارائه داده است:
در مورد درخواست نخست وزیر که او کناره گیری کند پرسیده شد، او گفت "من فعلاً کناره گیری نمی کنم (تکرار نمی کنم)؛"
پرسیده شد آیا او فرار کرده است، او گفت "آن واقعیت ندارد (تکرار ندارد) _ من از کشورم فرار نکردم (تکرار نکردم)؛"
پرسیده شد آیا او برمی گردد، او گفت "احتمالاً، ولی نه (تکرار نه) در آینده نزدیک؛"
شاه اضافه کرد او و ملکه هنوز تصمیم نگرفته اند (تکرار نگرفته اند)، اما احتمالاً در رم خواهند (تکرار نخواهند) ماند، با اشاره به این که ممکن است در جای دیگری در ایتالیا بمانند، مانند اینکه "چیزی جز یک تعطیلی نیست".
پرسیده شد آیا او نظری در مورد سیاست مصدق دارد، او گفت "من نمی توانم فعلاً به این سوال جواب دهم، اما در این مورد چند روز دیگر توضیح می دهم. با این حال، شما می توانید بگویید که من با دقت هر تحولی را در کشورم مشاهده می کنم."
دفتر امور خارجه به سفارت اطلاع داد که از حضور شاه خجالت زده هستند.
اولین اطلاعات که امروز صبح آمد از تلگرام شاه و تقاضای او برای رزرو هتل در اینجا رم بود.
پس از آن هیئت اعزامی بغداد اطلاع داد که ویزا صادر شده است.
دفتر امور خارجه اشاره کرد که شاه هنوز مستقل است زیرا که نه تبعید شده و نه کناره گیری کرده است.
افسر بخش تشریفات دفتر امور خارجه با شاه ملاقات کردند و به هتل بردند.
از دستور عملی که روش روبرویی با شاه را توضیح دهد قدر دانی خواهیم کرد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d279>

1 Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.11/8-1853. Confidential Security Information; Priority. Repeated Priority to Tehran and Baghdad. Received at 6:27 p.m.

2 Not found.

280. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 18, 1953, 10 p.m.

384. 1. صحبت من با مصدق امروز عصر 1 ساعت طول کشید. او کاملاً پوشیده (نه در لباس خواب)، مثل اینکه برای مجلس جشن می رود، مرا پذیرفت. او طبق معمول خوش برخورد بود اما من توانستم در برخورد او کمی رنجیدگی تشخیص دهم. مبادله تعارف های معمول، که بعد از آن من از زنجیره وقایع 2 هفته اخیر که از زمان رفتنم اتفاق افتاد اظهار تأسف کردم، و اضافه کردم که متأسفم ایران ظاهراً از نظر سیاسی و اقتصادی بدتر از آن زمان است. او با لبخندی طعنه آمیز گفته مرا از عان کرد و مکالمه آنجا ساکت شد.

2. من گفتم من خصوصاً نگران افزایش حملات به شهروندان آمریکایی هستم. بعد از واقعه شیراز او به نیروهای انتظامی دستور صادر کرده بود که تا حد زیادی از شهروندان آمریکایی محافظت کنند. متأسفانه نیروهای انتظامی به نظر دوباره دارند سست می شوند. هر یکی دو ساعت گزارشهای بیشتری در مورد حمله به شهروندان آمریکایی به دستم می رسد، نه تنها در تهران بلکه در دیگر محل ها

3. او گفت این حملات تقریباً اجتناب ناپذیر است. مردم ایران فکر کردند آمریکای ها با آنها مخالفت می کردند و بنابراین به آمریکای ها حمله می کردند. من گفتم مخالفت دلیل برای حمله نیست. او جواب داد، ایران گیرودار انقلاب است و در استرس و فشار انقلابی است. آن مستلزم سه برابر تعداد فعلی پلیس است تا بتوان حفاظت کامل شهروندان آمریکایی را تأمین کرد. من باید زمان انقلاب آمریکا که آمریکای ها قصد بیرون کردن انگلیس ها را داشتند به یاد بیاورم، به بسیاری از انگلیسی ها در آمریکا حمله شد. من گفتم اگر ایرانی ها بخواهند آمریکای ها بروند احتیاج به حملات شخصی نیست. ما جمعاً می رویم. او گفت دولت ایران نمی خواهد که آمریکا برود بغیر از چند نفر ایرانی، و برای همین حمله کردند. من پاسخ دادم، سران هیئت نظامی اعزامی آمریکا، هیئت اعزامی ژاندارمری آمریکا، و TCI به من اطلاع دادند مقامات ایرانی که با آنها کار می کردند به آنها اطمینان داده اند که مشتاق هستند هیئت های اعزامی فعالیت خود را ادامه دهند. این هیئت ها می توانند به حداکثر همکاری از طرف مقامات ایرانی اطمینان داشته باشند. این فرماندهان همچنین به من گفتند در هیچ زمانی به اندازه فعلی آنها از مقامات ایرانی همکاری کامل و موثر نگرفته بودند. من از مطلع کردن واشنگتن در مورد این وضعیت خوداری کردم، تا بتوانم با او صحبت کنم. من می خواستم بدانم برخورد فعلی او در مورد هیئت های اعزامی آمریکا چیست، و همچنین در مورد ارائه حفاظت کافی به اعضا این هیئت ها. معنی ندارد که برخی از مقامات دولتی اصرار داشته باشند که این هیئت ها بمانند و قتی اعضاء این هیئت ها مورد بی احترامی و حمله گروهای او باش قرار می گیرند.

4. نخست وزیر گفت او اطمینان دارد که سازمان های اجرایی قوانین هر آنچه ممکن است برای حفاظت انجام خواهند داد. من مخالفت کردم و قطعاتی از انواع گزارش که از طرف اعضاء هیئت های کمی آمریکا در عرض روز دریافت کردم را برایش خواندم. که نشان می داد زمانی که حملات صورت می گرفت پلیس بی اعتنا بودند. او گفت میل دارد به من اطمینان دهد که می خواهد گروهای کمی باقی بمانند. او فکر کرد آنها خدمات با ارزشی را انجام می دهند و در مورد حفاظت آنها بیشتر رسیدگی خواهد کرد.

5. بعد از یک خنده دیگر من به او گفتم بسیار سپاسگزار می شوم اگر او خصوصی برای استفاده دولتم به من بگوید، عیناً در چند روز گذشته چه اتفاقی افتاد. دولت آمریکا به هر دو مورد و موقیعت قانونی علاقه مند است. او نکات من را در مراجعه به نامه پرزیدنت به او در جولای گذشته برداشت کرد.²

او به من یاد آوری کرد که ما موافقت کرده بودیم که وجود این نامه ها سری خواهد بود و ردوبدل منتشر نخواهد شد مگر آنکه پاسخ ایالت متحده مساعد باشد. او ادامه داد مقامات آمریکایی در واشنگتن یا در تهران مستقیم یا غیر مستقیم عمداً اطلاعاتی را در مورد این ردوبدل و بر مخالف میل او به رسانه ایرانی طرفدار انگلیس درز دادند و آمریکا در انشار یادداشتها اصرار داشت. او گفت در واقع او هیچوقت به انتشار آنها رضایت نداد و زمانی که سفارت برای تمایل او به رضایت در انتشار ردوبدل قدردانی کرد، متحیر ماند. هنگامی که او دید دولت آمریکا اصرار در انتشار دارد، او سرانجام اصرار کرد که پیغام های قبلی که ژانوبه قبل بین او و پرزیدنت منتخب ردوبدل شده نیز منتشر شوند. من به او گفتم من اینطور متوجه شده بودم که اطلاعات از دفتر او درز پیدا کرده است و با در نظر گرفتن نسخه های معمولی نامه پرزیدنت که به ضرر آمریکا دستکاری شده، دولت آمریکا به آن دلیل اصرار در انتشار تبادل کرد. اینکه ایرانی ها در نشت اطلاعات مقصر بوده اند را او با حرارت رد کرد. هیچ ایرانی جز او و صالح، دستیار و مترجم ایرانی سفارت آمریکا، از وجود این نامه ها اطلاع نداشته است. او آنها را مابین مدارک خصوصی خودش نگاه داشته بود، نه در پرونده های دفتر. من گفتم مطمئن نیستم مدارک خصوصی او به طریقی نگهداری شده بودند که از دسترسی ماموران باهوش به آنها جلوگیری کند. من همچنین اشاره کردم دستگاه های مدرن شنود خاصی وجود دارند که ممکن است در نتیجه چنین نوع اطلاعات به دست ماموران متخاصم نسبت به ایران و ایالات متحده پرتاب شود. او به اصرار خود ادامه داد که برخی از آمریکای ها عمداً درز دادند تا اطلاع مردم از محتویات نامه پرزیدنت ممکن است دولت او را تضعیف کنند. من به او گفتم که من می دانم آن تبادل در آمریکا و ایران با احتیاط کامل و بوسیله مقامات قابل اطمینان بررسی شده اند و مطمئناً بدون هیچ نشتی.

۶۰ مصدق سپس شروع به شرح وقایعی کرد که به انحلال مجلس انجامید. شرح او کلاً مانند اطلاعاتی بود که پیش از این بوسیله سفارت به وزارت داده شد. او با این حال ادامه داد که ۳۰ عضو مجلس بوسیله انگلیس خریداری شده اند. فقط ۴۰ رای خریداری نشده است. ۱۰ تا از این ۴۰ رای براحتی می تواند برای ۱۰۰/۰۰۰ تومان خریداری شوند و هنگامی که او مطلع شد که مذاکرات برای چنین خریدی در حال انجام است او تصمیم گرفت که مجلسی که انگلیس ها خریداری کرده باشند شایسته مردم ایران نیست و باید از بین برود. او از من پرسید آیا من نظری در مورد انحلال مجلس دارم. ۷۰ من به او یادآوری کردم که او از من دعوت می کند که در مسائل داخلی ایران دخالت کنم. من متوجه شدم ارائه چنین نظراتی بوسیله دیپلمات های خارجی معمول نیست. با این وجود، او بیاد می آورد که در طی بعضی از گفتگو ها من به تردیدم در این مورد غلبه کردم. من گفتم تنها نظری که در این مقطع مایلم ارائه دهم این بود که اینطور به نظر من رسید که باعث تأسف ایران و ناخوشایند برای مردم ایران است که دولت ایران نمی تواند بر اساس پارلمان باشد. ایران در موقعیت خارجی بسیار خطرناکی است و من فکر کردم اگر همه قوای ذکر شده در قانون اساسی فعال و حداقل تا اندازه ای هماهنگ باشند، امن تر است.

۸۰ من به او گفتم من بخصوص به وقایع چند روز اخیر علاقه مند هستم. من دوست دارم در مورد قصد جایگزین کردن او با تیمسار زاهدی بیشتر بدانم. او گفت عصر ۱۵ سرهنگ نصیری به طرف منزل او رفت که ظاهراً او را دستگیر کند. ولیکن، خود سرهنگ نصیری دستگیر شد و چندین بازداشت به دنبال داشت. او قسم خورده بود که شاه را برکنار نکند و اگر شاه به چنین اقدامات جسورانه دست نمی زد، او به قسم خود وفادار می ماند. واضح هست که شاه قصد دستگیری او را داشت و انگلیس ها او را در این اقدام برانگیختند.

۹۰ من از مصدق پرسیدم که آیا دلیلی برای این باور دارد که حکم شاه برای عزل نخست وزیر و منصوب کردن زاهدی به جای او حقیقت دارد. مصدق گفت او چنین حکمی را ندیده است، و اگر دیده بود آن هیچ

فرقی نداشت (تکرار نداشت). موضع او برای مدتها این بوده است که قدرت شاه فقط تشریفاتی است؛ که شاه این حق را ندارد که با مسولیت شخصی حکم تعویض دولت را صادر کند. من گفتم من خصوصاً به نکات توجه دارم، و می خواهم که با دقت آن را به دولت ایالت متحده گزارش دهم. آیا اینطور باید برداشت کنم که (a) او از صدور حکم شاه برای برکناری او رسماً اطلاع نداشت (تکرار نداشت). و (b) حتی اگر او چنین حکمی را در موقعیت فعلی پیدا کند، آن را باطل تلقی خواهد کرد؟ او پاسخ داد "دقیقاً".

10 • قبل از رفتن به مصدق گفتم در عرض ۲۴ ساعت از زمان برگشت من به تهران، خانواده مقامات آمریکایی اینجا علاءمی را از چندین مقام ایرانی دریافت کردند که مرا به این باور پنداشت که برخی از مقامات ایرانی مشکوک هستند که سفارت پناهندگان سیاسی را حفاظت می کند. من می خواهم به او صریحاً بگویم که این حقیقت ندارد. سیاست فعلی من در این مورد به دنبال است: (a) اگر پناهندگان تلاش کنند وارد سفارت شوند، تلاش خواهد شد که آنها را متوقف کنند. (b) اگر آنها موفق به ورود به محوطه شوند، تلاش خواهد شد که آنها را راضی به ترک داوطلبانه کنند. (c) اگر آنها ترک داوطلبانه را رد کنند، قصد من این است که به مقامات ایرانی اطلاع دهم که اشخاصی به سفارت پناهنده شدند و من به دولتم تلگراف زدم که دستور عمل صادر کند.

11 • مصدق از سخنانم تشکر کرد و گفت او نیز می خواهد سخنی اضافه کند. اگر فراری های سیاسی به سفارت پناهنده شدند، او از سفارت می خواهد که آنها را آنجا نگاه دارد. من پرسیدم در صورت چنین اتفاقی آیا دولت ایران حاضر است خرج مکان و غذای آنها را بدهد یا انتظار دارد که این مخارج را Point IV متقبل شود. او گفت با وجود بودجه محدود، دولت ایران خوشحال می شود مخارج پناهندگان را بپردازد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d280>

1 Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/8-1853. Secret; Security Information; NIACT. Repeated to London. Received at 6:57 p.m. Also printed in *Foreign Relations*, 1952-1954, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 752-755 (Document 347).

2 See Document 230.

Tehran, August 19, 1953.

سفیر هندرسون عصر دیروز نخست وزیر مصدق را با قرار ملاقات دید. وی گزارش داد که مصدق طبق معمول مودبانه است، اما سفیر در نگرش او تا اندازه ای ذوب در نارضایتی تشخیص داد. سفیر به مصدق گفت که وی به ویژه از کمبود سازمان های اجرایی قانون که اجازه می دهند تعداد حملات به شهروندان آمریکایی چه در تهران و چه در مناطق دیگر افزایش یابد، نگران است. دکتر مصدق پاسخ داد که این حملات تقریباً اجتناب ناپذیر بودند زیرا مردم ایران فکر می کردند آمریکایی ها با آنها مخالف هستند. سفیر پاسخ داد که اختلاف نظر ها هیچ دلیلی برای حملات نیست و اگر ایرانیان واقعاً می خواستند که آمریکایی ها حمله های فردی انجام دهند، لازم نیست، زیرا آمریکایی ها به صورت گسترده وارد می شوند. نخست وزیر پس از بیان اینکه دستگاه های انتظامی همه تلاش ممکن را برای محافظت از آمریکایی ها انجام می دهند، نخست وزیر به سفیر هندرسون اطمینان داد که می خواهد مأموریت های کمک در ایران باقی بمانند. او فکر کرد که آنها خدمات ارزشمندی را انجام می دهند و گفت که او بیشتر به موضوع حمایت از مأموران می پردازد.

مصدق سپس وقایعی را بیان کرد که منجر به عزیمت مجلس به همان خطوطی شد که در تلگرام قبلی گزارش شده است. با این وجود، وی اظهار داشت که برخی از اعضای مجلس توسط انگلیسها به طور کامل خریداری شده اند. وی گفت: فقط 40 رای خریداری نشده است و 10 مورد از این 40 مورد را می توان 100000 تومان خریداری کرد. وقتی فهمید که مذاکرات برای تکمیل عملیات خرید در حال پیشرفت است، وی تصمیم گرفت که یک مجلس خریداری شده انگلیس برای مردم ایران بی ارزش باشد و باید از بین برود.

مصدق سپس نظرات هندرسون را در مورد انحلال مجلس خواست. هندرسون پاسخ داد که اگرچه او به عنوان يك دیپلمات خارجی از اظهار نظر در مورد امور داخلی ایران امتناع ورزید، اما به نظر او، برای ایران تاسف آور بود و هیچ [آسودگی (?)] 2 برای ملت ایران نداشت که ظاهراً دولت ایران نمی تواند بر اساس مجلس باشد. ایران در موقعیت خطرناک بین المللی قرار داشت و سفیر هندرسون فکر می کرد اگر تمام ارگان های مقرر در قانون اساسی ایران حداقل با درجه خاصی از هماهنگی عمل کنند، بسیار امن تر خواهد بود.

در مورد وقایع روزهای اخیر، مصدق توضیح داد که عصر روز 15 اوت، سرهنگ نصیری به قصد قصد دستگیری وی به خانه وی نزدیک شده بود. با این حال خود سرهنگ نصیری دستگیر شده بود و تعدادی دیگر از بازداشت ها در پی آن بود. نخست وزیر گفت که قسم خورده است که سعی نمی کند شاه را برکنار کند و به قسم خود افتخار خواهد کرد اگر شاه به این نوع ماجراجویی نپردازد. شفاف بود که سرهنگ نصیری توسط شاه اعزام شده بود که مصدق را دستگیر کند و انگلیسی ها از شاه خواستند. در پاسخ به سؤال سفیر هندرسون مبنی بر اینکه آیا وی دلیلی بر این اعتقاد دارد که شاه انتظار داشت با فرمان مصدق را برکنار و ژنرال زاهدی را به عنوان نخست وزیر منصوب کند، دکتر مصدق گفت: وی هرگز چنین فرمانی را ندیده است. و اگر او دیده بود، فرقی نمی کرد. موضع وی مدتی این بوده است که اختیارات شاه ماهیت تشریفاتی دارد و شاه حق ندارد با مسئولیت شخصی خود برای تغییر دولت فرمان صادر کند. هنگامی که سفیر هندرسون خاطرنشان کرد که وی به این نکته علاقه خاصی نشان داده است و دوست دارد آن را با دقت به دولت ایالات متحده گزارش دهد، مصدق تأیید کرد که: الف) او هیچ اطلاع

رسمی نداشت که شاه فرمان عزل او را صادر کرده است، و (ب) حتی اگر او چنین فرمانی وجود داشت، او در شرایط فعلی آن را باطل می داند.

سفیر هندرسون گزارش داد که مصدق در پایان گفتگو در يك چارچوب بسیار بهتر ذهنی ظاهر شد، اما با این وجود، به دلیل خودداری غیرعادی او، سفیر به این اعتقاد تمایل داشت که مصدق به دولت آمریکا یا حداقل به مقامات آمریکا مشکوک بود که یا درگیر عملیات برای برکناری او بودند یا از قبل با همدلی از چنین عملیاتی آگاه بودند. اظهارات وی با تعدادی طنز کوچک که هرچند خاردار بودند برخورد کرد. کلاً شوخی ها به این اشاره داشتند که ایالات متحده با ارتباط با انگلیسی ها قصد برکناری او را داشتند.

سفیر هندرسون خواستار برخورداری از موارد فوق به عنوان اطلاعات بسیار سری شده است.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d281>

¹ Source: British National Archives, FO 371/104570. Secret; Security Information. The memorandum is attached to a covering note from R.J. Bowker, a Foreign Office official, indicating that the memorandum was handed to him by Joseph Palmer of the U.S. Embassy in London.

² Brackets are in the original. The word in telegram 384 (Document 280) reporting the conversation is “compliment.”

282. Memorandum for the Record by the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency (Wisner)¹

Washington, August 19, 1953.

موضوع

**FOA گفتگو با فرماندار استاسن در 19 اوت 1953 ، در مورد پشتیبانی
برای رژیم زاهدی**

1. سرهنگ وایت و امضا کنندگان بعد از ظهر امروز از فرماندار استاسن در دفتر وی خواستند تا در ادامه گفتگوهای پیشین بین فرماندار استاسن و مدیر که در آن فرماندار استاسن اعلام کرده بود سازمان او در موقعیتی قرار دارد که سریعاً می تواند به حمایت از رژیم جدید با برنامه های جدید و با مراحل متصاعد کمک های اقتصادی. (من فقط قبل از ملاقات با فرماندار استاسن از جنرال اسمیت آموخته بودم که این دو نفر به مدت طولانی در مورد این موضوع بحث کرده بودند و توافق داشتند که سازمان همکاریهای خبری آمریکا باید در يك لحظه مناسب به سمت کمکهای اقتصادی قابل ملاحظه ای حرکت کند.)
2. من وضعیت فعلی را برای استاندار استاسن توضیح دادم ، که به نظر می رسید از اهمیت کل موضوع آگاه و سپاسگزار است. وی از طریق ارتباطات ما به سفارتخانه، با ارسال بیانیه ای، آمادگی سازمان همکاریهای خبری آمریکا را برای توجه فوری و مطلوب به برنامه های جدید کمک های مالی و اقتصادی، و درخواست مشاوره در مورد انواع و اقسام برنامه هایی که فوری و مورد نیاز، و به بهترین وجه محاسبه شده برای تأثیر دلخواه، تأیید کرد. وی با توصیه ای مبنی بر اینکه مناسب ترین راه برای شروع این جنبه از موضوع این است که سفارت بتواند به نخست وزیر زاهدی و / یا شاه پیشنهاد کند که او (آنها) باید با رئیس جمهور ارتباط ایجاد کرده و کمک اقتصادی درخواست کنند، بحث را توسعه داد. فرماندار استاسن گفت که این بسیار عجیب به نظر می رسد و به هیچ وجه مناسب نیست که دولت ایالات متحده آمریکا داوطلبانه جلو برود و این بسیار منطقی و عقلانی تر خواهد بود که رئیس جمهور به یک درخواست مناسب پاسخ دهد. سفارت باید اطمینان حاصل کند که درخواست به زبان صحیح همراه است که باید تا حدودی به شرح زیر باشد:
- نخست وزیر باید اظهار کند که ایران دوره سخت و فرسایشی هرج و مرج اقتصادی و مالی را پشت سر گذاشته است. دولت جدید طرح و برنامه های مشخصی را برای توانبخشی مالی و اقتصادی کشور در نظر گرفته و پیشنهاد می کند که در سریع ترین زمان ممکن اقدام کند تا کشور در یک وضعیت مثبت قرار گیرد؛ و این که نیاز زیادی به کمک فوری برای نظم دادن به کشور در طی دوره کوتاه مدت، و همچنین برای فعال کردن برنامه های بهبود کشاورزی و اقتصادی، وجود دارد، که دولت جدید برای راه اندازی در ذهن دارد.
- رئیس جمهور می تواند با بیان اینکه وی بیشترین همدردی را برای رنج ها و مشکلات کشور ایران و مردم آن نشان می دهد به چنین درخواستی پاسخ دهد، که او به عزم دولت جدید توجه کرده است که هر اقدامی را که در توان دارد برای خود انجام دهد، و این که وی نیاز به کمک فوری برای جمع و جور کردن و غیره دارد. او همچنین می تواند بگوید که بر این اساس او سازمان عملیات خارجی را هدایت کرده است که بلافاصله با تهیه برنامه های حمایتی مناسب ادامه دهد.

3. فرماندار استاسن استدلال کرد که ما باید از دستورالعمل اضافی به میدان با نظم کوتاه مدت کنار بکشیم، و اما اودرخواست کرد قبل از اقدام آن را با ژنرال اسمیت در میان گذاریم. او بویژه مضطرب بود که مطمئن شود ژنرال اسمیت این را به عنوان یک رویکرد مناسب تأیید خواهد کرد.

4. فرماندار استاسن همچنین توصیه کرد که سفیر این مسئله را در سریعترین زمان ممکن با همکاری و راهنمایی آقای وارن بر عهده بگیرد. وی توضیح داد که آقای وارن نماینده بسیار توانا و پراورزی از سازمان امنیت داخلی است که باید وی را وارد این عملیات کرد که بتواند سهم بسزایی داشته باشد - و همچنین از آنجا که آقای وارن مجبور است مسئولیت اداره هرگونه مسئولیت جدیدی که ممکن است تدوین شود را بر عهده بگیرد.

5. من به فرماندار استاسن به این واقعیت اشاره کردم که نمایندگان ما به ما اخطار داده اند از این امر که قدردانی زاهدی از وضعیت مالی غیر واقعی است و اینکه او چند ایده بسیار خیالی در مورد امکان پذیر بودن برنامه های خاص برای پیشرفت اجتماعی و اقتصادی دارد. اطلاعات ما همچنین نشان می دهد که زاهدی به راهنمایی های بسیار محکم و واقع گرایانه ای نیاز دارد و آن که به وی در سخنان اولیه او نسبت به وعده های غیرممکن هشدار داده شده بود. (من گزارشات سخنان اولیه را به فرماندار استاسن نشان دادم که نشان می دهد زاهدی تا به امروز به این توصیه توجه کمی داشته است.)

6. در مورد امکان دریافت کمک لازم فوری از سازمان امنیت داخلی به مبلغ 5 میلیون دلار، فرماندار استاسن گفت که فکر نمی کند سازمان امنیت داخلی بتواند این کار بر راحتی انجام دهد. او معتقد نبود که مناسب است که او پول نقد برای پرداخت های مخفیانه بپردازد، و گفت او فکر می کند " دقیقاً موردی است که ما (سیا) ذخایر خودمان را داریم—و این که ما (سیا) باید از زخایر خود برای چنین مبلغی برداشت کنیم." وی در ادامه گفت به محض آغاز برنامه های سازمان امنیت داخلی در ایران، آنها شروع به تولید صندوق های هزینه مالی با ارز ایرانی خواهند کرد. او قول داد که تمام تلاش می کند تا مبلغ قابل توجهی از این قبیل وجوه صندوق هزینه بصورت " بازپرداخت " جزئی به ما ارائه دهد و همچنین بودجه لازم را در اختیار ما قرار دهد که احتمالاً برای انجام اقدامات بعدی برای تقویت رژیم جدید ضروری خواهد بود. من به فرماندار استاسن ضرورت حفظ امنیت مداوم را با توجه به کلیه این امور اشاره کردم. من گفتم که قبلاً گمانه زنی های زیادی در مطبوعات جهان آزاد و اتهامات مستقیم مداخله آمریکا در پخش مطبوعات و رادیو کمونیست وجود داشته است. فرماندار استاسن کاملاً به اهمیت حفظ امنیت اذعان کرد و گفت که وی در معاملات خود بسیار مراقب این عامل است. وی همچنین موافقت کرد که در حال حاضر تسهیلات ارتباطی ما همچنان باید برای همه جنبه های حساس این امور به کار گرفته شود و علاوه بر این، وی اظهار داشت که هرگونه ارتباطی را که وی ممکن است مایل به ارسال آن در مقطع دیرتر به سفارت یا آقای وارن با ما شفاف خواهد ساخت.

فرانک جی ویزنر

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d282>

1 Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Secret; Security Information.

2 No specific telegram has been found. However, in telegram 633 to Tehran, August 27, the Department expressed its concern over obtaining the best psychological effect in Iran from any announced aid figure. Therefore, it suggested to the Embassy that it seek a specific request from the Zahedi government, in order that the U.S. Government might then be able to offer a specific amount that would correspond to Iranian expectations. (National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 888.00-TA/8-2753)

3 At the bottom of the page is a typewritten note that reads: "8/21/53. Colonel White—Acting DD/A stopped and left the following message in response to FGW's inquiry: 'The memorandum of conversation with Governor Stassen is in my opinion entirely accurate and I have no changes to suggest.' BJM"

4 Printed from a copy with a stamped indication that the original was signed.

283. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 20, 1953, noon.

419. خیلی زود است که جزئیات دقیق واقایع ۳۸ ساعت گذشته را ارائه داد. با این وجود ما در اینجا تلاش خواهیم کرد با اطلاعات موجود فعلی، مقدمه خلاصه ای از جریان حوادث را برآورد کنیم.

۰۲ عصر روز (سه شنبه) ۱۸ اوت به نظر شکافی بین حزب توده زیر تسلط کمونیست و رژیم مصدق ایجاد شد.

اینطور که نشان می دهد مبارزین توده بدون دریافت مجوز از مصدق در خیابانها شروع به اعتراض کردند و دست به خشونت زدند.

مصدق دستور داد که خیا بانها را خلوت و تظاهرات را متوقف کنند.

برای اوبین بار بعد از ماه ها، برخورد شدیدی بین نیروهای امنیتی و توده رخ داد.

۰۳ صبح روز (چهارشنبه) ۱۹ اوت طرفداران شاه تظاهراتی در حمایت از شاه ترتیب داده بودند. تا بتوانند احساسات همچنان مداوم خود را نسبت به او ابراز کنند.

تظاهرات در مسیر کوچکی در بازار شروع شد ولی آن شعله کوچک اولیه بطوری شگفت انگیز مقدار زیادی مواد احتراقی پیدا کرد و خیلی سریع یک غرش آتشین بود که در طول روز کل شهر را در بر گرفت.

مأموران امنیتی که برای متوقف کردن تظاهرات فرستاده شده بودند از اعمال خشونت بر علیه انبوه مردم امتنا کردند و برخی به تظاهرات پیوستند و بقیه منفعل باقی ماندند.

با ازدیاد جمعیت در قسمت های مختلف شهر، آنها دفاتر روزنامه هایی را که در عرض چند روز اخیر در حملات خود به شاه زشت ترین برخورد را داشتند از بین بردند، از جمله نهاد های موافق با دولت و کمونیست.

یکی از اولین نقاط استاتژیک که تسخیر شد دفتر پست و تلگرام بود که برای فرستادن پیام و تحریک کل کشور از آنجا استفاده می شد.

عده زیادی از مردم انواع اتومبیل را به زور گرفتند و به طرف شمال هجوم بردند و ایستگاه رادیو تهران را اشغال کردند.

در این زمان اعضا سفارت فرصت پیدا کردند که کاراکتر جمعیت را شناسایی کنند.

آنها عمدتاً شخصی بودند، در هم آمیخته با ماموران امنیتی که برخی از آنها مسلح بودند.

هر چند به نظر شخصی ها، و نه نظامی ها، جمعیت را هدایت می کردند.

شرکت کنندگان بر خلاف آنچه در تظاهرات اخیر تهران مرسوم است از اوباش نبودند.

آنها به نظر از همه طبقات مردم آمده بودند، از جمله کارگران، دفترداران، مغازه داران، دانشجویان، و از این قبیل.

جمعیت به نظر آغشته از مخلوط عجیبی از عزم راسخ و شادی است. روحیه تعطیلات که به نظر غالب بود نتوانست از اجرای این ماموریت شوم که در دو مورد به مرگ انجامید جلوگیری کند.

مدافعین در از کار انداختن ایستگاه رادیویی موفق نشدند، و تا اوایل بعد از ظهر یک روش تاثیر گذار برای بالا نگاه داشتن روحیه تظاهر کنندگان و تبدیل اشتیاق آنها بود.

۰۴ حملات تظاهر کنندگان به منزل نخست وزیر و علیه کارکنان ستاد به مرگ چند نفر ختم شد.

با این حال آن روز دیرتر، با وجود مقاومت مدافعان، منزل نخست وزیر تاراج و زیر و رو شد. آنطور که به نظر میرسد او در این مدت فرار کرده و پنهان شده بود. کمی قبل از غروب، دفاتر ستاد به تصرف دولت درآمد و تیمسار باتمانقلیچ وظایف خود را زیر عنوان رئیس ستاد به عهده گرفت.

تقریباً هم زمان تیمسار زاهدی میز نخست وزیری را که مصدق از آن استفاده نکرده بود اشغال کرد. ۵ تا قبل از شب، نگرانی شدید از برخوردی که فرماندهان یگانه های ارتش ممکن بود در حومه تهران از خود نشان دهند وجود داشت.

تا اندازه ای ترس از این بود که مبادا به دستور تیمسار ریاحی، فرمانده ستاد مصدق، آنها به شهر سرازیر شوند و آن را از طرف مصدق پس بگیرند.

همچنین، شایعاتی پراکنده هستند که توده آماده می شود بعد از فروکش کردن شور و شوق طرفداران شاه و تحریک پذیر شدن آنها، "دست خود را رو کند"

هرچند، زمانی که باتمانقلیچ وظایف خود را زیر عنوان فرمانده ستاد به عهده گرفت، ظاهراً کلیه یگانه های ارتش در حومه تهران بطور اتوماتیک از او فرمان برداری کردند.

بعد ممکن شد که دستور خلوت کردن خیابانها و علان حکومت نظامی ساعت ۸ شب صادر شود. از ساعت ۸ عصر گذشته قانون و نظم غالب شده است.

طرح دستگیری اعضای برجسته حزب توده صبح زود امروز به دلیل کمبود پلیس ناموفق ماند. مطرح هست که امروز صبح توده برای حمله متقابل در حال سازمان دهی است.

نیروهای امنیتی آماده می شوند که این ضد حمله را خنثی کنند.

نتیجه این درگیری برای امنیت شهر و آینده ایران شدیداً قابل اهمیت است.

۶ در این لحظه هیچ خبر موثقی از استانها نیست.

با این حال، گزارشهای تایید نشده حاکی از این است که بیشتر ایران در حال حاضر زیر کنترل دولت جدید است.

طبق گزارشی مقداری مقاومت در اصفهان وجود دارد.

وقایع در این مورد در تلگرام بعدی گنجانده خواهد شد.

۷ نه تنها اعضای رژیم مصدق بلکه طرفداران شاه نیز از راحتی و سرعت پیروزی طرفداران شاه که با میزان بالایی غیر منتظره بود شگفت زده شده بودند.

در میان عواملی که در باور سبب این هستند:

الف. همه طبقات مردم ایران از رفتار بدی که عوامل زد شاه در حمایت از مصدق ارائه دادند منزجر بودند.

برای مثال آنها از اینکه گروه های اوباش با پرچم های قرمز و آوازهای کمونیستی مجسمه شاه و پدرش را پایین کشیدند و به منازل و مغازه ها هجوم بردند که عکس های شاه و از این قبیل را از بین ببرند بسیار خشمگین بودند.

آنها از زبان ناسزاگویی که وزیر امور خارجه فاطمی و سر دبیران نشریات در حمله به شاه بکار بردند رنجیده بودند.

ب. همچنین، عموماً همه طبقات مردم ایران از اتحادی که، حداقل موقتاً بین مصدق و توده ایجاد شده نگران هستند،

آنها از دیدن هزاران تظاهر کنندگان توده، کسانی که آنها مأموران اتحاد جماهیر میدانند، دست در دست آزادانه در خیابانها رژه می روند، و شاه و کشورهای غربی خصوصاً ایالات متحده را محکوم می کنند، مضطرب بودند.

توده واضحاً دست خود را با اغراق بازی کرد و باعث شد که مردم در این باور باشند که باید بین مصدق و توده در یک سو و شاه و دنیای غرب در سوی دیگر یکی را انتخاب کنند.

ج. مردم ایران درکل از فشار و سختی های ۲ سال گذشته خسته شده اند. آنها مشتاق دوران آرامی هستند که به آنها امکان دهد وضعیت اقتصادی و اجتماعی خود را بهبود دهند. بسیاری امید خود را برای بهبودی زیر مصدق از دست داده اند.

د. از هم پاشیدگی که بین رژیم مصدق و توده عصر ۱۸ اوت رخ داد از همکاری موثر آنها در صبح ۱۹ اوت بین این دو نیروی زد شاه در مقابل تظاهر کنندگان حامی شاه جلوگیری کرد. ظاهراً توده همه روز غایب بود.

امکان دارد که رهبران توده مطمئن بودند که در طول روز رژیم مصدق از آنها درخواست همکاری خواهد کرد، اما زمانی که تظاهرات به راه افتاد، رژیم مصدق در جایگاهی نبود که تقاضای چنین کمکی کند.

ه. بیشتر نیرو های مسلح و تعداد عظیمی از ایرانی های غیر نظامی وفادار به شاه هستند، شخصی که آموخته اند او را نماد اتحاد ملی و همچنین ثبات کشور پندارند، ارتش خصوصاً، شدیداً با ایالات متحده دوستانه است، تا حدی به دلیل ترس از همسایه شمالی خود، و تا اندازه ای به دلیل قدردانی از کمک های نظامی ایالات متحده در سالهای اخیر.

همچنین کمک TCI دوستان زیادی مابین ایرانی های غیر نظامی برای آمریکا فراهم آورده. بسیاری از اشخاص نظامی و غیر نظامی متقاعد شده اند که سیاست های مصدق از همکاری و نزدیکی ایرانی-آمریکایی جلوگیری کرده است.

۸. همانطور که قبلاً اشاره شد، تجمع، با اینکه بعضی اوغات شدیداً وحشیانه، عموماً در حال و هوای تعطیلات بودند.

خصوصی نسبت به خارجیها شکل نگرفت، به استثنای تظاهرات کمی در مقابل سفارت روسیه و گزارش از بین رفتن سازمان اطلاعات روسیه.

"آمریکای برو کشورت" فریاد زده نشد و هیچ آمریکای سنگسار نشد.

منزل افسر منطقه Point Four تهران (نه دفتر عمومی) نزدیک خانه مصدق که او در طول تظاهرات ۲۸ فوریه به آنجا موقتاً پناه برده بود به وسیله مردمی که فکر می کردند مصدق ممکن است دوباره آنجا پنهان شده صدمه دید.

تا اینجا که می شود تشخیص داد، دیروز هیچ آمریکایی یا خارجی دیگری صدمه ندید.

جمعیت اصرار داشتند که چراغ همه اتومبیل ها برای طرفداری از شاه را روشن شوند و اینکه عکس شاه را نمایان کنند.

مردم اتومبیل دبیر دفتر نیروی دریایی را متوقف کردند و دستور دادند که عکس شاه را نمایان کند. هنگامی که او یک اسکناس با عکس شاه به شیشه ماشین خود گذاشت، مردم خندیدند و دست زدند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d283>

1 Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/8-2053. Confidential; Security Information; NIACT. Repeated to London, Rome, Dhahran, and Baghdad. Received at 8:01 a.m. Also printed in *Foreign Relations*, 1952-1954, vol. X, Iran, 1951-1954, pp. 752-755 (Document 348).

2 In telegram 606 to Rome, August 20, the Department authorized the Embassy in Rome to share the contents of telegram 419 from Tehran with the Shah. (National Archives, RG 59, Central Files, 1950-1954, 788.00/8-2053)

284. Telegram From the Central Intelligence Agency [text not declassified]¹

Washington, August 19, 1953.

DIR 16330.

- 1 • دستور عمل جدید وزارت پیرو است. (این دستور عمل باید بوسیله سفیر بغداد در صورتی که شاه از روم به بغداد رود اجرا شود.)
- الف - تماس محتاتانه باید با _____ از _____ یا برگزینید، فراهم شود
- ب - باید به شاه شدیداً اصرار کرد در قدردانی از قیام غیر منتظره مردم در پشتیبانی از او بیانیه ملی صادر یا تصریح کند، و از مردم ایران بخواهد که به این حمایت ادامه دهند، و همچنین قصد بازگشت هرچه زودتر او به ایران را علان کند.
- ج - شاه باید آماده شود هر چه زودتر به ایران برگردد. از تهران ما را مطلع کردند که جمعیت عظیمی از حامیان شاه منتظر هستند که هنگام ورود پیروزی او را خوش آمد گویند.
2. در صورتی که شاه در بازگشت هنوز درنگ دارد، نظر زیر ممکن است به عنوان اظهار نظر در محافل دیپلماتیک و اشنگتن استناد شود: یعنی ترجیحاً مورد استفاده قرار گیرد (؟)؛
- الف - کاری که او کرد کاملاً مطابق با قوانین ایران و قانونی بود (؟) علاوه بر آن مطابق با رفتار و سنت ایرانی.
- ب - اگر شاه در جای خود می ماند و فرار نمی کرد - و با حضور خود و تأیید اخلاص از زاهدی حمایت می کرد - در عملیات اولیه تغییر دولت مؤثر بود.
- بخش بسیار بزرگی از این شکست به این واقعیت مربوط می شود که شاه ناگهان ایران را ترک می کند و فقط مقداری نوشته باقی می گذارد که معنایی ندارند و نشانگر قدرت ایران نیست و در بهترین موقعیت ایران قابل اطمینان نیست چه برسد به زمانی که امکان جعل در مدارک زیاد است و اعتبار آنها زیر سؤال.
3. از حدود 10:00 بامداد امروز 'وی او ای' مجوز پخش مستقیم اظهارات رئیس جمهور به زبان فارسی از روم به تهران را دریافت کرد. در حال انجام این کار بوده، [کمتر از 1 خط محرمانه است] اکنون در حال پرس و جو [کمتر از 1 خط محرمانه است] از 'بی بی سی' در مورد اقدامی همانند است.
4. فقط برای وزرات امور خارجه: بالا نتایج تغییر سیاست های شاه از موضعی است که با سیاست قبلی او متفاوت است، البته هدف آن شرایط جدید است.

انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d284>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. [text not declassified] Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter. The transcript of this telegram lists the date as "18 or 19 AUG 1953." All blank underscores that indicate omissions and question marks are in the transcribed text.

² Apparent reference to telegram TEHE 740 from Tehran, August 19, which reads: "Imperative that Shah of Iran be prepared for immediate triumphant return. Million enthusiastic subjects jamming city." (Ibid.)

285. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 19, 1953.

737. 1. صراحتاً ما از عدم حمایت و راهنمایی به شاه ایران به هراس افتاده ایم. همچنین باید متذکر شد که با وجود درخواست، متن بیانیه شاه به سفارت داده نشده است و هیچ راهنمایی دریافت نکردیم.
2. در صورت ادامه حمایت از شاه، مرکز و (منابع ایرانی) اقدامات پیرو را ضروری می یابند:
- الف) چیره شدن بریتانیا بر شاه، برای پخش دستور به ارتش، زیر عنوان فرمانده نیروهای نظامی، که از وزیر قانونی زاهدی حمایت کنند.
- ب) 'م آ آ ج' هر چه زودتر کاهش کمکهای نظامی به ایران را اعلام کند.
- ج) آیزنهاور در کنفرانس خبری هفتگی قانونی بودن وزارت مصدق را بعد از عزل او به دستور شاه زیر سوال ببرد.
- د) سازمان سیا و انگلیس ملاحای بغداد را مجبور کنند بوسیله تلگرام از بروجردی بخواهند که علیه کمونیسم جهاد اعلام کند.
- ه) سربازان تظاهرات توده شب گذشته 18 اوت را بهم زدند، سر شکاوند و تیر اندازی کردند و فریاد زدند "زنده باد شاه".
- و) تیمسار گیلان شاه (از طریق منابع ایرانی) به دلیل 15 حمله هوایی به پایتخت دستگیر شد.
- ز) امینی ها از تظاهرات ضد شاه خشمگین بودند و قشقای ها میخواستند مصدق را رها کنند اما تزلزل ناپذیر در مخالفت با شاه.
- ح) گزارش های تأیید نشده در 19 اوت دریافت شد که پادگان نظامی سنندج علیه دولت قیام کرده است.
- انتهای پیام.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d285>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

286. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 19, 1953.

1. سرنگونی مصدق در آستانه موفقیت است. TEHE 742.

زاهدی اکنون در ایستگاه رادیویی است

2. من و سفیر هندرسون فوراً درخواست می کنیم که 5 میلیون دلار بلافاصله برای حمایت از دولت جدید در اختیاران آماده باشد که توان پرداخت دستمزد دولتی ها را داشته باشید. بعداً توصیه خواهیم کرد که چگونه پول واریز شود اما نیازی به فرستادن پول به اینجا نیست.

انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d286>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret; Operational Immediate. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

287. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 19, 1953, 1923Z.

سفیر هندرسون معتقد است آن لحظه ای فرا رسیده. TEHE 744. است که شاه باید به کلیه نیروهای مسلح و همه مقامات غیرنظامی ایران برای پیروی از دستورات ژنرال زاهدی و کسانی که توسط وی منصوب شده اند، بیانیه صادر کند. شاه همچنین امیدوار است که همه ایرانیان وفادار از این دولت ملی رسمی کاملاً حمایت کنند. شاه قصد دارد در آینده نزدیک به تهران برگردد.

علاوه بر بیان این جمله، توصیه می شود شاه از بیانیه خود رکورد داشته باشد و آن را فوراً از طریق هوایی به تهران ارسال کند. در صورت لزوم با هواپیمای چارتر. در صورت موافقت وزارت امور خارجه، امید می رود که تماس فوری در رم برقرار شود.

انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d287>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret; Operational Immediate. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

288. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 19, 1953.

400. پی تی تی و مطبوعات و دفاتر تبلیغاتی اشغال شده است. طبق گزارش ها ، تلگرام به دفاتر استان ها فرستاده شده است که خواستار اقدامات طرفدارانه از شاه مشابه تهران هستند. مأمورین سفارت گزارش می دهند که سربازان ، غیرنظامیان و شش تانک در حال پرسه زدن در شهر دیده می شوند ، عکس شاه را نشان می دهند. رادیو تهران بعد از مطبوعات و تبلیغات برای مدت کوتاهی چیزی جز موزیک پخش نکرد و سکوت بعد از آن. طبق گزارش ها از رهگیری رادیو سفارت، ژنرال دفتری، فرماندار نظامی و رئیس پلیس را منصوب کرد. وی ظاهراً در تلاش بود که از گمرک که قبلاً به نمایندگی از رژیم مصدق فرماندهی کرده بود ، استفاده کند.

هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d288>

¹ Source: National Archives, RG 84, Tehran Embassy Files, Lot 60 F 86, general records, 1953–1955, Box 7. Restricted; NIACT. Drafted by Cuomo and repeated NIACT to London. The telegram is the Embassy copy as approved and has no time of transmission.

289. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 20, 1953, 0010Z

MilSitRep: چند روز گذشته 1. 747. TEHE

- (الف) تلاشها برای نگهداری دارایی و توسعه دارایی های جدید صورت گرفت. شرح کامل بعداً.
- (ب) جنبش امروز قیام واقعی مردم و به رهبری هیچ کس نبود تا زمانی که رهبران ارائه داده شدند.
- (ج) [کمتر از 1 خط محرمانه است] زاهدی را نگه داشت و او ثابت کرد که شجاع ترین است، همکاری با ارتش با ارزش بود. فرزندان زندگی خود را به خطر انداخت و بختیار را مجبور کرد که سوار بر تیپ کرمانشاه به تهران برود.
- (د) - باتمانگلیچ مردانگی خود را ثابت کرد. فرزندان اکنون در کنار وی با دستورات کامل [کمتر از 1 خط محرمانه است] برای محافظت از شرایط، در صورت تصرف احتمالی توده است. تمام نقاط کلیدی به شدت محافظت می شوند.
- (ه) - زاهدی و گیلان شاه سوار تانک ها شدند [کمتر از 1 خط از بین نرفتند] و با شجاعت آن روز پیروز شدند.
- (و) - فرزندان در رادیو تهران سخنرانی کرد و تحریک کرد که بیایند و آنها را بگیرند.
- (ز) - میلانس امروز بسیار مفید بود. [کمتر از 1 محرمانه است] باید کارهای بزرگ آنها را تشویق کرد، به ویژه سرهنگ ویلیام کایز، دستیار آتش نیروی هوایی. مک کلور دستکاری نکرد.
- (ح) -. هر پانزده دقیقه در طول این شب مهم [کمتر از یک خط محرمانه است] از دفتر رئیس ستاد و نخست وزیری گزارش دریافت می شود.
- (ط) - ارتش برای توده آماده می شود.
- (ی) - ترکیب کامل (دولت جدید) هم اکنون منصوب شده است. ممتاز باید کشته می شد. شما را مطلع نگاه خواهم داشت.
- (ک) - شهر در ساعت 10 به وقت محلی آرام است.
- انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d289>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret; Priority. [text not declassified] Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

290. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

End of message.

مقداری اختلاف نظر بین مقامات ایرانی در مورد بهترین زمان بازگشت شاه وجود دارد و ما فکر می کنیم این سوال به بهترین وجه بدون دخالت ما حل می شود، خصوصاً که ارتباط مستقیم بین شاه و مردمش اکنون آسان است. بنابراین به شاه بگویید که همه خبرها دلگرم کننده است و ما دولت را در ارتباط مستقیم با او می دانیم

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d290>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret; Operational Immediate. [text not declassified] Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See “Sources” chapter.

² Not found.

³ In telegram TEHE 749, sent earlier on August 20, the Station requested to “have the Shah start Tehe immediately.” (Central Intelligence Agency. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See “Sources” chapter.)

**291. Memorandum Prepared by the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division,
Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Waller)¹**

Washington, August 20, 1953.

ژنرال فضل الله زاهدی در کنترل قطعی تهران است و نظم عمومی را در پایتخت احیا کرده است. هیچ خبر مهمی در مورد ادامه فعالیت پشتیبان مصدق در استانها دریافت نشده است. از ابتدا استان مهم شمال غربی آذربایجان، که مدت ها به عنوان سنگر احساسات طرفدار شاه در نظر گرفته می شد، شاه و نخست وزیر جدید زاهدی را حمایت کردند. یگانه های نظامی مستقر در سنندج و کرمانشاه با نیروهای مسلح در تلاش موفقیت آمیز ژنرال زاهدی برای تصدی نخست وزیری در 19 اوت شرکت کردند. جنبش سلطنتی طرفدار زاهدی 19 اوت، عنصر عظیمی از خودجوشی داشت و به نظر می رسید زمانی که شاه ایران را به مقصد عراق ترک کرد، یک واکنش واقعی شوک و دلسردی از طرف جمعیت تهران ابراز شد. نخست وزیر زاهدی و رئیس ستاد، ژنرال باتمانعلیچ را برگزیدند، او در مراحل اولیه حوادث 19 اوت تانک ها را به منظور تلاش برای جمع آوری مردم و ارتش، طبق آرمان شاه، هدایت کرد. شاه قصد دارد به زودی رم را ترک کند و به تهران برود. بستگی به وقایع و دستورالعمل های دولت زاهدی، شاه ممکن است در راه به تهران در بغداد توقف کند تا ورود مناسب تر و چشمگیر تری ترتیب یابد. اعتقاد بر این است که طرفدار فرصت طلب اما حداقل ظاهراً وفادار مصدق، ابوالقاسم امینی، معاون وزیر دادگستری، که در حوادث 14 اوت توسط مصدق دستگیر شد، و خانواده قدرتمند امینی که پست های خاص کلیدی را در ارتش کنترل می کنند، اهداف سلطنتی را حمایت کرده اند. قبيله قدرتمند و تأثیرگذار قشقایی، به رهبری چهار رئیس بزرگوار، که به مصدق وفادار ماندند و با خانواده امینی متحد باقی مانده است، هنوز میتواند مخالف شاه محسوب شود، اما نشان داده می شود آنها هیچ اقدام شبه نظامی که امنیت ایران را در خط بیندازد فعلاً انجام نخواهند داد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d291>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Secret. At the end of the memorandum is a handwritten note that reads: "above written by John Waller for DD/I [name not declassified] to be incorporated in CIB."

292. Telegram From the Central Intelligence Agency to the Station in Iran

1

Washington, August 20, 1953.

DIR 16474

1. مسئولان اداری سیا و افسران شعبه ها و بخش های اداری مربوطه در تقدیر و تمجید و تسلیت به کلیه پرسنل ایستگاه تهران گرد همایی کردند. کرمیت روزولت هم در دفتر مرکزی و در صحنه عملیات خود را متمایز نموده و به ایالات متحده و سازمان سیا خوب خدمت کرد. ما به گروه تهران برای مقابله سرسختانه علیه مشکلات و دلسردی های موقتی احترام می گذاریم. ما به پرسنل ایستگاه مرکزی تهران افتخار می کنیم که همه آنها در درجات مختلف در سرنگونی مشارکت چشمگیری داشتند.

در امتداد تقدیر از یکی از مقامات سیا که کارش را به نحو احسن در بازگشت عملیات [کمتر از 1 خط محرمانه است] نیز وظیفه حساس رابط را با اعتبار انجام داده است [کمتر از 1 خط محرمانه است].
2. دی سی آی آرزو دارد گرمترین تبریک های شخصی خود را به کرمیت روزولت برای یک مأموریت فوق العاده و با موفقیت برساند. استمرار، شایستگی و شجاعت بی اندازه روزولت را باید بسیار مورد ستایش قرار داد.
3. همچنین تقدیرنامه ای برای بازگشت مقام سازمان سیا بعد از بازگشت او در حال آماده شدن است.
انتهای پیام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d292>

1 Source: Central Intelligence Agency. Secret; Priority. [text not declassified] Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter. No time of transmission appears on the source text.

293. Telegram From the Central Intelligence Agency [text not declassified]¹

Washington, August 20, 1953, 1853Z

DIR 16556.

1. وزارت امور خارجه تأیید آیزنهاور را دریافت کرده است که اساساً همان پیام پیشنهادی که در ابتدا توسط کرمیت روزولت ارائه شده بود، می تواند شخصاً، شفاهی و محرمانه به شاه تحویل داده شود. تصمیم در مورد زمان انتشار و ارسال پیام را [کمتر از 1 محرمانه است] به تهران دی سی آی به عهده خواهد گرفت.
2. آیزنهاور و وزارت خارجه نمی خواهند این پیام با چرچیل در میان گذاشته شود و همچنین آیزنهاور نمی خواهد که چرچیل خودش را وابسته به پیام نشان دهد. همچنین چرچیل نباید در پیام خود به این پیام رجوع دهد.
3. دی سی او اس، پاراگراف 1 و 2 را در بالا به بهترین روش دیپلماتیک به ام آی سیکس منتقل کنید.
4. تهران نباید طبق پاراگراف 1 اقدام کند تا زمانی که اسپاکی نشر و تأیید کند. این باید هر چه زودتر باشد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d293>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret; Routine. [text not declassified] Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter.

294. Memorandum Prepared by the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency (Wisner)¹

Washington, August 20, 1953.

مضافاً موارد زیر، نکات و استدلال هایی است که در رابطه با این ایده که شرکت ممکن است در توسعه اخیر در کشور "ایکس" نقش مفید و سازنده ای را ایفا کند، باید در نظر گرفته شود. اطلاعات پیرو بر مبنای اظهارات بسیار بجا و مخبران معتبر است.

رئیس جدید به طور قطع یک سری برنامه های بهبود اقتصادی و اجتماعی را برای کشورش در ذهن دارد. در واقع، این قطعاً با این واقعیت تأیید می شود که اولین سخنان او هنگام رسیدن به میکروفن در روز پرحادثه، وعده هایی بود که در مورد این برنامه ها به مردم داد. متأسفانه، عقاید وی ناسازگار و تا حدودی کاملاً غیر عملی است و به طور قطع اعتقاد بر این است که وی به مشاوره نیاز دارد. به طور مشخص، او به کسی محتاج است که فکر می کند بی طرف و دوستانه به نظر می رسد که به او بگوید چه نوع برنامه هایی مفید و سازنده و در عین حال عملی هستند، از جمله برخی از ایده هایی که او در ذهن دارد اما در آینده نزدیک یا کلاً امکان پذیر نیستند. در همین لحظه زمان چنین مشاوره ها و مساعدت ها رسیده است زیرا اگر این اتفاق نیفتد و اگر کسی نتواند آن را فراهم کند، ممکن است او را به موازات دیگری متعهد سازد که نتواند به مردم ارائه دهد. این به نوبه خود تأثیر منفی خواهد گذاشت و مستقیماً به دست بدترین عناصر مخالف بازی خواهد کرد. (شکی نیست که هرگونه سرمایه گذاری بیش از حد و یا قول های ناعادلانه توسط حزب و تبلیغات شوروی به حداکثر سوء استفاده خواهد رسید.) حتی ممکن است این شرکت بخواهد یکی از نمایندگان مطلع خود را برای یک سفر سریع به خارج از کشور بفرستد. در ضمن باور بر این است که این یک باور عملی است که سفیر چنین بازدیدی را توصیه کند و بسیار خوشحال خواهد شد که اقدامات اولیه مناسب را مهیا کرده و مطلوب ترین و چشمگیرترین اعتبار را ارائه دهد.

با این که اینگونه برداشت شده که احتمالاً برنامه های دولتی تحت مدیریت سازمان جدید آقای استاسن (اف او ای) ادامه پیدا خواهد کرد، مطمئناً برای اندازه و نوع برنامه ها محدودیت وجود دارد، با نتیجه احتمالی، محیط قابل توجهی برای بررسی توسط یک شرکت خصوصی که درگیر این خط مشی خاص کاری، باز است. علاوه بر این، ارائه مشاوره و راهنمایی که می تواند هم اکنون انجام شود، به خودی خود بسیار ارزشمند خواهد بود و مطمئناً هرگونه تبلیغاتی که این شرکت مایل است مجوز مربوط به منافع مورد نظر خود را صادر کند، به احتمال زیاد برای فایده و تقویت رژیم فعلی تجدید می شود، که به نظر می رسد دولت مطلوب ما است.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d294>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 10, TPAJAX. Eyes Only. A typed note on the memorandum reads: "The following was dictated by FGW in presence of [name not declassified] and [name not declassified] took the original with him. 9/20/53."

295. Memorandum From Acting Director of Central Intelligence Cabell to President Eisenhower¹

Washington, undated

نظریه در مورد اوضاع ایران:
یک قیام غیر منتظره قدرتمند از واکنش ملی و نظامی نسبت به دولت نخست وزیر مصدق، طبق پیغام های ارسالی دیر هنگام از تهران، منجر به تقریباً اشغال آن شهر توسط نیروها یی که وفاداری خود را به شاه اعلام می کنند، و به نخست وزیر منصوب آن زاهدی، شد.
گزارش شده است که مصدق و رئیس ستاد وی ریاحی هنوز در ستاد مربوطه مستقر شده اند اما ارتباطات تحت کنترل نیروهای سلطنتی به آنها قطع شده است.
به نظر می رسد که این شهر عموماً تحت کنترل نیروهای سلطنتی است اگرچه برخی از هواداران مصدق در اینجا هنوز در خیابان ها حضور دارند. سلطنت طلبان در تهران از سیستم های ارتباطی استفاده می کردند تا مردم و ارتش را وادار کنند به حمایت از شاه برخیزند.
استان استراتژیک جمهوری آذربایجان مطابق با پیغام های رادیویی از تبریز توسط سلطنت طلبان نگهداری می شود، اما رادیو اصفهان در حدود دویست مایل جنوب تهران در بیانیه ای مختصر خود را وفادار به مصدق اعلام کرده است.
در این وضعیت سردرگم به نظر می رسد که لحن و محتوای ارتباطات کاملاً ضد کمونیستی است. فعالیت آشکار توده در ساعات حساس گذشته تقریباً وجود ندارد. اگر سلطنتی ها موفق به تصاحب شوند، توده قوی ترین و خشن ترین حریف آنها خواهد بود
منابع ما گزارشهای مطبوعاتی و رادیویی را تأیید کرده اند که نیروهای طرفدار سلطنت ظاهراً در کنترل شهر تهران می باشند و زاهدی به شهر بازگشت که در آنجا تبلیغاتی را برای مردم پخش کند و قول برنامه اصلاحات اقتصادی و اجتماعی را می دهد. منابع ما جمعیت زیادی را در خیابان های تهران گزارش می دهند که خواستار بازگشت شاه هستند.

C.P. Cabell

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d295>

¹ Source: Eisenhower Library, Whitman File, Iran, 1953–58(8), Box 32. Secret. At the end of the memorandum is a handwritten note that reads: “DDE has seen 8/21/53—ACW.” Also printed in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 755–756 (Document 349).

296. Telegram From the Station in Iran to the Central Intelligence Agency¹

Tehran, August 21, 1953.

1. به نظر می رسد که نظم توده شکسته شده است. این امر به ویژه بین عنصر سر سخت و انضباطی متشکل از رهبران ، کارمندان و مسئولان و مقامات درجات معمولی، قابل توجه است
 2. قطعاً ترتیبات عملیات آشکارا تحت سلطه توده، به مابین 'پان ایران'، 'نیروی سوم' ، 'بازاری' وفادار به مصدق، و 'توده' رسیده است.
 3. تاکتیک های توده خواستار اقدام به نام خود حزب نیست ، بلکه نفوذ در گروه های طرفدار شاه به منظور تحریک چنین گروه هایی به خشونت ، آتش سوزی و غیره به نام شاه است. این برای سیاه کردن شهرت رژیم جدید است.
 4. تا زمانی که شواهدی از فعالیت سازمان یافته از جانب افسران ارتش ایران وفادار به مصدق وجود نداشته باشد توده هیچ برنامه ای را به نام خود برنامه ریزی نمی کند. (نظر تخصصی: پیا مد های شدید در اینجا ، که احتمالاً صحیح است ، که توده در تلاش است تا چنین افسرانی را در رابطه با افسران تحت کنترل توده سازماندهی کند.)
 5. صبح زود به هسته ها دستور داده شد که همه سلاح ها و مهمات را به حزب تحویل دهند تا حزب بتواند اسلحه های موجود را متمرکز کند. (نظر تخصصی: چندین گزارش تأیید نشده مکان فروشگاههای متمرکز تسلیحاتی و صدور اسلحه را نشان می دهد.)
 6. رهبران احزاب و کارمندان سطح بالا که در خانه های کارمندان و مسئولین سطح پایین ت، جایی که جلسات برنامه ریزی در حال انجام است، پنهان شده اند.
 7. هسته ها در هسته های سه نفره مجدداً سازماندهی شده اند. (نظر تخصصی: قبلاً هسته ها از 8 نفر تشکیل شده بودند.) به نظر می رسد که تأکید حزب داخلی اصلی بر ارتباطات و تماس با اعضا است.
 8. فقط واشنگتون: [کمتر از 1 خط محرمانه است]
- پایان پیغام

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d296>

¹ Source: Central Intelligence Agency. Secret. Transcribed specifically for the *Foreign Relations* series from microfilm in the Central Intelligence Agency that no longer exists. See "Sources" chapter. A typed notation indicates that this telegram was transmitted at 0033Z, August 22.

297. Memorandum From the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency (Wisner) to Mitchell¹

Washington, August 21, 1953.

موضوع

پیام پیشنهادی به "سی"

ممنون خواهم بود اگر شما با لطف خود این پیغام را بصورتی مانند زیر به رئیس خود بدهید. در جواب پیام غیررسمی او به من در تاریخ 20 اوت .

[1 پاراگراف (6 سطر) محرمانه است]

"در مورد اهمیت این موضوع، ما آن را به عنوان یک پیروزی اساسی برای غرب می دانیم، اما از احتمالات بیشمار و قابل توجه شکست های جدید و یا واژگونی بسیار نگران هستیم. پتانسیل توده همچنان بسیار نیرومند است و ما نباید حتی یک اقدام "ربوده شدن" مخالفان را نیز رد کنیم. ما نباید هوشیاری را رها کنیم و باید در حمایت و تشویق رژیم جدید آنچه در توان داریم انجام دهیم و برای دفاتر امور خارجه (و موسسات دفاعی) خود پیروزی آوریم و به شیوه ای عمل کنیم که محاسبه شده به بهترین شکل رژیم کنونی را به ساحل آوریم و از اظهارات یا اقداماتی که از نظر محلی ها مضر است اجتناب کنیم. ما در این راستا حرکت می کنیم و تضمین های دلگرم کننده خاصی را دریافت کرده ایم."

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d297>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 10, TPAJAX. Top Secret; Eyes Only. The recipient is referred to as "Mr. Mitchell" in the original and is not further identified.

² Attached but not printed..

298. Memorandum From the Chief of the Iran Branch, Near East and Africa Division, Directorate of Plans (Waller) to the Deputy Director for Plans, Central Intelligence Agency (Wisner)¹

Washington, August 24, 1953.

1. در پیوست، پیش نویس تلگرام تهیه شده توسط آقای جرنگان از وزارت امور خارجه بر اساس پیشنهادات شما است.
 2. از آنجا که آقایان 'مسرز'، 'بایرود'، 'ماتیوز'، و 'بری' از وزارت امور خارجه توافق کرده بودند که ارسال چنین رویکردی به زاهدی در آن زمان غیر منطقی است، آن ارسال نشده است. به طور خاص، استدلال آنها به شرح زیر بود:
الف - اگر زاهدی واقعاً توافق های اقتصادی با اتحاد جماهیر شوروی را منعقد کند، ایالات متحده احتمالاً وضعیت دشواری پیدا خواهد کرد. این توافق نامه ها، از جمله موارد دیگر، به کمک های ایالات متحده ضرر می زنند. اگر زاهدی اظهارات ایالات متحده را در مورد پیش نویس تلگرام پیوست به عنوان مشوق ادامه مذاکرات تلقی کند، تحمل فشار های بعدی که زاهدی روابط اقتصادی نامطلوب با اتحاد جماهیر شوروی را کنار بگذارد دشوار خواهد بود.
ب - وزارت امور خارجه، در صورتی که پیش نویس تلگرام از منابع دولتی ایران به بیرون و خارج از متن فاش شود، انتقادات منفی در آمریکا را ریسک می کند. در حقیقت، زاهدی می تواند از آن به عنوان یک بهانه برای روشهای خود با اتحاد جماهیر شوروی استفاده کند که برای آمریکا غیرقابل قبول خواهد بود.
ج - با وجود بی تجربگی او، ممکن است زاهدی در پی مذاکرات بعدی، خود را فریب خورده و خارج از مانور شوروی پیدا کند. این می تواند به زیان منافع ایالات متحده باشد.
 3. اگر هنوز احساس می کنید که پیش نویس تلگرام پیوست شده یا ارتباطی مشابه آن باید ارسال شود، پیشنهاد می شود موضوع را با آقای 'ماتیوز' مطرح کنید.²
- پیوست
- به نظر شما، اگر مناسب به نظر می رسد و امکان دارد، به زاهدی اشاره کنید که ممکن است توصیه شود او مذاکره با شوروی را ادامه دهد یا حداقل در قطع آنها پیش دستی نکند. چنین نگرشی مطابق با سیاستهای ناسیونالیستی است که از زاهدی انتظار می رود، و در صورت عدم پذیرش شوروی از پرداخت طلا یا امتیاز دادن، می تواند یکی علامت سیاه دیگر علیه روسها در ایران باشد. با این حال، زاهدی نباید چنین تصویری را به دست آورد که مردم آمریکا هیچگونه نگرانی نخواهند داشت اگر او بیش از اندازه به شوروی امتیاز دهد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d298>

1 Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 79-01228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Secret.

2 At the end of the memorandum is a handwritten note that reads: "While I originally shared reason #A, the possibilities of the Russians rising to the bait was remote; and even if they did we could avoid the fish (barracude, that is), swallowing angler Zahedi for the same reason we could avoid Z from falling in the river (see reason C). As to reason B, maybe we shouldn't have started Ajax, and simply stayed in bed to avoid 'risk adverse U.S. criticism.' (Reason B)"

299. Draft Memorandum From the Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs (Nash) to the Chairman of the Planning Board of the National Security Council (Cutler)¹

Washington, undated.

اقدامات در مورد ایران

1. حوادث اخیر در ایران، حداقل به طور موقت، مانع حرکت خطرناک به سمت کنترل نهایی کمونیست شد که زیر مصدق صورت می گرفت. با این حال، اوضاع به مراتب از پایداری دور است و توصیه می شود ایالات متحده آمریکا برای اطمینان از ماندگاری دائمی رژیم شاه-زاهدی سریعاً اقدام کند. در غیر این صورت، ما می توانیم از حزب توده انتظار مشکلات بیشتری داشته باشیم، که اخیراً به یاد می آورید، تنها در تهران بیش از 100000 هوادار برای یک تظاهرات عمومی در شهر جمع شدند.

2. بی شک سفیر هندرسون، بر اساس آگاهی نزدیک خود از اوضاع، پیشنهاداتی برای اقدام ایالات متحده ارائه خواهد داد.

بدون امید به پیش بینی و یا پیش قضاوتی توصیه های او، پیشنهادات ارسالی زیر، به عنوان یک اقدام عملی امکان پذیر می تواند به ثبات اوضاع در ایران کمک و تأسیس یک دولت محکم و طرفدار غرب را تضمین کند:

الف- برای حمایت از رژیم شاه-زاهدی، تصمیم صریح و روشن 'ان اس سی' را خواهان شوید.
ب تا زمانی که توسط ایرانیان بیان نشده است، از هرگونه بحث و جدال در مورد اختلاف نفتی بپرهیزید.
تبلیغات عمومی درباره این موضوع را، چه در اینجا و چه در انگلیس، کاهش دهید.
ج - از رئیس جمهور بخواهید استقرار دوباره ایران را در یک روند واقعی دموکراتیک، در پیغامی به شاه تبریک بگوید، و به گوش عموم برساند. برای مثال، قانون، امنیت ملی، آزادی فردی و آزادی مونتاز.

د - این پیام ریاست جمهوری همچنین حاکی از آن خواهد بود که در صورت تمایل شاه، ما آماده هستیم تا یک مقام عالی کابینه مانند آقای استاسن را به ایران اعزام کنیم تا علاقه فعال خود را برای موفقیت برنامه دولت زاهدی نشان دهیم و برنامه کمک های اقتصادی و فنی جدید آمریکا را آغاز کنیم.

ه - بعد از بازدید تسریع در بودجه، تجهیزات و کمکهای فنی به ایران را پیگیری کنید تا زاهدی بتواند بلافاصله برنامه هشت امتیازی خود را به اجرا گذارد. به ویژه، ایالات متحده می تواند دولت او را در برنامه های خود برای مکانیزه کردن کشاورزی، معالجه پزشکی رایگان و برنامه راه سازی کمک کند. دولت انگلیس باید از این مراحل از قبل مطلع شود، اما نباید اجازه دهیم به فعالیت جدی یک جانبه از جانب ما دست بزنند و خوش وقتی ما را در این رویدادها سرکوب کند.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d299>

¹ Source: National Archives, RG 330, Records of the Department of Defense, Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs, Office of Military Assistance, Project Decimal Files, 1953, Box 35, 091.452.1 Iran. Secret; Security Information. Attached is a handwritten note from Black to General Stewart, August 24, that reads: "This was prepared as a matter of urgency in accordance with Mr. Nash's instructions to draft a letter which would take advantage of the recent Iranian developments. Col. Bonesteel would like your views on the attached before the Planning Board meeting at 2:30 PM today."

² A final sentence, "Toward this end, the Department of Defense is prepared to contribute road construction equipment and engineers upon request," has been crossed out by hand.

London, August 24, 1953, 6 p.m.

771

با این که دفتر امور خارجه از بهبودی موقعیت شاه و سقوط مصدق بسیار خوشحال است، نگرش آن به زاهدی، همانطور که در مکالمات اخیر به ما آشکار شد، نشان دهنده احتیاط قابل توجهی است. دفتر امور خارجه سقوط قدرت مصدق را در درجه اول به واکنش در برابر رژه استوار او به سمت دیکتاتوری (بخش اعظم آن به هزینه شاه) و عدم توانایی وی در ارائه مزایای وعده داده شده تحت برنامه ملی گرایی تندرو (به ویژه بهره برداری سودمند از صنعت نفت) عنوان می کند. به نظر می رسد نگرش محتاطانه انگلیس نسبت به زاهدی ناشی از عدم اعتماد و در نتیجه تجربه آنها با او در زمان جنگ است، اما مهمتر از آن این واقعیت است که آنها او را فرصت طلب می دانند. به عنوان مثال، آنها نگران همکاری هستند که به نظر می رسد زاهدی با عناصر ناسیونالیستی افراطی مانند کاشانی شکل داده است، حتی اگر آنها تشخیص دهند که کاشانی مجبور شده از هر جا که می تواند حمایت کسب کند.

انگلیس دوران سختی را پیش بینی می کند. آنطور که آنها وضعیت را مشاهده می کنند، زاهدی با سه مشکل اساسی فوری روبرو است: (1) ناسیونالیسم تندرو؛ (2) بی نظمی دولت و (3) صنوق های خالی. ترکیبی از این سه عامل موقعیتی برای سوء استفاده کمونیست ایجاد می کند. در وهله اول، بریتانیایی ها هیچ دلیلی نمی دانند که حوادثی که منجر به سقوط مصدق شده است به معنای کم شدن هویت ناسیونالیستی در ایران باشد و بنابراین به دنبال تغییر اندکی در آینده نزدیک هستند. با این حال، عوامل دوم و سوم که تابع اقدامات هستند، انگلیس به دقت مشاهده می کند، که زاهدی چه اقدامات اصلاحی را انجام می دهد. با این وجود، به دلایل پیشین، انگلیس ها هنوز مطمئن نیستند که چگونه الحاق زاهدی به قدرت بر منافع آنها تأثیر خواهد گذاشت، آنها می دانند که شاید در این مقطع بهتر باشد که دفتر نخست وزیر توسط شخصی با اعتبار ضد انگلیس پر شود تا یک سید.

ما تصور می کنیم که با وجود موارد فوق، انگلیس دوست دارد و امیدوار است که بتواند روابط خود را با دولت جدید بهبود بخشد. آنها، به عنوان مثال، از طریق گزارش های مطبوعاتی اظهارات زاهدی که به استنتاج در سیاست ضد انگلیس مصدق انتقاد می کند، تشویق کردند. با این حال، به نظر می رسد در حال حاضر، بریتانیا به دوستی محتاطانه نگرش دارد و انتظار مشاهداتی. ما می بینیم که انگلیس نسبت به تجدید روابط دیپلماتیک یا مسئله نفت، تا موضع زاهدی شفاف نشود، ابتکار عمل نخواهد داشت. از شباهت های بالا در قبال نگرش محفوظ بریتانیا نسبت به 'نقیب' در هنگام ورود وی به قدرت، نباید غافل شد.

آلد ریچ

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d300>

¹ Source: National Archives, RG 84, London Embassy Files, classified general records, Box 34. Secret; Security Information. Drafted by Palmer and cleared by Penfield. Repeated to Tehran and to Moscow by pouch.

301. Letter From Iranian Prime Minister Zahedi to President Eisenhower¹

Tehran, August 26, 1953.

آقای رئیس جمهور عزیز:

من می خواهم از شما و از طریق شما به مردم آمریکا قدردانی دولت و مردم ایران را برای کمکهایی که ایالات متحده در سالهای اخیر به ایران کرده است بیان کنم. این کمک به امنیت کشور و بالا بردن راندمان فنی آن کمک بسیاری کرده است. حمایت های مالی که ایالات متحده در حال حاضر به ایران ارائه می دهد، با این که کمک می کند، متأسفانه از نظر مقدار و فرم کافی برای مهار بهران مالی و اقتصادی ایران نیست.

بحرانی که به نظرم ایران با آن روبرو است. خزانه خالی است؛ منابع ارزی فرسوده هستند؛ اقتصاد ملی رو به وخامت گذاشته است. ایران به کمک فوری مالی احتیاج دارد تا بتواند آن را از هرج و مرج مالی و اقتصادی بیرون بیاورد.

ایران همچنین به کمک یک شخصیت اقتصادی نیاز دارد تا بتواند برنامه هایی را که دولت برای توسعه کشاورزی و صنعت طرح ریزی کرده است عملی کند، برای بهره برداری از منابع معدنی غنی آن، برای بهبود حمل و نقل و ارتباطات آن، برای تقویت تجارت داخلی و خارجی آن، و بالا بردن سطح بهداشتی، آموزشی و فنی مردم ایران.

مردم ایران مایل به داشتن کشوری مرفه و منظم هستند که در آن بتوانند از معیارهای بالای زندگی بهره مند شوند و از استعدادها و منابع خود بیشتر استفاده کنند. آنها مایل هستند اگر فرصتی فراهم شود، برای تحقق این اهداف سخت تلاش کنند، اما تحقق آرزوهای آنها ممکن است برخی مواقع به تعویق بیفتد مگر آنکه کمک های فنی، مالی و اقتصادی از خارج از کشور دریافت کنند. من امیدوارم که ایالات متحده در این لحظه حساس در تاریخ ایران این امکان را پیدا کند، همانطور که در گذشته در چندین مورد انجام داده است.

در پایان، می خواهم تأکید کنم که این انگیزه دولت جدید ایران است، نه تنها تقویت کشور در داخل، بلکه بهبود موقعیت بین المللی آن. دولت آرزو دارد بر اساس احترام متقابل روابط دوستانه را با سایر اعضای خانواده ملل حفظ کند. آن یک سیاست برای از بین بردن اختلافاتی که ممکن است وجود داشته باشد یا ممکن است بین سایر کشورها و خودش با روحیه دوستی و مطابق با اصول پذیرفته شده روابط بین الملل ایجاد شود، را دنبال می کند.

من اطمینان دارم هنگامی که اظهار می کنم ایران می خواهد نقش خود را در حفظ صلح و ارتقاء حسن نیت بین المللی ایفا کند، احساسات اکثریت عظیمی از مردم ایران را ابراز می کنم.

لطفأً، آقای رئیس جمهور، اطمینان کامل مرا بپذیرید.

ژنرال ف. زاهدی²

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d301>

¹ Source: Eisenhower Library, Whitman File, Iran, 1953-58(8), Box 32. The text of the letter is printed from a White House press release of September 1. The letter is also printed in *Public Papers: Eisenhower, 1953*, pp. 580-581.

² Printed from a copy that indicates Zahedi signed the original.

302. Letter From President Eisenhower to Iranian Prime Minister Zahedi¹

Washington, August 26, 1953.

آقای نخست وزیر محترم:

نامه شما را به تاریخ 26 اوت در رابطه با مشکلاتی که شما با آن روبرو هستید دریافت کردم. مردم آمریکا همچنان بسیار به استقلال ایران و بهزیستی ملت ایران علاقه مند هستند. ما در ایران نیز مانند سایر کشورهای جهان آزاد سیاست هایی را دنبال کرده ایم که برای کمک به مردمان این کشورها در دستیابی به توسعه اقتصادی و بالا رفتن استانداردهای بالاتر در زندگی منجر شده است و افق های گسترده تر در دانش و فرصت. من بسیار خوشنود هستم که کمکی که ما کرده ایم به امنیت ایران و بالا بردن راندمان فنی مردم ایران کمک کرده است. من همچنین خوشحالم از اطمینان دولت شما که می خواهد روابط دوستانه خود را با سایر اعضای خانواده ملل حفظ کند، و سیاستی را دنبال خواهد کرد که اختلافاتی که ممکن است وجود داشته باشد، یا ممکن است با روحیات دوستی با سایر کشورها طبق اصول پذیرفته شده روابط بین الملل مطابقت نداشته باشد، را رفع کند.

در تلاش برای کمک به شما برای مقابله با مشکلات فوری خود، من سفیرم را در ایران مجاز کردم که در مورد تدوین برنامه های کمکهای ما در آنجا با شما مشورت کند. من می دانم که نیازهای شما فشار وارد می کند. درخواست شما توجه دلسوزانه ما را دریافت خواهد کرد و من می توانم اطمینان دهم که ما آماده هستیم تا در دستیابی به آرمان های کشور شما آنطور که بیان کرده اید، یاری کنیم. لطفاً، آقای نخست وزیر، بالاترین درجه اطمینان خاطر مرا بپذیرید.

دویت د. آیزنهاور³

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d302>

1 Source: Eisenhower Library, Whitman File, Iran, 1953-58(8), Box 32. The text of the letter is printed from a White House press release of September 1. The letter is also printed in *Public Papers: Eisenhower, 1953*, pp. 579-580.

2 The White House announced on September 5 that \$45 million would be made available for immediate economic assistance to Iran, in addition to the existing military and technical assistance programs. (Ibid., p. 581) 3 Printed from a copy with this typed signature and an indication that the President signed the original

303. Telegram From the Embassy in Iran to the Department of State¹

Tehran, August 26, 1953, 3 p.m.

489

1. به درخواست من شاه را دوباره عصر گذشته دیدم تا در مورد موضوعات مختلف ، به ویژه مبادله نامه های مالی ، کمک های اقتصادی و مشکل قشقای صحبت کنیم. هر دو مورد در تلگرامهای جداگانه مورد بحث قرار می گیرند. این تلگرام فقط به مبادله هایی که ممکن است مورد علاقه شاه و من در مورد سایر موضوعات باشد اختصاص می یابد.

2. شاه دوباره گفت که او از کابینه راضی نیست. او فکر می کرد که تأثیر بسیار خوبی نداشته است. تغییرات ممکن است خیلی زود ضروری باشد. من گفتم کابینه هنوز تکمیل نشده است ، اگر انتخاب برای پر کردن جای خالی عاقلانه باشد، می توان از لحاظ مادی آن را تقویت کرد. شاه در ملاقات با سیاستمداران ناراضی که از سیاست های دولت جدید انتقاد می کنند، غرق می گردد. من امیدوار بودم که او نه با کلمه و نه با اشاره عدم اعتماد کامل به نخست وزیر خود را به هیچ یک از آنها بروز ندهد. باید به همه کشور، از جمله زاهدی، این احساس داده شود که زاهدی پشتیبانی کامل شاه را دارد. زاهدی ممکن است مردی باشد که بتواند با تصمیم خود اقدام کند، اگر اطمینان داشته باشد که از حمایت شاه برخوردار است، اما غیر موثر اگر به حمایت شاه اطمینان نداشته باشد. حتی اگر زاهدی کارهایی را انجام دهد که شاه آن را غیر منطقی برداشت کند ، شاه نباید بی جهت انتقاد کند. هیچ دو شخصی دقیقاً مانند هم کارها را انجام نمی دهند. زاهدی نباید احساس کند که لزوماً باید در مورد جزئیات با شاه مشورت کند. شاه موافقت کرد ، گفت که تلاش خواهد کرد تا اعتماد به نفس زاهدی را بالا ببرد. در طول روز او به او مقام فعال ارتشی داده بود ، مقام او را به سپهبد ارتقاء داد و بالاترین مدالهای ایرانی را به او عطا کرد. زاهدی در این بحران با شجاعت و خرد عمل کرده و در نتیجه برآورد او از زاهدی افزایش یافته بود. با این وجود باید برای زاهدی و همه مشخص باشد که هیچ شخص یا سازمانی نمی تواند بین شاه و ارتش قرار بگیرد. باید همبستگی ارتش را با اقدامات فعال تقویت کرد و این که استثنای قائل شدن در حال حاضر شکاف ایجاد می کند. فقط افسران با بالاترین شخصیت و وفاداری و توانایی اثبات شده باید دارای مقام های بالا باشند. برخی از کمک های افزوده نظامی ایالات متحده ضروری است. او در این مورد در زمان دیگری بحث خواهد کرد.

3. شاه ادامه داد: با بیان اینکه، برنامه های داخلی باید به سرعت تدوین شوند که مورد توجه جوانان کشور باشد. با کمونیسم باید مبارزه کرد .

الف- با ریشه کن کردن بی رحمانه رهبران کمونیست که خود را در تعدادی از سازمانهای جبهه متحد دفن کرده بودند.

ب- با ایجاد برنامه هایی که تبلیغات کمونیستی را پایمال کند. ایران باید در جهت سوسیالیسم حرکت کند. توزیع عادلانه تر ثروت کشور. من گفتم به نظرم این شعار باید "تولید بیشتر همراه با توزیع عادلانه تر" باشد. تأکید باید بر 'تولید بیشتر' باشد و 'توزیع عادلانه' باید مقام دوم را کسب کند. اگر به شعار "توزیع عادلانه تر" توجه زیادی شود ، ممکن است برخی از گروه ها سریعترین و ساده ترین روش را برای افزایش املاک خود بیابند و به جای سخت کار کردن برای کسب ثروت اموال دیگری را بگیرند. تأکید بر توزیع عادلانه تر و نه تولید بیشتر باعث جنگ طبقاتی می شود، که می تواند کشور را فلج کند و به دست کمونیستها بازی دهد. شاه بار دیگر موافقت کرد ، اما گفت اقدامات مؤثر باید بدون اتلاف وقت انجام گیرد که دولت منافع فقیر و نیازمند را محافظت کند. او امیدوار

بود تا دوباره فعالیت خود را برای توزیع املاک سلطنتی در مقیاس گسترده آغاز کند. وی نمی دانست چرا 'بانک بازسازی' که او سامان داده بود، برای شروع ساخت خانه های کارگران در تهران و سایر مراکز بزرگ شهری، سعی در دریافت وام فوری از بانک 'بی ایکس آی ام' نداشته است. اگر آنها بتوانند فوراً خانه های ارزان ولی با کیفیت برای 10000 بی خانمان در تهران بسازند و 1000 تا یا بیشتر در هر یک از دیگر شهرهای بزرگ ایران - اثر بسیار خوشایندی خواهد داشت.

شاید بانک بی ایکس آی ام بتواند بدون تأیید مجلس مجوز وام را به بانک بازسازی بدهد. من گفتم که شاید در مورد این مشکل صلاحیت ندارم. ممکن است مجلس به نوعی ضمانت دولت را احتیاج داشته باشد. شاه گفت چنین تضمینی احتمالاً به تصویب مجلس نیاز دارد. او هنوز فکر می کرد که مجلس باید خود را منحل کند گرچه زاهدی معتقد بود این امکان را دارد که در حالی که برای پر کردن جای خالی انتخابات برگزار می کند، اجازه دهد مجلس نمایندگان فعالیت کند. او می ترسید که هر نوع مجلسی مزاحم بزرگی برای زاهدی باشد. من گفتم به نظر می رسد در صورت دریافت کمک های اساسی از ایالات متحده به ویژه در جهت ساخت جاده و غیره، وام های مهمی برای ایران ضروری است، و شاه گفت که امیدوار است که من با زاهدی در این مورد با جزئیات صحبت کنم.

4. گفت او متوجه است که من در طی روز مفتاح، معاون وزیر امور خارجه، را دیدم. من در پاسخ تأیید آمیز گفتم که با مفتاح در مورد موضع آمریکا در این مسئله با سازمان ملل متحد صحبت کرده ام و طبق دستورالعمل واشنگتن ابراز امیدواری کردم که آمریکا می تواند از ایران حمایت کند. بنا به درخواست شاه من موضع آمریکا را بیان کردم (دیسیرکتل 102، اوت 20)³. شاه پرسید که آیا ممکن است آمریکا نتواند از موضع او بدون جهت گیری ایران حمایت کند. او قصد ناراحت کردن نهرو را ندارد. من گفتم که آمریکا به ویژه از قدرت آسیایی مانند ایران حمایت می کند. شاه سؤال کرد که آیا کشورهای آسیایی دیگر می توانند علیه هند جهت گیری کنند؟ من گفتم که تعداد معینی خواهند کرد.

شاه گفت که مضطرب است زیرا با نهرو دوستی دارد. بنابراین، وی به فراخواندن سفیر هند پرداخت و به سفیر پیشنهاد کرد که به نهرو پیام دهد مبنی بر اینکه شاه طرفدار سوسیالیسم علیه سرمایه داری یا سرمایه داری علیه سوسیالیسم نیست. شاه طرفدار اقتصاد آمیخته در ایران است. من از شاه پرسیدم که آیا قصد او باعث می شود نهرو تصور کند ایران از "نیروی سوم" حمایت می کند. من فکر می کردم برای ایران بسیار تاسف بار است که جاه طلبی های نهرو را در این مسیر تشویق کند. به اصطلاح "نیروی سوم" به هیچ وجه نیرو نیست. این یک تصور مبتنی بر شرایط دروغین است و هم جهان آزاد و هم جهان کمونیست به یک اندازه گناهکار هستند و "نیروی سوم" طرف هیچ یک را نگرفته، بلکه فقط حمایت از هر کدام از دو جهان که در موارد خاص صحیح می گوید. شاه گفت که وی ایده "نیروی سوم" را بررسی کرده و آن را بی اساس دانسته است و قصد ندارد از آن حمایت کند. هدف وی از پیام دادن به نهرو صرفاً مربوط به مشکلات داخلی ایران می شود. ایران اقتصادی شبیه اقتصاد کشورهای اسکاندیناوی را دوست دارد. من به شاه گفتم امیدوارم ایران رل شفاف تری را طرف دنیای آزاد در سازمان ملل اجرا کند. هیچ علاقه ای به این که ایران لزوماً باید اتحاد جماهیر شوروی را تحریک کند وجود ندارد. با این وجود، از یک کشور مستقل مانند ایران بعید است از جنبشی که موفقیت آن استقلال و آینده ایران را ممکن است در بر داشته باشد پشتیبانی نکند و آویزان بماند، صرفاً به این دلیل که تمایل به رنجش اتحاد جماهیر شوروی نیست.

جهان آزاد تلاش می کند از تبدیل شدن کره به قربانی تجاوز جلوگیری کند، در واقع برای جلوگیری از تبدیل شدن همه کشورهای به قربانیان کمونیسم بین المللی، پیوسته با اتحاد جماهیر شوروی به مبارزه می پردازد. اگر در نتیجه خلاء و تردید، کره دور از جهان آزاد مفقود شود، کمونیسم بین المللی تشویق می شود به جاهای دیگر ضربه وارد کند. شاه جواب نداد.

5. شاه گفت در دانستن با این که با مصدق چکار کند مشکل دارد. مصدق واقعاً باید به دلیل خیانت محاکمه شود.

با این حال او می ترسید که محاکمه صرفاً منجر به شهید نشان دادن نخست وزیر پیشین شود. چگونه دولت می تواند محاکمه افسران ارتش را که تحت دستور مصدق فعالیت می کنند بدون اینکه خود مصدق را محاکمه کند ، توجیه کند؟ ممکن است چنین برداشت شود که دولت می ترسد مصدق را محاکمه کند. او با این ایده مشغول است که مصدق برای معالجه پزشکی به خارج از کشور برود. اروپا اما به ایران خیلی نزدیک است. اگر او در آینده از مشارکت در فعالیت های سیاسی ایران خودداری کند، ممکن است ترجیح داده شود که مصدق به ایالات متحده برود. او نظر من را پرسید. من گفتم که موضوع برای من بسیار پیچیده است که بتوانم مشاوره سطحی دهم. با این حال من فکر کردم ، اگر مصدق را به دادگاه عمومی ببرند ، او ممکن است با توانایی تاریخی که از خود نشان داده است بتواند شاکی را ظاهراً به جای خود محاکمه کند.

6. شاه گفت که نامه ای از قوام دریافت کرده و خواسته است که به او برای معالجه به خارج از کشور اجازه مرخصی داده شود. او به دلیل عدم تصویب مجلس در قبال قوام، سرگردان بود و ممکن است در چنین شرایطی، به دلیل مجوز خروج قوام از کشور، تحت سرزنش قرار بگیرد. من سؤال کردم که آیا امکان ندارد اجازه داده شود که قوام برای معالجه پزشکی به اروپا برود، به شرط آنکه او اظهاریه ای را که به درخواست شاه به ایران برگردد امضا کند، اگر بعداً وی در رابطه با مراحل قانونی لازم باشد . شاه گفت که او به این احتمال فکر می کند.

هندرسون

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d303>

1 Source: National Archives, RG 59, Central Files 1950–1954, 788.00/8–2653. Top Secret; Security Information. Received at 11:22 a.m.

2 Not found.

3 Not found.

304. Memorandum of Discussion at the 160th Meeting of the National Security Council¹

Washington, August 27, 1953.

موضوع

بحث در شانزدهمین جلسه شورای امنیت ملی ، پنجشنبه ،

آگوست 27 1953

معاون رئیس جمهور ایالات متحده ، که در شانزدهمین نشست شورا حضور داشت ، ریاست آن را بر عهده داشت .

وزیر امور خارجه؛

معاون وزیر دفاع

مدیر عامل ، مدیر عملیات خارجی؛

مدیر ، دفتر بسیج دفتر دفاع

همچنین حضور داشتند

وزیر خزانه داری؛

مدیر وقت ، دفتر بودجه؛

رئیس ، کمیسیون انرژی هسته ای؛ رئیس،

ستاد مشترک

رئیس ستاد ارتش آمریکا. رئیس عملیات دریایی؛

رئیس ستاد ، نیروی هوایی ایالات متحده ؛

فرمانده ، نیروی دریایی ایالات متحده ؛

نش ، C. رابرت آر. بووی ، وزارت امور خارجه؛ فرانک

وزارت دفاع؛

ژنرال گرهارت ، رئیس ستاد مشترک

رابرت آموری ، جونیور ، آژانس اطلاعات مرکزی؛

مدیر اطلاعات مرکزی؛

جکسون ، C.D. رابرت کاتلر ، دستیار ویژه رئیس جمهور ؛

دستیار ویژه رئیس جمهور؛

معاون دبیر کارمند کاخ سفید؛

دبیر اجرایی ، شورای امنیت ملی ؛ و

معاون دبیر اجرایی شورای امنیت ملی

در زیر خلاصه ای از بحث در جلسه و نکات اصلی مطرح شده وجود دارد

[در اینجا مباحث مربوط به موارد 1 و 2 است]

3. اوضاع در ایران (a-766 و b - شماره NSC 875 ؛ اقدامات NSC 136/1)²

ژنرال کابل در مورد آخرین تحولات ایران به شورای امنیت اطلاع داد. وی گفت که به نظر می‌رسد ژنرال زاهدی در حال ایجاد دولت ناسیونالیستی معتدل است. برای ثبات و بهبود اوضاع اقتصادی و مالی ایران امید واقعی وجود دارد.

اعضای دولت جدید به همان اندازه که می‌توان در ایران پیش‌بینی کرد با تجربه و توانا بودند، اگرچه شاه از تعداد کمی از چهره‌های جدید کابینه ابراز ناامیدی کرده بود. نشانه‌ها حاکی است که ژنرال زاهدی با اعمال غیرقانونی حکومت نظامی مخالفت می‌کند و زمانی که کنترل وی محکم شود، انتظار می‌رود مجلس را فراخواند. انتخابات مجلس جدید پس از آن پیش‌بینی می‌شود.

بدون شک ارتش برای اطمینان از اکثریت محافظه‌کار در پارلمان جدید، این انتخابات را ماهرانه اداره خواهد کرد. ژنرال کابل پیش‌بینی کرد که حزب توده بی‌رحمانه مهار خواهد شد، با این نتیجه که احتمالاً به زیر زمین خواهد رفت. رهبری آن هنوز دست نخورده است و انتظار می‌رود با جناح مصدق برای بی‌اعتبار کردن شاه و رژیم جدید همکاری کند.

به گفته ژنرال کابل، اتحاد قبایل هنوز کاملاً مشخص نیست، اما این واقعیت که آنها هرگز نتوانسته‌اند با هم همکاری داشته باشند خطرات را به حداقل می‌رساند، که زاهدی باید از قبایل انتظار داشته باشد.

جنرال کابل اظهار داشت: مهمترین مشکلات پیش روی دولت جدید ایران اقتصادی و مالی است. بعید است که توافقی با انگلیس برای حل و فصل اختلافات نفتی به آسانی و به سرعت حاصل شود، در صورتی که به هر دلیلی غیر از آن ژنرال زاهدی نتواند از عهده دست‌نشانده انگلیس بودن بر آید. با این حال، به نقل از ژنرال کابل، در صورت تسریع کمک‌های مالی ایالات متحده، ایران دوباره جای خود را در گروه بندی طرفداران غربی ملت‌ها به دست خواهد گرفت و روابط آمریکا با ایران بهبود خواهد یافت. روابط بین ایران و بریتانیا به احتمال زیاد دستخوش تغییر ناگهانی نخواهند شد، و حل مسائل برجسته بین اتحاد جماهیر شوروی و ایران در حال حاضر بعید است.

وزیر دالاس اظهار داشت که هرچند آنچه در ایران اتفاق افتاد خودجوش بود، اما او احساس کرد زمانی که شرایط بسیار سخت بود، تعدادی در ایران سر خود را بالا نگه داشته و شجاعت خود را حفظ کردند. او احساس کرد که سازمان سیا به ویژه حق‌قدردانی بسیار دارد. وی همچنین از همکاری میان سیا و وزارت امور خارجه و دولت آمریکا ابراز رضایت کرد.

در نتیجه اتفاقی که افتاده بود، وزیر دالاس به شورا اطلاع داد، ایالات متحده اکنون "شانس دوم" را در ایران دارد، زمانی که به نظر می‌رسید همه امیدها برای دوری از یک ایران کمونیست از بین رفته بود.

وزیر دالاس گفت که بین رئیس‌جمهور و ژنرال زاهدی تبادل نامه صورت گرفته است.³ وزیر دالاس نامه ژنرال زاهدی را خلاصه کرد، با اشاره به اظهارات دوم مبنی بر اینکه وی مایل به تجدید نظر در مسئله حل و فصل نفت است، و این که او به کمک نیاز دارد. رئیس‌جمهور پاسخ داده بود که درخواست ژنرال زاهدی توجه دلسوزانه دریافت خواهد کرد. وزیر دالاس در ادامه تصریح کرد که برای کمک به رژیم جدید، دولت خارج از برنامه‌هایی که در 'قانون امنیت متقابل' برنامه‌ریزی شده‌اند نیاز به بودجه دارد. بودجه اضافی احتمالاً در حدود 35 میلیون دلار است. دشوارترین مشکل پیش روی ما این بود که چگونه می‌توان درآمد ایران از نفت او را توسعه داد. ما وقتی نمی‌توانیم از منابع فعلی در اختیار ما استفاده کامل را ببریم، نمی‌توانیم به خوبی نفت ایران را هزینه کنیم. با این وجود از آنجایی که ما نباید این فرصت دوم را از دست بدهیم، وزیر دالاس پیشنهاد کرد که ما باید سریع یک فرد آگاه در رشته پترولیوم، و یک مذاکره‌کننده ماهر، را انتخاب کنیم. و سپس به او قدرت کامل دهید که برای حل و فصل مذاکره کند. برای اینکه سریع چنین مردی را انتخاب کرد و او را مشغول به کار کرد، وزیر دالاس توصیه کرد که این انتخاب به کمیته‌ای متشکل از خودش، وزیر خزانه‌داری، وزیر دفاع و آقای استاسن واگذار شود. آقای کاتلر سؤال کرد که آیا چنین فردی شخص ویژه‌نماینده رئیس‌جمهور خواهد بود یا خیر.

وزیر دالاس پاسخ داد که می تواند نماینده رئیس جمهور یا وزیر امور خارجه باشد. در هر صورت ، او فرمانده یک نیروی عملیاتی خواهد بود. نکته اصلی این است که اطمینان حاصل کنیم که تمام ایده های متعدد برای دستیابی به توافق باید از طریق این فرد منتقل شوند. پیشنهاد وزیر دالاس به خوبی توسط شورا پذیرفته شد ، و سیا خواست که در صورت مفید بودن نمایندگی به این کمیته بپیوندند. سپس آقای کالتر کمیته عملیات را به اعضا یادآور شد که قاضی بارنز بوسیله دادستان کل منصوب به انجام این وظیفه است، و قاضی بارنز یک کمیته سه نفره را برای اجرای عملیات طرح ریزی می کند. آقای کالتر اظهار داشت که قاضی بارنز قبلاً گزارشی آزمایشی از مشکلی که کمیته وی باید به آن بپردازد تهیه کرده است. 4 آقای کالتر در ادامه به رابطه بین وظایف قاضی بارنز و کمیته که در 'ان اس سی 138/1 طرح ریزی شده بود اشاره کرد، که البته هیچوقت عملی نشد. آقای کالتر به اعضا کمیته اطمینان داد که قاضی بارنز قبل از تکمیل گزارش خود با روسای ادارات و سازمان های مربوط که امیدوار است تا دسامبر آماده شود مشورت خواهد گرفت.

وزیر دالاس سؤال پرسید که آیا اکنون برای به تعویق انداختن دادخواست قانونی علیه به اصطلاح کارتل نفتی بررسی جدیدی شده است؟ آنطور که او این موضوع را فهمیده است، قرار بود جلسات دادرسی علنی این پرونده در ماه سپتامبر آغاز شود، و در حالی که وی با مشکل مواجه با دادستان کل ابراهمردی کرد، کسی که وظیفه اجرای قانون را به او سپرده بود، وی هنوز از عواقب این دادخواست در امنیت ملی و روابط خارجی ما نگران بود. وزیر دالاس گفت ، اگر احتمالاً این پرونده بتواند در خارج از دادگاه حل و فصل شود ، بسیار سودمند خواهد بود.

وزیر امور خارجه همفکری با وزیر دالاس در موافقت تأکید کرد و سؤال کرد که آیا این وظیفه باید به وظایف نماینده ویژه اضافه شود یا نه. وزیر دالاس نسبت به امکان پذیری پیشنهاد وزیر همفکری اظهار تردید کرد، اما اصرار داشت اگر انسانی امکان پذیر است، پی گرد قانونی را باید به تعویق انداخت. اینگونه پیش آمد که دادستان کل خارج از شهر خواهد بود بجز یک روز در این هفته، پو آقای کالتر بنابر این پیشنهاد داد که وزیر امور خارجه با دادستان کل تماس بگیرد و به او در مورد به تعویق انداختن دادخواست قانونی به اتفاق آراء شورا به دلیل امنیت ملی اطلاع دهد.

5: شورای امنیت ملی

آ- با توجه به توجیهات شفاهی توسط معاون رئیس سازمان سیا، و با توجه به گزارش شفاهی وزیر امور خارجه در مورد اقدامات صورت گرفته یا مورد نظر، اوضاع ایران را مورد بحث قرار داد.
ب- موافقت کردند که دبیران امور خارجه ، خزانه داری و دفاع ، مدیر اداره عملیات خارجی و مدیر سازمان امنیت سیا باید برای ملاحظه رئیس جمهور نامزد کنند ، یک فردی که به عنوان نماینده ویژه ایالات متحده در مورد حل و فصل مشکلات نفت انگلیس -ایران اقدام کند.
ج- بیه گزارش شفاهی آقای کالتر در مورد گزارش دادستان کل در مورد وضعیت نفت خاور نزدیک به موجب اقدام 'ان اس سی' شماره 875-بی، اشاره شد.

د- موافقت کرد ، با موافقت دادستان کل ، به رئیس جمهور توصیه کند که با توجه به منافع امنیت ملی ، با توجه به اوضاع ایران ، از دادستان کل خواسته شود تا دادخواست های به اصطلاح دادخواست قانونی کارتل نفت، در حال حاضر در 'ان اس سی' اقدام شماره 766-بی حمل می شود با توجه به تأثیر آنها بر روابط خارجی ایالات متحده.

توجه: این اقدام در ب بالا متعاقباً برای اجرا به وزیران امور خارجه ، خزانه داری و دفاع ، مدیر اداره عملیات خارجی و به سیا رجوع داده شد. توصیه 'د' بالا متعاقباً توسط رئیس جمهور به تصویب رسیده و برای اقدامات مناسب به دادستان کل ارسال می شود.

توصیه
در اینجا مورد بحث است 4-8 مورد]
اورت گلیسون S.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d304>

1 Source: Eisenhower Library, Whitman File, NSC Series, Box 4, 160th Meeting of National Security Council. Top Secret; Security Information; Eyes Only. Drafted by Gleason on August 28. Printed with redactions in *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. X, Iran, 1951–1954, pp. 771–775 (Document 358).

2 For NSC 136/1, see Document 147. For texts of NSC Action Nos. 875–*b*, and 766–*a*, see *ibid.*, footnote 2, p. 772 (Document 358).

3 See Documents 301 and 302.

4 See *Foreign Relations*, 1952–1954, vol. IX, The Near and Middle East, Part 1, p. 637

5 Paragraphs *a–d* and the Note constitute NSC Action No. 891. (National Archives, RG 273, Records of the National Security Council, Box 95, NSC Actions 697–1001)

305. Memorandum From the Deputy Director for Plans (Wisner) to Director of Central Intelligence Dulles¹

Washington, August 27, 1953.

موضوع

اولین مراحل مذاکرات برای حل و فصل اختلاف نفت و سایر موارد مربوط به ایران
1. شما مطمئناً از نقشی که این آژانس قبل از عزیمت شما در هشدار دادن به سایر بخش ها و آژانس ها در مورد ضرورت آمادگی برای ارائه کمکهای اقتصادی به ایران در (MSA بطور عمده ایالتی و) برخی موارد خاص آگاه هستید، مطلع هستید. ما سریعاً به دنبال پیگیری این مقدمات بوده ایم و فکر می کنم تمام آنچه را که می توان از ما انتظار داشت (سیا) در راستای حرکت جریان انجام دادیم. در واقع، این امر (با امیدواری) به دنبال ما را به ناچار به جنبه های خاصی از آغاز مراحل بحث و مذاکره سوق داده است. یکی از دلایل مشارکت ما آگاهی نزدیک از حقایق، از جمله خوی محلی و دمای هوا در ایران و همچنین این واقعیت است که در ابتدا از کانال ارتباطی ما استفاده شده است. علاوه بر این، ما منافع مالی خودمان را داشتیم که اقتصاد ما را تحت تأثیر قرار داده است و در صورت عدم دستیابی سریع به طرح تولید درآمد برای دولت ایران، بیشتر تحت تأثیر قرار خواهد گرفت.

2. ما با ژنرال اسمیت، هنری بایرود، فرماندار استاسن و دیگران در مورد ابعاد مختلف موضوعات مرتبط بحث داشته ایم و دائماً برای همه در رابطه با آن شفاف سازی می کنیم که ما بیشتر مضطرب بودیم که از ایجاد این تصور که ما خارج از محدوده منافع خود علاقه نشان می دهیم خودداری کنیم. یک تحول که رخ داده است و باید درباره آن بدانید این است که (با مجوز ژنرال کابل) من از درخواست هنری بایرود برای کمک گرفتن به منظور ورود پال نیتز در اتاق فکر و برنامه ریزی وزارت امور خارجه حمایت کردم. فقط اگر به طول بازو باشد، بر اساس نه کم، نه پرداخت. بنا به دلایلی که از سوی ارشادان کافی تلقی می شود این نادیده گرفته شد - تصمیمی که برای من شخصاً با توجه به دانش و سابقه و تجربه گسترده ای که پال در طول تاریخ مذاکرات ایران داشته است، تأسف آور است. (یادآوری می شود که وی تیم مذاکره ایالات متحده را هدایت کرد که حدود یک سال پیش به لندن رفت).

3. به دلیل علاقه و آشنایی خود شما با قسمت هایی از تاریخ گذشته این مذاکرات، اینطور به نظر من رسیده است که شما به دو پیشنهاد اول که توسط پل نیتزه ارائه شده علاقه مند باشید، که من گمان می کنم از بازی خارج شده است. پولس البته بسیار آزمایشی پیشنهاد کرد که

الف. توجه به کاربردهای احتمالی در شرایط ایران از فرمول دآوری مکزیکی (متمایز از توافقی که در نهایت بین دولت مکزیکی و انگلیس حاصل شد).

طبق گفته پال، فرمول دآوری مکزیکی در زمان ارائه آن یک پدیده جدید بود. این اساساً این بود که هر یک از طرفین "داور" خود را با تفاهم انتخاب کنند، با این درک، از پیش، که اگر این دو "داور" می توانند به توافق بین دو طرف برسند، طرفهای متعهد به آن تعهد نخواهند داشت بلکه فرصت پذیرش یا رد کردن خواهد داشت. البته این به هیچ وجه دآوری نیست، بلکه یک مذاکره است که به منظور دستیابی به اثرات روانشناختی خاصی در دام دآوری پوشیده شده است. این روش در مکزیکی کارساز بود. در ایران سعی یا پیشنهاد نشده است. این ممکن است راهی برای شروع کار در آنجا باشد.

ب ما به منظور ایجاد برخی درآمدها برای دولت ایران فوراً به مذاکره می پردازیم. اینها نباید به عنوان بخشی از هرگونه توافق فراگیر باشد و باید به گونه ای طراحی شده باشد که از تعیین خطوط مذاکرات بیش از حد جلوگیری شود.

علاوه بر این ، معامله مورد نظر باید توسط هر دو طرف به روشنی قابل توضیح باشد. اندیشه پال در این رابطه بار دیگر مورد بررسی و اصلاح قرار گرفت تا ایرانیان بتوانند بخشی از نفت موجود در مخازن را در اختیار انگلیسها قرار دهند - در ازای آنکه برخی از ادعاهای متقابل توسط ایرانیان به رسمیت شناخته می شوند و توسط تسویه حساب های نقدی انگلیسی ها. نکته اینجاست که این دو اقدام مطابقت ندارند ، زیرا ارتباط مستقیمی با یکدیگر ندارند. مزیت از نظر انگلیس می تواند دو برابر باشد ، یعنی:

(1) موقعیت آنها با توجه به مالکیت نفت در مخازن به این ترتیب شناخته می شود. و

(2) از آنجا که پول برای نفت پرداخت نمی شود بلکه برای تسویه برخی ادعاهای متقابل، از هرگونه استنباط قیمت گذاری اجتناب می شود. از دیدگاه ایران مزیت این است که موضع آنها در مورد دعاوی پیشخوانده به رسمیت شناخته شود، و آخرین ولی نه کمترین، آنها پول نقد مورد نیاز خود را بدست می آورند.

فرانک ج. ویزنر²

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d305>

1 Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 10, TPAJAX. Secret; Security Information; Eyes Only. At the bottom of the page is a handwritten note that reads: "No other copies made—Orig shown to DDCI by FGW

2 Printed from a copy with this typed signature and a note that indicates Wisner signed the memorandum on August 28.

306. Memorandum From the Chief of Station in Iran [text not declassified] to the Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans, Central Intelligence Agency (Roosevelt)¹

[تعداد محرمانه است]

تهران ، 28 اوت 1953

[کمتر از 1 خط محرمانه است] مشارکت در تی پی آژاکس

1. به نظر ایستگاه ، ما نمی توانیم در مورد مشارکت عوامل [کمتر از 1 خط محرمانه است] خود در موفقیت تی پی آژاکس خیلی تعارفی باشیم. [کمتر از 1 خط محرمانه است] ضمن حفظ امنیت در تمام اوقات کار بسیار چشمگیری انجام داد.
- از آنها می بایست برای ایجاد زمینه عملیات و فراهم کردن جرقه ای که تظاهرات 19 آگوست را به راه انداخت، بسیار تقدیر کرد. با یک بررسی کلی از تی پی آژاکس، می توان سهم آنها را توصیف کرد.
2. هنگامی که این پروژه در اواخر ماه ژوئیه و اوایل ماه اوت توسعه یافت، ما هنوز با مشکل اساسی ترس روبرو بودیم - ترس از طرف اکثر ایرانیان، از جمله مخالفان، برای انجام هرگونه اقدامی علیه دولت مصدق. در گذشته، تنها امید ما برای جلب حمایت مردمی و فعال این بود که موضوعی را مطرح کنیم که به طور متوسط ترس بیشتری را در ایرانی نسبت به ترس از مصدق به وجود آورد. به مدت سه هفته اول ماه اوت ، [4 خط محرمانه است] توانستند زمینه اقدامات آینده را فراهم کنند. آنها در این رشته عملیات [کمتر از 1 خط محرمانه است] که همچنین بر همکاری مصدق و توده تأکید داشتند، یاری شدند. اظهارات وزیر دالس و رئیس جمهور آیزنهاور در مورد توده کمک بزرگی بود و به تدریج مردم تهران ترس بیشتری نسبت به آنچه که قبلاً زندگی آنها را فرا گرفته بود، احساس کردند. آنها احساس کردند که حفظ قدرت مصدق فقط می تواند به یک دولت کمونیستی منجر شود. آنها این موضوع را به شدت اعتقاد داشتند و این در گفتگوهای بیشتر کسانی که در این دوران با آنها صحبت کردیم، منعکس شده است. آنجا هنوز هم ترس عمیقی از مصدق وجود داشت ، اما زمینه های لازم فراهم شده بود - با وجود فرصت برای مبارزه ضد مصدق با درجه ای از موفقیت، ایرانیان برای سرنگونی او متحد می شوند.
3. در روز یکشنبه ، 16 اوت ، اخبار مربوط به مصاحبه مطبوعاتی [محرمانه است] بیرون رفت. این واقعیت که او فرمان را نزد خود داشت شروع به گسترش کرد، اما هنوز هیچ مدرکی وجود نداشت که وجود آن را ثابت کند، زیرا در واقع تعداد کمی فاسیمیل فرمان را دیده بودند. روز سه شنبه، اخبار فرمان در چند روزنامه چاپ شد و وزیر امور خارجه فاطمی وجود آنرا انکار کرد. با این حال، خبر به گسترش ادامه داد و به تعدادی که فاسیمیل را دیده اند افزوده شد.
3. در این میان ، فاطمی با تشییع مجسمه های هر دو شاه در سرتاسر شهر به ما کمک کرد. سخنان خشن او که به شاه حمله می کرد، بیشتر ایرانیان را آزار می داد و عزم آنها را برای اقدام تقویت می کرد. ترس آنها از تهدید کمونیست، به علاوه عصبانیت آنها نسبت به اقدامات فاطمی در یک میل احساسی برای انجام کاری ترکیب شد. فقط جرقه برای احتراق لازم بود.
4. چهارشنبه روزی بود که ایستگاه برای عملیات تعیین کرده بود. [1½ خط محرمانه است] ما امیدوار بودیم که یک نمایش مذهبی قوی داشته باشیم و احساس کردیم که فقط اگر بتوانیم آن را شعله ور کنیم، ممکن است اتفاقی بیفتد. با این حال باید گفت که بسیاری از افراد صبح چهارشنبه بیرون بودند که هیچ

ارتباطی با ما نداشتند. با این وجود، آنها بی نظم و بی هدف بودند تا اینکه چند نفر یک دفتر مطبوعات، در خلال چاپ صفحه های حاوی فاسیمیل فرمان، که [کمتر از یک خط فاش نشده است] به نخست وزیری منصوب شده است، را پیدا کردند. چندین چاپخانه در حال انجام این کار بودند و چندین مورد مختلف نیز وجود داشت. [کمتر از 1 خط محرمانه است] یک بیانیه از [محرمانه است] همراه با فرمان وی. [کمتر از 1 خط محرمانه است] یک فراخوان برای انقلاب و شاه را حمایت کنید به همراه یک کپی از فرمان. یک نفر دیگر هنوز ناشناس بود. (احتمالاً [محرمانه است]) تا ساعت 9:30 صبح مردم به طرف حداقل دو چاپخانه می دویدند، [یک خط محرمانه است]. آنها به محض بیرون آمدن مطبوعات، صفحات گسترده روزنامه را با همان سرعتی که از چاپ بیرون می آمدند توزیع کردند و مسئول چاپ با خوشحالی برای بقیه روز به چاپ ادامه داد. [7 خط فاقد رمزگذاری است].

5. مسلح با این آگاهی که [محرمانه است] نخست وزیر قانونی بود، که شاه در واقع حرکت خود را انجام داده بود، و مشروط به اقدام در سه هفته گذشته، مردم تهران قیام کردند. کامیون ها، که توسط ارتش تهیه شده بودند، [کمتر از 1 خط محرمانه است] خارج از ظرفیت لبریز بودند و عازم رادیو تهران شدند. اتوبوس ها توسط فرماندهان اوباش ماب متوقف شدند و همه وسایل حمل و نقل عمومی اجباراً در استفاده اوباش بودند. به خودروهای شخصی دستور داده شد که به هواداران شاه اجازه دهند از آنها بالا روند و به ایستگاه رادیویی راه یابند که به سرعت تحت کنترل سلطنت طلبان قرار گرفت.

6. بعد از بیرون آمدن اوباش، نقش [کمتر از 1 خط محرمانه است] کاهش یافت و نقش نظامی برتری پیدا کرد. در واقع اگر برنامه ها برای این جنبه از تی پی آژاکس به طور کامل در نظر گرفته نشده بود [کمتر از یک خط محرمانه است] همکاری فایده نداشت، همه اینها نشانگر ماهیت چند جانبه در موفقیت تی پی آژاکس است.

کرد.

7. [1 خط محرمانه است]

[نام محرمانه است]

[نام محرمانه است]

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d306>

1 Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 8, TPAJAX Vol. II. Secret; Security Information. Sent by air pouch and for the attention of the Deputy Chief of Psychological Operations. denied its existence. Nevertheless, the word continued to spread and the number who saw a facsimile increased. [2 lines not declassified]

307. Record of Meeting in the Central Intelligence Agency¹

Washington, August 28, 1953.

TPAJAX

تی پی آژا کس

حاضر

سرلشکر چارلز پی. کابل

معاون اطلاعات مرکزی

آقای فرانک جی ویزنر

معاون مدیر / برنامه ها

آقای ریچارد هلمز

DD / P رئیس عملیات ،

آقای کرمیت روزولت

DD / P رئیس ، بخش خاور نزدیک ،

آقای تریسی بارنز

PP رئیس ،

DD / P

[اسم محرمانه است]

DD / P معاون رئیس ، بخش خاور نزدیک ،

آقای جان والر

NE / 4 رئیس ،

DD / P

[اسم محرمانه است]

DD / P دستیار ویژه

آقای دونالد ویلبر

مشاور

[اسم محرمانه است]

خبرنگار

آقای ویزنر: آقای روزولت در مکالمه خود با بالاترین مقامات انگلیسی گزارش داد، آنها با دلایلی که وی در مورد عدم گزارش صحیح طی صبح یکشنبه تا بعد از ظهر چهارشنبه ارائه داد،² درک و توافق کامل خود را ابراز کرده اند. دلایل این بودند که وی با دو انتخاب مواجه بود، صرف وقت برای ارائه گزارش کامل و دقیق و یا برای بیرون رفتن و عمل کردن - او هر دو را نمی توانست انجام دهد - و دومی را انتخاب کرد. ژنرال 'کابل' پاسخ داد که البته ما در موافقت کامل هستیم .

آقای روزولت: من فکر می کنم که گزارش تا شنبه شب معقول و منطقی بود، و حتی اگر جزئیاتی وجود دارد که گزارش نشده است ، هرچند می توانند پر شوند ، شما تصویر خوبی از آنچه اتفاق می افتاد دارید، اما از صبح روز یکشنبه شما فقط مبهم ترین نوع تصویر را دارید. ما همه علائم را در جریان شنبه شب گزارش دادیم که به ما نشان داد این طرح به بی راهه رفت است. جیب رادیویی نرسید ، سیستم تلفن از بین رفت، تانک ها در حال جابجایی بودند اما ما نمی توانستیم بگوییم تانک های متعلق به کی هستند، و دقیقاً واضح است که جریانی بسیار بد پیش رفته است و اندکی تیراندازی نیز رخ داد. ما تا حدود ساعت 5:50 از اوضاع مطمئن نبودیم. در ساعت 4:50 بعد از اتمام زمان خاموشی نظامی، شخصی را به بیرون فرستادیم تا اوضاع را بررسی کند و آنها گفتند: "بله ، تعداد زیادی تانک و سرباز در اطراف خانه مصدق هستند." اما این نتیجه قطعی نبود. در هر صورت اینگونه بود. حدود ساعت 6:00 [کمتر از 1 خط محرمانه است] که یک برج قدرت در این عملیات بود ، تقریباً گنج برگشت و گفت ناصری دستگیر شده است.

در آن زمان من با ژنرال مک کلور تماس گرفتم و از او خواستم که با ژنرال ریاحی تماس بگیرد و سعی کند بیابد اوضاع چگونه است. من گزارش مک کلور را تا مدت زیادی دریافت نکردم، اما معتقدم که آن وقتی بود که ریاحی به او گفت کودتایی توسط محافظین شاه تحت رهبری سرهنگ ناصری صورت گرفته و شکست خورده است ، اما پیامد آمریکایی در آن وجود دارد. به ویژه اینکه فرمانده 'اریک پولارد' درگیر شده بود و بعداً به مک کلور گفت که وی اطلاعاتی دارد که ما افراد خاصی از جمله ژنرال زاهدی را در سفارتخانه مخفی می کردیم. من به مک کلور گفتم چنین موردی وجود ندارد ، که 'پولارد' در حال نقشه کشیدن نبود ، و ما کسی را در سفارت مخفی نکردیم.

ریاحی رئیس ستاد دستگاه مصدق بود. در ساعت 7:00 مصدق اطلاعیه ای را منتشر کرد که تقریباً همان تأثیر را داشت، که هیچ پیامد آمریکایی وجود ندارد. . . که به سادگی کودتایی توسط محافظین شاه قصد شده و شکست خورده است. هیچ تذکری در مورد فرمان شاه نبود ، هیچ اشاره ای به تلاش برای جایگزینی رسمی مصدق یا انتصاب زاهدی نشد. نام زاهدی در اولین پخش هرگز بیان نشد. [4/2 خط محرمانه است] زاهدی ها ، پدر و پسر، شجاعت فوق العاده ای در این عملیات از خود نشان دادند، بنابراین ما پس از آن تصمیم گرفتیم روی اصلی ترین مورد تمرکز کنیم، ثابت کردن به ارتش و مردم که این یک کودتا نبود، این یک تعویض دولت قانونی است که مصدق آن را یک کودتا لقب داده بود. بر این اساس اولین اقدام ما ترتیب مصاحبه پنهانی با خبرنگاران خارجی بود. فقط دو مورد وجود داشت - یکی از 'نیویورک تایمز' و دیگری از اسوشیتد پرس' - آن را برای ساعت 11:00 تنظیم کردیم. می خواستیم ژنرال زاهدی آنجا باشد، اما او نتوانست و اتفاقاً ما هم آنجا نبودیم. این جریان را ما تنظیم کردیم.

زاهدی جوان در وهله اول با فرمان اصلی شاه مبنی بر منصوب شدن نخست وزیر زاهدی و در مرحله دوم با تعدادی نسخه فتو استاتیک آنجا بود، که ما به خبرنگاران دادیم ، و همچنین بیانیه ای از پدرش بیرون آمد، که در واقع آنرا با هواپیمایی که برای سوار کردن هندرسون به بیروت می رفت ارسال کردیم. پس از آن فرمان را گرفتیم و پس از عکسبرداری در صندوق سفارتمان نگاه داشتیم. دو رونوشت عکسی تهیه شد، یکی توسط ایرانیان و دیگری در سفارت. آن که متعلق به ایرانیان بود در واقع بهتر بود ، اما مال ما بیشترین توزیع را به دست آورد و در بیشتر روزنامه ها ظاهر شد. بلافاصله گزارشی برای زاهدی خطاب به مطبوعات و مردم ایران تهیه کردیم. او خبرنگاران خارجی را دیده بود. اکنون قرار بود با مردم

خودش صحبت کند ، و ما هیجان زده بودیم. در طول بعد از ظهر دیکته می کردیم [3/2 خطوط محرمانه است]. امکانات چاپ به زبان فارسی در سفارتخانه نداشتیم ، ولی امکانات چاپ داشتیم ، ماشین تحریر آماده نداشتیم و مهمتر از آن تمایلی نداشتیم که یک بومی را وارد مجموعه سفارتخانه کنیم ، بنابراین مصالحه کردیم. از [کمتر از 1 خط محرمانه است] خواستیم که نامه را به فارسی با ماشین تحریر تایپ کند. او 10 نسخه تایپ کرد. آنها را به زاهدی برای امضا کردن فرستادیم که امضاء کرد و برای ما پس فرستاد، و سپس آنها را بین خبرنگاران خارجی و در مطبوعات محلی که دسترسی داشتیم و همچنین بین چند افسر کلیدی ارتش توزیع کردیم. زمانی که بلاخره توانستیم آن را تهیه کنیم خیلی دیر شده بود، [5 خط محرمانه است]. صبح دوشنبه بیرون آمد.

آقای ویزنر: [کمتر از 1 خط محرمانه است]

آقای روزولت: [1 خط محرمانه است]

آقای ویزنر: [کمتر از 1 خط محرمانه است]

آقای روزولت: [کمتر از 1 خط محرمانه است]

یک نشانه بسیار دلگرم کننده دیگر عصر یکشنبه وجود داشت ، و آن این بود که توده تظاهراتی را آغاز کرد که در آن فریاد می زدند: "مرگ بر شاه" ، و بدون دستور اقدام کردند، ارتش شروع به ضرب و شتم شدید کرد و آنها را برد، ظهر یکشنبه چهار کامیون تظاهرات کنندگان خونین توده را حمل کردند، و توده هیچ مجوزی نداشتند. این فقط یک مورد خود جوش بود، و ما را فوق العاده تشویق کرد، بنابراین عصر یکشنبه حتی نزدیک به سیاهی صبح یکشنبه نبود. مسلماً آنچه ما را آزار می داد، امنیت عوامل اصلی یا متحدین ما در این عملیات بود. شما نمی توانید زاهدی را یک عامل بنامید ، اما او متحد بود ، و مسئولیت وی بر عهده ما بود. ما بشدت می ترسیدیم که اگر او اسیر شود ، لعنتی ، همه عملیات به هم می ریزد ، و بنابراین خطر پنهان کردن افراد اصلی در خانه های آمریکایی را ریسک کردیم. در واقع تعدادی از آنها را در مجموعه آمریکایی ها و خانه یکی از افراد کمونیست خودمان پنهان کرده بودیم، بیشتر آنها خارج از مجتمع اما در خانه های آمریکایی بودند. این امر به دو دلیل ضروری بود: یک ، تلاش برای امنیت نسبی آنها و همچنین اینکه بتوانیم آنها را ببینیم زیرا اگر در محلی که آمریکایی ها هرگز نرفته بودند مخفی می شدند ، دیدن آنها غیرممکن بود و برای اینکه بتوانیم این جریان را از طریق خودمان عملی کنیم ، باید بتوانیم با آنها تماماً در تماس مداوم باشیم ، بنابراین این فرصت را به دست آوردیم.

آقای ویزنر: این "غار" معروف که قرار بود زاهدی در آن باشد کجا بود؟

آقای روزولت: تا آنجا که می دانم کاملاً اسطوره ای است. زاهدی از صبح دوشنبه به بعد در دست ما بود. او یکشنبه شب به خودش رسید، و صبح دوشنبه به ما تحویل داده شد.

[1 پاراگراف (13 سطر) محرمانه است]

تا صبح دوشنبه ... البته خبر عزیمت شاه بعد از ظهر یکشنبه از راه رسید ، و این جای تعجب نداشت و واقعاً شوک خاصی نبود.

آقای هلمز: او گذاشت رفت؟

آقای روزولت: او چندی پیش رفت. هرگز با ما ارتباط برقرار نکرد. در خزر بود. نگرانی ما آن نبود، جز این که نگران بودیم یا او را به رادیو ببریم، که می دیدم کار دشواری است، یا حداقل اظهارات وی را از رادیو بغداد به زبان فارسی پخش کنیم، و من احساس می کنم انگلیسی ها ما را اینجا نا امید کردند. آنها می توانستند این کار را انجام دهند ، اما این کار را نکردند. آنها تلاش کردند. من فکر می کنم انگلیسی ها به طور جدی تلاش کردند ، اما قطعاً وزارت امور خارجه کوتاهی کرد.

روز دوشنبه عمدتاً به انتشار نسخه های فتو استاتیک فرمان اختصاص داده شده بود ، که تأثیر فوق العاده ای به ویژه در بین ارتشیان داشت و تلاش می کرد مسیر زاهدی را دنبال کند. بیانیه های بیشتری را

دریافت کردیم و سعی کردیم آنها را چاپ کنیم. سعی کردیم بیانیه عصر قبلی را چاپ کنیم ، و سعی کردیم که فرمان را در تعداد زیادی از روزنامه ها و در صورت امکان در یک برگ اضطراری چاپ کنیم. [خط محرمانه است] این واقعاً مورد شگفت انگیزی بود ، و من نمی دانم چگونه آنها این کار را انجام دادند ، اما آنها فرمان را حمل کردند. مصاحبه ای جعلی با زاهدی انجام دادند. روز بعد مصاحبه واقعی را با زاهدی انجام دادند. نسخه های بیشتری از عکسهای رونوشت فرمان را تهیه کردند. و همچنان به مصدق حمله می کردند. و به انتشار ادامه دادند. من نمی دانم چگونه آنها از عهده این کار برآمدند. ما هیچ قانونی برای آن نداشتیم، اما این مسئله اصلی اتفاقات دوشنبه بود، و گفتگوهای بیشتری بین مک کلور و ریاحی صورت گرفته بود، و خود مک کلور در آن زمان معتقد بود که معامله با ریاحی بهترین اقدام بود و امید وار بود که او به موقع مصدق را سرنگون کند.

سفر بعد از ظهر دوشنبه به آنجا بازگشت و دوشنبه روزی بود که هنوز مقدار خاصی شورش های طرفدار مصدق در شهر وجود داشت و هیچ نشانه خاصی از احساسات طرفدارانه از شاه نبود جز این که این فرمان ها آشکارا تأثیر داشتند. همه در مورد آنها سؤال می کردند. آیا این درست بود که شاه فرمان صادر کرده است؟ اگر چنین است ، چرا مصدق در مورد آن دروغ گفت؟ و آیا این عاقلانه ترین کار نبود؟ عصر دوشنبه برای من یک عصر کنجکاوانه بود. ما در یکی از خانه های این مجتمع ، شورای جنگ بزرگی داشتیم. متشکل از ژنرال زاهدی ، [1 خط محرمانه است] و خودم. ما این افراد را در کف اتومبیل ها و جیب های بسته داخل و خارج قاچاق می کردیم و به اندازه کافی عجیب بود که هرگز و در هیچ زمانی تلاشی برای متوقف کردن اتومبیل هایی که به داخل و خارج سفارت می رفتند صورت نگرفت، که همین خوب بود ، اما البته ترافیک بسیار زیاد. منظورم مردم است . . صدها ماشین از آنجا وارد و خارج می شوند. این کنفرانس در حال انجام بود، و من مجبور می شدم که گاه به گاه آن را ترک کنم و سفیر هندرسون را ببینم ، و ژنرال مک کلور جلوی در خانه مجتمع نشسته بود و نگران مصاحبه آینده سفیر هندرسون با مصدق و مصاحبه قبلی خودش و ریاحی بود، و آنها به من می گفتند ، "اکنون باید بتوانیم به نخست وزیر اطمینان دهیم که ما هیچ ایرانی را در این مجموعه مخفی نمی کنیم." و گفتیم ، " لطفاً به آنها اطمینان کامل دهید، " و مدتی راجع به این موضوع بحث کردیم و من گفتم: " برای چند لحظه مرا ببخشید " و بعد دوباره به جلسه برمی گشتم. هندرسون کاملاً خوب می دانست که چه می گذرد. او بعداً به من گفت، "شما تنها اقدامی را که می توانستید انجام دهید انجام دادید. شما باید به آنها می گفتید، اما شما نیز مجبور بودید کار خود را انجام دهید." من فکر نمی کنم مک کلور می دانست. سرانجام همان شب تصمیم گرفته شد. آن یک بحث معمولی ایرانی بود. حدود چهار ساعت در اطراف نقشه لعنتی می چرخید. من هیچ فشاری را هنگام ورود و خروج احساس نمی کردم، و هر از گاهی به هندرسون اطمینان می دادم، و پس از آن در نهایت بدیهی است که یک نفر باید تصمیم می گرفت، بنابراین تصمیم گرفتیم که چهارشنبه عملیات خود را انجام دهیم و قصد داشتیم سه پیام را به خارج از تهران بفرستیم و به تشدید فعالیت خود در داخل تهران ادامه دادیم، و این سه پیام از این قرار بود: [3 ردیف محرمانه است] و این که می خواستیم روز چهارشنبه تظاهرات فوق العاده ای را با ظاهر مذهبی بر پا کنیم که زمان آن رسیده است تا همه افسران وفادار ارتش و سربازان و مردم ایران برای حمایت از دین و تخت و تاج خود به راهپیمایی بپردازند.

سپس ما از خارج از تهران پشتیبانی نظامی می خواستیم و به نظر ما دو نیرو بهترین انتخاب در دسترس بودند، نیروهای کرمانشاه تحت فرماندهی سرهنگ بختیار و نیروهای اصفهان تحت فرماندهی سرتیپ محمود داوآلو. [6½ خط محرمانه است]

[1 پاراگراف (6 سطر) محرمانه است]

البته آنچه در عرض چند ماه گذشته به وقوع پیوسته بود و به خصوص فکر می کنم مدارک عرضه شده توسط این دفتر مرکزی ، کارتون ها و مقالات و غیره، تا به حال اثر انباشته داشته است. منظورم این

است که دانه ها به هیچ وجه در خاک بی ثمر سقوط نمی کردند. شما می دیدید که پاسخی وجود دارد ، اما با این وجود سه شنبه روز بدی بود زیرا کار زیادی نمی توانستیم انجام دهیم. [12 خط محرمانه است] تا آن زمان ما آنقدر تعویق در این عملیات داشتیم که واقعاً به نظر می رسید به انتهای جاده لعنتی رسیدیم، و گفتیم، "خوب ، همه چیز خوبه، اگر آخوندها تا جمعه نتوانند اقدام کنند، آنها نمی توانند تا جمعه اقدام کنند، و این خیلی بد است، اما باید چهارشنبه به نوعی تظاهرات داشته باشیم. نمی توانیم اجازه دهیم که این جریان از ما رانده شود ، زیرا اگر رانش کند ، از ما دور خواهد شد. " تظاهرات شاه³ - که اتفاقاً از بغداد بود - تا آن زمان تا اندازه بسیار زیادی دهان به دهان پخش شده بود، و این اثر خوبی داشت ، بنابراین اگرچه علائم ناامید کننده ای وجود داشت ، اما خیلی ناگزیزانه به نظر نمی رسید ، بنابراین ما آن را به خارج ارسال داشتیم. [8½ خط محرمانه است]

آقای والر: [کمتر از 1 خط محرمانه است]
آقای روزولت: آنها همین گونه اقدام کردند. اتفاقاً ، آن نیروها تا زمانی که تقریباً عملیات تمام بود به تهران نرسیدند، اما آنها در این راه به هدف بسیار مفیدی خدمت کردند، زیرا محلی که در آن روز چهارشنبه تظاهرات جدی طرفدار مصدق برپا بود شهر همدان بود، و این پسران همانطور که به حزب ایران ضربه وارد آوردند به همدان هم وارد کردند و توده به خیابان ها رفت ، و آنها کمی ساکتشان کردند، و آنها را به عقب و به سوراخهای مخفی خود فرستادند و به طرف تهران غلت دادند. هیچ کس نمی توانست درک کند که چطور این اتفاق افتاد. بعداً ستاد کل از این امر بسیار متعجب شد. و اتفاقاً در همدان مقامات کاملاً گیج شدند. آنها ندیدند که چگونه مردی از کرمانشاه به طور ناگهانی بر روی آنها افتاده و مشکل آنها را برطرف کرد، بنابراین این اولین خبر خوب روز چهارشنبه بود. سپس حدود ساعت 9 صبح، که فکر می کنم خیلی زود است ، همینطور نیست!، برای شروع تظاهرات- آقای والر: خیلی زود.

آقای روزولت: به خواست خدا حدود ساعت 9:00 صبح آنها از بازار شروع به دریافت اطلاعات کردند، که جمعیت زیادی در آنجا حضور داشتند و مقر حزب ایران را قطعه قطعه می کردند، آنها "باختر امروز" را پاره می کردند و من فکر می کنم این [کمتر از 1 خط محرمانه است].

آقای ویلیر: من تعجب کردم زیرا یکی از گفته های ما این بود که اوپاش ماب توسط افراد کلپ های ورزش زورخانه ای، کلپ های ورزشی، و [کمتر از 1 خط محرمانه است] هدایت می شدند.
آقای روزولت: ما نمی دانیم. به موقع خواهیم فهمید ، اما هنوز نمی دانیم ، اما هنگامی که اهداف آنها ظاهر شد ، با اطمینان گفتیم که [کمتر از 1 خط محرمانه است] و آنها به دنبال "باختر امروز" رفتند که ضرورتی بود و طرفدار مصدق، و ضد روزنامه های آمریکایی، و آنها واقعاً آن مکان را ویران کردند، و نیروهای امنیتی نیز به آنها شلیک نمی کردند. بنابراین اوضاع شروع به پیشرفت کرد ، و به نظر من، حدود ساعت 10، یک گروه ماب به سمت خانه مصدق حرکت کرد. اینجا بود که خونریزی شد، به این دلیل که سربازان در آن زمان ، به ویژه نگهبانان مصدق، از اینکه این مسیر به کدام سمت می رود، بلا تکلیف بودند، و آنها به طرف ماب شلیک کردند. آنها از دستورات پیروی می کردند و به سمت ماب شلیک می کردند ، و فکر می کنم بیشترین تلفات در آنجا بود. تلفات تا آنجا که ما می توانیم شناسایی کنیم، در گزارش های روزنامه ها و گزارش های رادیو تهران بسیار اغراق شده بود ، همچنین گزارشی در مورد درگیری اطراف خانه مصدق نیز بود. من تایمز را امروز خواندم و گفت تانک ها پوسته های 75 میلی متری به یکدیگر شلیک می کردند و 4 ساعت با مهمات جنگ جهانی دوم در حال جنگ بودند. خوب ، لعنت به همه چیز، این درست نیست زیرا یکی از دختران دفتر پایین رفت که ببیند چه اتفاقی افتاده، و جلوی خانه مصدق حدود ساعت 2:30 درگیری کاملاً تمام شده بود و خانه در حال غارت شدن بود، و چیزی شبیه به این نبود. بعداً، خمپاره ها شلیک می کردند، و فکر می کنم برخی از سربازان فقط برای تفریح خمپاره ها را به داخل خانه مصدق پرتاب می کردند.

آقای ویزنر: مگر غارت گران آنجا نبودند؟

آقای روزولت: آنها احتمالاً قبل از ورود آن را خراب کردند. من فکر نمی کنم نگران این بودند که آیا متجاوزین درون خانه حضور داشتند. در آن زمان هوای خاصی از بی مسئولیتی وجود داشت.

خوب ، حدود ساعت 10:00 تا اندازه زیادی در مورد اوضاع شروع به امیدوار شدن کردیم ، [26 سطر محرمانه است] و او را به محلی که زاهدی پنهان شده بود آوردیم ، که خیلی نزدیک به مجموعه سفارتخانه در یکی از خانه های ما بود. او آنجا در زیرزمین بود و ما آن دور را در کنار هم قرار دادیم و گفتیم: "اکنون آقایان ، خیلی امکان دارد که به زودی مجبور شوید اقدام کنید، و شما فقط در مورد آن صحبت کنید و تصمیم بگیرید بهترین اقدام چیست،" "و حدس می زنم حدود ساعت 12:00 بود ، و آنچه در آن زمان ما را نگران کرده بود این احتمال بود که این تظاهرات مانند همه تظاهرات های قبلی ایرانی، وقت برای صرف ناهار و خواب نیمروز بگذارد، زیرا معمول است. در حدود ساعت 1 یا 1:30 آنها می روند تا حدود ساعت 5 عصر، و مطمئناً ، ما نمی خواهیم جوجه های گرانبهای خود را بگیریم و آنها را نشان دهیم اگر لعنتی برای ناهار و خواب نیمروز قرار بود ببندد، ، بنابراین ما جرأت نکردیم آن زمان اقدام کنیم. علاوه بر این ، ما هنوز از قدرت اعتماد به نفس کافی برخوردار نبودیم ، اما جمعیت بزرگی شروع به پیشروی در جاده ایستگاه رادیویی تهران کردند، و جاده توسط ارتش مسدود شد و آنها اجازه عبور و مرور را نمی دادند ، اما آنها با جمعیت همکاری می کردند، و بنابراین بسیار دلگرم کننده به نظر می رسید، و به همین ترتیب در حدود ساعت 1:30، هرچند کمی سستی وجود داشت، ما تصمیم گرفتیم که اوضاع بسیار خوب بود، و من حدود ساعت 2:00 برای لقمه ای غذا رفتم و شروع به گوش دادن به رادیو تهران کردم که در طول این ماجرا در مورد قیمت پنبه بحث کرده بود حدود ساعت 2:00 به موسیقی تغییر یافت و حدود ساعت 2:15 به نظر می رسید که مشکلی با ضبط وجود داشت. متوقف می شد یا قطع و وصل می شد، و در حدود ساعت 2:30 کاملاً قطع شد، و ما راهی برای رسیدن به ایستگاه رادیویی نداشتیم ، اما به نظر خیلی خوب رسید. یکی از نگرانی های واقعی من این بود که آنها ممکن است تا اندازه ای رادیو را تخریب کرده باشند که نتوانند از آن دوباره استفاده کنند، و آن با این که به مصدق صدمه می زند، اگر قرار باشد ما عملیات را انجام دهیم، به ما هم آسیب می رساند ، بنابراین من به سفارت برگشتم و تقریباً ساعت 3:30 رادیو تهران دوباره با طرفداران هذیانی زاهدی روی خط آمدند. در واقع ، این یک عملکرد غیرمسئولانه و احمقانه بود ، اما به هر حال آنها طرفدار زاهدی بودند. در واقع ، یک مرد که مدتی برای آنها صحبت می کرد ادعا می کرد زاهدی است و همین باعث شد ابروهایمان را بالا ببریم، اما . . . بنابراین به محض این که فهمیدیم رادیو تهران روی خط است ، ما یک گروه اعزامی را برای بررسی اینکه آیا هنوز تانک ها و کامیون هایی از سربازان وجود دارند که تصویر و بیانات شاه را حمل میکنند، اعزام کردیم ، بنابراین حدود 10 دقیقه از ساعت چهار به خانه ای رفتم که زاهدی در زیرزمین آن پنهان شده بود، و زاهدی را در شلوار زیر لباس و شلوار رنگ خاکی یافتم که با [نام محرمانه است] در پیراهن ورزشی کثیف و شلوار پاره، ناهار می خورد. زاهدی آنجا یونيفرم داشت و من گفتم: "آقایان ، اکنون زمان آن رسیده است. شما باید به خیابانها بروید و کنترل اوضاع را به عهده بگیرید، و این که ما رادیو تهران را گرفتیم." متأسفانه باطری رادیویی که به آنها داده بودیم تمام شده بود و آنها نمی دانستند که ما رادیو تهران را گرفتیم، اما بلافاصله پاسخ دادند ، و گفتند: "حتماً ، چگونه این کار را انجام دهیم؟" و من گفتم ، "خوب ، کاری که ما می خواهیم انجام دهیم این است که می خواهیم [نام محرمانه است] را در یکی از اتومبیل های خود با پلاک سفید بفرستیم - پلاک دیپلماتیک نه- و تا زمانی که تانک یا یک کامیون پر از سربازان طرفدار شاه پیدا نکردیم به شکار ادامه خواهیم داد، و سپس [نام محرمانه است] خارج می شود ، و او ترجیحاً هدایت تانک را به عهده می گیرد، و در غیر اینصورت ، هدایت کامیون سربازان را، و در گوشه خیابانی معین با ژنرال زاهدی سر ساعت 4:30 دیدار خواهد کرد، و ما زاهدی را با جیب بسته، با پلاک های دوباره سفید روی آن، در گوشه آن خیابان تحویل خواهیم داد. وی سوار خواهد شد؛ به رادیو تهران

خواهد رفت و در آنجا روی خط خواهد رفت، و بیانیه ای صادر خواهد کرد، و پس از آن شما داخل هستید،" و آنها گفتند: "خوب." مقداری جر و بحث وجود داشت. [نام محرمانه است] این ایده را داشت که شاید آنها مستقیماً به دفتر رئیس ستاد مراجعه کنند. من آن را رد کردم. فکر کردم خیلی خطرناک است، بنابراین به هر حال [نام محرمانه است].

آقای هلمز: ببخشید فقط یک ثانیه. در این مرحله آیا مصدق قبلاً فرار کرده بود؟ منظورم این است که آیا می دانید که او ناپدید شده است؟ آقای روزولت: ما مطمئن نبودیم که کجا بود. او تا آن زمان خانه خود را ترک کرده بود، بله، اما ما نمی دانستیم. شایعه این بود که وی به دفتر رئیس ستاد رفته بود، و بنابراین [نام که محرمانه است] به خیابان رفت، اما این، مانند هر قسمت دیگر از عملیات، مطابق برنامه پیش نرفت. [نام محرمانه است] در نادری پیاده شد و او تعدادی از افسران نیروی هوایی را دید، سپس به مردی که او را سوار کرده بود گفت: "شما به اندازه کافی کار کرده اید. حالا این به عهده من است. من را همین جا پیاده کنید،" و آن مرد به او اجازه داد تا پیاده شود، و [نام محرمانه است] نزد این افسران نیروی هوایی رفت که او را شناختند و او را در آغوش گرفتند.

[کمتر از 1 خط محرمانه است] و بسیار برای آنها محبوب بود، و گفتند: "چه کاری می توانیم برای شما انجام دهیم؟" او گفت، "اگر ممکنه، یک تانک می خواهم لطفاً،" و آنها گفتند: "خوب، ما یک تانک برای شما مهیا خواهیم کرد." سپس آنها با جستجو تانکی را برای او پیدا کردند، و او را درون آن گذاشتند، و بعد گفتند: "حالا می دانید تیمسار زاهدی کجاست؟" و او گفت، "بله، من می دانم، و در واقع، ما قرار است او را ساعت 4:30 ملاقات کنیم. سپس آنها به ساعتهای خود نگاه کردند، و فقط ده دقیقه از چهار گذشته بود. آنها گفتند: "به جهنم. همین الان ما را به سمت او ببر."

[نام محرمانه است] بعداً به من گفت، "چه کاری می توانم انجام دهم؟" سپس او آنها را به سمت زاهدی برد، و این تانک به راحتی به درون مجتمع این خانه وارد شد، و افسران ارتش ایران از آن بیرون ریختند، و آنها داخل شدند و زاهدی را از زیرزمین بیرون آوردند و روی شانه های خود گذاشتند، و در تانک قرار دادند، و به سمت رادیو تهران حرکت کردند.

خوشبختانه آن شب داستانهای عجیب زیادی در آن حوالی اتفاق افتاد و این شخص بیش از دیگران مورد توجه قرار نگرفت و همچنین خوشبختانه آن مردی که اعتبار را از آن خود کرد صاحبخانه بود. وی به دلیل پنهان کردن زاهدی بدون اطلاع آمریکایی ها، وطن پرست لقب گرفت.

آقای ویلبر: راه طولانی به ایستگاه رادیویی است. چگونه تانک بدون خراب شدن به آنجا رسید؟ آقای روزولت: این فقط نشان می دهد 'م آ آ ج' کارش را به خوبی انجام داده است. تانک ها خیلی خوب در آن روز دور می زدند. بعد از آن مسئولیت آنی این عملیات را از دست دادیم. آنها این عملیات را به عهده گرفتند و همچنان با ما در تماس بودند، اما عمدتاً در مورد اقدامات امنیتی، و این که در مورد توده چه باید بکنند، و یا زمانی که رئیس پلیس آنها که رویش حساب کرده بودند از آنها انتقاد کرده و به تپه ها فرار می کند چه عکس العملی باید نشان دهند.

آقای ویلبر: او کیست، کیم؟ آقای روزولت: نادری، رئیس پلیس مخفی که روی او حساب کرده بودند. من فکر می کنم او کسی بود که به آنها خیانت کرد. آقای ویلبر: من داشتم فکر می کردم که آیا شما عقیده محکمتری دارید. آقای والر: چه اتفاقی برای ممتاز افتاد؟

آقای روزولت: او کشته نشده است. ممتاز جلوی در خانه مصدق مسئولیت گارد را بر عهده داشت. آنها ظاهراً مدتی جنگیدند. اولین داستانی که به دست ما رسید این بود که ممتاز توسط یک دستگاه مسلسل تانک مقابل خانه کشته شده بود.

آقای ویزنر: آیا او شخص است که در تلگرام به او اشاره شده ؟
آقای هلمز: یکی از تلگرام ها گفت که او مجبور به کشتن این و آن است.
آقای ویلبر: بله

آقای روزولت: آیا آنها گفتند که ما مجبور شدیم او را بکشیم؟
" آقای ویزنر: آنها گفتند ، "متأسفانه همینطور بود و (ممتاز) باید کشته می شد."
آقای روزولت: خوب ، ممتاز ، ما مورد مهمی علیه او نداشتیم. ما با او خوب رفتار نکردیم.
آقای والر: آیا او قرار بود در این عملیات شرکت کند؟

آقای روزولت: نه ، او کسی نبود که ما رویش حساب کنیم ، اما در آخرین لحظه ما امیدوار بودیم که به سمت ما بیاید ، اما ظاهراً دفاع از خانه مصدق را هدایت کرد، و سپس در لحظه مناسب فرار کرد ، اما ماجرا از این قرار بود که او به ضرب گلوله زخمی و سپس مقابل خانه مصدق خودکشی کرده است، اما دو روز بعد دستگیر شده و بدون خراش بیرون آمد.

من فکر می کنم وقتی شما به واقعیت پردازید ، حدود سه کشته در بین ارتشیان اتفاق افتاد که با توجه به تمام تیراندازی هایی که در جریان بود ، یک اتفاق قابل توجه بود، و احتمالاً بین 50 تا 100 تلفات غیرنظامی .

آقای والر: درباره قشقای ها چطور؟

آقای روزولت: خوب ، قشقای ها اکنون به شیراز رفته اند، بدون مادر که تهران بود. قشقای ها تا آنجا که ما می توانستیم تشخیص دهیم دور رفتند، زیرا آنها متوجه شده بودند که اوضاع خوب نیست، و به طرف شیراز رفتند، [9 سطر محرمانه است]

لحظه ای بود که قبیله نشینان شروع به خلع سلاح ژاندارمری کردند و سربازان از اصفهان به پایین فرستاده شدند و همه چیز فرو ریخت و قشقای ها بسیار ساکت و آرام بودند، بنابراین اصلاً چیزی از آنها به نتیجه نرسید.

این شکافی که به واشنگتن گزارش نشده است را پوشش می دهد.

آقای هلمز: شما ممکن است علاقه مند باشید جداگانه بدانید که 'ف ب ی س' شروع به پخش قسمت به قسمت رادیو تهران کرد و مخاطب و رتبه بالایی را کسب کرد، بنابراین ما عملاً در همان مسیری بودیم که شما در تهران بودید.

آقای روزولت: به جز این که رادیو تهران منبع بسیار غیرقابل اعتمادی بود.

آقای هلمز: منظور من این است که بی اعتباری خودش را گزارش داد.

آن یک دقیقه قطع می شد و دقیقه بعد وصل، و دیوانه دقیقه بعدی، و غیره، بنابراین همه ما در اینجا نشسته بودیم تا جریان این موضوع را درک کنیم، و سرگردان از اینکه آیا ما داخل هستیم ، بیرون هستیم ، بالا هستیم یا پایین.

آقای روزولت: تا زمانی که ما رادیو تهران را در تصرف داشتیم ، ما داخل بودیم . فقط این سوال بود که

آنها را سالم از خیابان بیرون بیاوریم ، و ، خوب، آن ...

آقای ویزنر: ممکن است چند سوال اینجا از شما بپرسم؟

آقای روزولت: بله

آقای ویزنر: قبایل ، به ویژه قشقای ها ، اکنون چگونه به نظر می رسند؟

آقای روزولت: خوب ، من می توانم اولین جریانی را که با آمدن این دولت اتفاق افتاد برای شما تعریف کنم ، همه قبایل به جز قشقایی ، تلگراف هایی را به زاهدی فرستادند و گفتند: " اگر این قشقایی ها مشکلی ایجاد کردند ، ارتش را به دنبال آنها نفرستید. اجازه دهید ما به آنها برسیم . " مقدار زیادی تلگرام دریافت شد ، که این یک نشانه است.

قشقایی مشکلی را نمایندگی کرد که اکنون خودمان باید نگران آن باشیم، زیرا ممکن است، با این که مردم به چهار برادر علاقه دارند، زمان آن رسیده باشد که آنها بروند، و فکر می کنم این کار به راحتی انجام می شود.

آقای ویزنر: آیا آنها می توانند با عناصر مخالف که ممکن است مطرح شوند آرمان مشترکی بوجود بیاورند؟

آقای روزولت: آنها ممکن است ، بلکه من طرفدار رفتار نسبتاً شدید با قشقایی هستم. آقای هلمز: وقتی این همکار روزولت می گوید کسی باید برود ، شما اینگونه می کنید ، اینکار را نمی کنید ، یا آنها به حد رسیده اند؟

آقای روزولت: [1½ خط فاش محرمانه است]

آقای والر: [1 خط محرمانه است]

آقای روزولت: [1 خط محرمانه است]

آقای ویلبر: من فکر می کردم آیا زمان آن رسیده که به جای اینکه ما با یکدیگر درگیر شویم به آنها بپردازیم، همانطور که برنامه ریزی کرده ایم که در طول سالهای آینده انجام دهیم و به دلیل مقاومت آنها نتوانستیم ؟

آقای روزولت: ممکن است این کار انجام شود ، اما مشکل تنها موردی است که همیشه در آنها پیوسته بوده، همیشه علیه شاه بودند. شاه اکنون پسر ما است و ، لعنت به همه، ما نمی توانیم تحمل کنیم . . آقای والر: شما گمان نمی کنید ما بتوانیم آنها را مجبور کنیم و ، همانطور که 'دان' می گوید و از یک ابزار روراست استفاده کنیم ، نه اینکه با آنها فاصله بگیریم بلکه از آنها برای انجام دو کار غیر عادی کمک بخواهیم؟

آقای روزولت: خوب ، ممکن است . این کمی مطالعه احتیاج دارد. من فکر نمی کنم این جریانی باشد که بخواهیم خیلی سریع در موردش عمل کنیم. آنها احتمالاً مفید هستند و همچنین احتمالاً بسیار خطرناک ، و ما باید تصمیم بگیریم که کدام روی سکه بیشتر رو می شود.

آقای ویزنر: من می خواهم اینجا سؤال دیگری بپرسم. این بیش از یک جنبه دارد و شما به هر روشی که دوست دارید می توانید آن را اداره کنید. این مربوط به حزب توده ، و قدرت فعلی آنها ، و قدرت تهدیدی است که در حال حاضر نمایندگی می کنند و چه اقداماتی علیه آنها انجام می شود.

آقای روزولت: خوب ، اول از همه ، در مورد قابلیت های موجود. [1½ ردیف محرمانه است] و پس از یک دوره سردرگمی اولیه ، همه آنها به نظر می رسید که یک تصویر را ارائه می دهند، که یکی از اختلال های خیلی اساسی بود ، که رهبری هنوز هم در مقاصد خود نسبتاً محکم است ، اما شئون نظامی تقریباً به بیرون افتاد. آیا در مدتی که من نبودم موردی بوده است که تصویر بهتری از آن را ارائه دهد؟ آقای والر: نه

آقای روزولت: آنها سعی کردند صبح روز پنج شنبه ساعت 11:00 تظاهرات ترتیب دهند که ما با خبر شدیم، [کمتر از 1 خط محرمانه است] و نیروهای امنیتی با خبر شدند، و هرگز حتی سر خود را نشان ندادند. منظورم این است که تعدادی از آنها در جستجوی دوستان بیرون آمدند و نتوانستند کسی را پیدا کنند و دوباره به زیرزمین برگشتند، و می گویم که در حال حاضر توده در همان وضعیتی هست که آخرین بار بود. آخرین بار کی تجویز شد؟

آقای ویلبر: فوریه، 49

آقای روزولت: بله، خوب، احتمالاً وضعیت از این هم بدتر است. علاوه بر این، احزابی که اخیراً با آنها متحد شده اند یا با آنها بی که ممکن بود متحد شوند، نیز در وضعیت بدی هستند. آیا تأیید شده است که برادر 'زیرک زاده' گلو خود را بریده است؟

آقای ویلبر: ما شنیدیم که برادر بزرگ او در واقع خودکشی کرده است، اما هیچ تأیید دیگری نداریم. آقای روزولت: ما نیز چنین موردی را داریم و بدیهی بود که حزب ایران اعتماد خود را به رهبری از دست بدهد، و خطر بزرگ، البته اتحاد بین توده و حزب ایران بود.

آقای ویزنر: خوب، چه اقداماتی برای خرد کردن بیشتر دستگاه و ماشین آلات حزب توده انجام می شود؟ آقای روزولت: خوب، هم شاه و هم زاهدی به من قول دادند که اقدامات بسیار جدی انجام خواهد شد. آنچه باعث کندی آنها شده بود، رئیس پلیسی بود که فرار کرد، کسی که ما خیلی به او امیدوار بودیم. [3 خط محرمانه است] اما آنچه اتفاق افتاد، صبح چهارشنبه آن مرد به تپه ها رفت و سرانجام یک روز یا چند روز بعد ما موفق به دستگیری وی شدیم. بنابر این دستگاههایی که برای مراقبت از آن مهیا بودند، هرگز عملکردی نداشتند. وقتی آخرین بار در مورد آن با شاه و زاهدی صحبت کردم و به فوریت این موضوع اشاره کردم، آنها گفتند که این فوریت را تشخیص داده اند و کاری که آنها پیشنهاد کردند انجام دهند ترکیب ارتش و پلیس است یا حداقل تعیین تکلیف افسران ارتش و یگان های ارتش برای تقویت پلیس و واقعاً به گونه ای وسیع تری جلو رفتن.

آقای ویزنر: و انبارهای اسلحه، مطمئناً آنها باید بتوانند آنها را پیدا کنند؟ آقای روزولت: طبق گزارش روزنامه ها، آنها قبلاً یکی از دو انبار اصلی را پیدا کرده اند. حداقل این را در مطبوعات لندن دیدم.

آقای ویزنر: آیا هیچ کدام از پیشنهادهایی که قبلاً در یک تلگرام نسبتاً طولانی⁴ برای شما ارسال شد قابل قبول بود؟ تقریباً یک روز قبل از عزیمت شما - ما امیدوار بودیم که شما آن را قبل از آخرین کنفرانس خود در آنجا با شاه و زاهدی دریافت کنید - یا به سادگی اتفاقی بوده که برخی از این موارد انجام شده است؟ اینها با اقدامات مختلفی از جمله وضعیت مصدق ارتباط داشت.

آقای روزولت: اوه، بله. خوب، آنهایی که شما احتمالاً هنگام ارسال تشخیص داده اید، قبلاً کارهایی بودند که ما سعی در انجام آنها داشتیم. آقای ویزنر: بله

آقای روزولت: وقتی من رفتم، وضعیت مصدق موضوعی مورد بحث و گفتگو بود. شاه در مورد آن با هندرسون صحبت کرد.⁵ او در آن مورد کمی با من بحث کرد، اما من واقعاً احساس نمی کردم که به من مرتبط است که بیش از حد وارد بحث شوم. این آخرین مصاحبه من با شاه روز شنبه بود، و من نکات خاصی داشتم که می خواستم به مخاطب بفهمانم، و نمی خواستم در مورد بسیاری از موارد جزئی که واقعاً قسمتی از عملیات من نبودند صحبت کنم.

آقای ویزنر: وقتی این را گفتیم تشکر کردیم.

آقای روزولت: من گفتم فکر می کنم که عاقلانه نیست از مصدق یک شهید بسازیم، و شاه موافقت کرد، اما من فکر می کنم که شاه هنوز در آن زمان قصد داشت دادگاه عمومی برپا کند. اکنون احساس می کردم اگر این عقیده دولت ایالات متحده باشد که او را باید منصرف کرد، هندرسون می تواند او را منصرف کند، اما یک چیز را به شما می گویم: من به قضاوت او و زاهدی بیشتر اعتماد دارم تا قضاوت خودمان. منظور من این است که آنها روانشناسی جریان را می دانند و مطمئناً از اینجا نمی توانیم بگوییم.

شاید هندرسون [کمتر از 1 خط محرمانه است] در آنجا بتواند آن را بیان کند، اما من به شما خواهم گفت که در اینجا شما مطمئناً نمی توانید، و تنها چیزی که من به شاه در مورد محاکمات گفتم این بود که فکر کردم ریاحی باید اعدام شود، و شاه گفت: "خوب، چرا خصوصاً؟" او گفت، "شاید او نمی دانسته است

که علیه فرمان من عمل می کند." من گفتم که او مطمئناً خوب لعنتی را می دانست و به ژنرال مک کلور گفته است که حتی اگر می دانست این فرمان شما بود، مصدق در کنار مردم بود، و وفاداری او به مردم است، و من گفتم "به نظر می رسد او اشتباه محاسبه ای کوچکی را انجام داده است، اما من فکر نمی کنم بهانه ای برای توجیح خیانت او باشد." و شاه گفت که او هم فکر نمی کند. در حقیقت، شاه در آن مرحله، درخشش نامطلوبی در چشم داشت. ریاحی، شما می دانید، مردی بود که ما را در اولین تلاش شکست داد. اگر به خاطر او نبود، به هیچ وجه مشکلی پیش نمی آمد. بنابراین شاه و من فکر می کنیم برای روحیه ارتش مهم است که نمونه ای از افسر ارشدی که از دستورات فرمانده خود سرپیچی می کند، باشد، بنابراین اگرچه ژنرال مک کلور فکر می کند ریاحی مرد خوبی است، می ترسم از این که فکر می کنم او باید تاوان پس دهد.

آقای ویزنر: من تعدادی سؤال دیگر دارم که می توانم بپرسم، اما فکر می کنم احتمالاً آنها می توانند صبر کنند. با این حال، من مطمئن هستم که جنرال کابل و بقیه ما دوست دارند چیزی راجع به آنچه در لندن رخ داده است بشنوند

آقای روزولت: اوه، بله. خوب، من نمی دانم که آیا شما می خواهید همه اینها برداشته شود یا نه

آقای ویزنر: نه، فکر نمی کنم این امر ضروری باشد.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d307>

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 80-01701R, Box 3, Folder 9, TPAJAX (Iran). Top Secret; Security Information; Eyes Only. Drafted by [name not declassified].

² August 16-19.

³ See Document 269.

⁴ Not found.

⁵ Telegram 489 from Tehran, August 26, records a conversation between the Shah and Henderson in which the fate of Mosadeq was discussed. The Shah gave expression to his concern that Mosadeq not be made a martyr. Henderson's reply was to say "that if Mosadeq should be brought to public trial he might be able with his histrionic ability to make it appear that his accusers rather than he were being tried." (National Archives, RG 59, Central Files 1950-1954, 788.00/8-2653)

Washington, undated.

الف) تحولات عمومی

1. سقوط دولت مصدق بر همه فعالیت ها و عملیات دیگر در ایران سایه افکند. نتیجه موفقیت آمیز تلاش های تیمسار زاهدی و حامیان وی برای به دست آوردن کنترل دولت و بازگشت شاه به ایران بدون شک راه را برای ثبات داخلی و روابط نزدیک تر با ایالات متحده هموار کرده، و فضای مطلوبی را برای عملیات سازمان سیا در کشور ایجاد کرده است. در نتیجه تغییر دولت رابط های سازمان سیا در مقامات کلیدی دولت و محافل نظامی بسیار افزایش یافته است. تعداد تلفات اندکی بود.
 2. با این حال، تجربه ثابت کرده است که شرایط سیاست داخلی ایران دچار تغییرات سریع و وسیعی شده است. در حالی که سیا باید در شرایط مطلوب فعلی حداکثر سرمایه گذاری کند، همزمان باید خود را برای مقابله با مشکلات بر آمده تحت شرایط جدید و احتمالاً نامساعد آماده کند.
 3. بیشترین اطمینان برای حفظ دولت فعلی در قدرت و ثبات داخلی در پیشرفت سریع امور مالی و اقتصادی کشور نهفته است. شروع سریع پروژه های کاری جدید تحت برنامه توسعه بلند مدت، معروف به طرح هفت ساله، اعتماد به نفس ایجاد می کند. این اقدام، اگر به درستی تبلیغ شود، می تواند به یک مطالبه مردمی در سطح کشور تبدیل شود، با تأثیر در کاهش جذابیت ناسیونالیسم افراطی و کمونیسم.
 4. کمک های ایالات متحده که هم اکنون در نظر گرفته شده، ممکن است در حال حاضر ایران را از نظر مالی تأمین کند و همچنین وسیله ای برای شروع کارهای عمرانی، اما در طولانی مدت، راه حل توافق در مسئله نفت است.
 5. دولت جدید با حمله به هسته ها و نشریات و دستگیری، در سرکوب حزب توده دریغ نکرد. آن کنترل خود را بر کشور به طور کلی از طریق ارتش و مقامات غیر نظامی بنیان گذاشته است. از باقیمانده قدرت، در حال حاضر ملی گرایان افراطی نهفته و سایر عناصر طرفداران مصدق اطلاعی در دست نیست.
 6. قشقای که به نظر می رسد علیه دولت جدید در زمان الحاق آن به قدرت در اوج عصیان بودند، حداقل در حال حاضر، ساکت هستند. با ادغام جدید دولت بعید است که علیه آنها اقدام شود. شاهسوان و حداقل بخشی از بختیاری ها اتحاد خود را با دولت جدید ابراز نمودند. به نظر می رسد سایر عناصر دیگر قبیله ای ساکت هستند، به جز چند گروه جزئی که مرتباً از نفاق استفاده می کنند.
- شرایط برای یورش و غارت
ب- خلاصه ایستگاه
[در اینجا پاراگراف 7-12 حذف شده است]
ج- خلاصه عملیاتی
جنگ سیاسی و روانی
13. اگرچه فعالیت های ضد توده همچنان ادامه داشت، عملیات پی پی

تا حد زیادی در حمایت از ایجاد تغییر در دولت بودند.

[4 پاراگراف (11 سطر) محرمانه است]

عملیات شبه نظامی

18. تحولات مهمی در شبه نظامی رخ نداد

مجلس در طول ماه ، به دلیل تحولات سیاسی ایران

ایستگاه مجبور شد بیشتر روی جنگ سیاسی و روانی تمرکز کند.

فعالیت ها

[پاراگراف (5 سطر) فاقد رمزگذاری 1]

John H. Waller²

CNE-4

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951-54Iran/d308>

1 Source: Central Intelligence Agency, DDO-IMS Files, Job 81-01061R, Box 2, Folders 3, Monthly Report—August 1953—Country Summaries and Analyses. Top Secret 2 [*name not declassified*] signed for Waller above Waller's typed signature.

The Aftermath of Operation TPAJAX,

September 1953–December 1954

309. Memorandum From the Acting Chief of the Near East and Africa Division, Directorate of Plans ([*name not declassified*]) to Director of Central Intelligence Dulles¹

Washington, September 2, 1953.

- گفتگوی گزارش شده در اینجا به درخواست معاون مدیر برنامه ها صورت گرفت.
1. آقای والر توجه آقای بایرود را به این واقعیت خواند که سفیر صالح استعفای خود را ارائه داده بود و احتمالاً قصد داشت در آینده نزدیک به ایران بازگردد. اطلاعات به ما رسیده بود که دولت ایران از صالح خواسته بود که در سمت خود باقی بماند و استعفای خود را پس بگیرد. با این حال، به نظر می رسد که سفیر صالح قطعاً قصد دارد از سمت خود منصرف شود. آقای والر اظهار داشت که سیا با توجه به پیوندهای وی با حزب ایران و اعتبار شخصی بسیار قابل توجه او، از احتمال بازگشت صالح به ایران در این زمان نگران است، که ممکن است توسط جناح های سیاسی طرفدار مصدق یا حتی طرفدار توده که مخالف فعلی با شاه و دولت زاهدی هستند مورد سوء استفاده قرار بگیرد. در همین ارتباط، آقای والر نقش اخیر حزب ایران در حمایت از نخست وزیر مصدق و در مخالفت شدید با بازگشت شاه را یادآوری کرد، این نقش حزب ایران را به طریق خطرناکی نزدیک به اتحاد آشکار با حزب توده کرده است.
 2. آقای والر اظهار داشت که این در اصل مشکل وزارت امور خارجه است، اما سیا احساس کرد که مناسب است که نظرات سیا مورد توجه وزارت خارجه قرار گیرد. علاوه بر این، شاید برای سیا امکان پذیر باشد که اقدامات مخفیانه ای را برای خنثی کردن هرگونه تأثیر منفی که بازگشت آقای صالح به دنبال دارد، انجام دهد.
 3. آقای بایرود این واقعیت را تأیید کرد که مشکلات احتمالی بازگشت سفیر صالح به ایران باعث نگرانی وزارت امور خارجه شده است. وی اظهار داشت که وی همچنین اطلاعاتی را دریافت کرده است که دولت زاهدی از صالح خواسته است که در پست خود در واشنگتن بماند و سفیر صالح از این کار امتناع کرده است. آقای بایرود افزود: به نظر وی صالح اکنون ابراز پشیمانی می کند که درچنین شرایطی اتحاد خود را با مصدق و مخالفت با ژنرال زاهدی را اعلام کرد. به نظر آقای بایرود، مطبوعات منتشر شده در مورد سفیر صالح با سرعت و براساس اطلاعات ناکافی از ایران تهیه شده است، که باعث شده بود آقای صالح میزان حمایت مردمی از شاه را کمتر ارزیابی کند. آقای بایرود اظهار داشت که این وزارتخانه احتمالاً قبل از اظهارات ناگوار او به مطبوعات، سفیر صالح را منصرف می کرد، اما از آنجا که این بیانات انجام گرفته، به نظر می رسد که سفیر صالح پل های پشت سر خود را آتش زده است. آقای بایرود معتقد بود که هیچ شانس برای صالح در این مرحله وجود ندارد که در سمت سفیر در ایالات متحده باقی بماند.
 4. در مورد رشته عملیات احتمالی سیا برای بی اعتبار کردن صالح و یا خنثی کردن وی در ایران، آقای بایرود معتقد بود، از آنجا که صالح با توجه به شرایط مطلوب بعداً می تواند به آمریکا کمک کند، ما باید با احتیاط عمل کنیم، آقای بایرود اظهار داشت که وزارت امور خارجه از طریق آقای انگرت، سفیر سابق در ایران و سفیر در افغانستان، از طریق یک کانال غیررسمی با صالح در تماس بوده است.

از طریق این تماس شاید بتوان صالح را تشویق کرد تا بازگشت خود به ایران را به تأخیر بیندازد. با این حال ، انگرت اخیراً گزارش داده بود که صالح علی رغم ترس و دلهره واقعی نسبت به پذیرش وی در ایران قصد بازگشت سریع به آنجا را داشت.

5. آقای بایرود اظهار داشت او مطمئن نیست که ما باید نگران فعالیت های مخالف آینده صالح در ایران باشیم. با این وجود ، وی تا حدودی نگرانی سیا را در این زمینه به اشتراک گذاشت. آقای بایرود گفت که او می خواهد در این مورد بیشتر فکر کند و اقداماتی را که وزارت تمایل دارد در به تعویق انداختن بازگشت صالح و یا خنثی کردن وی در ایران انجام دهد به سازمان سیا اطلاع خواهد داد.

[اسم محرمانه است]

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 7901228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951-1953. Secret.

193. Information Report Prepared in the Central Intelligence Agency¹

CS DB-3966

Washington, April 17, 1953.

موضوع

1. نگرش شاه نسبت به برنامه های جنرال زاهدی در مورد برکناری مصدق
2. نگرش شاه و رهبران مخالف نسبت به بحران کنونی

منبع

[4 خط محرمانه است]

1. از 10 آوریل ، نگرش شاه به برنامه های جنرال فضل الله زاهدی برای براندازی مصدق به شرح زیر است:

(آ) شاه با نامزدی زاهدی حمایت می کند اما او راه حل "پارلمانی" را برای بحران فعلی ترجیح می دهد تا اقدام زورمندانه برای برکناری مصدق.

(ب) شاه در حال حاضر نمی خواهد زاهدی را از بوسیله فرمان منصوب کند و به این ترتیب مسئولیت شخصی را برای سرنگونی مصدق تحمل می کند. دلیل این نگرش شاه ، ترس دیرینه او از انگلیسی ها است که وی معتقد است اکنون نمی خواهند مصدق را از قدرت دور کنند. شاه معتقد است که انگلیس ها دو سیاست در ایران دارند:

- 1) یک سیاست رسمی که تا حدی جهت آمریکایی را دنبال می کند؛
- 2) یک سیاست مخفی ، واقعی ، که در حال حاضر خواستار حمایت از مصدق است. شاه در این فرضیه اخیر تحت تأثیر این واقعیت است که شخصیت های خاصی مانند معاونان عبدالله معظمی ، جیاد گنجی و حاجی آقا رضا رفیعی که در گذشته به عنوان سخنگوی منافع انگلیس به حساب می آمدند ، اکنون به وی نزدیک می شوند و خواستار که وی توصیه های مندرج در گزارش مجلس "کمیته هشت" را بپذیرد، که اگر قبول شود به شدت اختیارات شاه را محدود می کند.^{2,3}
- (ج) شاه می ترسد از یک آزمایش "زاهدی" ممکن است تکرار ناکامی قوام را باز بیاورد.
- (د) شاه تمایل دارد تغییر دولت را به تعویق بیندازد تا زمانی که محبوبیت مصدق فروکش کند. شاه احساس می کند که یک جریان قدرتمند زیر فشار وجود دارد که قدرت مصدق را از بین می برد و این که باید اجازه داشته باشد مسیر خود را طی کند.

2. تا 11 آوریل:

(آ) قطعاً شاه برای محافظت از اختیارات ویژه خود علیه دولت مصدق نمی جنگد بلکه موضع کاملاً منفعلانه خود را ادامه می دهد و به رویدادها اجازه می دهد مسیر خود را طی کنند.

(ب) مخالفت سیاسی با مصدق کاهش یافته است ، حداقل به طور موقت ، همه برنامه های سرنگونی نخست وزیر کاهش یافته است. با این حال ، مخالفان همچنان مخفیانه در جهت برانگیختن افکار عمومی در برابر توصیه های مندرج در گزارش "کمیته هشتم مجلس" تلاش می کردند. مخالفان از دوستان و هواداران خود خواسته اند که در تظاهرات خیابانی زد مصدق یا در حمایت از شاه شرکت و یا آنها را تشویق نکنند.

علاوه بر این ، مخالفان از زاهدی خواستند که در حال حاضر آینده سیاسی خود را با یک تست قدرت در مقابل مصدق به خطر نیندازد. مخالفان تصمیم گرفتند با برداشتن استراتژیک ، دارایی های خود را حفظ کنند.

(ج) مصدق در توانایی خود برای رهبری یک مجلس اکثریت در حمایت از گزارش "کمیته هشت"، یا حتی برای رأی اعتماد، شروع به تردید کرد. بنابراین ، مصدق تمایلی به صدور تصمیم در مورد گزارش در

مجلس نداشت، اگرچه هنوز امیدوار بود که بتواند شاه را متقاعد کند که بدون اقدام مجلس «گزارش» را تأیید کند. نخست وزیر در واقع رفتار مصالحه آمیز نسبت به مخالفان و به ویژه نسبت به شاه را نشان می داد.

3. در 11 آوریل، ملا بروجردی، کاشانی و بهبهانی رهبران چهره های روحانی، از دیدگاه روحانی و / یا سیاسی، در مورد لزوم تقویت شاه در مقابل مصدق به درک متقابل رسیدند.

4. در 12 آوریل:

آ) سید ابول حائری زاده، رهبر مخالفان مجلس، به زاهدی و سایر همکاران گروه مخالف مصدق اشاره کرد که حال زمان تلاش برای اجبار به استعفای مصدق نیست.

ج) اظهارات اخیر مسکو از مصالحه با غرب نیز با کاهش ترس از حزب توده تأثیر خود را بر مخالفان گذاشتند.

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDI Files, Job 80S01540R, Box 10, Folder 100, CSDB Intell Reports TS-88046 3966. Top Secret; Security Information; Control—U.S. Officials Only.

² Source Comment: Mossadeq is fully cognizant of the Shah's character and superstitiousness and he intentionally selects such men as Moazami to advise and influence the Shah. [Footnote is in the original.]

³ Washington Comment: According to an Iranian Home Service dispatch, dated 12 March, this Committee, which was constituted on 5 March 1953 to define and clarify the relationship between the Shah's powers and the Government, is composed of the following: Hoseyn Makki, Javad Ganjei, Haerizadeh, Braham Majzadeh, Abdullah Moazami, Mozzafar Baghai, Reza Rafi, Kavim Sanjabi. [Footnote is in the original.]

¹ Source: Central Intelligence Agency, DDO Files, Job 7901228A, Box 11, Folder 14, Iran 1951–1953. Secret.